JOSÉ RODRIGUES DOS SANTOS

KODEKS 632

ROMAN

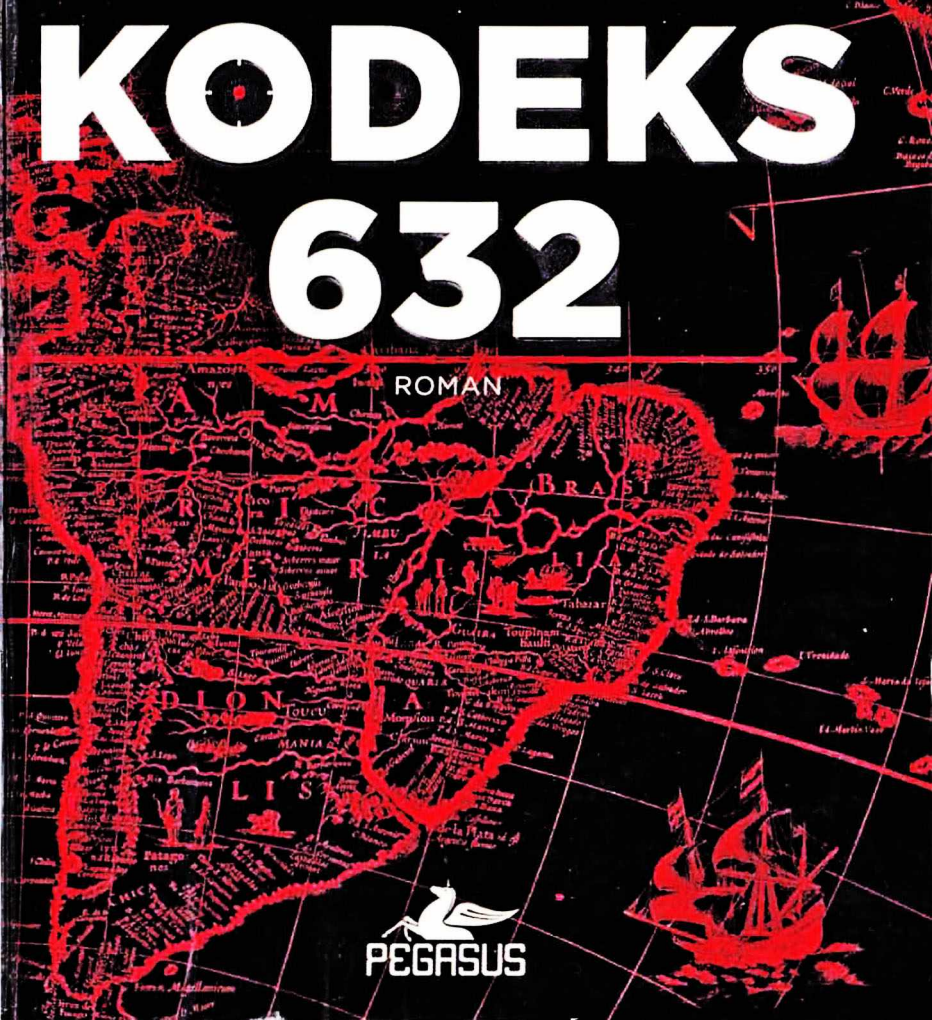

PEGASUS

Pegasuş Yayınları: 1307
Bestseller Roman: 568

KODEKS 632
JOSÉ RODRIGUES DOS SANTOS
Özgün Adı: Codex 632

Yayın Koordinatörü: Yusuf Tan
Editör: Esra Kökkılıç
Düzelti: Halûk Kürşad Kopuzlu
Sayfa Tasarımı: Meral Gök

Baskı-Cilt: Alioğlu Matbaacılık
Sertifika No: 11946
Orta Mah. Fatin Rüştü Sok. No: 1/3-A
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: 0212 612 95 59

1. Baskı: İstanbul, Mart 2016
ISBN: 978-605-343-782-6

Türkçe yayın hakları © PEGASUS YAYINLARI, 2016
Copyright © José Rodrigues dos Santos/
Gradiva Publicações, S.A., 2011

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Gradiva Publicações, S.A.'dan alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Bu kitapta yer alan fotoğraf/resim ve metinler Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.'den izin alınmadan fotokopi dâhil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz, çoğaltılamaz, basılamaz, yayımlanamaz.

Yayıncı Sertifika No: 12177

Pegasus Yayıncılık Tic. San. Ltd. Şti.
Gümüşsuyu Mah. Osmanlı Sk. Alara Han
No: 11/9 Taksim / İSTANBUL
Tel: 0212 244 23 50 (pbx) Faks: 0212 244 23 46
www.pegasusyayinlari.com / info@pegasusyayinlari.com

JOSÉ RODRIGUES DOS SANTOS

Kodeks 632

İngilizcesinden Çeviren:
MANSUR GÜLBEYAZ

PEGASUS YAYINLARI

Canımdan çok sevdiğim üç kadına:
Florbela, Katerina ve Inez'e

Kolomb ne kendisi kadar ıssız bir ada buldu
ne de kendisi kadar unutulmuş bir anahtar.

.RALPH WALDO EMERSON

Yazarın Notu

Bu romanda bahsedilen bütün el yazmaları, belgeler ve kitaplar gerçektir.

Kodeks 632 de dâhil.

Giriş

RİO DE JANEİRO

Dört

Yaşlı tarihçinin hayatının son dört dakikası içinde olduğundan haberi yoktu.

Otelin asansörünün geniş kapısı sanki onu hapsetmek için bekliyordu. İçeri girip on ikinci katın düğmesine bastı. Asansör yukarı çıkarken duvara gömülü aynada kendini inceledi. Pasaklı tarihçi kalıbına tamamen uyduğunu düşündü. Başının üstü keldi. Kafasındaki bir tutam saç da geride, kulaklarının arkasındaydı. O bir tutam saç kırışık ve çökük yanaklarını örten sakalı kadar ağarmıştı. Başına geleceklerden habersiz bir şekilde aynadaki görüntüsüne istemeye istemeye gülümseyerek çarpık dişlerine baktı. Beyaz yapay dişlerinin haricindeki dişleri sararmış ve mattı.

Üç

Asansör on ikinci kata geldiğinde yumuşak bir *ding* sesi geldi. Tarihçi koridora çıktı, sola döndü ve oda kartını bulmak için cebini yokladı. Kartı kapıdaki yuvasına sokunca kapının üzerinde yeşil bir ışık yandı. Kapıyı açıp odaya girdi.

İki.

Klimanın soğuk, kuru havası ensesindeki tüylerin ürpermesine sebep oldu. Bütün bir sabahı dışarıdaki yakıcı sıcakta geçirdikten sonra bu soğuk hava ona iyi gelmişti. Odanın köşesindeki mini bardan meyve suyu alıp geniş cama doğru yürüdü. İç geçirerek Rio'nun göğünü süsleyen yüksek binaları seyretti. Tam karşısında küçük, beş katlı, beyaz bir bina vardı. Binanın çatı katındaki yüzme havuzu sıcak öğle güneşinin altında turkuaz renklerle parlıyordu. Şehrin etrafındaki tepeler, şehrin çimento grisi ile onu çevreleyen ormanın yeşili arasında bir bariyer görevi görüyordu. Şehrin, ağaç kaplı en yüksek tepesi Corcovado'da Kurtarıcı İsa heykeli profilden görünüyordu. İnce, fildişi renkli, dibinde uçurum olan bir heykeldi bu. Şehri kucaklıyordu. Heykelin ucunda küçük bir bulut kümesi vardı.

Tarihçi hayatının son anlarını ortaya yeni çıkardığı materyali düşünerek geçirdi. Büyük başarısıydı bu keşif. Şimdi ne yapacağını düşündü. Topladığı bütün bu bilgilerle ne yapacağı çok önemliydi. Çok dikkatli olmalıydı.

Bir.

Yaşlı adam şişeyi dudaklarına götürdü. Serin ve tatlı içecek boğazından aşağı aktı. En sevdiği içecek mango suyuydu. Şeker tropik meyvenin keskin tatlı tadını daha da öne çıkarmıştı. Rio'daki meyve suyu satıcıları bu meyveyi taze taze sıkarlardı. Sıkmadan hemen önce soyarlardı ki lifli dokusundan ve tadından hiçbir şey kaybetmesin. Yaşlı adam gözlerini kapatıp açgözlü bir şekilde içeceğini son damlasına kadar içti. Bitirdiğindeyse gözlerini açıp karşı binadaki göz alıcı yüzme havuzuna baktı, yüzünde tatmin olmuş bir ifade vardı. En son gördüğü şey, o havuz olacaktı.

Acı.

Göğsünde keskin bir acı hissetti. Eğilip iki büklüm oldu. Vücudu kontrol edilemez spazmlarla sarsılıyordu. Acı katlanı-

lamaz bir haldeydi. Yere düştü. Gözleri yukarı doğru dönüp donuklaştı. Vücudu son defa kasıldığında kolları ve bacakları açık, sırtüstü bir halde yatıyordu.

Gözleri hiç kapanmadı. Keşfi onunla beraber mezara gitmişti.

1

LİZBON

Eğer o sabah birisi Tomás Noronha'ya gelecek birkaç ay içerisinde Keşifler Çağı'ndan kalma beş yüz yıllık bir komplo teorisinin peşinde dünyayı dolaşacağını, zamanın iki süper gücü arasındaki casusluk olaylarını, Kabala ve Tapınak Şövalyeleri'nin gizli dünyalarını araştıracağını söylese ona inanmazdı. Tomás çıkacağı maceradan habersizdi.

Arabasını park etti. Saat dokuz buçuk olmasına rağmen üniversitenin park alanının yarısı boştu. Koridorda toplanan öğrenciler sabah sohbetlerini etmekle meşguldüler. Aralarından geçerken kızlardan bazılarının heyecanlı fısıltılarını işitti. Tomás orta yaşlı, uzun boylu, yakışıklı, yeşil gözlü bir adamdı. Yeşil gözlerini Fransız ninesinden almıştı. T9 sınıfının kapısını açtı, ışıkları yaktı ve çantasını masanın üzerine koydu.

Öğrenciler küçük gruplar halinde içeri girip her zaman oturdukları yerlere, yakın arkadaşlarının yanına oturdular. Tomás çantasından notlarını çıkarıp öğrencilerin yerleşmelerini ve geç kalanların da derse yetişmelerini bekledi. Karşısındaki yüzleri inceledi. Çoğu kız olan öğrencilerin bazıları uykulu bakıyordu.

Diğerlerinin gözleriyse içtikleri kahvelerden dolayı çakmak çakmaktı.

Birkaç dakika sonra ayağa kalkıp sınıfı selamladı. "Günaydın."

"Günaydın," dediler hep bir ağızdan.

"Son dersimizde," diye başladı Tomás, en öndeki sıraların önünde birkaç adım atarak. "Tanrı Marduk'a adanmış bir dikili taşı incelemiş ve Akad, Asur ve Babil sembollerini analiz etmiştik. Sonra Antik Mısır'ı ve hiyeroglifleri inceleyip *Ölüler Kitabı*'ndan pasajlar okumuştuk. Karnak Tapınağı'ndaki yazıtları ve papirüslerdeki yazıları tartışmıştık. Bugün de hiyerogliflerin nasıl deşifre edildiğini öğrenerek Mısır konusunu bitireceğiz." Tomás adım atmayı durdurup etrafına baktı. "Herhangi bir fikri olan var mı?"

Öğrenciler gülümsedi. Hocalarının onları derse katmak için kullandığı değişik yöntemlere alışmışlardı artık.

"Rosetta Taşı," diye bağırdı biri.

"Evet," dedi Tomás. "Rosetta Taşı hiyerogliflerin deşifre edilmesinde yardımcı olmuştur ama tek faktör olduğunu söylemek yanlış olur. Hatta en önemli faktör bile sayılmaz."

Öğrenciler şaşırmış görünüyorlardı. Soruyu cevaplayan öğrenci en doğru cevabı veremediği için hayal kırıklığına uğramış gibiydi. Birkaç öğrenci oturdukları yerde kımıldandı.

"Yani hiyerogliflerin deşifre edilmesi Rosetta Taşı sayesinde olmadı mı?" diye sordu gözlüklü, kısa boylu tombul bir kız. Derse en çok katılan öğrencilerden biriydi.

Tomás gülümsedi. Rosetta Taşı'nı yüceltmemesi sınıfta istediği etkiyi yaratmış, onları uyandırmıştı.

"Yardımcı oldu tabii ki," dedi. "Fakat ondan daha yararlı şeyler de var. Bildiğiniz üzere yüzyıllar boyunca hiyerogliflerin anlamı bilinmiyordu. İlk hiyerogliflerin yazımı İsa'nın doğu-

mundan üç bin yıl öncesine kadar gider. Hiyeroglifler dördüncü yüzyıl sonlarına doğru kullanımdan düştü ve bir nesil sonra kimse hiyeroglifleri okuyamaz oldu. Sizce neden oldu bu?"

Sınıf sessizdi.

"Mısırlılar hafıza kaybına uğradı?" diyerek güldü sınıftaki genç erkeklerden biri.

"Kilise yüzünden," diye açıkladı Tomás, zoraki bir gülümsemeyle. "Hıristiyanlar, Mısırlıların hiyerogliflerini kullanmalarına izin vermediler. Onları pagan geçmişlerinden, sayısız tanrılarından koparmak istediler. Bu o kadar kökten bir çözümdü ki bu antik yazı biçimi bir anda tarih oldu. Hiyerogliflere olan ilgi söndü ve ancak on altıncı yüzyılın sonunda Papa V. Sixtus'un, Francesco Colonna tarafından yazılan *Hypnerotomachia Poliphili* adlı kitaptan etkilenip Roma'nın yeni sokak köşelerine Mısır dikilitaşlarını yerleştirmesiyle tekrar artmaya başladı."

Sınıf kapısının gıcırdaması Tomás'ın dersini böldü. Tomás, içeri giren genç kadına göz ucuyla baktı. Dikkati yeni gelen öğrenciye kaymıştı. Bu öğrenciyi daha önce görmemişti. Sarışın, turkuaza çalan mavi gözleri vardı, beyaz tenliydi. Kız herkesten uzağa, en son sıraya oturdu. Güzelliğinin insanlar üzerindeki etkisinin farkındaydı.

Tomás devam etti. "Bilim insanları hiyeroglifleri deşifre etmeye çalışmış ama başaramamışlardı. Napolyon, Mısır'ı işgal ettiğinde beraberinde tarihçi ve bilim insanları getirmişti. Buldukları her şeyi kaydetmiş, her yeri haritalamış ve ölçmüşlerdi. Bu bilim insanları ve tarihçiler Mısır'a 1798 yılında varmışlar, sonraki yıl Nil Deltası'ndaki Julien Kalesi'ndeki askerler tarafından çağrılmışlardı. Orada bilim insanlarından, askerlerin Rosetta şehrinde buldukları bir taşı incelemeleri rica edilmişti.

Askerler içinde bulundukları kalenin duvarlarından birini yıktıklarında üzerinde üç farklı dilde yazılar olan bir taş bulmuşlardı."

Tomás geç gelen kadının bir yabancı olduğuna karar verdi. Portekiz'de onunki kadar açık bir saç rengi kolay kolay görülmezdi.

"Fransız bilim insanları taşı incelemiş ve Yunan karakterleri, demotik yazı ve hiyeroglifleri tespit etmişlerdi. Aynı metnin üç farklı dilde yazılmış hali olduğunu anlamış ve anında bu buluşun önemini fark etmişlerdi.

Sonra Britanya askerleri Mısır'a girip Fransızları bozguna uğratmış, bunun sonucunda da Paris'e yollanması düşünülen taş Britanya Müzesi'ne gelmişti. Yunancadan yapılan çeviriler bu taşın Mısırlı rahipler konsülü tarafından yapılmış bir bildiri olduğunu gösterdi. Taşta Firavun Ptolemaios'un Mısır halkına bahşettiği iyilikler, buna karşılık da rahiplerin Firavun'u yücelttikleri yazıyordu.

Eğer diğer iki yazı da aynı metni içeriyorsa İngilizler demotik yazıyı deşifre etmenin çok da zor olmayacağını düşündüler. Fakat üç sorun vardı." Tomás başparmağını kaldırdı. "Birincisi taş zarar görmüştü. Yunanca olan yazı görece daha tamdı ama demotik yazıdan ve özellikle hiyerogliften önemli parçalar eksikti. Hiyerogliflerin yarısı yoktu, kalan ön dört satır da ağır şekilde tahribe uğramıştı."

İşaret parmağını kaldırdı. "İkinci problemse deşifre edilmesi gereken iki dilin Mısırca yazılmış olmasıydı. Bu diller en az sekiz yüzyıldır konuşulmuyordu. İngilizler hangi hiyerogliflerin hangi Yunan kelimelerine denk geldiğini kestirebiliyor fakat o kelimelerin nasıl telaffuz edildiğini bilmiyorlardı."

Üçüncü parmağını kaldırdı. "Son olarak da bilim insanları hiyerogliflerin semagram olduğunu düşünüyorlardı. Semagram,

fonogramdaki gibi her sembolün bir sesi ifade etmesi değil de her sembolün bir kelimeye, bir fikre karşılık gelmesidir."

"Peki, hiyeroglifleri nasıl deşifre ettiler?" diye sordu biri.

"Gizemdeki ilk çatlak Thomas Young isminde yetenekli bir İngiliz tarafından oluşturuldu. Young ön dört yaşındayken çoktan Yunanca, Latince, İbranice, Keldanice, Süryanice, Farsça, Arapça, Etiyopyaca, Türkçe ve... hımm... bir düşüneyim..."

"Çinlice?" dedi durmadan sınıfı güldürmeye çalışan çocuk.

Herkes güldü.

"Samirice," dedi Tomás.

"Samirice biliyorsa, İyi Samiriyeliyle de tanışmıştır belki," diye devam etti sınıfın soytarısı, başarısından dolayı kendine güveni gelmişti.

Gülüşmeler daha da arttı. Tomás onu duymazlıktan gelip devam etti.

"Young, üç Rosetta metninin birer kopyasını alıp 1814 yılının yazında beraberinde götürdü. Metinleri derinlemesine incelemeye başladığında bir şey dikkatini çekti. Bazı hiyerogliflerin etrafı çevriliydi, yani kartuş içine alınmıştı. Bu kartuşların amacının önem belirtmek olduğunu düşündü. Yunanca metni incelediğinde kartuş içine alınan yerin Firavun Ptolemaios'tan bahsettiğini anladı ve Firavun'un öneminden bahsetmek için kartuş içine alındığını düşündü. Sonra devrim diyebileceğimiz bir şey yaptı.

Yazının sadece kavramsal olduğunu düşünmeyip kelimelerin fonetik olarak yazıldığını düşündü ve kartuşun içindeki her hiyeroglife bir ses atadı." Tomás beyaz tahtaya doğru koşturdu ve bir kare çizdi. "Kartuşun içindeki bu ilk sembolün, Firavun'un ismindeki ilk harfe karşılık geldiğini yani *p* olduğunu düşündü."

Tomás karenin yanına düz tarafı aşağı doğru bakan bir yarım daire çizdi: "Kartuşun içindeki bu ikinci sembolün *t* olduğunu düşündü."

Profilden bir aslan resmi çizdi: "Bu küçük aslanın *l* harfini temsil ettiğini düşündü." Tomás sol tarafta birleşen iki paralel çizgi çizdi: "Bu sembollerin ise *m* sesini verdiğini çıkardı." Yan yana iki dikey duran iki bıçak çizdi: "Bu bıçaklar ise *i* olarak okunabilirdi." En son da ters duran bir kanca çizdi: "Bu sembolün de *os* sesini çıkardığını düşündü." Sonra dönüp sınıfa baktı.

"Anladınız mı?" dedi, tahtadaki işaretlere bakarak. "P, t, l, m, i, os. Ptlmios. Ptolemaios." Dönüp öğrencilere baktı. Yüzlerindeki hayreti görünce gülümsedi.

"Şu an biliyoruz ki seslerin çoğunu doğru bilmişti," Tomás devam etti, tahtadan ön sıralara doğru yürüdü. "Böylece, arkadaşlar, Rosetta taşının rolü sona erdi." Öğrencilerin bu fikri hazmetmeleri için biraz bekledi. "Çok önemli bir ilk adım olduğu kesindi ama yapılması gereken daha çok şey vardı. İlk hiyeroglifi okumayı başaran Thomas Young bulgularını doğrulamak için çalıştı. Teb'deki Karnak Tapınağı'nda başka bir kartuş buldu. Orada yazan ismin ise Ptolemaios Hanedanı'ndan Kraliçe Berenice'ye ait olduğunu düşündü. O isimdeki sesleri de doğru bulmuştu. Fakat Young'a göre bu fonetik yazılar sadece yabancı isimlere aitti. Büyük İskender'in soyundan gelen Ptolemaios Hanedanı'nın üyeleri için yazılmıştı sadece ve genel geçer bir kural değildi. Bu yüzden şifre kırılmamış, sadece küçük bir çatlak oluşmuştu."

"Neden sadece yabancı isimlerin fonetik olarak yazıldığını düşünmüştü peki?"

Tomás tereddüt etti, en güzel cevabı bulmaya çalışıyordu.

"Çinceye benzetmişti," dedi en sonunda. "Burada Çince bilen var mı?"

Sessizlik.

"Peki," dedi gülümseyerek. "Çincenin yazımı ideografiktir. Bu tür bir alfabenin kötü yanı ne zaman dile yeni bir kelime girse yeni bir karakterin icat edilmesi gerekir. Bu yüzden zamanla dilde on binlerce karakter olurdu, ezberlemek imkânsızlaşırdı. Bu problemle karşı karşıya kaldıklarında ne yaptılar?"

"Ginkgo biloba hapları yuttular?" diye sordu sınıf soytarısı.

"Alfabelerini fonetik hale getirdiler," dedi Tomás, onu tekrar duymazlıktan gelerek. "Aslında eski kavramsal yazılarını terk etmediler ama yeni eserler ortaya çıkardıklarında sembolleri fonetik olarak kullanmaya başladılar." Tomás etrafına baktı ve söylediği şeyin anlaşıldığını gördü. "Young da Mısırlıların böyle yaptığını düşünüyordu."

"Yani bütün her şeyi Young çözdü?"

"Aslında hayır," dedi Tomás. "Fransız Jean-François Champollion çözdü."

Tomás sınıfın arkasındaki sarışın kadına baktı. Burada ne arıyordu acaba? Alman'a benziyordu, belki de Hollandalıydı. Dikkatini tümüyle derse vermiş gibiydi. Koltuğunda dik oturuyordu. Delici bakışlarını Tomás'a yönlendirmişti.

"Dostumuz Champollion, Ptolemaios ve Kleopatra'nın isimlerinin yazılı olduğu kabartmalara Young'un bakış açısıyla yaklaştı ve güzel sonuçlar aldı. Büyük İskender'in adının geçtiği bir metni de deşifre etti. Fakat ortada bir sorun vardı. Rastladığı bütün isimler yabancı kökenliydi. Geleneksel Mısır kelime havuzunda bu isimler yoktu. O yüzden bu durum onun bu savın

doğru olduğu konusundaki düşüncelerini desteklemişti. Fakat 1822 yılının Eylül ayında her şey değişti."

Sözlerinin daha etkili olması için duraksadı.

"1822 yılında Champollion, Ebu Simbel Tapınağı'ndaki kabartmaları inceleme imkânı buldu. Oradaki yazıtlar Greko-Roman döneminden de öncesine dayanıyordu. Bu yüzden o yazıtlarda geçen isimlerin hiçbiri yabancı kökenli olamazdı. Bütün hiyeroglifleri inceledikten sonra belirli bir kabartma üzerinde dikkatini yoğunlaştırmaya karar verdi."

Tomás beyaz tahtaya bir kartuşun içine dört hiyeroglif çizdi: "Bu kartuştaki ilk iki hiyeroglifin anlamı bilinmiyordu ama son ikisine diğer kabartmalarda da rastlamıştı. Biri 'Ptlmios', diğeriyse 'Alksentr' ya da 'İskender' yazılışında kullanılmıştı." Son hiyeroglifi gösterdi. "Bu kelime grubundaki, bu sembol *s*'ye karşılık geliyordu. Champollion, Ebu Simbel kabartmasındaki son iki sesi deşifre ettiğini düşündü." Tomás hiyerogliflerin Latin alfabesindeki karşılıklarını yazdı. İlk iki hiyeroglifin yerineyse soru işareti koydu. Beyaz tahtada ?-?-*s*-*s* yazıyordu şimdi. Sınıfa döndü, tahtadaki iki soru işaretini gösterdi.

"İlk iki hiyeroglifi hâlâ çözememişti. Acaba bu hiyerogliflerin anlamı neydi? Hangi seslere karşılık geliyorlardı?" İlkini gösterdi. "Ortasında nokta olan bu hiyeroglife baktığında Champollion bunu güneşe benzetti. Bu hipotezden yola çıkarak da ona karşılık gelen sesin ne olabileceğini düşündü. Antik Mısır dilinde *güneş*in 'ra' diye telaffuz edilmesinden dolayı ilk soru işaretinin yerine 'ra' yazdı." Tomás da ilk soru işaretini silip onun yerine *ra* yazdı. Şimdi tahtada ra-?-s-s yazıyordu.

"Şimdi ne yapacaktı peki? İkinci soru işaretinin yerine ne koyacaktı? Champollion bunun üzerinde düşünürken cevabın basit olduğunu fark etti. Kelime ne olursa olsun, kartuş içinde

olması kesinlikle bir firavunun ismiyle uğraştığını işaret ediyordu. Peki, hangi firavunun ismi *ra* ile başlayıp iki *s* ile biter?"

Soru, sessiz sınıfta bir süre havada asılı kaldı.

"O anda aklına değişik bir fikir geldi. Cesur, sıra dışı bir fikir." Öğrencilerinin merakını artırmak için son bir kez kısaca duraksadı. "Neden *m* olmasın?"

Tomás tahtaya döndü, soru işaretini sildi ve yerine *m* yazdı.

"Ramses. Böylece, akademik alandaki bu buluşla, kendi evrensel tarihimizi anlama rotamız kökünden değişmiş oldu."

2

Ders bittikten sonra sınıfta herkes hep bir ağızdan konuşmaya başladı. Öğrenciler defterlerini kapatıp, sandalyelerini geri itip ayağa kalktılar, sınıfta biraz oyalandılar ya da konuşarak kapıya doğru yöneldiler. Her zamanki gibi Tomás eşyalarını toplarken öğrencilerden bazıları onun başına üşüştü.

"Profesör, yarı zamanlı bir işte çalışıyorum. Son birkaç derse gelemeyeceğim. Final tarihi belli oldu mu?"

"Evet. Son derste söylenecek."

"Son ders hangi gün."

"Ezberimde yok. Ders programınıza bakın."

"Sınav nasıl olacak peki?"

"Pratiğe dayalı bir sınav olacak." Tomás çantasını düzenlemeye devam etti. "Dokümanları inceleyeceksiniz ve antik metinleri deşifre edeceksiniz."

"Hiyeroglifleri mi?"

"Evet, ama başka şeyler de olacak. Sümer çivi yazılarını, Yunan, İbrani ve Arami metinlerini deşifre edeceksiniz. Belki

de daha basit olan Orta Çağ ya da on altıncı yüzyıldan el yazmaları da olabilir."

Öğrencinin ağzı şaşkınlıkla açıldı.

"Şaka yapıyorum," dedi Tomás gülerek. "Sadece birkaç cümle..."

"Ama ben bunları bilmiyorum ki," dedi öğrenci şikâyet ederek, paniğe kapılmışa benziyordu.

Tomás ona baktı. "O yüzden bu dersi alıyorsun, değil mi?" dedi kaşlarını kaldırarak. "Öğrenmek için."

Sarışın kadının sınıfın ön tarafına doğru geldiğini ve onunla konuşmak için beklediğini fark etti. Konuştuğu öğrenci ona bir kâğıt uzattı. "İmzalamanız gerek," dedi.

Tomás dalgın bir şekilde kâğıdı imzaladı, aklı sarışın kadındaydı. "Tam olarak nedir bu?" diye sordu sonra, neyi imzaladığı hakkında en ufak bir fikri yoktu.

"Derse geldiğim için mesaiye geç kaldığımı gösteren bir kâğıt sadece," dedi öğrenci.

Tomás başını salladı ve kızın gidişini izledi. Dünya ne hal almaya başlamıştı böyle.

Şimdi yanında sadece iki öğrenci vardı. Siyah kıvırcık saçlı bir kadın ile sarışın yabancı öğrenci. Önce siyah saçlı öğrenciye işaret etti ki yeni gelen sarışın kadınla konuşmaya daha çok vakti olsun.

"Merhaba Profesör. Mısır yazısında resimler nasıl kullanılmaya başlandı?"

"İçeriğe göre aslında," dedi Tomás. "Mısır yazısının kuralları esnektir. Kelimeleri kısaltmak ya da onlara farklı anlamlar yüklemek için resimler kullanılmış."

"Teşekkürler, Profesör."

"Haftaya görüşürüz."

Sonunda sarışın kadınla konuşabilecekti, hem de odada başka kimse olmadan. Etrafındaki erkekler yüzünden bu duruma alışık olmalıydı. Kadının güzelliği ve boyunun uzunluğu karşısında –neredeyse onun kadar uzundu– etkilenmiş olsa da gözünün korkmasına müsaade etmedi. Kadına gülümsedi, kadın da gülümseyerek karşılık verdi. "Merhaba," dedi Tomás.

"Günaydın, Profesör," dedi kadın. Değişik bir aksanı vardı. "Burada yeniyim."

Tomás güldü. "Onu fark ettim. İsminiz nedir?"

"Lena Lindholm."

"Lena mı?" dedi Tomás şaşırarak, sanki onda bir farklılık olduğunu ilk defa fark ediyormuş gibi. "Lena Portekizcede Helena'nın kısaltmasıdır."

Kadın utangaçça kıkırdadı. "Evet, ama ben İsveçliyim."

"Aaah!" diye bir nida attı Tomás. "Tabii ki," duraksadı, doğru kelimeleri arıyordu. "Bir bakayım... hımm... *hej, trevligt att träffas!*"

Lena'nın gözleri şaşkınlıkla büyüdü. "Efendim?" dedi, anadilini duymak onu mutlu etmişti. "*Talar du svenska?*"

Tomás başını salladı. "*Jag talar inte svenska,*" dedi gülümseyerek. "Bildiğim bütün İsveççe bu." Omuz silkti özür dilercesine. "*Förlat.*"

Kadın ona hayranlıkla baktı. "Fena değil, fena değil. Aksanınızı biraz düzeltmeye ihtiyacınız var. Biraz daha şarkı söyler gibi konuşmanız gerekli, yoksa konuşmanız Dancaya benzer. İsveççeyi nerede öğrendiniz?"

"Öğrenciyken Malmö'de dört gün kaldım. Oradayken birkaç şey öğrenmiştim. *Var är toaletten*, diye sormasını biliyorum."

Kadın güldü. "*Hur mycket kostar det?*"

"*Äppelkaka med vaniljsås.*"

Tomás'ın son söylediği kadının iç çekmesine sebep oldu. "Profesör, bana *äppelkaka*'yı hatırlatmayın."

"Neden?"

Kadın dilini dolgun pembe dudaklarında gezdirdi. "Çok lezzetlidir. Çok özlüyorum..."

Tomás güldü, kadının onda uyandırdığı etkiyi gizlemeye çalışıyordu. "Affedersiniz, ama *kaka* bir tatlıya konulmak için pek iyi bir isim değil. *Caca* Portekizcede 'dışkı' anlamına gelir."

"Evet, o tatlıya *kaka* deniyor ama elmasının tadı müthiştir." Lena gözlerini kapadı. Sanki hayatında ilk defa tatlı yediği anı hatırlıyordu.

Bu kadın Tomás'ın çok ilgisini çekmişti. Güzel öğrencilerin yanında olmaya alışıktı, serserinin biri değildi, evli bir adamdı sonuçta. Fakat bir an için kadını kendisine doğru çekmeyi, onu öpmeyi ve kadının içinde uyandırdığı cinsel arzuyu onunla bastırmayı düşündü. Tomás boğazını rahatsız edici bir şekilde *hımm-hımm* diyerek temizledi.

"İsmim ne demiştiniz?"

"Lena."

"Hımm, Lena." Duraksadı. "Söylesene Portekizceyi nasıl bu kadar iyi öğrendin?"

"Babam Angola'ya büyükelçi olarak gitmişti. Beş yıl boyunca orada yaşadım."

Tomás çantasını kapatıp doğruldu. "Anladım. Angola'yı sevdin mi?"

"Bayıldım. Miramar'da evimiz vardı. Hafta sonlarını da Mussulo'da geçiriyorduk. Hayal gibiydi."

"Angola'nın neresindeydiler?"

Lena, hayretle Tomás'a baktı. Sanki Portekizli birinin bu yerleri bilmemesi garip bir şeymiş gibi. "Şey, Luanda'da tabii

ki. Bizim yanımızdaki Miramar'ın sahil, kale ve ada manzarası vardı. Mussulo ise Luanda'nın güneyindeki bir ada. Oraya hiç gitmediniz mi?"

"Hayır, Angola'ya hiç gitmedim."

"Ne kötü."

Tomás, kadının onu takip etmesini işaret ederek kapıya doğru yöneldi. Lena daha da yakına geldi. Kadının boyu bir seksen civarlarındaydı. Yumuşak mavi kazağı, omuzlarına dökülen dalgalı sarı saçları ve mavi gözleriyle güzel bir uyum oluşturuyordu. Tomás, gözlerini Lena'nın boynundan yukarıda tutmak için çaba sarf ediyordu.

"Söyle bakalım, seni dersime hangi rüzgâr attı?" diye sordu, kenara çekilip önce onun geçmesine izin verirken.

"Erasmus Programı'yla buradayım," dedi Lena kapıdan geçerek.

"Affedersin?" dedi Tomás yutkunarak.

"Erasmus Programı'yla geldim," diye tekrarladı kadın, Tomás'a dönerek.

Ana koridora çıktılar. Lena, Tomás'ı merdivenlerden yukarı takip etti. "Erasmus Programı mı?"

"Evet, programı biliyorsunuz, değil mi?"

Tomás başını salladı. "Ah, evet. Tabii ki... Erasmus." Tomás duraksadı, kadının dedikleri sonunda akıl süzgecinden geçebilmişti. "Ah! Demek Erasmus Programı öğrencisisin."

Lena gülümsedi. Tomás'ın şaşkın hali ilgisini çekmişti. Güzelliğinin onu ne kadar gerdiğinin farkına varmıştı. "Evet, size deminden beri bunu söylüyordum."

Erasmus, Avrupa'daki üniversite öğrencilerinin, bir öğretim yılı boyunca öğrenci değişimi yaptıkları bir programdı. Lizbon Yeni Üniversitesi'nin Tarih Bölümü'ne gelen öğrencilerin çoğu İspanyol olsa da Kuzey Avrupa'dan da tek tük gelenler vardı.

"Hangi üniversitedensin? Dersime katılacağından haberim yoktu da."

"Stockholm."

"Tarih mi okuyorsun?"

"Evet."

Tomás'ın ofisine gelene kadar üç kat merdiven çıktılar. Tomás kapının önünde durakladı ve anahtarını bulmak için ceplerini yokladı.

"Neden Portekiz'e gelmeyi seçtin peki?"

"İki sebebi var," dedi Lena. "Birincisi dilden dolayı. Portekizceyi akıcı bir şekilde okuyup konuşabiliyorum. O yüzden dersleri takip etmek zor olmuyor. Yazmak ise daha zor tabii."

"Portekizce yazmakta sıkıntı yaşarsan İngilizce de kullanabilirsin. Sıkıntı olmaz." Anahtarı çevirdi. "İkinci sebep nedir?"

Lena, Tomás'ın arkasına geçti. "Bitirme tezimi büyük keşif seferleri hakkında yazmak istiyorum. Viking keşif seferleri ile Portekiz seferleri arasında bir paralellik kurmak istiyorum."

Tomás kapıyı açarak centilmence Lena'yı içeri buyur etti. Ofis dağınıktı. Okunması gereken sınav kâğıtları bir yığın oluşturmuş, masa ve yerlere kâğıtlar saçılmıştı.

"Portekiz keşifleri geniş bir konudur," dedi Tomás, içeri sızan kış güneşini görmek için yüzünü pencereye çevirdi. "Üstleneceğin iş yükünden haberin var mı?"

"Yılan balığı küçük olsa da balina olmayı kafasına koymuştur."

"Ne?"

"İsveç atasözüdür. Seve seve çalışacağıma emin olabilirsiniz."

Tomás gülümsedi. "Bundan eminim ama araştırma konularını kesin olarak belirlemen önemli. Tam olarak hangi dönem üzerinde araştırma yapmak istiyorsun?"

"Vasco da Gama'nın 1498'deki seferine kadar olan her şeyi incelemek istiyorum. Bir yıl boyunca buraya gelmek için hazırlandım." Lena'nın gözleri büyüdü. "Orijinal seyir defterlerine bakmama izin verirler mi sizce? Olan biten her şeyi kaydeden gemi vakanüvisleri tarafından yazılanları?"

"Kimlerden bahsediyordun? Zurara ve yanındakilerden mi?"

"Evet."

Tomás iç geçirdi.

"İşte o zor olabilir. Orijinal metinler çok değerlidir. Kütüphanelerin büyük bir aşkla koruduğu çok kıymetli kutsal eşyalardır." Düşünceli göründü. "Fakat tıpkıbasımlarını ya da kopyalarına bakabilirsin. Tamamen aynıdırlar."

"Ama orijinallerini görmek istiyorum!" Lena yalvaran mavi gözleriyle baktı Tomás'a. Çocuk gibi dudak bükecekti neredeyse. "Bana yardımcı olur musunuz? Lütfen..."

Tomás huzursuzca kıpırdandı. "Şey, elimden geleni yaparım."

"Harika!" dedi Lena, baştan çıkarıcı bir şekilde gülümseyerek.

Tomás, Lena'nın kendisini manipüle ettiğinin az çok farkındaydı ama kadından o kadar etkilenmişti ki bu durum umurunda bile değildi. "Fakat on altıncı yüzyıl Portekizcesini okuyabilir misin?"

"Hırsız kutsal kâseyi zangoçtan daha hızlı bulur."

"Ne?"

Lena, Tomás'ın şaşkın haline güldü. "Başka bir İsveç atasözüdür bu. İnsan kafaya koyarsa bir yolunu bulur, demektir."

"Tabii ki bulur ama konu bu değil," diye ısrar etti Tomás. "O zamanlarda yazılan Portekizceyi okuyabilir misin? Kaligrafik olarak çok karmaşıktır."

"Pek okuyamam."

"O zaman orijinal metinlere ulaşmayı neden istiyorsun ki?"

Lena, nadiren reddedilen birinin güveniyle yaramaz bir edayla gülümsedi. "Bu konuda bana yardım edeceğinize eminim."

Tomás kadının onu bu işin içine çekmesinin ancak sıkıntıyla sonuçlanacağının farkındaydı. Üniversitede ders vermek hakkında öğrendiği bir şey varsa, o da kadın öğrencileriyle yakınlaşmaması gerektiğiydi. Kendi kendine Lena'nın neden onu böylesine etkilediğini düşündü. Kadına olan ilgisi su götürmezdi. Lena'da Tomás'ın ilgisini çeken ve onu daha yakından tanıma arzusu uyandıran bir şeyler vardı.

3

Öğleden sonra Tarih Bölümü'nün toplantısıyla geçti. Her zamanki gibi çeşitli entrikalar, politik davranışlar, bitmek bilmeyen konular ve kurnazlıkların sonu gelmedi. Tomás eve varana kadar gece çökmüş, Constança ve Margarida çoktan yemeklerinin yarısını bitirmişlerdi. Yemekte spagetti ve ketçaplı hamburger vardı. Kızının en sevdiği yemekti bu. Paltosunu asıp ikisini de öptükten sonra yemeğe oturdu.

"Yine hamburger ve spagetti demek, ne güzel bir sürpriz," dedi surat asarak.

Constança kocasına baktı. "Margarida çok seviyor bunu."

"Spagetti missss!" dedi Margarida neşeli bir şekilde makarnaları şapırdatarak ağzına doldururken.

"O mutluysa ben de mutluyum," dedi Tomás teslim olmuşçasına. Tabağına yemek aldıktan sonra kızına baktı ve onun düz siyah saçlarını okşadı. "Merhaba şekerparem. Bugün ne öğrendin bakalım?"

"Alfabenin A'sı. Biberonun B'si."

"Evet, kızım ama onları geçen yıl öğrenmiştiniz, değil mi? Bugün yeni ne öğrendin?"

"Civcivin C'si, Dondurmanın D'si."

"Gördün mü?" dedi karısına dönüp. "Geriliyor."

"Biliyorum," dedi Constança. "Önümüzdeki hafta okul müdürüyle görüşeceğim."

"Elmanın E'si."

Bir yıl önce Margarida, özel eğitim öğretmeninden yardım alabileceği bir devlet okuluna başlamıştı. Öğretmen bir antrenör gibi davranıyor, onu sürekli teşvik ediyordu. Ne yazık ki yapılan bütçe kesintileri yüzünden öğretmen okuldan ayrılmış, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrenciler destek alamaz olmuştu, artık sadece normal bir öğretmeni vardı. Margarida'nın bir önceki sene öğrendiklerinin çoğunu şimdiden unutmuş olmasıyla birlikte okulu, normal öğretmenlerin yetersiz olacağına ikna etmenin oldukça güç olacağı açıkça ortadaydı.

Tomás kızına bir yabancının gözüyle bakmaya çalıştı. Yuvarlak yüzü, kısa uzuvları, badem gözleri ve siyah saçları vardı. Diğer çocuklar ona isimler takıyor muydu acaba? Taktıklarına emindi. Çocuklar yaptıkları eziyetin farkına varmazdı.

Dokuz yıl önce doğumevindeki o bahar sabahı aklına geldi. Elinde bir demet hanımeliyle neşeyle dolup taşarak karısını kucaklamış, yeni doğan kızlarını öpmüştü. Kızını sanki değerli bir hazineymişçesine öpmüştü. Onun battaniyelere sarılmış halini, pembe yanaklarını ve yumuşacık tenini görünce duygulanmıştı. Küçük, uyuyan bir Buda gibi görünüyordu, bilge ve huzurlu.

O müthiş, tarif edilemez mutluluk anı yarım saatten fazla sürmemişti. Yirmi dakika sonra içeri bir doktor girmiş, Tomás'ı Constança'ya fark ettirmeden ofisine çağırmıştı. Asık bir suratla, Margarida'nın Down sendromlu yani Trizomi 21 olabileceğini anlatmıştı ona.

Tomás midesine yumruk yemiş gibi olmuştu. Sanki ayaklarının altındaki zemin yarılıp açılmış, dibi olmayan bir karanlığa gömülmüştü. Karısına haberi verdiğinde Constança bir şey dememiş, uzunca bir süre bu konu hakkında konuşmayı reddetmişti. Kızı için kafasında kurduğu planlar altüst olmuştu. Daha karyotip analizi yapılmadığı için bir hafta daha ufacık da olsa umutları vardı. Genetik test bütün şüpheleri giderecekti. Hem Tomás'a göre bebek Constança'nın annesinin yüz ifadelerinden esintiler taşıyordu. Constança da bebeğin burnunu halasına benzetmişti. Onlara göre doktorlar bir yanlışlık yapmışlardı. Fakat sekiz gün sonra gelen telefon bu tartışmaları bitirdi.

Bu durum onlar için büyük bir şok olmuştu. Constança hamileyken aylar boyu kızları hakkında hayaller kurmuş, hayatlarına yeni bir anlam getirecek olan bebeği dört gözle beklemişlerdi. Şimdiyse ellerinde sadece hayal kırıklığı, haksızlığa uğramışlık hissi ve öfke girdabı vardı. Hamilelik sırasında hiçbir şeyi fark etmeyen kadın doğum uzmanının hatasıydı bu ya da böyle durumlar için hazırlık yapmayan hastanenin hatasıydı veya insanların sorunlarıyla ilgilenmeyen siyasetçilerin hatasıydı; kısacası, kendilerinden başka herkes sorumluydu bu durumdan.

Sonra derin bir acı ve büyük bir suçluluk duygusu hissettiler. Geceler boyu uyumayıp kendilerine nerede yanlış yaptıklarını sordular. Sorumluluklarını yerine getirmemiş miydiler? Davranışlarında hata aradılar, kendilerinde suç aradılar, bu duruma bir anlam bulmaya çalıştılar.

Eninde sonunda ve kaçınılmaz bir şekilde dertlerinin odağı kendilerinden kızlarına kaydı. Onun geleceği hakkında endişelendiler. Olgunlaşabilecek miydi? Mutlu olabilecek miydi? Eğer başlarına bir şey gelse ona kim bakacaktı? Bazen birbirleriyle bile paylaşmadıkları şeyler geçiyordu kalplerinden. Kaderin bir cilvesi sonucu kızlarının hayata göz yummasını istedikleri bile

oluyordu. Böyle bir şey onun gereksiz yere acı çekmesini de engellerdi.

Fakat bebeğin ufacık bir esnemesi, bakışı ya da bir mimiği her şeyi değiştiriyordu. Sanki sihirli bir değnek sallanmış gibi o çocuğun kızları olduğunu anlıyorlar ve ona delicesine bir sevgiyle bağlanıyorlardı. Çok geçmeden bütün enerjilerini ona yönlendirdiler. Doktorlar kızın kalbinde bir sorun olabileceğini söyleyince hastane hastane, klinik klinik gezdiler. Sonu gelmez tahliller ve tekikler yaptırdılar.

Her ne kadar Alberti, Porta ve Vigenere'nin zor şifreleri yüzünden Rönesans kriptanalizi üzerinde çalışmak zor olsa da Tomás doktor doktor gezerken bir yandan tarih bölümünde doktorasını bitirmeyi başarmıştı. Yeteri kadar paraları yoktu. Tomás'ın üniversite maaşı ve Constança'nın lisede verdiği sanat derslerinden gelen para sadece günlük harcamalarına yetiyordu. Bu kadar stres ister istemez evliliklerini de etkilerdi. Boğazlarına kadar probleme gömüldükleri için artık birbirlerine çok nadir dokunuyorlardı. Zamanları yoktu. Para ve zaman. İkisi de hiçbir zaman yeterli değildi ve bu durum evliliklerini yıpratıyordu. Birbirlerine içten yaklaşıyorlar ve birbirlerini önemsiyorlardı ama onlarınki daha çok alışkanlık ve görevler üzerine kurulmuş bir evlilikti. Heyecanlı ilk yıllar ve bir zamanlar hayalini kurdukları neşeli hayatları gitmişti. İkisi de bunu biliyordu, başka bir çare yoktu. O yüzden teslim olmuş bir halde yaşamlarına devam ediyorlardı.

Tomás hamburgerinden bir ısırık alıp kırmızı şarabından bir yudum içti. Margarida çoktan dilimlenmiş elmadan oluşan tatlısını bitirmiş, sofrayı toplamaya başlamıştı.

"Margarida, sofrayı sonra toplarsın olur mu?" dedi Tomás.

"Hayır," dedi kız sertçe. Kirli bulaşıkları makineye doldururken bir yandan da "Temizlemeli, temizlemeli!" diyordu.

"Sonra temizlersin."

"Hayır, yapış yapış, pis. Temiz olmalı!"

"Bu kız ileride bir temizlik şirketi açacak," dedi Tomás gülerek. Margarida almasın diye tabağını sıkıca tutuyordu.

Margarida temizliğe ve yıkamaya kafayı takmıştı. Nerede ufak bir toz ya da kir görse hemen onun icabına bakardı. Bu durum arkadaşlarının evine gittiklerinde Constança ve Tomás'ı utanç verici durumlara düşürebiliyordu. Margarida nerede küçük bir örümcek ağı ya da mobilyaların üzerinde toz görse feryadı basıyor, parmağını ev sahibine doğru uzatarak onu pis olmakla suçluyordu. Toz ya da kiri görünce öylesine içten çığlık atıyordu ki söz konusu aile tekrar onları davet etmeden önce bütün evi baştan sona temizliyordu.

Margarida yemekten sonra uyumaya gitti. Tomás onun dişlerini fırçaladı. Constança da pijamalarını giydirdi. Annesi ona iyi geceler masalını okurken Tomás da sonraki gün için kızının ihtiyaç duyacağı eşyaları ayarladı. Constança ona "Çizmeli Kedi"yi okuyordu bu sefer. Margarida uyuyakaldığında Constança ve Tomás günün yorgunluğunu atmak için salondaki koltuğa uzandılar.

"Ayakta duracak halim kalmadı," dedi Constança tavana bakarak. "Bittim."

Oturma odası küçüktü ama güzel dizayn edilmişti. Constança'nın üniversite öğrencisiyken yaptığı soyut resimler duvarlarda asılıydı. Kayın ağacından mobilyalar arasına yeşil yapraklar arasından parlak kırmızı çiçekler çıkan bitkilerin olduğu vazolar serpiştirilmişti.

"Bunlar ne çiçeği?" diye sordu Tomás.

"Kamelya."

Tomás, kahve masasına doğru eğilip parlak yaprakları kokladı. "Hiç kokuları yok sanki," dedi.

"Tabii ki olmaz, şapşal," dedi Constança gülerek. "Kamelyalar kokmaz."

"Ah," dedi Tomás. Geriye yaslanıp Constança'nın avucunu okşadı. "Bana kamelyalardan bahseder misin?"

Constança çiçekleri çok severdi. İşin ilginci onları öğrenciyken bir araya getiren şeylerden biri de kadının bu tutkusuydu. Tomás bulmacaları ve kelime oyunlarını, sembolleri ve gizli mesajları çok sever, her zaman çeşitli şifreler ve bulmacalar çözerdi. Tanıştıklarındaysa Constança onun önüne yeni bir sembol dünyası sermişti; çiçeklerin anlamları. Ona Osmanlı haremindeki kadınların dışarıdaki dünyayla iletişim kurmak için çiçekleri kullandığını anlatmıştı. Bu anlayış zamanla foliografi denilen bir dile, çiçeklerdeki orijinal Türkçedeki anlamlarını eski mitoloji ve geleneksel folklorla birleştiren ve on dokuzuncu yüzyılda çok rağbet gören bir alana dönüşmüştü. Tomás için önceden sadece göze güzel gelen çiçekler artık sahibinin açığa vuramadığı hisleri yansıtır ve gizli mesajlar taşır olmuştu. Örneğin ilk buluşmada bir erkeğin kadına onu sevdiğini söylemesi her ne kadar görülmemiş bir şey olmasa da pek yakışık almazdı. Bunun yerine ona bir demet bardak menekşesi verirse niyetini belli etmiş olurdu. İlk görüşte aşkı temsil ederdi bu çiçekler.

Çiçeklerin dili, Rafael öncesi sanat anlayışı, mücevher yapımı ve modayla birleştirilmişti. Kraliçe II. Elizabeth'in taç giyme töreninde hükümdarlığı süresince ülkede barış ve bolluk olsun diye giydiği pelerinde zeytin dalları ve buğday sapları vardı. Hem insani hem de doğal sanatları seven Constança bir süre sonra çiçeklerin sakladığı gizli anlamları okumak konusunda usta olmuştu.

"Kamelyalar Çin'den gelir, orada onlara çok değer verirler," dedi Constança, Tomás'ın saçlarını geriye yatırarak. "Kamelyaları Batı'ya genç Alexandre Dumas tanıtmıştır. Alexandre Dumas on dokuzuncu yüzyılda Parisli bir *courtesan* olan Marie du Plessis'in hikâyesini anlattığı *Kamelyalı Kadın*'ın yazarıdır. Kitapta geçtiğine göre kadının çiçek kokularına alerjisi varmış, bu yüzden kokuları olmadığı için kamelyaları tercih edermiş." Tomás'a hınzır bir bakış attı. "*Courtesan* ne demek biliyorsundur sanırım."

"Hayatım, ben bir tarihçiyim."

"Ayın yirmi beş günü Madam du Plessis müsait olduğunu belli etmek için yakasına bir buket beyaz kamelya takarmış, geri kalan zamanlardaysa çalışmadığını belirtmek için kırmızı çiçekler takarmış."

"Oh," dedi Tomás hayal kırıklığını gizlemeye çalışarak.

"Verdi, Dumas'nın romanından esinlenip *La Traviata*'yı yazmıştır. Hikâyeyi biraz değiştirmiştir ama. Verdi'nin operasında kadın kahraman mücevherlerini satıp kamelyalar takmak zorunda kalmıştır."

"Tüh tüh," dedi Tomás gülümseyerek. "Zavallı kadın." Karısının oturma odasına yerleştirdiği çiçeklere baktı. "O zaman aldığın kırmızı kamelyalara bakarsak bu akşam herhangi bir şey olmayacak."

"Aynen öyle," dedi Constança iç çekerek. "Çok yorgunum."

Tomás karısına baktı. Hâlâ Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki ilk tanışmalarından beri onu etkileyen melankolik havasını taşıyordu üzerinde. Tomás, o zamanlar Lizbon Yeni Üniversitesi'nde tarih okuyordu. Günün birinde arkadaşlarından biri Fen Edebiyat Fakültesi'nde okuyan kızların güzelliğinden dem vurmuştu. Bir gün sıcak bir öğleden sonra, yemeğin ardından bahçede gezi-

nirlerken, "Oradaki kızlar gerçek birer başyapıt gibiler," diye takılmıştı Agusto esprisinden son derece hoşnut bir halde. "Sana diyorum. Bir gün seni oraya götüreceğim."

Arkadaşının ısrarları üzerine Tomás bir gün öğlen yemeği için Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kantinine gidip söylentilerin gerçek olduğunu gördü. Lizbon'da güzel kızların bu kadar yaygın olduğu başka bir fakülte yoktu. Güzel giyimli, zarif sarışın bazı kızlarla sohbet etmeye çalışsalar da ağızlarının payını aldılar. Yemeklerinin parasını verdikten sonra ellerinde tepsilerle etrafa bakınarak oturmak için en güzel yeri seçmeye çalıştılar. Pencere kenarında üç genç kızın oturduğu bir masada karar kıldılar. Kızlardan birisi gerçek bir esmer güzeliydi. "Şansımız yaver gidiyor," dedi Agusto, arkadaşına göz kırpıp kendisine ayak uydurmasını işaret ederek.

Tomás'ın yeşil gözleri esmer kızın ilgisini çekse de Tomás ilgisini burnunda çilleri olan süt beyazı tenli, hülyalara dalmış gibi bakan kahverengi gözleri olan kıza yöneltmişti. Kızın ağırbaşlı, uysal davranışları iç dünyasının da öyle olduğu imajını verse de Tomás zamanla bunun sadece bir yanılsama olduğunu anlayacaktı. Constança'nın yumuşak başlılığının altında zapt edilemez bir heyecan, uysal kedi görüntüsünün altında aslan yatıyordu. Tomás telefon numarasını alana kadar masadan kalkmamıştı. İki hafta sonra Constança'ya ilk hanımeli çiçeklerini verip onların ölümsüz aşk anlamına geldiğini öğrendikten sonra Constança'yı Oeiras İstasyonu'nda öpmüş, el ele tutuşarak Carcavelos Sahili'nde yürümüşlerdi.

Tomás sanki şimdiki zamana sürüklenmiş gibi, geçmişteki hatıraları Margarida'nın yüzüne dönüştü. Kamelyaların yanındaki bir çerçeveden kızının yüzü ona gülümsüyordu.

"Haftaya onu Doktor Oliveira'ya götürmemiz gerek."

"Durmadan doktora girmek yoruyor beni," dedi Tomás.

"Onu da yoruyor," dedi karısı. "Unutma, bir süre sonra ameliyata girmesi gerekecek."

"Hatırlatma bana."

"Bak, Tomás, istesen de istemesen de bana bu konuda yardım edeceksin."

"Tamam, tamam."

"Tek başıma uğraşmaktan yoruldum. Kızımızın yardıma ihtiyacı var, benim de öyle. Sen onun babasısın." Tomás köşeye sıkışmış hissetti. Karısı kızlarının derdinin tamamını çekmekte zorlanıyordu. İşin kötüsü Tomás ne kadar uğraşsa da böyle şeylerle, Constança'nın başa çıktığı şeylerin yarısıyla bile başa çıkamıyordu.

"Affedersin. Merak etme. Doktor Oliveira'yı görmeye seninle beraber geleceğim."

Constança sakinleşti. Arkasına yaslanıp esnedi. "Uykum geldi," dedi ayağa kalkarak. "Burada mı kalacaksın?"

"Biraz daha. Kitap okuyacağım."

Constança uzanıp kocasını dudaklarından hafifçe öpüp peşinden Chanel No.5 parfümünün kokusunu bırakarak çıktı. Tomás ayağa kalkıp kitaplığa yürüdü. Kafasını kaşıdı, ne okuyacağına karar vermemişti henüz. Edgar Allan Poe'nun *Seçilmiş Hikayeleri*'ni alıp "Altın Böcek"i tekrar okumaya niyetlendiğinde telefonu çaldı.

"Alo?"

"Bay Noronha'yla konuşabilir miyim?"

Anadili İngilizce olan birisi Brezilya Portekizcesi konuşuyordu. Adamın genizden gelen telaffuzunu fark eden Tomás, telefondakinin bir Amerikalı olduğunu düşündü.

"Buyrun benim. Kiminle görüşüyorum?"

"Benim adım Nelson Moliarti. Amerika Tarih Vakfı'nın yönetim kurulu danışmanıyım. New York'tan arıyorum. Nasılsınız?"

"İyiyim, teşekkürler."

"Geç saatte aradım kusura bakmayın. Müsait misiniz?"

"Müsaitim."

"Oh, iyi," dedi. "Bizim vakfımızı biliyor musunuz, bilmiyorum..." Adam onaylama beklercesine duraksadı.

"Kusura bakmayın, bilmiyorum."

"Anladım, sorun değil. Biz Amerika kıtalarının tarihini araştırmak için kaynak sağlayan, kâr amacı gütmeyen bir organizasyonuz. Vakfımız New York'ta. Çok büyük bir proje üzerinde çalışıyoruz ama önümüzü tıkayan bir problemle karşılaştık. Yönetim kurulu bana bir çözüm bulmamı söyledi. İki haftadır uğraşıyorum. Yarım saat önce kurula sizin isminizi verdim. Kabul ettiler, o yüzden arıyorum."

Kısa süreli bir duraksama oldu.

"Evet?" diye sordu Tomás.

"Bay Noronha?"

"Evet, buradayım."

"Problemin çözümü sizsiniz."

"Ne?"

"Çözüm sizsiniz. New York'a en kısa sürede ne zaman uçabilirsiniz?"

4

NEW YORK

Sanki sokağın altında bir volkan varmışçasına yerden bir buhar dalgası yükseldi ve bir anda soğuk gece havasında kayboldu. Beraberinde mide kaldıran bir kızartma kokusu getirdi, Tomás kızarmış eriştenin ayırt edici kokusunu hemen tanıdı. İnce montuna sarınıp ellerini cebine sokarak soğuk gece rüzgârından korunmaya çalıştı. Sokaklarında rüzgâr eserken New York çok da güzel bir yer olmuyordu, özellikle kalın giyinmemişseniz. Tomás bunu zor yoldan öğrenmişti.

JFK Hava Limanı'na birkaç saat önce inmişti. Amerika Tarih Vakfı'nın tahsis ettiği etkileyici siyah bir limuzin onu hava limanından Waldorf-Astoria'ya getirmişti. Lexington ve Park caddeleri arasını kaplayan Art Deco stilinde inşa edilmiş muhteşem bir oteldi. Tomás, aşırı heyecanlı olduğu için otelin bu şahane dekorasyon ve mimarisini inceleyememiş, bavulunu odasına bırakıp kapı görevlisinden şehrin bir haritasını almış ve limuzini kullanmadan yaya olarak dışarı çıkmıştı.

Bir hataydı. Bu sıra dışı şehre çoktan gece çökmüştü. İlk başta, vücudu hâlâ sıcakken soğuk onu çok etkilememişti. Doğu 50. Sokak'a döndükten sonra gökyüzüne doğru uzanan binaları seyretmişti. Fakat Americas Caddesi'ni geçip Yedinci Cadde'ye ulaşınca soğuk onu iyiden iyiye etkilemeye başlamıştı. Her zaman New York'un yürüyerek gezilmesi gerektiğini duymuştu ama kimse ona bunu sıcak havalarda yapmasını söylememişti. New York'un gece ayazı ve rüzgârı da unutulmayacak bir şeydi gerçekten. Soğuk içine o kadar işliyordu ki etrafındaki diğer her şey sanki kayboluyordu. Görüşü bulanıklaştı. Kulakları en kötü durumdaydı. Sanki birisi onları bıçakla kesiyordu.

Times Meydanı'nın ışıkları onu güneye, 42. Sokak'a doğru götürdü. Times Meydanı'ndan ışık patlamaları geliyordu gözüne. Burada gece değildi sanki. Birkaç güneş karanlığı kovalıyor, kalabalık meydanı çeşitli renklere boyuyordu. Trafik tam bir kaos halindeydi. Yayalar arabalara ve birbirlerine çarpmamak için uğraş veriyordu. Bazıları bir yere gidermiş gibi yürüyor, bazılarıysa sadece manzarayı izliyordu. Binalardan neon ışıkları parlıyordu. Uzun reklam panolarından kocaman kelimeler geçip duruyor, devasa ekranlar ya reklam ya da televizyon kanallarından birini gösteriyordu. Ekranlarda sürekli bir renk cümbüşü vardı. İnsanı mest eden bir ışık seliydi.

Tomás cep telefonunun titreşimini fark etti, sonra da sesini duydu. Elini istemeye istemeye cebinden çıkararak cevap verdi. "Efendim?"

"Bay Noronha?"

"Evet?"

"Ben Nelson Moliarti. Nasılsınız? Yolculuğunuz iyi geçti umarım."

"Merhaba. Evet, her şey yolunda, teşekkürler."

"Şoför sizinle ilgilendi mi?"

"Dört dörtlük bir hizmetti."

"Oteli beğendiniz mi peki?"

"O da muhteşem."

"Yemek yediniz mi?"

"Hayır, henüz değil."

"O zaman otelin restoranlarından birini kullanabilirsiniz. Hesabı odanıza yazdırın, vakıf sizin yerinize ödeyecektir."

"Teşekkürler ama buna gerek kalmayacak. Times Meydanı'nda bir şeyler yiyeceğim."

"Times Meydanı'nda mısınız?"

"Evet."

"Şu anda mı?"

"Evet."

"Ama dışarısı buz gibi. Şoför sizinle beraber, değil mi?"

"Hayır, onu yolladım."

"Oraya nasıl geldiniz peki?"

"Yürüyerek."

"Hava sıcaklığı eksi beş derece. Az önce televizyonda rüzgârdan dolayı sıcaklığın eksi on beş derecede hissedileceğini söylediler. Umarım sıkı giyinmişsinizdir."

"Yani... kısmen."

Moliarti onaylamadığını gösteren bir ses çıkardı. "Daha dikkatli olmalısınız. İstediğiniz zaman beni arayın, sizi alması için şoförü yollayayım."

"Gerek yok, taksiye bineceğim."

"Siz bilirsiniz. Her neyse, New York'a hoş geldiniz demek için aramıştım. Yarın dokuzda ofisimizde buluşalım. Şoför sekiz buçukta sizi otelin önünden alacak. Ofis otelden çok uzakta değil."

"Tamamdır, teşekkürler. Yarın görüşürüz."

"Görüşürüz."

New York ve Lizbon arasındaki beş saatlik zaman farkı o gece Tomás'ı etkilemişti. Uyandığında saat sabahın altısıydı. Dışarıda hâlâ karanlık hüküm sürüyordu. Yatakta sağa sola dönerek tekrar uykuya dalmaya çalışsa da yarım saat sonra uyuyamayacağını anlayarak yatağın kenarına oturdu. Lizbon'da saat öğleden önce on bir buçuk olmalıydı. Constança onsuz bir gece geçirmişti.

Etrafına bakındı, ilk defa odayı inceleme imkânı buluyordu. Oda altın desenli şarap rengi eşyalar ile döşenmişti. Yerde pelüş halı vardı. Odanın köşelerinde bulunan bitkiler odaya ferah bir hava katıyordu. Masanın yanında açılmayı bekleyen bir adet Cabernet şarabı duruyordu. Constança bunları görebilseydi keşke.

Karısını aradı.

"N'aber, Çilli," dedi. İkisi çıkmaya başladıklarında takmıştı ona bu adı. "Her şey yolunda mı?"

"Merhaba, Tomás. New York nasıl?"

"*Buz gibi!*"

"Ama çok güzel, değil mi?"

"Değişik bir şehir ama çok güzel, evet."

"Bana oradan ne getireceksin?"

"Hah!" diyerek güldü Tomás. "Sağ salim kendimi getireceğim tabii ki. *Beni* kullandığına dair içimde hep bir şüphe vardı zaten."

"Sen Amerika'larda keyif yaparken ben kızına ve evine bakıyorum ve *seni kullanıyorum* öyle mi?"

"Tamam, tamam. Sana Empire State Binası'nı getireceğim. King Kong da dâhil."

"O kadar uğraşmana gerek yok," dedi gülerek. "MoMA'yı getirsen yeter."

"O da ne?"

"MoMA. Modern Sanat Müzesi."

"Tabii ki."

"Van Gogh'un *Yıldızlı Gece*'sini istiyorum. Bir de Monet'nin *Nilüferler*'ini, Picasso'dan *Avignonlu Kızlar*'ı ve Toulouse-Lautrec'in *Divan Japonais*'sini."

"King Kong ne olacak peki?"

"Sen varken King Kong'a ne gerek var?"

"Az değilsin sen," diyerek güldü Tomás. "O resimlerin baskılarını alsam olur, değil mi?"

"Tabii ki hayır. Orijinallerini çalıp getirmeni istiyorum."

"Tamam o zaman. Margarida nasıl?"

"İyi, o iyi," dedi, Constança'nın sesi üzgün gelmeye başlamıştı. "Dün göğsünde garip bir his olduğunu söylemişti. Kalbinde tekrar sorun çıkar diye korkuyorum."

Tomás derin bir nefes aldı. Evdeki acı gerçekler tatiline sızmıştı. Birkaç saniye sonra, "Onu bir kardiyoloğa götürmemiz gerekli," dedi.

"Senin de benimle gelmen lazım."

"Yurt dışındayım ben."

"Bu sefer mazeretin var," dedi Constança, sonra lafı hemen değiştirdi. "Amerikalılar senden ne istediklerini söylediler mi?"

"Hayır. Birkaç saat sonra onlarla görüşeceğim, yakında anlarım."

"El yazmaları hakkındaki uzmanlığından yararlanmak istiyorlardır bence."

"Muhtemelen."

Tomás hattın öbür ucunda bir zil sesi duydu.

"Zil çaldı," dedi Constança. "Derse gitmem gerek. Bu telefon konuşması bize ufak bir servete mal olmuştur, neyse. Seni seviyorum. Dikkatli ol, tamam mı?"

"Tamam. Merak etme, Margarida iyi olacak."

"Biliyorum, umuyorum. Bana çiçek getirmeyi unutma."

Saat sekiz buçuk olmadan kahvaltısını bitirip Moliarti'nin söylediği üzere otelin lobisinin Park Caddesi tarafındaki çıkışına gitti. Şaşaalı bir avize mermer zemindeki mozaikleri aydınlatıyordu.

"Günaydın, efendim. Bugün nasılsınız?"

Tomás arkasına dönüp dün geceki şoförü fark etti. "Günaydın."

Şoför eldivenli eliyle Tomás'ı buyur ederek, "Gidelim mi?" diye sordu.

Havada sabah soğuğu vardı ama güneş bütün şehri aydınlatmıştı, özellikle de Park Caddesi'ni. Şoför, sürücü koltuğuna otururken Tomás da Cadillac'ın arka koltuğuna yerleşti. Sürücü ve yolcu kısmını ayıran güvenlik bariyeri yumuşak bir sesle aşağı indi. Şoför uzanıp yolcu tarafındaki küçük bir televizyonu, viski ve şampanya şişelerini ve içinde buz olan bir sürahi portakal suyunu gösterdi. "Yolculuğun keyfini çıkarın," dedi gülümseyerek.

Limuzin hareket etmeye başlayınca Tomás, New York'un yanından akıp geçmesini izledi. Trafiği sıkışık olan Madison Caddesi'nden geçip Chippendale tepesiyle bilinen Sony Kulesi'ne geldiler. Araba yavaşlayıp köşede durdu.

"Ofis burada," dedi şoför, bir gökdelenin girişini göstererek. "Bay Moliarti sizi bekliyor." Tomás arabadan inip gökdeleni hayranlıkla inceledi. Yeşil-gri granitten inşa edilmiş otuz yedi katlı modern, neredeyse aerodinamik hatları olan bir kuleydi.

Soğuk hava dalgası kaldırıma vururken kalın bir mont giymiş biri binadan çıkıp ona yaklaştı.

"Bay Noronha?" Tomás Amerikan aksanlı Brezilya Portekizcesini fark etti.

"*Bom dia.*"

"*Bom dia.* Ben Nelson Moliarti. Tanıştığımıza memnun oldum."

"Ben de memnun oldum," dedi Tomás el sıkışırken.

Moliarti gri kıvırcık saçlı, kısa boylu, ince bir adamdı. Tomás onu küçük gözlü, ince ve kanca burunlu yırtıcı bir kuşa benzetti. "Hoş geldiniz," dedi.

"Hoş bulduk," dedi Tomás. "Hava soğuk, değil mi?"

"Evet, evet. Bayağı soğuk." Moliarti kapıya doğru elini salladı. "Gelin, içeri girelim." Gökdelenin sıcaklığına sığınınca Tomás mermer lobinin zarif detaylarını incelemeye başladı. Lobide çelik bir kabın içinde, altından su akan büyük bir granit külçesi asılı duruyordu. Çok değişik bir heykeldi. Moliarti, Tomás'ın heykele baktığını görünce gülümsedi. "Sıra dışı, değil mi?" diye sordu.

"İlginç."

"Gelin. Ofis yirmi üçüncü katta." Muhabbet etmenin zamanı değildi belli ki. Moliarti'nin acelesi vardı.

Asansör şaşırtıcı derecede hızlıydı. Birkaç saniye sonra kapılar açıldı ve Amerika Tarih Vakfı'nın katına çıktılar. Ana kapı mat camdan oluşuyordu, üzerinde vakfın logosu vardı. Altından bir şahin, bir pençesinde zeytin dalı, öbür pençesindeyse üzerinde Latince *Hos successus alit: possunt, quia posse videntur* yazan bir kuşak tutuyordu. Altında kaligrafi şeklinde *ATV* yazıyordu.

Tomás Latince yazıyı mırıldanıp daha önce nerede okuduğunu hatırlamaya çalıştı. "Vergilius," dedi en sonunda.

"Pardon?"

"Burada yazan cümle," dedi Tomás, şahinin pençeleri arasındaki kuşağı göstererek. "Vergilius'in *Aeneis*'inden alıntı." Yazıyı çevirdi. "Başarı besler onları; galip gelirler çünkü kendilerine inanırlar."

"Ah, evet. Bizim ilkemiz," dedi Moliarti gülümseyerek. "Başarı başarıyı getirir, hiçbir engel aşılamayacak kadar büyük değildir." Tomás'a içten bir saygıyla baktı. "Latince biliyor musunuz?"

"Latince, Yunanca ve Antik Mısır dilini biliyorum ama yeterli derecede pratik yapamıyorum," dedi Tomás iç geçirerek. "İbranice ve Aramice dillerini de öğrenmek isterdim. Bana yeni ufuklar açacaklarına eminim."

Amerikalı ıslık çaldı, etkilenmişti ama bir şey söylemedi. Moliarti, Tomás'ı içeri yönlendirdi. Bir resepsiyon masasının yanından geçtiler. Koridorun sonundaki modern bir ofise girince altmış yaşlarında ciddi görünümlü bir kadınla karşılaştılar.

"İşte misafirimiz," dedi Moliarti, Tomás'ı göstererek. Kadın ayağa kalkıp başıyla Tomás'ı selamladı. "Selam," dedi.

"Bu hanım, başkanın asistanı Theresa Racca."

"Merhabalar," dedi Tomás, kadının elini sıkarak.

"John içeride mi?" diye sordu Moliarti.

"Evet."

Moliarti kapıyı çalıp içeri girdi. Cilalı, maun rengi masanın arkasında oturan adam neredeyse tamamen kel sayılırdı. Birkaç tel kalan gri saçını geriye yatırmıştı ve gıdığı vardı. Ayağa kalkıp kollarını iki yana açtı. "Nel, buyur gel."

Moliarti içeri girip misafirini tanıttı. "Bu Lizbon'dan Tomás Noronha," dedi. "Bay Noronha, bu da John Savigliano, yönetim kurulu başkanı."

Savigliano masasının arkasından onların yanına geldi. Kollarını uzatmış, yüzüne kocaman bir gülümseme yerleştirmişti. "Hoş geldiniz! New York'a hoş geldiniz."

"Teşekkür ederim," dedi Tomás İngilizceye geçerek. İçten bir şekilde el sıkıştılar.

"Seyahatiniz rahat geçti mi?"

"Evet, çok rahattı."

"Harika! Harika!" Savigliano ofisin köşesindeki deri koltukları gösterdi. "Buyurun, oturun lütfen."

Tomás oturup etrafına bakındı. Ofis geleneksel şekilde döşenmişti. Duvarlar ve tavan meşe panellerle kaplıydı. Mobilyalar on sekizinci yüzyıl Avrupa tarzında döşenmişti. Büyük bir pencere güneydeki Manhattan'ın bir ormana benzeyen binalarına bakıyordu. Tomás sol tarafta Chrysler Binası'nın parlak çelik kemerlerini gördü. Sağ tarafındaysa Empire State Binası vardı. Zemin verniklenmiş cevizdendi. Odanın her bir köşesinde devasa bitkiler göze çarpıyordu. Duvarda ise güzel bir soyut resim asılıydı.

"Franz Marc'ın resmi," diye açıkladı Savigliano, misafirinin resimle ilgilendiğini görünce. "Eserlerini bilir misiniz?"

"Hayır," dedi Tomás, başını sallayarak.

"Kandinsky'nin arkadaşıydı. Beraber 1911'de Der Blaue Reiter isimli bir grup kurdular," dedi. "Bu resmi dört yıl önce Münih'te bir açık artırmada aldım." Islık çaldı. "Bana bir servete mal oldu. İnanın bana, bir servet."

"John güzel resimleri çok sever," diye açıkladı Moliarti. "Evinde bir Pollock bir de Mondrian'ı var, gerisini sen düşün!"

Savigliano gülümseyip zemine baktı. "O da benim küçük zevkim diyelim," Tomás'a baktı. "İçecek bir şey ister misiniz?"

"Hayır, teşekkür ederim."

"Bir kahveye ne dersiniz? Çok güzel kapuçino yaparız, çok iyidir."

"Peki, bir kapuçino alayım o zaman."

Savigliano kapıya doğru yöneldi. "Theresa!" diye seslendi.

"Buyurun, efendim?"

"Bize üç kapuçino ve biraz kurabiye getirir misin lütfen?"

"Hemen."

Savigliano ellerini ovuşturup gülümsedi. "Tomás Noronha," dedi. "Size Tom diyebilir miyim?"

"Tom mu?" Tomás güldü. "Tom Hanks gibi mi? Tamam."

"Buna çok takılmazsınız umarım. Biz Amerikalılar resmiyeti sevmeyiz." Kendini işaret etti. "Lütfen bana John deyin."

"Ben de Nel," dedi Moliarti gülerek.

"Bu konuyu hallettiğimize göre," dedi Savigliano. Pencereden dışarı baktı. "New York'a ilk gelişiniz mi?"

"Evet. İlk defa Avrupa dışına çıkıyorum," diye itirafta bulundu Tomás biraz utanarak.

"Beğendiniz mi peki?"

"Şey, açıkçası her yerini gezmedim ama şimdiye kadar hoşuma gitti." Tomás duraksadı. "Aslına bakarsanız sokakları görünce aklıma şu geldi. New York, Woody Allen'ın filmlerinden fırlamış gibi."

İki Amerikalı kahkaha attı.

"Güzel espri!" dedi Savigliano. "Woody Allen filmleri gibi!"

"Sadece bir Avrupalının aklına gelebilirdi böyle bir şey," dedi Moliarti gülüp kafasını sallayarak.

Tomás onlara neyin bu kadar komik geldiğini anlamamıştı. "Sizce de öyle değil mi?"

"Bakış açısına göre değişir," dedi Savigliano. "New York'u sadece filmlerde gören biri böyle düşünebilir sanırım. Ama unutmayın lütfen, film setleri New York'a benzer, New York film setlerine benzemez," diyerek göz kırptı.

Bayan Racca, dumanı tüten kapuçinolarını ve çikolatalı kurabiyeleri bırakıp gitti. Üçü de içeceklerini yudumlarken Savigliano arkasına yaslanıp boğazını temizledi.

"Evet, Tom, neden burada olduğunu konuşalım." Moliarti'ye baktı. "Sanırım Nel sana bizim vakfımızı anlatmıştır."

"Kabaca bahsetti."

"Amerika Tarih Vakfı özel olarak finanse edilen, kâr amacı gütmeyen bir kuruluştur. 1958'de Amerika kıtalarının tarihini incelemek üzere burada, New York'ta kuruldu. Amerikalı ve yabancı öğrencilerin geçmişimizle alakalı araştırmalarını desteklemek için bir burs oluşturduk."

"Kolomb Bursu," dedi Moliarti.

"Evet. Ayrıca arkeologlar ve profesyonel tarihçilerin yaptığı araştırmalara da kaynak sağladık."

"Ne tür araştırmalar?"

"Amerika kıtalarıyla alakalı olan her tür araştırmaya destek verdik," dedi John. "Bu kıtada yaşayan dinozorlardan yerlilere kadar. Kolonicilerin gelişinden göç hareketlerine kadar her şeye. Fakat şimdi problemimizden bahsedelim." Duraksadı, nereden başlayacağını düşünüyordu. "Bildiğiniz üzere 1992'de, Amerika kıtalarının keşfinin beş yüzüncü yıl dönümü kutlandı. Kutlamalar göz doldurucuydu ve gururla söyleyebilirim ki Amerika Tarih Vakfı da bu kutlamaların hazırlanmasında önemli bir rol oynadı. Kutlamalardan sonra yeni projemiz üzerinde çalışırken –aynı anda tek bir konuya ilgileniriz genelde– atladığımız çok önemli bir gün olduğunu fark ettik. Bu bizim vakfımız için çok

büyük bir utanç kaynağı oldu. O günü de kutlayıp onunla alakalı etkinlikler yapmamız gerekiyordu." Tomás'a baktı. "Hangi gün olduğu hakkında bir fikriniz var mı?"

"Hayır."

"22 Nisan 2000."

"Brezilya'nın keşfi," dedi Tomás sıradan bir şekilde.

"Aynen öyle," dedi Savigliano. "Beş yüzüncü yıl dönümü." Kapuçinosundan bir yudum daha aldı. "2000 senesinde büyük bir hata yapıp tarihin önemine değinmedik. Bizim gibi itibarlı bir vakıf için yapılmaması ve asla tekrarlanmaması gereken bir hataydı. O yüzden danışmanlarımızla bir toplantı yaptık. Yaşanan aksilikten sonra bu önemli olayı nasıl layığıyla kutlarız diye düşündük. Brezilya üniversitelerinden birinde tarih dersi vermiş danışmanlarımızdan biri olan Nel, ilginç bulduğumuz bir şey söyledi." John, Moliarti'ye baktı. "Fikrini kendin anlatsan daha iyi olur sanırım."

"Tabi, John," dedi Moliarti. "Fikrim tarihsel bir tartışmaya dayanıyor. Portekizli kâşif Pedro Álvares Cabral, Brezilya'yı kazara mı buldu yoksa ne yaptığını biliyor muydu? Bildiğiniz üzere, tarihçiler Portekizlilerin Brezilya'nın varlığından haberdar olduğunu ve Cabral'ın sadece bir formaliteyi yerine getirdiğinden kuşkulanıyor. Yönetim kuruluna bu soruya daha kesin bir cevap bulabilmek için kaynak ayırmamız önerisini verdim. Hem herkesin faydalanacağı bir çalışma olur hem de vakfımıza bu alanda büyük itibar sağlar diye düşündüm."

"Yönetim kurulu teklifi kabul etti ve çalışmalara başlandı," dedi Savigliano. "Bu alanda en iyi uzmanları tutmaya karar verdik. Sadece iyi araştırmacıları değil, herkes tarafından kabul edilmiş fikirlere karşı çıkmaktan çekinmeyecek birisi olması da

gerekiyordu. Sadece kaynak taraması yapan biri değil, o bilgileri bir araya getirip altlarında yatan gerçeği görebilecek biri lazımdı."

"Bildiğiniz üzere," dedi Moliarti. "Birçok Portekiz keşfi devlet sırrı olarak saklanıyordu. Portekiz'in geçmişte uyguladığı bu politika anlaşılabilirdi. Herkes bilgiye eşit oranda erişseydi küçük ve kaynakları sınırlı bir ülke, diğer Avrupa devleriyle baş edemezdi. Bilginin güç olduğunu biliyorlar, o yüzden onu şevkle koruyorlardı. Bu şekilde gelecekteki stratejik konumlarını garantiye alıyorlardı. Her şeyi gizli tutmuyorlardı elbette, sadece bazı önemli keşifleri ve gerçekleri saklıyorlardı. Tabii ki bazı keşifler de halkla paylaşılıyordu. Çünkü bir bölgeyi ilk keşfeden olmak onun üzerinde hak iddia edebilmenin temel dayanaklarından biriydi."

"Aynen öyle," dedi Savigliano. "Bazı keşifleri saklı bırakmak istedikleri için bu amaca göre hazırlanmış belgeleri güvenilir olarak kabul edemezsiniz. O yüzden cesur araştırmacılar istedik."

Tomás kaşlarını çattı. "İyi ama ciddi bir tarihçiden orijinal belgeleri görmezden gelmesini nasıl bekleyebilirsiniz ki? Eğer herkes tarihi hayal gücüne göre yazsaydı şu an tarih diye bir şeyden değil de tarihsel kurgu diye bir şeyden bahsediyor olmaz mıydık?"

"Doğru."

"Elbette belgeleri eleştirel bir şekilde incelemek gereklidir," diye ısrar etti Tomás. "El yazmalarının yazılış sebeplerini öğrenmemiz ve onların güvenilirliğini araştırmamız gerekir. Fakat tarihsel bir araştırma muhakkak gerçek kanıtlara, belgelere dayanmak zorundadır."

"Tabii ki," dedi Moliarti hemen. "Tabii ki. O yüzden güvenilir araştırmacılar ile çalışmak istiyorduk. Fakat aynı zamanda on beşinci yüzyıl Portekiz'inin gizlilik anlayışına göre amaçları

gerçekleri saklamak olan belgelerin gösterdiğinden daha ötesine bakabilecek kişilere ihtiyacımız vardı. Bu sebepten dolayı alışılmışın dışında düşünebilen, sıra dışı insanlarla çalışmak zorundaydık." Kurabiyesini ısırdı. "Yönetim kurulu bana bu şartları haiz birini bulmam konusunda talimat verdi. Birkaç aydır araştırıyordum. Arkadaşlarıma danışıyordum, özgeçmişler okuyordum. En sonunda şartlara uyan kişiyi bulmuştum."

Moliarti o kadar uzun süre duraksadı ki Tomás sormak zorunda kaldı. "Kim?"

"Lizbon Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi'nden Profesör Martinho Vasconcelos Toscano."

Tomás'ın gözleri şaşkınlıkla yuvalarından uğradı. "Profesör Toscano mu? Ama o..."

"Evet dostum," dedi Moliarti, ciddi bir ifade ile. "İki hafta önce öldü."

"Ben de öyle duydum, haberlere bile çıktı."

Moliarti iç çekti. "Profesör Toscano ilgimi çekmişti çünkü Duarte Pacheco Pereira konusunda yenilikçi çalışmalar yapmış, *Esmeraldo de Situ Orbis* adında ünlü ve gizemli bir eser meydana getirmişti. Yaptığı araştırmaları inceledim ve öngörüsü, görünenin ardındakini görmek ve herkesçe kabul edilmiş gerçeklere kafa tutmaktaki korkusuzluğuna hayran kaldım. Ayrıca yaptığı araştırmalar PUC[1] Tarih bölümü tarafından da çok saygı görüyordu."

"PUC mu?"

"Rio de Janeiro'daki Papalık Katolik Üniversitesi, benim ders verdiğim üniversite," dedi Moliarti. "O yüzden Lizbon'a gittim. Onunla konuşup bu projeyle ilgilenmeye ikna ettim."

1 İspanyolca açılımı *Pontificia Universidade Católica.* (yay. n.)

Gülümsedi. "Sanırım onu ikna etmemde maddi imkânlarımız da önemli rol oynadı."

"Amerika Tarih Vakfı'nın maddi sıkıntıları yoktur," diyerek övündü Savigliano. "En iyi hizmeti bekler, bunun karşılığında da en iyi ücreti veririz."

"Her neyse, Profesör Toscano doğru kişiye benziyordu," diye devam etti Moliarti. "Çok iyi yazamıyordu. Fakat bu sorun bazı Portekizli tarihçilerde de vardı, çok büyük bir engel değildi. Bu konuda uzman çalışanlarımız var. Profesör Toscano'nun yazdıklarını John Grisham yazmış gibi okutabilecek gerçek Hemingwayler onlar."

İki Amerikalı güldü.

"Neden James Joyce değil?" diye sordu Tomás. "İngiliz dilinin en büyük yazarının o olduğunu söylerler."

"Joyce mu?" diye kükredi Savigliano. "Yüce Tanrım! O Toscano'dan da beter!"

Daha da gülüştüler. "Neyse, bu kadar geyik yeter," dedi Moliarti. Derin bir nefes aldı. "Açıkçası Profesör Toscano'nun tam olarak doğru profile sahip olduğunu söylemek yanlış olur ama bana bulmamı söyledikleri özellikler onda vardı."

"Aynı şey değil mi?"

Moliarti yüzünü buruşturdu. "Zamanla Profesör Toscano'nun sorun yaratabilecek bazı davranışları olduğunu fark ettik." Kapuçinosundan bir yudum aldı. "Birincisi, durmadan araştırma alanının dışına çıkıyordu. Takip ettiği ipuçları her ne kadar ilginç olsa da asıl araştırması gereken konuyla alakasızdı. Bu yüzden bir sürü zaman ve çokça parayı israf etti. İkincisi, yaptığı araştırmayla ilgili yeteri kadar rapor sunmuyordu. Araştırmasını güncel olarak takip etmek istesem de bana bilgi vermekten kaçındı hep. Sonra bir gün çok önemli bir şey bulduğunu söyledi

bana. Keşifler Çağı'na dair bildiğimiz her şeyi değiştirecek bir şey. Gerçek bir bulgu. Brezilya'da araştırmasını yaparken bulduğu şey her ne ise kesinlikle çok önemli bir şeydi. O kadar önemliydi ki adamı paranoyak bir deli haline getirmişti."

Sessizlik oldu.

"Bulduğu şeyi sizinle paylaşması için beklediniz mi?" diye sordu Tomás en sonunda.

"Başka çaremiz yoktu, değil mi?"

"Sonra?"

"Sonra adam öldü," dedi Savigliano üzgün bir şekilde.

"Hımm," Tomás mırıldandı. "Keşfinin ne olduğunu söyleyemeden öldü demek."

"Aynen öyle."

"Anladım," dedi Tomás arkasına yaslanarak. "Sizin probleminiz bu demek."

Moliarti boğazını temizledi. "Bizim en büyük problemimiz bu," diyerek parmağını kaldırdı. "Toscano'nun ölmeden önce keşfettiği şeyin ne olduğunu bulmamız lazım ki Brezilya'nın keşfiyle alakalı yaptığımız çalışmalar saygı görmeye devam etsin ve vakfımıza yapılan bağışlar kesilmesin. Milyonlarca dolardan bahsediyoruz burada. Az önce de bahsettiğim gibi Profesör Toscano sır saklamayı severdi. Bu yüzden elimizde hiçbir şey yok şu anda. Sıfır."

"Vakfımızın tarihinde ilk defa kıtamızla alakalı bir tarihe katkıda bulunamadık," diye ekledi Savigliano.

"Bizim için bir utanç kaynağı bu," dedi Moliarti iç geçirip kafasını sallayarak.

"Hem," diye devam etti Savigliano, "eğer Toscano'nun bulduğunu düşündüğü şey sakin bir tarihçiyi bir paranoyak bir

deliye dönüştürecek kadar büyük bir şeyse bu araştırma bizim vakfımıza olan bağışları görülmemiş derecede artırabilir."

Tomás'a beklentiyle baktılar. "O yüzden sizinle iletişime geçtik," diye açıkladı Savigliano. "Toscano'nun üzerinde çalıştığı araştırmayı kaldığı yerden devam ettirmenizi bekliyoruz."

"Ben mi?"

"Evet, siz," dedi, Tomás'ı göstererek. "Yapılacak çok iş var ve acilen yapmanız gerekli. İlk başta onun araştırmalarına ihtiyacımız var. Yayıncımız kitabı kısa sürede çıkarabilir ama mucize yaratamaz. Martın ortalarına doğru bütün işleri halletmiş olmamız gerekiyor."

Tomás şaşkınlıkla Savigliano'ya baktı. "Affedersiniz ama bir yanlış anlaşılma olmalı." Öne doğru eğilip elini göğsüne bastırdı. "Ben keşifler alanında uzman değilim. Ben şifre çözümleyici ve paleografım. Benim işim gizli mesajları ortaya çıkarmak, metinleri yorumlamak ve belgelerin güvenilirliğini belirlemek. Eğer keşifler konusunda uzman arıyorsanız size bölümümden bazı kişiler önerebilirim. Hatta aslına bakarsanız sizin için bir iki tane tam adamı denebilecek kişinin ismini de verebilirim. Fakat ben bu işi yapamam." Tomás çaresizce gülümseyerek iki Amerikalıya baktı.

Amerikalılar birbirlerine baktılar.

"Tom, çok açık konuştun," dedi Savigliano. "Ama bu iş için seni tutmak istiyoruz."

Tomás iki saniye kadar Savigliano'ya baktı. "Derdimi yeterince anlatabildiğimi sanmıyorum," dedi sonunda.

"Siz kendinizi anlattınız. Fakat sanırım biz derdimizi size yeterince anlatamadık."

"Nasıl yani?"

"Bakın, keşifler alanında bir uzmana ihtiyacımız yok," dedi Savigliano kaşlarını kaldırarak. "Profesör Toscano'nun Brezilya'nın keşfiyle, Yeni Dünya ile alakalı bulduğu her şeyi toparlayabilecek, tekrar organize edebilecek birisine ihtiyacımız var."

"Tam da size bunu söylüyorum," diye ısrar etti Tomás. "Bu benim uzmanlık alanım değil."

Gergin birkaç saniyeden sonra Savigliano, Moliarti'ye baktı. "Ona her şeyi anlat. Yoksa bu konuda takılıp kalacağız."

"Sıkıntı şu," dedi Moliarti sesinin tonunu değiştirerek. "Size dediğim gibi Profesör Toscano bulduklarını sır olarak saklamayı çok seviyordu. Rapor yazmıyordu, bize bir şey söylemiyordu ve neredeyse bizimle hiç iletişime geçmiyordu. Bizimle görüşmekten kaçınıyordu." Derin bir nefes aldı. "Bu ketumluğu abartılı derecedeydi. Keşfettiği şeyi kimsenin bilmemesini istiyordu. Paranoyak bir şekilde herkesin onun sırlarını çalmak istediğini düşündüğü için de bulduğu her şeyi sakladı."

"Nasıl?"

"Geride bıraktığı bütün notlar kodlanarak yazılmış, hiçbir şekilde bir anlam veremiyoruz. Öğrendiği her şeyi gizlemiş ve şu anda onları bizim için çözmeniz gerek." Tomás'a doğru eğildi. Gözlerini o kadar kıstı ki tehditkâr görünüyordu neredeyse. "Tom sen Portekizlisin, keşifler hakkında üstünkörü bir bilgin var ve şifreli yazılar konusunda uzmansın. Çözüm sensin."

Tomás arkasına yaslandı, şaşırmıştı. "Şey... hayır... yani aslında..."

"Ben de sana yardımcı olacağım," dedi Moliarti. "Resimleri incelemek için şahsen Lizbon'a gideceğim. Ne zaman ararsan sana yardımcı olacağım," duraksadı. "Aynı zamanda öğrendiklerin hakkında düzenli rapor istiyorum."

"Bir saniye," diye araya girdi Tomás. "Bunun için zamanım olduğuna emin değilim. Üniversitede ders veriyorum. Hem ailevi sorunlarım var." Tomás kızının sağlığı ve evliliğinin daha fazla stresi kaldırabileceğini sanmıyordu.

"Ne kadar gerekirse ödemeye hazırız," dedi Savigliano, elindeki kozu oynayarak. "Haftada beş bin dolar, artı ekstra harcamalar. Eğer belirlediğimiz zaman içerisinde başarıya ulaşırsan yarım milyon dolar da fazladan alacaksın." Fiyatı ağzında yaya yaya, kelimeler arasında duraklaya duraklaya söyledi bu sayıyı. "Bir düşün. Yarım milyon dolar." Elini uzattı. "Al ya da vazgeç."

Tomás'ın fazla düşünmesine gerek yoktu. Beş yüz bin dolar çok paraydı. Karşısında bütün sorunlarının çözümü yatıyordu. Margarida'nın sonu gelmeyen doktor masraflarının, özel öğretmeninin parası vardı karşısında. Daha güzel bir ev alabilir, daha güzel bir gelecek sağlayabilirlerdi kendilerine. Parasızlık yüzünden yapamadıkları birçok şeyi hayata geçirebilirlerdi. Restoranlarda yemek yemek ya da Constança, Louvre Müzesi'ni gezsin diye Paris'te bir hafta sonu kaçamağı gibi şeyleri hayata geçirebilirlerdi.

Tomás öne eğilip Savigliano'nun gözlerine baktı. "Nereyi imzalıyorum?" Kontratı alıp imzaladı.

Hevesli bir şekilde el sıkıştılar. Anlaşma yapılmıştı.

"Tom, takıma hoş geldin!" diye gürledi Savigliano sırıtarak. "Beraber büyük işlere imza atacağız. Çok büyük!"

"Umarım," dedi Tomás, hevesli Amerikalı elini ezerken. "Ne zaman başlıyorum?"

"Hemen. Profesör Toscano iki hafta önce Rio de Janeiro'daki bir otelde öldü," dedi Moliarti. "Meyve suyu içerken kalp krizi geçirmiş. Brezilya Ulusal Kütüphanesi'ndeki belgeleri incelediğini

biliyoruz. Onun izlerini takip etmek için oradan başlamanız en iyisi olur."

John Savigliano, Tomás'a üzülerek baktı. "Tom, kusura bakma ama yarın için Rio de Janeiro'ya uçak biletin alındı bile."

5

RIO DE JANEIRO

Tomás, on sekizinci yüzyıl Avrupa malikânelerinden esinlenen üç katlı beyaz bir bina olan São Clemente Sarayı'nın demir parmaklıklı kapısından içeri bakarak binayı inceledi. Binanın bahçesinde uzun muz ağaçları, Hindistan cevizleri, mango ağaçları ve alev ağaçları vardı. Botafogo'nun sık ağaçları malikâneyi sarmalıyor, binanın arkasında Santa Marta Dağı'nın çıplak, karanlık etekleri sessiz bir dev gibi yükseliyordu.

Hava sıcaktı. Tomás taksiden çıktıktan sonra alnını sildi. Güvenlikten geçip konsolosluk binasına doğru devam etti. Çimlere basmamaya özen gösteriyordu. Korumanın işaret ettiği merdivene yöneldi. Merdivenlerden çıkıp oymalı ahşap bir kapıdan geçtikten sonra kendisini küçük bir bekleme salonunda buldu. Bir çift varaklı meşe kapı açık duruyordu. Tomás kapılardan geçip büyük bir salona girdi.

Koyu mavi takım elbiseli, siyah saçı geriye taranmış genç bir adam Tomás'a yaklaştı, adımları mermer zeminde yankılanıyordu. "Bay Noronha?"

"Evet?"

"Lourenço de Mello," dedi, elini uzatarak. "Konsolosluğun kültür ataşesiyim."

"Nasılsınız?"

"Başkonsolos geliyor, yolda," adam sol tarafındaki bir odayı işaret etti. "Buyurun tören odasında bekleyelim."

Oda uzun ve dardı, tavanı yüksekti. Napolyon, Portekiz'i işgal ettiğinde Rio'ya kaçan VI. João'nun resminin yanına oturdular. Tomás odanın öbür tarafında parlak siyah bir piyano gördü. Erard piyanosuna benziyordu.

"İçecek bir şey alır mıydınız?" diye sordu Ataşe.

"Hayır, teşekkür ederim," dedi Tomás, sandalyeye oturarak.

Lourenço alt dudağını kemirdi. "Hımm, bir bakalım." Sonra iç geçirdi. "Profesör Toscano'nun ölümü çok üzücüydü. Sevenlerinin..."

Şakaklarına griler düşmüş, zarif giyimli, orta yaşlı, çevik bir adam "Günaydın," diyerek odaya daldı.

Lourenço ayağa kalkınca Tomás da nezaket gereği onu takip etti. "Sayın Büyükelçi, bu Tomás Noronha," dedi Ataşe, onları tanıştırarak. "Bu da Büyükelçi Álvaro Sampayo."

"Nasılsınız?"

"Lütfen kendinizi evinizde hissedin," dedi Büyükelçi. Üçü de oturdu. "Sevgili Lourenço, misafirimize kahve ikram ettin mi?"

"Teklif ettim ama istemedi, efendim."

"İstemiyor musunuz?" diye sordu diplomat şaşkınlıkla kaşlarını çatarak. "Bu Brezilya kahvesidir, dostum. Bu kahveden daha iyisi bir tek Angola'da bulunur."

"Denemek isterdim, sayın Büyükelçi ama boş mideyle değil. Henüz yemek yemedim."

Büyükelçi dizine şaplak vurarak ayağa kalktı.

"Çok haklısınız!" Ataşe'ye döndü. "Lourenço, lütfen yemeği hazırlamalarını söyle. Geç oluyor."

"Hemen, efendim," dedi Lourenço, emirleri iletmek üzere yanlarından ayrılırken.

"Benimle gel," dedi Álvaro, Tomás'a. Dirseğinden tutup onu hafifçe çekti. "Yemek salonuna geçelim."

Devasa yemek salonuna girdiler. Salonda kocaman, pelesenk ağacından yapılmış bir masa ve her iki tarafında yirmişer sandalye vardı. Sandalyeler şarap rengindeydi. Porselen kâseler, çatal bıçaklar ve kristal kadehler dizilmişti.

"Buyurun," dedi Büyükelçi, masanın başına oturup sağındaki sandalyeyi göstererek. Tomás oturduktan sonra Lourenço tekrar ortaya çıktı ve onlara katıldı. Beyaz üniforması altın renkli düğmeli bir adam elinde bir tepsiyle gelip onlara sebze çorbası servis etti.

"Rio'ya ilk defa mı geliyorsunuz?" diye sordu diplomat.

"Evet," dedi Tomás yemeğe başlayarak.

"Şehir hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Tomás ağzındaki çorbayı yuttu. "Daha dün akşam geldim. Fakat Brezilya'nın hoşuma gideceğine eminim. Tropikal bir Portekiz'e benziyor burası."

"Haklısınız. Tropikal bir Portekiz."

Tomás kaşığını havada tuttu. "Büyükelçi, sorduğum için bağışlayın ama burada sizden Konsolos diye bahsedildiğini de duydum. Büyükelçiyseniz nasıl konsolos olabiliyorsunuz?"

"Bildiğiniz üzere Rio de Janeiro özel bir yer," dedi Büyükelçi sesini alçaltarak. "Rio'daki konsolosluk Brasilia'daki elçilikten daha önemli."

"Öyle mi," dedi Tomás, merakı uyanmıştı. "Neden peki?"

"Brasilia platonun ortasında uzakta bir yer. Rio de Janeiro'ya ulaşım daha kolay," diye cevapladı Konsolos.

Çorbalarını bitirdikten sonra garson masayı topladı. Birkaç dakika sonra kızarmış domuz bacağı ve yanında közlenmiş patates ile pirinç pilavı getirdi. Aynı zamanda kadehleri suyla ve kırmızı Alentejo şarabıyla doldurdu.

"Sayın Büyükelçi, beni buraya davet ettiğiniz için çok teşekkür ederim."

"Rica ederim, teşekküre gerek yok. Size yardımcı olabilmek benim için büyük zevk." Domuzu yemeye başladılar. "Aslında siz New York'tan aradıktan sonra Lizbon'daki bakanlıktan ihtiyacınız olan her konuda size yardım etme emrini aldım. Brezilya'nın keşfiyle ilgili araştırma her iki ülke için gayet önemli bir konu. O yüzden bana herhangi bir minnet borcunuz yok, sadece görevimi yerine getiriyorum."

"Yine de teşekkür ederim," Tomás tereddüt etti. "Telefonda size söylediğim bilgileri öğrenebildiniz mi?"

"Evet," dedi Büyükelçi. "Profesör Toscano'nun ölümü Konsoloslukta her şeyi durma noktasına getirdi. Cenazesini Portekiz'e yollarken başımız ne kadar ağrıdı bilemezsiniz." İç geçirdi. "Ne kadar uğraştığımızı bilemezsiniz. Yüce Tanrım! Bir sürü belge ve form geldi. Polis soruşturması da ayrı mesele. Morgda sıkıntı çıktı. Sonu gelmeyen onaylar, damgalar ve bürokrasi. Uçakta da taşkınlık oldu. Tam bir korku filmi gibiydi gerçekten." Ataşe'ye baktı. "Lourenço yaşarken cehennemi gördü, değil mi Lourenço?"

"Hatırlatmayın lütfen, sayın Büyükelçi."

"Benden talep ettiğiniz bilgiye gelince, Profesör Toscano'nun kâğıtlarına bir göz attık ve araştırmalarının çoğunu Brezilya Ulusal Kütüphanesi'nde yaptığını öğrendik."

"Nerede o kütüphane?"

"Şehir merkezinde," dedi Sampayo şarabından bir yudum alarak. "Hımm, bu kırmızı şarap muhteşem!" diyerek kadehini yukarı kaldırıp inceledi. Sonra Tomás'a baktı. "Araştırmanız uzun sürmez sanırım? Profesör Toscano üç haftadır burada çalışıyordu sadece."

Tomás boğazını temizledi.

"Profesör Toscano'nun çalışma kâğıtlarına göz gezdirdiğinizi söylediniz..."

"Evet."

"Kâğıtları çoktan Lizbon'a yolladınız sanırım."

"Tabii ki."

Lourenço öksürerek araya girdi. "Tam olarak değil," dedi.

"Ne demek tam olarak değil?" diye sordu Konsolos.

"Diplomatik yazılarda bir sıkıntı oldu. Profesör Toscano'nun kâğıtları hâlâ burada. Yarın yollayacağız."

"Gerçekten mi?" dedi Konsolos şaşkınlıkla. Tomás'a baktı. "Şanslısınız. Kâğıtlar hâlâ buradaymış."

"Görebilir miyim?"

"Tabii ki." Ataşe'ye baktı. "Lourenço, kâğıtları getirebilir misin lütfen?"

Lourenço kalkıp odayı terk etti.

"Kızarmış domuz nasıl?" diye sordu Konsolos, misafirinin tabağını göstererek.

"Harika," dedi Tomás.

Lourenço elinde bir evrak çantasıyla döndü. Oturup çantayı masaya açarak tomar tomar kâğıt çıkardı.

"Çoğu fotokopi ve not," dedi.

Tomás kâğıtları alıp incelemeye başladı. Eski kitapların fotokopileriydi bunlar. Puntoların büyüklüğüne ve yazı şekline

bakılırsa on altıncı yüzyıldan kalma eski kitapların fotokopileriydi. İtalyanca, eski Portekizce ve birkaç Latince metin vardı. Metinler zarif minyatürlerle, illüstrasyonlarla doluydu. Metinlerin bu güzelliğine tam bir tezat oluşturucasına profesörün tuttuğu notlar ise çarpık çurpuktu. Tomás birkaç isim gördü. Cantino, Pinzon ve Brezilya'yı resmî olarak keşfeden adam, Cabral.

Notların arasında Tomás gevşek bir kâğıt parçası buldu. Üzerinde iki satırda özenle yazılmış üç kelime vardı. Harfler kâğıdı yırtıp fırlayacakmış gibi görünüyordu. Sanki çok büyük antik bir sırrı gizliyorlarmış gibi vurgulu bir şekilde yazılmışlardı.

Moloc
Ninundia Omastoos

"İlginç, değil mi?" dedi Lourenço meraklanarak. "Profesör Toscano'nun cüzdanında katlanmış olarak bulundu. Bir anlama gelmiyor gibi."

Tomás sessiz kaldı, elindeki sayfayı inceliyordu.

"Aman Tanrım!" diye feryat etti Konsolos. "Flamancaya benziyor."

"Ya da o eski dillerden birine," dedi Lourenço.

"Belki de," dedi Tomás en sonunda, gözlerini kâğıttan ayırmadan. "Ama ben bunun kodlanmış bir mesaj olduğuna inanıyorum."

Konsolos sayfayı incelemek için öne eğildi.

"New York'tayken bana Profesör Toscano'nun bütün bulgularını kodladığını söylemişlerdi," diye açıkladı Tomás. "Anlattıklarına göre güvenlik konusunda paranoyak bir insanmış

ve kelime oyunlarına da bayılırmış." İç geçirdi. "Görünüşe göre onun hakkında denilenler doğru."

"Siz yazanlardan herhangi bir şey çıkardınız mı?"

"Bazı ipuçları var," diye mırıldandı Tomás. "Örneğin burada yazan *moloc*'u ele alalım. Şifreli bir kelimeyse anlamını bulmak zor değil. Moloch antik dinlerden birinin tanrısıdır." Tomás çenesini kaşıdı. "Bu isme ilk defa çocukken, en sevdiğim kahraman olan Bernard Prince ile ilgili bir çizgi romanda rastlamıştım. Çizgi romanın o bölümünün ismi yanılmıyorsam *Le Souffle de Moloch*'du ve üzerinde Moloch isimli bir yanardağın olduğu bir adada geçiyordu. Aynı zamanda Alix hakkında hikâyeler de okudum. Alix'in antik maceraları hep Tanrı Moloch hakkındaydı. Hatta Henry Miller'in *Moloch* isimli bir kitabını gördüğümü bile hatırlıyorum."

"Ama burada Moloc yazıyor, Moloch değil."

"Moloc, Moloch ya da Molek. Hepsi aynı şey. Orijinal kelime *melech* olarak geçer. Sami dillerinde *kral* demektir. Yahudiler, İbrani Molek'i yaratmak amacıyla *melech* yani kral kelimesini ayıplı şey anlamına gelen *boşet* kelimesiyle ilişkilendirmek için kelimeyi bilerek değiştirdiler. Bu şekilde Molok kelimesi ortaya çıktı. Yine de Portekizcede Moloc şeklinde yazılışı daha yaygındır."

"Hangi kral bu?"

"Molek aslında zalim bir tanrı kraldı." Tomás alt dudağını ısırdı. "Moab, Kenan, Sur ve Kartaca halklarının taptığı bir tanrıydı. İnsanlar ilk doğan çocuklarını yakarak korkunç bir şekilde ona kurban ederlerdi." Etrafına bakındı. "İncil var mı buralarda?"

"Gidip getireyim," dedi Lourenço tekrar ayağa kalkıp odayı terk ederek.

"Neden İncil istediniz ki?" diye sordu diplomat.

"Hatırladığım kadarıyla Eski Ahit'te Molek'in adı geçiyor," dedi Tomás.

"Gerçekten mi!" dedi Konsolos şaşkınlıkla. "Bu Molek bayağı zalim birisiymiş demek ki." Tekrar şifreli mesaj üzerinde göz gezdirdi. "Böylesine hoş olmayan bir figürden bahsederek Profesör Toscano ne demeye çalışmış acaba?"

Tomás kaşlarını kaldırdı. Toscano'nun gizlediği şeyi ortaya çıkarmak için heyecanlandığı her halinden belliydi. "Ben de tam olarak bunu öğrenmeye niyetliyim."

Lourenço İncil'i getirip masaya bıraktı. Tomás kitabı alıp sayfalarını çevirmeye başladı. Bazen üç beş sayfa birden çeviriyor, bazense bir paragrafı incelemek için duruyordu. Birkaç dakika sonra elini kaldırdı. "İşte burada," diyerek bir paragrafı gösterdi. "Tanrı, bu paragrafta Musa aracılığıyla konuşarak Molek'e çocuk kurban edilmesini yasaklıyor," duraksadı ve okumaya başladı. "İsraillilerden ya da aranızda yaşayan yabancılardan kim çocuklarından birini ilah Molek'e sunarsa kesinlikle öldürülecek. Ülke halkı onu taşlayacak.." Başını kaldırdı. "Gördünüz mü?"

"Ah," dedi Konsolos, kafası tamamıyla karışmıştı. "Peki, ne anlama geliyor bu?"

"Tam emin değilim," diye itiraf etti Tomás. "Musa'nın kanunu Molek'e çocuk kurban etmeyi yasaklıyor. Kim çocuk kurban ederse ya da edilmesine izin verirse cezasının ölüm olduğu yazıyor. Fakat Eski Ahit'te bu yasağın delindiği birçok olay var."

"Peki ama İncil'de yazanlar ile Profesör Toscano'nun bize bıraktığı not arasında nasıl bir ilişki var?"

"Daha dikkatli incelemem gerekiyor. Size söylediğim bütün şeyler şifreyi çözmek için bize yardımcı olabilecek şeyler, o kadar. Şifrelenmiş ya da kodlanmış bir yazıyla karşılaştığımız zaman

elimizdeki verilerden yola çıkarak yavaş yavaş ilerlememiz gerekir ki şifreyi ya da kodu çözebilelim."

"İkisi de aynı şey değil mi?"

"Neler?"

"Şifreler ve kodlar."

Tomás başını salladı. "Her zaman değil. Bir kodda kelimeler diğerleriyle değiştirilir. Şifrede ise harfler değiştirilir. Kodların aristokrat ailesinden olduğunu söyleyebiliriz çünkü daha karmaşıklardır."

"Peki ya bu?" diye sordu Konsolos, Profesör Toscano tarafından yazılmış kâğıtları göstererek. "Bu bir kod mu yoksa şifre mi?"

"Hımm, emin değilim," dedi Tomás. "*Moloc* kelimesi bir kod olduğuna işaret eder nitelikte ama gerisini..." Kâğıttakilere kafa yorarak mırıldanmaya başladı. Etraflıca düşündükten sonra karar verdi. "Hayır, geri kalanı da kod olmalı." Kalan iki kelimeyi işaret etti. "Bakın, sessiz harfler sesli harflerle birleşip hece ve sesleri meydana getirmiş. *Ninundia*. *Omastoos*. Bunlar, sayın Büyükelçi, kelimelerdir. Şifreler daha farklı görünür. Bir şifreye baktığınızda düzen görmezsiniz, kaos hâkimdir. 'HSDB' ya da 'JHWG' gibi şeyler görürsünüz. Fakat burada durum böyle değil. Buradaki kelimeler belirli seslere işaret ediyor." Tomás kodlanmış mesajı incelemeye devam etti. Daha önce görmediği, fark etmediği bir detayın ortaya çıkmasını umut ediyordu.

"Bu kelimelerin ne anlama geldiğini bilmiyor musunuz?" diye sordu Konsolos.

"Şey, *ninundia* ve *omastoos*'u düşünürsek, açık konuşmak gerekirse... Hayır, ne olduklarını bilmiyorum," diye itiraf etti Tomás. İlk kelimeye odaklandı, alçak sesle telaffuz etti. Aklına bir fikir gelmişti. "Şu *ninundia* kelimesi bir yer ismine benziyor,

değil mi?" Gülümsedi, bir ipucu bulmuştu belki de. "Son hece, *dia*, Portekizcede yer isimlerinin sonuna gelir."

"Yer mi?"

"Evet. Örneğin, Normandia, Finlandia, Grönlandia..."

"İyi de orada yaşayanlar kim peki?" diyerek dalga geçti Konsolos. "Ninundialılar mı?"

"Sadece bir önsezi, o kadar. Üzerinde düşünmem gerekli. Profesör Toscano *ninundia* kelimesini kullanarak kodun anahtarının coğrafi bir yer içerdiğini anlatmaya çalışmış olabilir. Kesin olarak bildiğimiz şeyse Kenanlı Molek gibi eski dinlerdeki güçlü bir tanrıdan bahsediyor. Bu tanrının ismi ile bu bilinmeyen ülke arasında nasıl bir bağlantı var, şimdi onu çözmem gerekli." Konsolosa bakıp elindeki kâğıdı salladı. "Bu sayfa bende kalabilir mi?"

"Hayır," dedi Konsolos. "Çok özür dilerim ama bütün bunları karısına yollamamız gerekli."

Tomás hayal kırıklığını gizleyemedi. "Tüh, çok kötü oldu bu."

"Fakat fotokopisini çekebilirsiniz. Profesörün özel hayatıyla alakası olmadığı sürece istediğiniz her şeyin fotokopisini çekebilirsiniz."

"Harika!" dedi Tomás rahatlayarak. "Nerede yapabilirim o işi?"

"Lourenço sizin için halleder," dedi Konsolos, Ataşe'ye işaret ederek.

"Hangi belgelerin fotokopisini istiyorsunuz?" diye sordu Lourenço, Tomás'a.

"Hepsinin, her şeyin fotokopisi gerekli." Sonra üzerinde şifreli mesaj olan kâğıdı salladı. "Ama en önemlisi bu."

"Merak etmeyin," dedi Lourenço. "Hemen dönerim." Kâğıt tomarlarını alıp odadan çıktı.

"Teşekkür ederim," dedi Tomás, Konsolos'a. "Çok yardımcı oldunuz."

"Hiç önemli değil. Başka bir şeye ihtiyacınız var mı?"

"Aslında evet, var."

"Neye?"

"Profesör Toscano'nun danıştığı kütüphane yöneticileriyle görüşmem gerekli."

"Brezilya Ulusal Kütüphanesi."

"Evet."

"Tamamdır."

Kavurucu bir sıcak vardı. Kimseye merhamet etmeyen güneş sanki şehrin üstüne çökmüştü. Tomás'ın önünde kocaman bir öğleden sonra vardı. Her şey onun sahile gitmesi için ayarlanmış gibiydi. Vakıf ona Profesör Toscano'nun kaldığı deniz kıyısındaki otelden oda tutmuştu. Odasına geri döndüğünde deniz karşı koyulamaz güzelliğiyle karşısında duruyordu. Mayosunu giydi, oda servisinden bir havlu alıp dışarı çıktı. Maria Quitéria'dan ilerleyip muhteşem Vieira Souto'ya vardı. Büyük cadde ve kordonu geçip sahile indi.

İnce, altın rengi kum ayağını yakınca hoplaya zıplaya otelin çadırına geldi ve bir şezlong ile şemsiye istedi. Mavi tişört giymiş ve beyaz şapka takmış iki tane yapılı ve esmer çalışan Tomás'ın şezlongunu suya olabildiğince yakın bir yere kurup üzerinde otelin logosu olan beyaz ve mavi renklerdeki şemsiyeyi de yanına diktiler. Tomás onlara bir real bahşiş verdi. Sahilde sıkış tepiş binlerce insan olmalıydı. Her birine bir metrekareden daha çok yer düşmüyordu. "Dondurmaaaaa!" diye seslendi yanından geçen bir satıcı. Tomás şezlongun ucuna oturdu, güneş kremini sürdü ve arkasına yaslandı.

Etrafına baktı. Bir grup genç İtalyan sağ tarafında kumun üzerinde yatıyordu. Altmış yaşlarında şapkalı ve güneş gözlüklü bir kadın Tomás'ın tam önünde oturuyordu. Sol tarafındaysa üç tane güzel vücutlu Brezilyalı kadın vardı. "Limonlu buzlu çay! Buzlu çay!" diye seslendi başka bir satıcı. Güneşin yakıcı ışınları canını yakmaya başlayınca Tomás şemsiyenin gölgeliğine çekildi.

Burnuna güzel bir koku geldi. Çevrede gezen satıcılardan geliyordu. Satıcıların kendileri de görülmeye değerdi. Terden ıslanmış tişörtleriyle dolanıyor, renkli şapkalar takıp ağır yükleriyle etrafı turluyorlardı. Güneşin altında iyice yanmışlardı. Tomás'ın solunda, satıcılardan biri müşterisi için kızarmış peynir hazırlıyordu. "Portakal ve havuç suyuu! Portakal ve havuç suyuu!" ve "Maden suyu ve kolaa!" seslerini dinlerken bir içecek almayı düşünüyordu ki telefonu çaldı. Uzanıp açtı. "Dondurmaaa!"

"Alo?"

"Bay Noronha? Ben konsolosluktan Lourenço de Mello. Yarın için size bir görüşme ayarladım. Not alabilir misiniz?"

"Bir saniye." Tomás uzanıp çantasından not defteri ve kalem çıkardı. Sonra da telefonu kulağına götürdü. "Evet, dinliyorum."

"Saat üçte Brezilya Ulusal Kütüphanesi'nin müdürü sizinle görüşüp ihtiyacınız olan şeyleri size sağlayacak. Araştırmanızla ilgili bilgilendirildi. O da size yardım etmek istiyor. İsmi Paulo Ferreira da Lagoa."

"Mm-hımm... daaa La-go-a. Tamamdır. Saat üçte. Kütüphanenin adresi var mı sizde?"

"Ulusal Kütüphane, Rio Branco Caddesi'nin başladığı meydanda. Herhangi bir taksi sizi oraya götürebilir, sorun olmaz. İhtiyacınız olan başka bir şey olursa beni aramaktan çekinmeyin."

"Harika. Çok teşekkürler."

Sahilin sesleri tekrar kulağını doldurdu. Sağ tarafında sahilin sonuna doğru Leblon'a yukarıdan bakan Morro dos Dois

Irmãos'un ikiz tepeleri vardı. Denizden yukarı yükselen bu ikiz tepeler Brezilya gecekondularıyla doluydu. Uzaktan çimento beyazı seçilebiliyordu.

"Su isteyen! *Maté*!"

Küçük Cagarras Adaları mavi ufku yeşile boyuyordu.

"Crazy Shorty'nin sandviçleri!"

Tomás, Toscano'nun yazdığı kod üzerinde düşünmek istese de kavurucu sıcak ve sahilin hengâmesi konsantrasyonunu bozuyordu. Özellikle göz ucuyla gördüğü sarışın bukleler dikkatini dağıtırken kodlara kafa yormak imkânsızdı. Kalkıp kendisine gülerek denize doğru yürüdü. Tabii ki o değildi. Tomás göz ucuyla gördüğü sarışın buklelerin Lena'ya ait olduğunu düşündüğü için kendisini azarladı. Zihninin birtakım umutlarla kendine oyun oynadığını ortadaydı. Utandı.

Su ayaklarına dokundu. Soğuk gibiydi. Böylesine tropik bir sahil için biraz fazla soğuktu sanki. Tomás dalgaları tekmelerken Toscano'ya ve araştırmasına odaklanmaya çalıştı.

İlk önce bulması gereken *moloc* kelimesinin anlamıydı, hele ki kelime apaçık ortadayken. Neden Toscano koda başlamak için Kenan bölgesinin zalim tanrısının ismini kullanmıştı? Anahtarı çözmek için kurban mı gerekiyordu? Öbür yandan Toscano'nun kod ve şifre sistemlerini beraber kullanmış olabileceği ihtimalini de göz ardı etmemek gerekiyordu. Elindekinin bir kod olduğunu düşünmeye karar verdi.

Eğer bu kodlanmış bir mesaj ise *ninundia* ne anlama geliyordu ki? Ninundia ve tanrı Moloc arasında bir bağlantı mı vardı? Eğer ikisinin arasındaki bağlantıyı çözebilirse mesajdaki diğer kelime olan *omastoos*'un da anlamını aynı şekilde çözebileceğine inanıyordu. Tıpkı iki yüzyıl önce Champollion'un iki *s* ve bir *ra*'nın gizemini çözerek hiyerogliflerin anlamını bulması gibi.

Eğer araştırmaları sonuç vermezse düşünmesi gereken başka bir ihtimal de Toscano'nun kodu tamamen kendine özel bir mantıkta yazmış olmasıydı. Eğer durum buysa Tomás işinde ne kadar iyi olursa olsun kodu asla çözemezdi. Toscano'nun kodu bu şekilde yazmamış olmasını umut ederek güneşin altında biraz kurumak için şezlonga uzandı.

"Aaah!" diye bağırdı yanında birisi.

Tomás ayağa fırladı, kalbi deli gibi atıyordu. Sağ tarafına baktığında adamın birinin önündeki bir kadına bıçak doğrulttuğunu gördü. Bıçağın ucunda pembe bir şey vardı. Adam tuhaf görünüyordu. Esmer ve kısa boyluydu. Ellerinde siyah eldivenler vardı. Kafasındaysa kocaman bir sepeti dengede tutuyordu. Bir kapkaççı için pek de uygun şekilde giyinmemişti.

"Karpuz ister misiniz, hanımefendi?" diye sordu kadına.

"Ödümü kopardın," diye sitem etti kadın.

"Sesim kalın, ondan," dedi adam, bulaşıcı bir sırıtmayla. Kadın gülerek başını hayır anlamında salladı. Adam da ona teşekkür edip yoluna devam etti. Karpuz sepetini kafasında büyük bir Meksika *sombrero*su gibi dengelemiş, elindeki bıçağaysa meyvenin bir parçasını takmıştı. Kendi halinde güneşlenen genç bir kadının dibine kadar sokuldu ve tekrar kulağının dibinde bağırdı.

"Aaah! Karpuz ister misiniz, hanımefendi?"

Kız zıplayıp ayağa kalktı. Ellerini göğsüne bastırmıştı, adama bağırdı. "Ödüm patladı!"

Brezilya, dedi Tomás kendi kendine, geleceğimi düşündüğüm en son yer. Dünden önceki gün bile birisi ona sahilde güneşleneceğini söylese adama deli derdi. Moloc. Toscano bu notu yazarken ne düşünüyordu? Neyi keşfetmişti? Cevaplanacak çok soru vardı. Tomás şimdilik arkasına yaslanıp deniz havasını içine çekmeye karar verdi.

6

Tomás'ın Ipanema'nın güzelliklerini keşfetmesi uzun sürmedi. Çevredeki meyve suyu satıcılarından mango ve şeker kamışı suyu alıp içti. Fırından yeni çıkmış sıcak peynir rulolarının da tadına baktı. Akşam olunca otel çalışanlarından birinin tavsiyesi üzerine kapısı sokağa açılan Sindicato do Chopp isimli bir restorana gitti. Pirinç pilavı, biftek, siyah fasulye, manyok ekmeği söyledi. İçecek olarak da taze hazırlanmış *caipirinha* sipariş etti.

Yemek yerken tekrar Toscano'nun yazdığı kod aklına geldi. Yazılmış en eski edebî eserlerden birinin *Ninurta'nın Maceraları* olduğu aklına geldi. Akad'da bulunan bir Sümer eseriydi. Ninundia, Ninurta'nın memleketine bir gönderme olabilir miydi? Fakat Ninurta'nın memleketi Nippur'du. O da Irak'taydı. Brezilya'yla bunların hiçbir alakası olamazdı. Sonra ikinci satırdaki kelimelerin anlamlarını çözmeye çalıştı fakat restoranın peçetesinin üzerine yazarak yaptığı çalışmaların hiçbiri sonuç vermedi.

Sonuç alamadığı için iyiden iyiye canı sıkılmıştı. Moloc ile Brezilya'nın keşfi arasında nasıl bir bağlantı olabilirdi? Ninundia, Brezilya olabilir miydi? Belki de daha önemlisi bu koda, Toscano'nun ortaya attığı şekilde insanların Portekiz keşiflerine

olan bakış açısını değiştirecek bir belge olarak bakmalıydı. Yoksa Toscano antik uygarlıklardan bazılarının Brezilya'ya ayak bastığını mı bulmuştu? Gerçekten ilginç olabilirdi bu durum ama Kenanlıların Brezilya'ya ayak basmaları her ne kadar önemli bir bulgu olsa da keşiflerle alakalı bütün bilinenleri değiştirecek bir öneme sahip değildi. Öyle miydi gerçekten? Tomás aklına gelen bütün ihtimalleri kendini paralarcasına değerlendirdi. Çözümler aradı, çeşitli testler yaptı, kendini Toscano'nun yerine koyup onun gibi düşünmeye çalıştı. Derken telefonu çaldı. "Alo?"

"*Hej! Kan jag få tala med Tomás?*"

"Pardon?"

Gelen cevap bir kadın kahkahasıydı. "*Jag heter Lena.* Benim, Lena. İsveççenizi test ediyordum," tekrar güldü. "Dil kursuna ihtiyacınız var."

"Ah, Lena," dedi Tomás. Kadının sesini duyunca heyecanlanıp kızarmıştı. "Numaramı nereden buldun?"

"Bölüm sekreteri verdi." Duraksadı. "Neden? Aramamalı mıydım?"

"Hayır, hayır," dedi hemen Tomás, yanlış izlenim verdiğinden korkarak. "Önemli değil, şaşırdım sadece, o kadar. Aramanı beklemiyordum."

"Aramamın sorun olmadığına eminsiniz, değil mi?"

"Tabii ki sorun değil!"

"O zaman öncelikle iyi akşamlar."

"İyi akşamlar, Lena. Nasılsın? Ne var ne yok?"

"İyiyim teşekkür ederim." Sesinin tonu değişti. "Aradım çünkü yardımınız gerekli."

"Hangi konuda?"

"Bildiğiniz gibi Erasmus onayım geciktiği için Lizbon'a geç gelebildim ve birkaç gün önce derslere katılabildim."

"Evet, öğrenci işleri seni yeni ekledi."

"Kaçırdığım şeyleri öğrenmem gerekli."

"Belki de sınıf arkadaşlarının notlarını incelesen daha iyi olur."

"Onu ben de düşündüm. Sorun şu ki, öğrenmek istediğim her şeyi notlardan öğrenemem, değil mi? Baş başa görüşsek de bana özel olarak yardım etseniz olur mu? Yarın isterseniz, hatta uygunsanız bugün bile olur."

"Bugün mü? Yok, ben..."

"Yarın olur mu?"

"Ne bugün ne de yarın olur. Brezilya'dayım ben. Rio de Janeiro'da."

"Ne kadar şanslısınız! Sahile gittiniz mi?"

"Bugün oradaydım."

"Çok kıskandım! Dışarısı sıcak mı?"

"Yanıyor."

"Sizin zavallı İsveçli öğrenciniz de burada donsun," dedi Lena. "Hiç acımıyor musunuz bana?"

"Aslında acıyorum," dedi Tomás gülerek.

"O zaman bana yardım etmek zorundasınız," dedi Lena, kıkırdayarak.

"Peki, tamam. Lizbon'a ne zaman döneceğimden emin değilim. Rio'daki araştırmamın nasıl gittiğine bağlı ama pazartesine kesinlikle dönmüş olurum. Çünkü ders vermem lazım. Beni o zaman ara, tamam mı?"

"Anlaştık. Çok teşekkürler."

"Rica ederim."

"Biliyor musunuz?" dedi Lena cilveli bir sesle. "Sizinle beraber çalışmanın çok zevkli olacağından eminim."

İlginç, diye düşündü taksideyken. Profesör Toscano'nun araştırmalarına yoğunlaşmaya çalışırken öğrencisiyle konuştukları aklından çıkmıyor, dikkatini dağıtıyordu. Çok, çok ilginç.

Elindeki işe döndü. Kodu hâlâ çözememişti. Aklındaki sorular birbirini kovalıyor, Toscano'nun Moloc, *ninundia* ve Brezilya'nın keşfiyle bir bağlantı kurması kafasını daha da çok karıştırıyordu. Konuya hangi açıdan yaklaşırsa yaklaşsın sorunu çözemiyordu. Tıkanıp kalınca kâğıdı São Clemente Sarayı'nda ilk gördüğünde aklından çıkardığı ihtimali düşünmeye başladı. Ya kâğıtta yazanlar bir şifreyse? Böyle bir şeyin ihtimali yok gibi gözüküyordu çünkü yazılanlar şifrelerin kaotik görünüşüne benzemeyen, normal kelimelerdi. Daha iyi bir fikri olmadığı için Tomás frekans analizi yapmaya karar verdi. İlk başta metnin hangi dilde yazıldığına karar vermeliydi. Toscano Portekizli olduğu için gizli mesajın da Portekizce yazılmış olması gerekiyordu.

Not defterinde katlanmış halde duran fotokopiyi çıkardı ve dikkatle inceledi. İkinci satırdaki harfleri inceledi ve O ve N harflerinin üç defa; A, S ve I harflerinin iki defa; D, T, U ve M harflerinin ise bir defa geçtiğini gördü. Tomás bir kriptanalist olduğu için Avrupa dillerindeki en yaygın harflerin E ve A olduğunu biliyordu. O yüzden onları yazıdan en çok geçen N ve O harflerinin yerine koymaya başladı. Alfabedeki öbür yüksek frekanslı harfler S, I ve R'ydi. Onları da A, S ve I'nın yerine koydu. Orijinal kelimeleri defterine yazdı sonra harfleri değiştirmeye başladı. Bitirince ortaya çıkan şeye baktı.

N I N U N D I A	O M A S T O O S
E R E ? E ? R S	A ? S I ? A A I

İlk kelime, *ere?e?rs*, ne olabilirdi acaba? Boşluklara sık gelmeyecek harflerin gelebileceğini düşünerek bir dizi olasılık

düşündü. İlk olarak *C* koydu, ere*c*e*c*rs. Sonra *M*, ere*m*e*m*rs. En son da *D*, ere*d*e*d*rs.

Başını salladı. Hiçbir anlamı yoktu bunların.

İkinci kelimeye geçti; a?si?aai, bu da amansız görünüyordu. ac*s*ica*a*i? a*m*si*m*aai? a*d*si*d*aai? Canı sıkkın bir şekilde yanlış sıralamayı kullandığını düşündü. Emin olmak için *A* ve *E*'lerin yerini değiştirdi ve sonuca baktı.

Sonuç öncekinden de kötüydü. Başını sallayarak pes etti. Bu bir şifre değildi, en azından Portekizce yazılmış bir şifre değildi.

Artık bütün umudunu Toscano'nun en çok araştırma yaptığı ve büyük ihtimalle keşfini de gerçekleştirdiği yer olan Ulusal Kütüphane'ye bağlamıştı.

Tomás taksiden inip meydanı ve Avenida Rio Branco Caddesi'ni geçti. Ulusal Kütüphane'nin geniş taştan merdivenlerinden çıkınca bir güvenlik görevlisi tarafından durduruldu ve sol taraftaki resepsiyon masasına yönlendirildi. Tezgâhın arkasında dört tane canından bezmiş gibi görünen genç kadın, ziyaretçileri bekliyordu.

"İyi günler," dedi Tomás. Ataşe'nin ona verdiği ismi bulmak için not defterini karıştırdı. "Paulo Ferreira da Lagoa'yla görüşmek istiyorum."

"Randevunuz var mı?" diye sordu esmer, yeşil gözlü resepsiyonist.

"Evet, beni bekliyor."

"İsminiz?"

Tomás kendini tanıttıktan sonra kadın, müdürüne telefon açtı. Sonra Tomás'ın eline bir kâğıt tutuşturarak asansörü gösterdi ve onu dördüncü kata yolladı. Orada elindeki kâğıdı tıknaz bir güvenlik görevlisine gösterdi. Kadın belgeyi inceledi. Tomás'ın elinde tuttuğu defteri görünce kaşlarını çattı.

"Okuma odasında sadece kurşun kalem kullanabilirsiniz. Kurşun kaleminiz yoksa oradan ödünç alabilirsiniz, orada da yoksa hediyelik eşya dükkânını kullanın lütfen."

Biraz bekledikten sonra kapılar açıldı ve Tomás yukarı çıkan tıklım tıkış asansöre bindi. Asansörden çıktıktan sonra sağ tarafındaki bir kapının üzerinde MÜDÜR ODASI yazdığını gördü. Kapıyı açınca ilk fark ettiği şey klimanın serinletici havasıydı. İçeri girince bir ofis beklerken karşısına büyük bir oda çıktı. Ofis aslında büyük bir alanın ortasında masalar ve çalışan insanlarla dolu kocaman bir balkondu. Tavan renkli camdan oluşuyor, içeriye gün ışığının girmesini sağlıyordu.

"Hoş geldiniz," dedi kapının yanında oturan genç bir kadın. "Nasıl yardımcı olabilirim?"

"Müdürü görmek için gelmiştim."

"Bay Noronha mısınız?"

"Evet."

"Gidip Bay Lagoa'ya haber vereyim. Sizinle görüşmek için sabırsızlanıyor."

Kırk beş yaşlarında açık kahverengi saçlı, hafiften kelleşmeye başlamış bir adam Tomás'ı karşılamaya geldi. "Bay Noronha, sizinle tanıştığıma memnun oldum," dedi elini uzatarak. "Ben Paulo Ferreira da Lagoa"

"Nasılsınız?" El sıkıştılar.

"Konsolos araştırmanız hakkında bana bilgi verdi. Sizden önce biraz hazırlık yapıp Profesör Toscano'nun istediği kitapların listesini çıkardım." Asistanına seslendi. "Célia, dosya sende mi?"

"Evet, efendim," dedi kadın, Tomás'a bej bir dosya uzatarak. Tomás belgeleri inceledi. Birkaç hafta önce Toscano'nun istettiği kitaplardı bunlar. Dikkatini çeken ilk şey listedeki kitapların kalitesiydi. Toscano'nun istediği kitaplar, Martin Waldseemüller tarafından 1507'de yazılan *Cosmographiae introductio cum quibus-*

dam geometriae ac astronomiae principiis ad eam rem necessariis, Insuper quatuor Americi Vespucii navigationes; Bartolomé de Las Casas tarafından 1598'de yazılan *Narratio regionum indicarum per Hispanos quosdam devastatarum verissima*; 1493'te Kristof Kolomb tarafından yazılan "*Epistola de Insulis nuper inventis*"; 1516'da Anghieralı Peter Martyr tarafından yazılan *De Orbe Novo Decades* idi. Bunlara ek olarak Agostino Giustiniani'nin 1516'da yazdığı *Psalterium* ve Fracanzano da Montalboddo'nun 1507'de yazdığı *Paesi novamente retrovati et novo mondo* da vardı.

"Aradıklarınız bunlar mı?"

"Evet," dedi Tomás düşünceli bir şekilde.

Müdür, Tomás'ın tereddüdünü sezmişti.

"Her şey yolunda mı?"

"Şey... Evet... Sadece burada garip bir şey var."

"Nedir garip olan?"

Tomás ona kitap listesini verdi.

"Lütfen bana söyleyin, Bay Lagoa, bu eserlerden hangisinin Brezilya'nın keşfiyle bir alakası var?"

Kütüphane müdürü başlıkları inceledi. "Şey," diye başladı. "Waldseemüller'in *Cosmographiae*'sinde Brezilya'nın ilk haritalarından birisi var." Diğer bir kitaba baktı. "Montalboddo'nun *Paesi* isimli kitabı da Brezilya'nın keşfini ilk haber veren kitaptır. 1507'ye kadar Cabral'ın yolculuğunu sadece Portekizliler biliyordu. Daha önce hiç kitap haline getirilmemişti. Keşiften bahseden ilk kitap *Paesi*'dir."

"Hımm," diye mırıldandı Tomás. "Peki ya diğer kitaplar?"

"Bildiğim kadarıyla alakasızlar."

"İlginç."

İki adam bir süre konuşmadılar.

"Bu kitaplardan herhangi birini incelemek ister misiniz?"

"Evet," dedi Tomás. "*Paesi*."

"Sizi mikrofilm bölgesine yönlendireyim."

"Profesör Toscano, *Paesi*'yi mikrofilmde mi incelemişti?"

Lagoa listeye baktı. "Hayır," dedi. "Orijinali incelemiş."

"O zaman benim de orijinal belgeyi incelemem daha iyi olur. Tamamen onun gittiği yolu takip etmeliyim. Orijinal belgenin sayfa kenarlarında bazı notlar olabilir ya da kullanılan kâğıdın önemi olabilir. Sadece bu şekilde dikkatimden hiçbir şeyin kaçmadığına emin olabilirim."

Lagoa asistanına işaret etti. "Célia, orijinal *Paesi*'yi yollar mısın?" Tekrar elindeki kâğıda baktı. "Kitap kasa 1.3'te. Sonra Bay Noronha'yı nadir kitaplar bölümüne götürün ve çalışmalarına protokole uygun bir şekilde devam etmesi için yardımcı olun." Tekrar Tomás'a döndü ve elini sıktı. "Tanıştığımıza memnun oldum. Başka bir ihtiyacınız olursa Célia size yardımcı olacak."

Lagoa toplantısına geri döndü ve asistanı kısa bir telefon konuşmasından sonra Tomás'a onu takip etmesini işaret etti. Ana salona geri dönüp aşağı katlara inen mermer merdivenden indiler. Célia onu müdürün ofisinin tam altına getirdi. Salondan geçip "Nadir Kitaplar" yazan bir kapıyı açtılar. İçeriye girip üzerinde şarap rengi kadife bir örtü olan bir masaya geldiler. Masada altın işlemeli küçük kahverengi bir kitap, kitabın yanında ise bir çift beyaz eldiven vardı. Célia onu bu bölümden sorumlu görevli ile tanıştırdı. Tıknaz bir kadındı bu.

"Bu mu?" diye sordu Tomás, masanın üzerindeki kitabı göstererek.

"Evet," dedi görevli. "Montalboddo'nun *Paesi*'si."

"Hımm." Tomás daha da yakınlaştı, kitabın üzerine eğildi. "İnceleyebilir miyim?"

"Tabii ki," dedi kadın. "Ama lütfen eldivenleri giyin. Eski bir kitap, parmak izlerine dik..."

"Biliyorum," dedi Tomás gülümseyerek. "Merak etmeyin, nasıl kullanacağımı biliyorum."

"Ve sadece kurşun kalem kullanmalısınız."

"İşte o bende yok," dedi Tomás, cebine dokunarak.

"Bunu kullanabilirsiniz," dedi kütüphane görevlisi masaya ucu yeni açılmış bir kurşun kalem bırakarak.

Tomás eldivenleri giyip oturdu. Küçük kahverengi kitabı kaldırıp deri cilt üzerinde parmaklarını gezdirdi. İlk sayfalarda kitabın başlığı, yazarı, basıldığı şehir olan Vicentia ve basım tarihi 1507 vardı. Yanında kurşun kalemle yazılmış modern Portekizce bir notta bu kitabın Pedro Álvares Cabral'ın Brezilya'ya yaptığı keşif yolculuğunun ilk kaydı olduğu yazıyordu. Bu kitap en eski ikinci sefer kaydıydı. Tomás kitabın yapraklarını çevirdi. Sayfaları sararmıştı, mürekkep lekeliydi ve çevirdikçe etrafa tatlı bir koku yayıyordu. Sayfaların dokusunu hissedebilmek isterdi ama eldivenler yüzünden hiçbir şey hissedemiyordu. Uyuşmuş gibi hissizdi parmakları. Yazı Toskana lehçesinde yazılmışa benziyordu ve sayfalar yirmi dokuz satırdan oluşuyordu. Her bölümün başındaki harfler süslü şekilde yazılmıştı.

Tomás'ın kitabı inceleyip notlar alması iki saatini aldı. İşi bitince kitabı aldığı yere koydu, ayağa kalkıp gerindi ve kitap istekleriyle meşgul haldeki görevlinin yanına gitti.

"Ah, buyurun," dedi kadın. "Başka bir kitap mı incelemek istiyorsunuz?"

"Yarın Waldseemüller'e bakmak için tekrar geleceğim." Tomás kadına saygı duyduğunu belirten bir şekilde başını eğerek onu selamladı. "Çok teşekkürler. Yarın görüşürüz."

Célia nadir kitaplar bölümüne gelerek asansöre kadar Tomás'a eşlik etti. Mermer merdivenden yukarı çıkarak ana girişe geldiler. Tomás'ın kimliğini göstereceği resepsiyon masasına geldiklerinde

kadın birden duraksadı, gözleri hayretle açıldı. Çok önemli bir şeyi hatırlamış gibi elini başına koydu.

"Bir şeyi unutmuşum," dedi üzgünce.

Tomás şaşkınlıkla ona baktı. "Neyi?"

"Profesör Toscano kasalarımızdan birini kullandı. Kullandığı kasanın içinde ona ait eşyalar var." Tomás'a kuşkuyla baktı. "Onları elçiliğe götürür müsünüz?"

"Götürürüm tabii ki."

Kadın aceleyle resepsiyon masasının hemen arkasındaki güvenliğe doğru seğirtti. Tomás da onu takip etti. Metal detektöründen geçip iki siyah kabinin önüne geldiler. Célia 67 numaralı kasayı buldu ve cebinden bir ana anahtar çıkarıp kilide soktu. Kasadan içinde birkaç belge olan küçük bir kasa çıktı. Kadın, kâğıtları alıp olayı büyük bir merakla izleyen Tomás'a verdi.

"Bunlar Profesör Toscano'nun ardında bıraktığı şeyler." Mikrofilm halindeki belgelerin fotokopileri ve çeşitli notlardan oluşan bir yığındı bunlar. Tomás notları okumaya çalışınca ilginç bir şey fark etti. Sayfaların birinde üçer kelimeden oluşan iki grup kelime vardı. Kelimelerin altındaysa aralarında birbirine giden oklar olan çeşitli harfler vardı.

ANA
KELEK
MADAM
KABAK
KÜÇÜK
MUM

A D → E H → I M
↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑
B → C F → G J → L

Tomás gözlerini kapayarak bu kelimelerin anlamlarını tahmin etmeye çalıştı. Birkaç ihtimali aklından geçirdikten sonra dört köşe olmuş bir halde sırıtmaya başladı. Gururlu bir şekilde, zafer edasıyla kâğıdı Celia'ya verdi.

"Bu yazanlardan ne anlam çıkarıyorsunuz?" diye sordu ona.

Kadın kelimelere baktı. Kaşlarını çattı sonra başını kaldırdı. "Şey... Emin değilim ama garip kelimeler bunlar, değil mi?" Kadın kâğıda doğru eğilip ilk iki grupta yazanları okudu. "'Ana kelek madam' ve 'kabak küçük mum.'"

Tomás kaşlarını kaldırdı. "Farklı bir şey görmediniz mi?"

Kadın tekrar kâğıdı inceledi ve dudaklarını büzdü. "Pek de bir anlamları yok, değil mi?"

"Hiçbir şey fark etmediniz mi?"

"Hayır," dedi kadın. "Neden?"

Tomás iki kelime grubunu gösterdi.

"Bunlar palindrom. Onları soldan sağa da okusanız, sağdan sola da okusanız aynı anlama gelirler." Harflere baktı. "Bak, 'ana, kelek, madam.'"

"Hımm. Peki, neden böyle bir şey yapmış olabilir?"

"Belli ki Toscano kelime oyunlarını seviyordu. Görünüşe bakılırsa da vaktinin çoğunu..." Tomás konuşmayı kesti, gözleri donuklaşıp çenesi düştü. "Bence o... o..." diye kekeledi. Elini cebine daldırdı ama aradığını bulamadı. Alelacele bir şekilde defterinin arasındaki kâğıtları karıştırdı. Aradığını bulunca havaya kaldırdı. "İşte burada."

Célia kâğıda baktı, bir şey anlamamıştı.

MOLOC
NINUNDIA OMASTOOS

Tomás kelimeleri hızlıca okuyup mırıldandı. Sonra kendi okunamaz el yazısıyla bir şeyler karaladı. Bir anda gülmeye başlayıp ellerini havaya kaldırdı. "Buldum!" diye bağırdı. Sesi büyük salon ve merdivenlerde yankılanıyordu.

"Neyi buldunuz?" dedi Célia, ona beklentiyle bakarak.

"Kodu çözdüm!" diye bağırdı Tomás, gözleri faltaşı gibi açık bir halde. "O kadar basitmiş ki," alnını tokatladı. "Saatlerce bir salak gibi kafa yordum, oysa yapmam gereken yek şey yazanları sağdan sola doğru okumaktı." Eline bir kalem alıp kodun altına çözümünü yazdı. Üstündeki satıra,

COLOM

Altına da Toscano tarafından yazılan alfabetik yapıyı koda uyarlayarak ilginç bir denklem ortaya çıkardı.

NINUNDIA
OMASTOOS

N I→N U→N D→I A
↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑ ↓ ↑
O→M A→S T→O O→S

NOMINASUNTODIOSA

Kelimeleri iyice inceledi, uygun yerlere boşluk koyarak tekrar yazdı.

NOMINA SUNT ODIOSA

"Ne demek ki o?" diye sordu Célia.

"Hımm," Tomás mırıldanarak hatırlamaya çalıştı. Sonra tabirin geçtiği metni hatırladı.

"Ovidius. Profesör Toscano'nun bıraktığı mesaj işte bu."

"Ovidius mu? Ama bu ne anlama geliyor ki?"

"Şu anlama geliyor, canım, yukarı çıkıp her şeye tekrardan bakmam gerekiyor," diyerek kâğıtları havada sallar bir şekilde asansörlere doğru koştu. Bir gün bu olayları hoş bir anı olarak hatırlayacaktı.

7

LİZBON

Bulutlar yavaşça yükselmeye devam ederek güneşi örtmeye niyetli olduklarını belli ediyorlardı sanki. Gri renkli bulutlar batı ufkundan gökyüzüne yayılıyorlardı. Alt kısımları siyahımsı ve düz, tepeleriyse beyazımsı ve kat kat bir haldeydi. Kış güneşi Tejo Nehri'nin parlak yüzeyine soğuk ışıklarını gönderiyor, yumuşak hatlara sahip Lapa Tepesi'nin üzerindeki Lizbon evlerinin renkli cephelerini, dalgalara benzeyen kızıl kiremitten çatılarını aydınlığa boğuyordu.

Tomás yarı terk edilmiş yan sokaklardan geçiyor, bir sola bir sağa dönerek bu labirentten bir çıkış yolu arıyordu. En son, şans eseri kendisini Rua do Pau de Bandeira'da buldu. Dik sokağın yarısına kadar inmişti ki karşısına sarımsı pembe bir bina çıktı. Küçük Peugeot'suyla büyük kapılardan içeri girdi ve iki parlak siyah Mercedes sedanın arkasına, Lapa Palace Hotel'in ana girişinin önüne park etti. Kusursuz bir şekilde giyinmiş bir vale arabanın yanına geldi. Tomás camı araladı.

"Hoş geldiniz efendim. Anahtarları bana bırakın, arabayla ilgileneceğim."

Tomás elinde çantasıyla otelin lobisine girdi. Krem rengi mermer zemin ayna gibiydi. Pürüzsüz, parlak zemini bozan tek şey üzerinde yuvarlak bir masa olan merkezdeki geometrik desendi. Masanın üzerindeki zarif bir vazonun içinde tavus kuşu kuyruğu gibi açılmış şekilde duran rengârenk gülhatmiler vardı. Tomás bu çiçekleri tanımıştı. Bu çiçeklere bazen Neandertal mezarlarında bazen de firavunların mezarlarında rastlanırdı. Constança bunların ne anlama geldiğini bilirdi, diye düşündü.

Sol tarafında küçük gözlü, kıvrık burunlu tanıdık bir yüz gördüğünü fark etti. Adam okuduğu gazeteyi bırakıp ayağa kalktı ve Tomás'ın yanına geldi. "Tom, bakıyorum da çok dakiksin!" dedi Nelson Moliarti yüksek sesle. Karakteristik Amerikalı konuşma tarzı ile Brezilya aksanı birbirine karışıyordu.

"Merhaba, Nelson. Nasılsın?"

"Harikayım," dedi kollarını kaldırarak. "Lizbon'da olmak gerçekten çok güzel."

"Ne zaman geldin?"

"Üç gün önce. Bayağıdır şehri geziyorum."

"Öyle mi? Nerelere gittin?"

"Şuraya buraya işte," dedi Nelson, Tomás'ı kolundan tutup sağ taraftaki bir odaya sokarak. Rio Tejo Bar yazıyordu kapının yanında. "Gel bir şeyler içelim. Aç mısın?"

Büyük siyah bir Kawai piyano sessiz, yalnız bir gözcü gibi barın girişinde duruyor, çevik parmakların ona can vermesini bekliyordu. Çaykovski balelerinden birinin rahatlatıcı melodileri hafiften duyuluyor, bara sakin bir hava katıyordu. Moliarti pencere kenarında bir masa seçti ve Tomás'ı oturması için buyur etti.

"Ne içersin?"

"Bir fincan çay."

"Garson," diye seslendi Amerikalı. Genç adam tezgâhın arkasından çıkıp yanlarına geldi. "Arkadaşıma bir fincan çay lütfen."

Garson not defterini çıkardı. "Hangi çeşit olsun?"

"Yeşil çayınız var mı?"

Garson başıyla onaylayıp siparişleri hazırlamaya gitti. Moliarti dostane bir şekilde Tomás'ın sırtına bir şaplak attı. "Eee, Tom? Rio nasıldı?"

"'*Cidade maravilhosa.*'" Tomás ünlü Rio Karnavalı şarkısını söyleyerek gülümsedi. "'*Cheia de encantos mil.*' Büyüleyici."

"Katılıyorum," dedi Moliarti. "Ne zaman uçağa bindin?"

"Dün sabah. Bütün geceyi uçakta geçirdim."

"Çok kötü bir durum, değil mi?"

"Berbat, gözümü bile kırpmadım."

"Anlat bakalım," dedi Moliarti ciddi bir ifadeye bürünerek. Dirseklerini masaya koydu, parmak uçlarını burnuna bastırdı. "Bana ne getirdin?"

Tomás ayağının dibindeki çantayı açtı. Not defterini ve bazı belgeleri çıkarıp masaya serdi.

"Bir iki şey keşfettim," dedi çantaya doğru eğilerek. Doğrulup Moliarti'ye baktı. "Profesör Toscano'nun Brezilya Ulusal Kütüphanesi'nde baktığı bütün kaynakları inceledim ve fotokopilerine ve notlarına da göz attım. Bu sabah Lizbon'daki Portekiz Ulusal Kütüphanesi'ne gidip birkaç şeyi kontrol ettim. İlerleme kaydettim diyebilirim." Tomás not defterine göz attı.

"İstersen ilk olarak Profesör Toscano'nun Brezilya'nın keşfiyle alakalı neleri araştırdığıyla başlayalım. Sonuçta vakıf ona bu yüzden para ödüyordu."

"Tamam."

"Bana dediğiniz üzere, ona verilen görev bütün tarihçilerin içten içe kuşkulandığı şeyi araştırmaktı. Pedro Álvares Cabral'ın

yaptığı tek şey ondan önceki kâşiflerin keşfettiği şeyi resmen ilan etmekti."

"Evet, bu doğru."

"Teker teker gidelim. İlk başta Keşifler Çağı'nda Portekiz'in uyguladığı bir gizlilik politikası var mıydı, bunu belirlememiz lazım. Bu çok önemli. Çünkü böyle bir politika uygulanmamışsa Portekizlilerin Brezilya'nın keşfini saklamaları mantıksız olur."

"Sence Portekizliler böyle bir şey yapmış olabilir mi?"

"Profesör Toscano'nun böyle düşündüğüne eminim. Diğer birçok tarihçi de böyle düşünüyor. Her ne kadar bazı araştırmacılar ulaşılabilir belgelerdeki boşlukları doldurmak için bu politikayı mazeret olarak gösterse de Portekiz'in birçok deniz seferi, özellikle en önemli olanları gizlilik içerisinde yapılmıştır. Örneğin o zamanların Portekiz kayıtları Bartolomeu Dias'ın Ümit Burnu'nu dolandığını ve Atlantik'ten Hint Okyanusu'na geçtiğini yazmaz. Dias döndüğü zaman Lizbon'da Kristof Kolomb'la karşılaşınca Kolomb onun bu başarı hikâyesini dünyaya yaydı. Eğer Dias Portekiz'e vardığında Kolomb orada olmamış olsaydı Dias'ın keşifleri sonsuza kadar saklı kalabilirdi. Vasco da Gama'nın Ümit Burnu'nu dolaşan ilk kişi olduğunu sanabilirdik."

"O zaman Portekiz tarihi, gün ışığına çıkmamış, Kristof Kolomb'larla karşılaşacak kadar şanslı olmayan Bartolomeu Diaz'larla dolu olabilir," dedi Moliarti.

Garson elinde tepsiyle dönüp dumanı tüten demliği, çay fincanını ve şeker kâsesini masaya bıraktı. "Japon *gabalong* çayı," deyip çekildi.

"Bunların hepsi bu gizlilik politikasının seçici bir şekilde uygulandığını gösteriyor. Devletin çıkarlarını korumak için Portekiz'in birçok önemli keşfi gizli tutuldu demek ki. Tarih

bu olayları unutsa da bunlar gerçek. Bu olaylar yaşandı ama sanki yaşanmamış gibiler şu anda."

"Bu da bizi Brezilya'nın keşfine getiriyor."

"Aynen öyle. Resmî belgelere göre Brezilya 1500 yılının 22 Nisan'ında Pedro Álvares Cabral'in filosu tarafından Hindistan'a giderken keşfedilmişti. Fırtına yüzünden yollarından sapınca karşılarına büyük, yuvarlak bir dağ çıkmış, onlar da bu dağa Monte Pascoal adını vermişlerdi. Brezilya'nın kıyısına varmışlardı aslında. Filo orada on gün boyunca kaldı. Yeni keşfettikleri kara parçasına Ilha de Santa Cruz ismini vererek onun hakkında bilgi topladılar, erzaklarını tazeleyip yerlilerle temas kurdular. 2 Mayıs'ta filo Hindistan'a doğru yola çıktıysa da küçük erzak gemilerinden biri Gaspar de Lemos'un yönetiminde Lizbon'a geri döndü. Gemide keşif hakkında Kral Manuel'e bilgi veren yirmi kadar mektup vardı. Bu mektupların arasında geminin memuru Pêro Vaz de Caminha tarafından yazılmış muhteşem bir rapor da bulunuyordu." Tomás çenesini kaşıdı. "Keşfin kazara yapılmadığı gösteren belirtilerden ilki Cabral'ın filosunda küçük bir erzak gemisi olması. Bu gemi Lizbon'dan Hindistan'a kadar sürecek yolculuğa dayanamayacak kadar narindi. Gemicilik hakkında en ufak bilgisi olan birisi bu geminin o kadar yol gidemeyeceğini bilirdi, özellikle de gemiciler tarafından Fırtına Burnu adı verilen Ümit Burnu'nun tehlikeli sularından geçemeyeceğini. Portekizliler dünya üzerindeki en iyi denizcilerdi. O zaman neden büyük gemilerden oluşan bir filoya böylesine küçük bir gemiyi katmışlardı?"

Tomás bu sorunun bir süre havada kalmasına izin verdi. "Mantıklı tek bir açıklama var. Daha yolculuğa çıkmadan bu geminin bütün yolu gitmeyeceğini biliyorlardı. Lizbon'a tekrar geri dönmeden önce Hindistan'a kadar olan yolun üçte birini gidip geri dönerek yeni kara parçasının keşif haberini başkente

götüreceğinden haberdarlardı. Bir başka deyişle, daha yola çıkmadan orada bir toprak parçası olduğunu biliyorlardı. O yüzden küçük gemiyi filoya katmışlardı."

"İlginç ve aynı zamanda mantıklı bir varsayım ama kesin değil."

"Katılıyorum. Fakat sözü edilmesi gereken bir detay daha var. Gemi Lizbon'a vardıktan sonra gemiciler ve saray Brezilya'nın keşfini kimseye yaymadı, ta ki Cabral'ın bütün filosu dönene kadar. Bu bütün operasyonun önceden planlandığına işaret eden çok sıra dışı bir olay."

"Hımm... ilginç. Fakat yine de kesin olan bir şey yok."

"Biliyorum. Tam da burada başka bir bulgu devreye giriyor. Kimliği bilinmeyen Portekizli bir kartograf tarafından Alberto Cantino'nun, Ferrara Dük'ü Hercules d'Este için yaptırdığı bir metreye iki metre bir haritadan bahsediyorum. Kartografın ismini kimse bilmediği için şu anda İtalya Modena'daki bir kütüphanede duran bu devasa harita Cantino'nun haritası olarak bilinir. 1502 yılının 19 Kasım'ında yazdığı bir mektupta Cantino, kartografının haritayı çizerken resmî haritaları gizlice kopyaladığı bilgisini veriyor. Bu haritanın önemi Brezilya kıyısının önemli bir kısmını detaylı olarak resmetmesi. Şimdi hesaplamalara başlayalım."

Tomás eline bir kalem alıp not defterinde temiz bir sayfa açtı. "Harita en geç 1502 yılının Kasım ayında Cantino'nun eline geçti. Bu da gösteriyor ki Cabral'ın keşfi ile haritanın İtalya'ya varması arasında iki yıldan biraz fazla bir süre var." Kâğıda yatay bir çizgi çizip soluna *Cabral, Nisan 1500*, sağına ise *Cantino, Kasım 1502* yazdı.

"Sorun şu ki Cabral hiçbir zaman Brezilya kıyısının hatlarını detaylı bir şekilde çizmemişti. O yüzden bu haritanın yapılması sonraki keşifler sayesinde mümkün olmuştur."

İki parmağını kaldırdı.

"Brezilya'ya ikinci resmî Portekiz seferiyse João da Nova tarafından 1501 yılının Nisan ayında yapıldı, harita Cantino'ya ulaşmadan yaklaşık bir yıl önce. Fakat aklınızda bulunsun, João da Nova yolculuğu özellikle Brezilya kıyılarını incelemek için yapmadı. Cabral gibi Hindistan'a gittiği için kıyıların şeklini çizmeye vakti yoktu. Hem Lizbon'a 1502 yılının ortalarına kadar dönmedi."

Tomás üçüncü parmağını kaldırdı. "O yüzden Cantino'nun haritası için gerekli olan bilgi üçüncü seferle sağlanmış gibi görünüyor.

Bu sefer gerçekten Lizbon'dan Brezilya kıyısını incelemek ve oraları keşfetmek için çıkan bir filo vardı. Gonçalo Coelho'nun seferiydi bu. Filo Lizbon'dan Mayıs 1501'de çıkmıştı ve müret-tebattakilerden biri Amerika kıtalarına ismini veren Floransalı seyir zabiti Amerigo Vespucci'ydi. Filo Brezilya'ya ağustos ortalarında vardı; bir yıldan uzunca bir süre kıyıları keşfe çıktılar. Büyük bir koy keşfedip oraya Rio de Janeiro ismini verdikten sonra Cananéia'ya kadar yollarına devam edip sonra Portekiz'e döndüler. Filonun üç karavelası Lizbon Limanı'na 22 Haziran 1502'de girdi." *Cantino, Kasım 1502* yazdığı yerin üçte ikisine kadar gelerek, kâğıda *Gonçalo Coelho, Haziran 1502*, yazdı.

"Dananın kuyruğunun koptuğu yer burası," dedi Tomás defterinde yazan iki tarihi göstererek. "Hazirandan kasıma kadar olan dört aylık süre zarfında Lizbon'un devlet için çalışan kartografla rının Gonçalo Coelho tarafından sağlanan bilgiyle haritalar çizmesi ve de Cantino tarafından tutulan kimliği belirsiz hain Portekizli kartografın bu haritaları kopyalayarak gizlice

çizdiği haritayı el altından İtalya'ya gönderebilmesi mümkün mü?" Tomás *Gonçalo Coelho* ve *Cantino* arasındaki kısa mesafeyi çizdi.

Yüzünü buruşturarak kafa salladı.

"Pek mümkün değil. Dört ay yeterli değil. Peki Alberto Cantino, o zamanda bilinmeyen detayları olan –eğer resmî kayıtlara güvenirsek– bir Portekiz haritasını nasıl satın alabildi? Bu bilgi nereden geldi?"

Tomás ortaya kanıt sunuyormuşçasına sol elini açtı. "Sadece tek bir açıklaması var bu durumun. Cantino'nun haritası Brezilya'ya yapılan dört resmî seferle elde edilen bilgilere dayanarak çizilmemişti. Cabral'ın seferinden önce yapılan ve tarihe geçmemiş, Portekiz'in, yapılan keşiflere dair bilgileri gizleme politikası yüzünden hiçbir zaman ortaya çıkmamış seferlerin bilgileri kullanılarak çizilmişti."

"Hımm," diye mırıldandı Moliarti. "İlginç. Fakat sence bu vardığın sonuç kesin kanıt mı?"

Tomás başını salladı. "Brezilya kıyılarının detaylı resmî haritalarının çıkarılması ve gizlice bir kopyanın yapılıp da İtalya'ya gönderilmesi için dört ayın yeterli olmayacağını düşünüyorum." Kaşlarını kaldırdı. "Dört ayda bunu yapmak çok zor ama imkânsız değil."

Garson, Moliarti'nin şatafatlı yiyeceğiyle dönünce Tomás da çayından bir yudum almak için fırsat buldu.

"Bunlar ilginç detaylar," dedi Amerikalı, yumurtalı ekmeğini ağzına götürerek. "Ama henüz... yani... Toscano'nun keşfettiği şeyin ne olduğunu tam olarak bilmiyoruz."

"Dahası da var ama bekleyin," dedi Tomás defterine tekrar bakarak. "Fransız Jean de Léry 1556'dan 1558'e kadar Brezilya'da bulunmuş. Orada en uzun süredir bulunan yerleşimcilere ko-

nuştuğunda yerleşimciler Brezilya'nın varlığının yaklaşık seksen yıl önceden beri Portekizliler tarafından bilindiğini söylemiş." Moliarti'ye baktı. "'Yaklaşık seksen yıl' tabirini yetmiş beş ya da yetmiş altı yıl olarak düşünsek bile 1500'den daha önce bir tarih elde ediyoruz."

"Hımm."

"Aynı zamanda şu an Venezuela olarak bilinen Kastilya topraklarına izinsiz ayak bastığı için İspanyollar tarafından gözaltına alınmış Portekizli Estêvão Fróis'in yazdığı bir mektup da var." Tomás tekrar notlarına döndü. "Mektubun tarihi 1514 ve Kral Manuel'e yazılmış. Mektupta toprakları işgal etmediğini söylemiş ve 'Ekselanslarının toprakları yirmi yıl yıl önce Lizbon'un komşusu Porta da Luz'lu João Coelho tarafından keşfedilmişti,' diye yazmış." Tomás tekrar bir hesaplama yaptı. "1514 eksi yirmi bir... 1493." Moliarti'ye gülümsedi. "Tekrar 1500'lerden önce bir tarih veriyor bize."

"Bu mektuplar hâlâ duruyor mu?"

"Tabii ki."

"Peki sence de bu kaynaklar biraz güvenilmez değil mi? O Fransız hakkında kimse bir şey bilmiyor. Portekiz tutukluya gelince..."

"Ah, dostum. Brezilya'nın Cabral'dan önce de bilindiğini doğrulayan dört büyük kâşif var."

"Gerçekten mi? Kimler?"

"İspanyol Alonso de Ojeda'dan başlayabiliriz. Amerigo Vespucci ile beraber Haziran 1499'da büyük ihtimalle Guyana civarlarında ilk defa Güney Amerika'yı gördü. Sonra Haziran 1500'de bir başka İspanyol, Vicente Pinzón, Cabral'dan üç ay önce Brezilya kıyılarına ulaştı."

"Yani İspanyollar Portekizlileri geçmiş."

"Tam değil. Üçüncü kişi Duarte Pacheco Pereira, çağın büyük kâşiflerinden biri ama halkın çoğunluğu onu bilmez.

Bir kâşif olmasının yanı sıra önemli bir asker ve bilim insanıydı. Bir dereceye denk düşen deniz millerini en hassas şekilde o bulmuş, yeterli aletler olmadan uzaklığı en iyi o hesaplamıştı. Pereira aynı zamanda yaşadığı dönemin en gizemli metinlerinden birini yazmıştı. *Princípio do Esmeraldo de Situ Orbis.*"

Tomás notlarına tekrar baktı. "*Esmeraldo*'nun bir yerinde Kral Manuel'in onu 'batıyı keşfetmeye' yolladığını, kendisinin de gittiğini ve 'bin dört yüz doksan sekiz'de birçok adası olan büyük bir kara parçası bulundu ve keşfedildi,' yazmış."

Tomás, Moliarti'ye baktı. "Yani başka bir deyişle 1498'de başka bir Portekizli kâşif Avrupa'nın batısındaki kara parçasını keşfetti."

"Hah!" dedi Moliarti. "Cabral'dan iki yıl önce yani."

"Evet."

Moliarti yemeğinden bir ısırık alıp şampanyasını yudumladı.

"Dördüncü kâşif kimdi?"

"Kolomb."

Moliarti çiğnemeyi bıraktı ve Tomás'a baktı. "Kolomb mu? Hangi Kolomb?"

"Bizim Kolomb."

"Kristof Kolomb mu? Ne demek istiyorsun?"

"Kolomb, Amerika kıtalarının ilk keşif yolculuğundan döndükten sonra Kral II. João'yla konuşmak için Lizbon'da durdu. Sohbetlerinde Portekiz Kralı, Kolomb'a gittiği yerin güneyinde başka topraklar da olduğunu söylemiş. Haritaya bakarsak Güney Amerika'nın Karayipler'in tam güneyinde olduğunu görürüz. Bu görüşme 1493'te gerçekleşmiş. Demek ki ta o zamanlardan Portekizliler Brezilya'nın varlığını biliyorlardı."

"Peki bu konuşmayı kim kaydetmiş?"

"Kolomb'un Yeni Dünya'ya yaptığı yolculukların üçüncüsünde Bartolome de Las Casas şöyle yazmış: 'Amiral, Portekiz Kralı João'nun sahip olduğu yerleri görmek için güneye gitmek istiyor, orada değerli şeyler ve topraklar bulacağından emin.'"

"Peki, Tom, sen bu konuda ne düşünüyorsun?" diye sordu Moliarti. "Eğer Portekizliler Güney Amerika'nın varlığını önceden biliyorlarsa neden keşiflerini resmî hale getirmek için bu kadar beklediler? Neden daha önce değil de 1500'de bunu yaptılar?"

"Şüphe uyandırmamak için," diye cevap verdi Tomás. "Portekizliler bütün stratejik bilgilerin saklanması gerektiğine inanıyorlardı. Kralları bu keşfedilen toprakların istenmeyen bir şekilde ilgi çekeceğini, aç gözlülükle insanların oraya hücum edeceğini biliyordu. Eğer diğer Avrupa ülkeleri bu toprakların varlığını bilmezse oraların keşfi için Portekizlilerle rekabet edemezlerdi."

"Gizliliğin önemine ben de katılıyorum ve ben de aynı fikirdeyim," dedi Moliarti. "Ama eğer Portekizliler bu kadar gizliliğe önem veriyorsa neden 1500'de fikirlerini değiştirdiler?"

"Bence Kastilyalı İspanyollar yüzünden. 1499'da Ojeda, 1500'de de Pinzon Güney Amerika kıyılarında dolanmaya başlayınca Portekiz için daha fazla sessiz kalmanın anlamı kalmamıştı, yoksa Portekizlilerin daha önce keşfettiği topraklara Kastilyalılar sahip çıkıp oralara el koymaya çalışabilirlerdi. O yüzden Brezilya'nın keşfi resmî hale getirildi."

"Anlıyorum."

"Bu da bizi son konumuza getiriyor

"Neye?"

"Tordesillas Antlaşması'na. Vatikan tarafından dünyanın yarısının Portekiz'e yarısının da İspanya'ya verilmesi hakkında yapılan anlaşma."

"Ah, evet," dedi Moliarti gülerek. "Küreselleşmenin ilk adımları."

"Aynen öyle," dedi Tomás gülümseyerek. Amerikalıların bazen çok yerinde tabirler kullandıkları oluyordu.

"Kibrin son noktası."

"Evet. Ama o zamanlar dünyanın süper güçleri onlardı. O yüzden dünyayı aralarında bölüşmek onlara doğal gelmiş olabilir." Tomás çayını bitirdi. "Müzakere aşamalarında iki ülkenin de kendine özel avantajları vardı. Portekizliler seyrüsefer teknolojilerinde, silahta ve deniz keşiflerinde üstünlerdi ama İspanyolların elinde daha değişik bir koz vardı. O zamanın papası İspanyol'du. Tıpkı bir futbol maçı gibiydi bu durum. Portekizliler en iyi oyunculara ve en iyi koça sahiplerdi fakat hakem sürekli İspanyollar lehine gereksiz penaltılar veriyordu sanki.

Portekizliler çoktan Afrika'nın kıyılarını dolanıp Atlantik'te istedikleri gibi yolculuk yapabilirken, İspanyollar sadece Kanarya Adaları'nı kontrol ediyorlardı. Bu durum 1479'da Alcáçovas Antlaşması'yla resmiyete bağlandı. Antlaşmaya göre Kastilya, Portekiz'in Afrika kıyılarında ve Atlantik adalarındaki otoritesini kabul edecek, buna karşılık olarak da Portekiz Kanarya Adaları'nda İspanya'nın hâkimiyetini kabul edecekti. Fakat sonraki yıl Toledo'da imzalanan bu anlaşma Batı Atlantik'i kapsamıyordu, bu yüzden Kristof Kolomb ilk keşif seferinden döndükten sonra bu sorun baş verdi. Antlaşmanın hiçbir maddesi bu yeni toprak parçalarından bahsetmediği için yeni bir anlaşmaya gerek duyulduğu ortaya çıkmıştı."

"Tordesillas Antlaşması."

"Aynen öyle. Lizbon, Kanarya Adaları'ndan dünyayı ikiye bölen bir çizgi çekilmesini, çizginin üzerindeki yerlerin Kastilya'ya güneyindekilerin ise Portekiz'e bırakılmasını teklif etti. Fakat

zamanın papası VI. Alexander 1493'te iki papalık fetvası vererek Azorlar ve Yeşil Burun Adaları'nın 550 kilometre batısından geçen bir meridyen çizgisinden bölüm yapılmasını belirtti. Portekizliler bu durumdan pek de memnun kalmamışlardı, çizginin 2000 kilometre kadar Yeşil Burun Adaları'nın batısına çekilmesini istediler. Papa ve Kastilya bu isteğe herhangi bir itirazda bulunmak için sebep göremediklerinden kabul ettiler. Bu olay bir şeyi ortaya çıkarıyor."

Tomás defterine bir dünya haritası taslağı çizdi. Afrika, Avrupa ve iki Amerika kıtası görünüyordu. Afrika ve Güney Amerika arasından bir çizgi çekip altına *550* yazdı.

"Papa ve Kastilyalılar bunu teklif etmişlerdi. Yeşil Burun Adaları'nın 550 kilometre batısı."

Sonra daha da sol tarafa bir çizgi çekti. Bu çizgi Güney Amerika'dan geçiyordu. Altına *2000* yazdı. "Bu da Portekizlilerin istediği çizgi. Yeşil Burun Adaları'nın 2000 kilometre batısı."

Moliarti'ye baktı. "Söyle, Nel. Bu iki çizgi arasındaki fark nedir?"

Moliarti defterin üzerine eğildi ve çizgileri inceledi. "Birincisi sadece okyanustan geçiyor. İkincisi ise bir kara parçasından geçiyor."

"Hangi kara parçası?"

"Brezilya."

Tomás başını sallayıp gülümsedi. "Evet, Brezilya. Şimdi söyle bakalım, sence Portekizliler neden bu ikinci çizgi hakkında bu kadar ısrar etmişlerdir?"

"Brezilya'yı almak için mi?"

"Şimdi üçüncü soru geliyor. Brezilya 1494'te daha keşfedilmemişse Portekizliler nasıl oluyor da orada bir kara parçası olduğunu biliyorlar?" dedi Tomás, Moliarti'ye doğru eğilerek.

Moliarti geriye yaslanıp derin bir nefes aldı. "Dediğini anladım. Bu konularda biraz düşünmek gerek," dedi duraksayarak. "Fakat, Tom söylesene, bana anlattıkların yeni ortaya çıkmış şeyler mi?"

Tomás, Moliarti'nin gözlerine baktı. "Hayır," diye cevapladı.

"Hiçbiri mi?"

"Hiçbiri. Profesör Toscano'nun Brezilya'nın keşfiyle alakalı yaptığı bütün araştırmalar hakkında bilgi verdim sana."

"Ve yeni hiçbir şey yoktu, öyle mi? Bundan emin misin?"

"Evet. Profesör Toscano sadece eski tarihçilerin ortaya çıkardığı şeylerin üzerinden geçmiş."

Moliarti hayal kırıklığına uğramışa benziyordu. Kamburunu çıkarıp boşluğa doğru bakmaya başladı. Bir süre sonraysa sinirden titriyordu. Yanakları kızarmıştı, yüzündeki ifadeden kendini zor zapt ettiği anlaşılıyordu. "Orospu çocuğu," diye söylendi kendi kendine. Gözlerini kapadı. Avucunu masaya vurup başını ellerinin arasına aldı. "Biliyordum böyle olacağını."

Tomás, endişeli bir şekilde sessizce oturarak Moliarti'nin kontrollü öfkesinin sonucunun ne olacağını bekliyordu. Moliarti kendini zapt etmeye çalışarak ağzının içinden homurdandı, sonra derin bir nefes alarak gözlerini açtı ve Tomás'a baktı.

"Tom!" diye gürledi. "Toscano bizi kandırdı. Durmadan 'yeni buluş, yeni buluş' diyerek paramızı harcıyormuş demek ki. Şimdi öldü. Yedi yıldır da yaptığı sadece eski tarihçilerin bulduklarının üzerinden geçmekmiş, ortaya yeni hiçbir şey koymamış..."

"Ben tam olarak bunu demedim," diye araya girdi Tomás.

Moliarti şaşkınlıkla ona baktı. "Kusura bakma ama dediğinden bunu anladım."

"Profesör Toscano'nun araştırmalarından vardığım sonuca göre doğru anladın. Fakat henüz elimde kesin kanıt yok, ayrıca Profesör takip etmem için bazı ipuçları bırakmış."

"Öyle mi? Tamam," dedi Moliarti kulak kesilerek, "belki bir umut vardır hâlâ."

"Tabii ki var," dedi Tomás tereddüt ederek. "Sadece Brezilya'nın keşfiyle direkt olarak bağlantılı olup olmadığına emin değilim."

"Ne demek istiyorsun?"

"Şifreli bir mesajdan bahsediyorum."

Moliarti değişik bir şekilde gülümsedi, sanki uzun zamandır şüphelendiği bir şey doğrulanmıştı.

"Anlat."

"Bu şifrenin Ovidius'la bir alakası var. Ovidius, *Nomina sunt odiosa* tabirini kullanan şairdir."

"Ne demek o?"

"İsimler nefret uyandırandır."

Moliarti kafası karışık bir halde ona baktı. "Yani? Konumuzla ne ilgisi var?"

"*Nomina sunt odiosa*, Profesör Toscano'nun bize bıraktığı ipucu olabilir. Büyük keşfiyle alakalı olabilir."

"Öyle mi?" dedi Moliarti, heyecanlanmaya başlamıştı. "Bu bir ipucu mu? Ne anlama geliyor?"

"Bilmiyorum," dedi Tomás sakince. "Ama öğreneceğim."

8

Dersten ve akabinde öğrencileriyle yaptığı on dakikalık sohbetten sonra Tomás ofisine çıktı. Doksan dakikalık ders boyunca fark ettirmeden Lena'yı izlemişti. Genç kadın, önceki hafta oturduğu yerde oturmuş, pür dikkat Tomás'ı dinlemişti. Berrak mavi gözleri ondan hiç ayrılmıyordu. Ağzını aralamış, Tomás konuştukça onun sözlerini ağzında çeviriyor gibi bir hali vardı. Uzun krem rengi eteğiyle tezat oluşturucasına vücudunun kıvrımlarını belli eden leylak rengi bir kazak giymişti. Tomás, ders bitince Lena'nın hemen yanına gelmemesine üzülse de sonra kendini azarladı. Lena bir öğrenci, kendisiyse bir öğretmendi. Lena genç ve bekârdı ama o otuz beş yaşında evli bir adamdı. Acilen aklını başına toplaması gerekiyordu. Onu aklından çıkarmaya çalışırcasına kafasını salladı ve ders planlarını çekmeceden çıkardı.

Kapı üç defa tıklatıldıktan sonra aralandı ve güzel bir sarışın içeri baktı. Gülümsüyordu. Tomás bukleleri fark etti.

"Girebilir miyim?"

"Tabii tabii," dedi Tomás, belki biraz fazla hevesli bir şekilde. "Ne yapıyorsun burada?"

Lena bir kedi zarafetiyle içeri girdi. Erkekler üzerindeki etkisinden haberdardı belli ki. Sandalyelerden birine oturup Tomás'a doğru eğildi. "Bence bugünkü ders çok ilginçti," dedi.

"Öyle mi? Ne güzel."

"Anlamadığım tek şey idiografik ve alfabetik sistemlerin arasındaki geçişin nasıl olduğu."

"Doğal bir süreç bu, birtakım şeyleri basitleştirmek için gerekliydi," dedi Tomás, bilgisiyle böbürlenip onu etkileme imkânı doğduğu için sevinerek. "Çivi yazısı, hiyeroglifler ve Çince karakterlerin hepsi hafızaya çokça yük bindiriyordu. Birkaç yüz resimden bahsediyoruz burada. Bu durum elbette ki dillerin öğrenimini zorlaştıran etkenlerden biriydi. Alfabe bu sorunu çözdü. Çünkü Çince gibi bin karakter ya da Eski Mısırca gibi altı yüz karakter ezberlemek yerine otuz sembol insanların işlerini görüyordu artık. Anladın mı? Bu yüzden alfabe yazıyı daha demokratik hale getirdi."

"Fenikelilerle mi başladı?"

"Aslında ilk alfabenin Suriye'de ortaya çıktığı düşünülüyor."

"Anladım," dedi Lena. "Ama derste sadece Fenikelilerden bahsettiniz. İncil Fenike dilinde yazılmamış mıydı?"

Tomás gülmeye başladı, sonra Lena'nın alınmasından endişelendi.

"Hayır, İncil İbranice ve Süryanice yazılmıştır," diye açıkladı. "Ama senin sorun çok da saçma değil çünkü aslında Fenike diliyle bir bağlantısı var. Süryani alfabesi Suriye'de bulunan Fenikelilerin alfabesiyle –o zamanlar Aramca olarak bilinirdi– benzerdir. Bu da bize iki alfabenin akraba olabileceğini gösterir. Birçok tarihçi İbranice, Süryanice ve Arapça yazı sistemlerinin kökenlerinin Fenike diline dayandığına inanır. Fakat kimse bu dillerin nasıl birbiriyle bağlantılı olduğunu bilmez."

"Peki, bizim alfabemiz? Bizimki de Fenike dilinden mi geliyor?"

"Dolaylı yoldan, evet. Yunanlar bazı şeyleri Fenikelilerden aldılar. Süryanice ve İbranicedeki sessiz harflere uyacak sesli harfler icat ettiler. Latin alfabesi de Yunan alfabesinden ortaya çıkmıştır. Alfa *a* oldu, beta *b*, gamma *c*, delta *d*. Şimdi de Portekizce konuşuyoruz, bildiğin üzere Latin kökenli bir dil."

"Ama İsveççe değil."

"Evet, İsveççe İskandinav dillerinden biri, Alman dil ailesine mensup ama Latin harflerini kullanıyor, değil mi?"

"Peki ya Rusça?"

"Rusça Kiril alfabesini kullanır, o da Yunan alfabesinden gelir."

"Ama bunu bugün sınıfta açıklamadınız."

"Sakin ol bakalım," dedi Tomás gülümseyip sol elini kaldırarak. "Yarıyıl henüz bitmedi. Yunanca öbür dersin konusu. Aceleci davranmayalım."

Lena iç çekti. "Biliyorsunuz," dedi. "Aceleci davranmama gerek yok ama geri kaldığım yerleri öğrenmem gerekiyor."

"Tamam o zaman. Neyi öğrenmen lazım."

Lena masanın üzerine doğru eğilip başını Tomás'ınkine yaklaştırdı. Parfümünün kokusu geliyordu. "Hiç İsveç mutfağından bir şeyler yediniz mi?" diye sordu şirin bir şekilde.

"İsveç mutfağından mı? Evet, Malmö'de yemiştim."

"Beğendiniz mi?"

"Çok. Tadı çok güzeldi ama pahalıydı. Neden?"

Lena gülümsedi. "Düşünüyordum ki her şeyi yarım saate anlatamayacaksız. Neden akşam benim evime yemeğe gelmiyorsunuz? Böylece acele etmeden, rahat rahat konuşabiliriz"

"Yemeğe mi?" Tomás hazırlıksız yakalanmıştı.

"Evet. Size ağız sulandırsan İsveç yemeklerinden yaparım, görürsünüz."

Kabul edebileceğini düşünmedi. Kadın bir öğrencinin evinde yemek yemek, hem de Lena'ın evinde, tehlikeli bir hareketti. Bu tür maceralara kalkışamazdı Tomás. Öbür yandan daveti kabul ederse neler olacağını da merak etmiyor değildi. Yanlış mı yapıyordu acaba? Sonuçta sadece bir yemekti bu, biraz da ders anlatacaktı, o kadar. Kadının evine gidip çivi yazısı hakkında bir iki saat konuşmanın kime ne zararı olabilirdi ki? Öğretmek onun işi değil miydi zaten? Hem İsveç mutfağını tatmak için harika bir fırsattı bu. Neden olmasın ki?

"Tamam," dedi. "Geliyorum."

Lena ona büyüleyici bir şekilde gülümsedi. "Anlaştık," dedi. "Yarın nasıl?"

Tomás sonraki gün Constança'yla beraber Margarida'nın okuluna gidecekti. Özel eğitim hocasının okuldan ayrılmasıyla ilgili olarak müdürle konuşacaklardı. Gitmemesinin imkânı yoktu.

"Olmaz," dedi başını sallayarak. "Şeye gitmem lazım... eee... yarın bir işim var. Yarın olmaz."

"Öbür gün?"

"Öbür gün mü? Cuma günü? Tamam, uyar."

"Saat birde?"

"Tamamdır, bir iyi. Nerede oturuyorsun?"

Lena ona adresini verdikten sonra hoşça kal deyip çıktı. Arkasında parfümünün kokusunu bırakmıştı yine. Tomás kendi kendine yemek davetini neden kabul ettiğini sorgulasa da şüphelerini aklından çıkardı. Olayı fazla büyütüyordu.

Sabah erkenden São Julião Barra Okulu'na gelip Margarida'nın sınıfına bir göz atmak istediler. Kapı eşiğinden baktıklarında Margarida'yı pencere kenarındaki sırasında otururken gördüler. Kızlarının iyi bir öğrenci olduğunu biliyorlardı. Hep başkalarına yardım ediyor, teneffüste yaralanan çocuklarla ilgileniyordu. Yenilince oyunbozanlık yapmıyor, takımında çok kişi olursa öbür takıma geçmekten çekinmiyordu. Diğerlerinin onunla dalga geçmelerini bile fark etmemiş gibi yapıyor, hakaretlerini hemen unutuveriyordu. Tomás ve Constança, Margarida sanki bir melekmişçesine onu izlediler. Görüşme vakitleri gelince de hemen müdürün odasına doğru yürüdüler. İçeri alınmadan önce çok beklemeleri gerekmemişti.

Okulun müdiresi uzun boylu, sıska, kırklı yaşlarında bir kadındı. Boyalı sarı saçları ve yuvarlak gözlükleri vardı. Onları nazikçe içeri buyur etti ama zamanının kısıtlı olduğu belliydi.

"On iki buçukta öğle yemeği toplantım var," dedi müdire.

Tomás saatine baktı. On ikiyi on geçiyordu. Yirmi dakikaları vardı, yetmezdi.

"Sanırım probleminiz özel eğitim öğretmeniyle alakalı."

"Tabii ki."

"Küçük bir sıkıntı işte."

"Sizin için küçük bir sıkıntı olduğuna eminim," dedi Constança hafiften rahatsız olmuş bir tonda. "Fakat emin olun bizim için, her şeyden öte kızımız için büyük bir trajedi." Parmağını müdireye doğrulttu. "O öğretmenin bu okuldan ayrılması Margarida için ne kadar kötü bir durum, biliyor musunuz?"

"Lütfen, elimizden geleni yapıyoruz..."

"Elinizden çok az şey geliyor."

"Bu doğru değil."

"Evet doğru," dedi Constança. "Siz de biliyorsunuz bunu."

"Neden Bay Correira'yı tekrar işe almıyorsunuz?" dedi Tomás, iki kadının kavga etmesini engellemeye çalışarak. "İşinde çok iyiydi."

Son görüşmelerinde Bay Correira'nın ya da başka birisinin Margarida'yla özel olarak ilgilenemeyeceğinin söylenmesi Tomás'ın savunmaya geçmesine sebep olmuştu. O zamandan beri Margarida'nın gerilediği belliydi. Constança ve Tomás'a göre onun da diğer çocuklar gibi ilerleme kapasitesi vardı fakat öğrenme süreci onda daha çok zaman aldığı için özel ilgi görmesi gerekiyordu.

"Bay Correira'yı tekrar işe almayı çok isterim," dedi müdire. "Ama sorun şu ki, size geçen görüşmemizde de açıkladığım gibi, Eğitim Bakanlığı bütçemizi daralttı. Yeterli kaynağa sahip değiliz."

"Saçmalık," dedi Constança. "Her şeye para buluyorsunuz da özel eğitim öğretmenini mi karşılayamıyorsunuz?"

"Hayır, karşılayamıyoruz."

"Geçen sene Margarida'nın okuyup yazabildiğini ama bu sene bir tane kelime okuyamadığını biliyor musunuz?" diye sordu Tomás.

"Bundan haberim yoktu."

"Sıradan bir öğretmen özel eğitim alması gereken öğrencilerin durumundan anlamaz tabii ki," dedi Constança.

Müdire ellerini kaldırdı. "Beni dinlemiyorsunuz," dedi. "Bana kalsa Bay Correira'yı kovmazdım. Sorun şu ki paramız yok. Bakanlık bütçemizi kıstı."

Constança öne eğildi. "Pardon ama," dedi, sakin kalmaya çalışarak. "Kanunlar devlet okullarındaki ihtiyacı olan öğrencilere özel öğretmen tutmanızı zorunlu kılıyor. Bu bizim uydurduğumuz bir şey değil, mantıksız bir istek değil, sizden de bize iyilik yapmanızı istemiyoruz. Kocam ve benim istediğimiz tek

şey okulun kanuna uyması. Bu kadar. Bu yüzden lütfen kanuna uyun."

Müdire iç geçirip kafasını salladı. "Çok güzel, çok insancıl bir kanun çıkardılar ama sıra kaynak sağlamaya gelince kimse para yollamıyor. Yani kanun var, evet. Ama sadece 'Kanun var,' deyip onunla hava atmak için. O kadar."

"Yani ne demeye çalışıyorsunuz?" diye sordu Tomás. "Bu iş böyle devam mı edecek? Kızımız kaderine mi terk edilecek?"

"Evet," dedi Constança, "ne yapmayı planlıyorsunuz?"

Müdire gözlüklerini çıkardı, camlarına hohladı ve küçük turuncu bir bezle sildi. "Size bir önerim var."

"Nedir?"

"Bayan Galhardo'nun Margarida'ya yardım etmesi."

"Bayan Galhardo mu?" diye sordu Constança.

"Evet."

"Kızımızla ilgilenebilmek için gerekli eğitime sahip mi?"

Müdire ayağa kalktı. "Onu çağırsam daha iyi olur aslında," diyerek sorudan kaçınarak kapıya yöneldi. Müdirenin soruya cevap vermediğini Constança ve Tomás'ın dikkatinden kaçmamıştı. Kadın kapıyı açıp dışarı baktı. "Marilia, Bayan Galhardo'yu çağırır mısın?" dedi, sonra tekrar masasına dönüp gözlüklerini silmeye devam etti. Tomás ve Constança endişeli bir şekilde bakıştılar.

"Girebilir miyim?"

Bayan Galhardo anaç bir kişilikti. Arkadaş canlısı bir insan olduğu her halinden belliydi. Al yanaklı köylü kadınları gibiydi. Parlak bakışları her zaman etrafında çocukların olduğunu, onlarla ilgilendiğini gösteriyordu. Tomás ve Constança'nın yanına otururken birbirlerini selamladılar.

"Bayan Galhardo," diye başladı müdire, "bu yıl özel öğrencilere öğretmenlik yapmaya gönüllü oldu."

Kadın başıyla onayladı. "Margarida ve Hugo'nun durumundan endişeliyim." Hugo, Down sendromlu başka bir çocuktu.

"Bayan Galhardo," diyerek araya girdi Constança. "Çok naziksiniz ama daha önce Down sendromlu öğrencilerle çalıştınız mı?"

"Hayır. Bakın sadece yardımcı olmak istiyorum."

"Sizce Margarida sizinle ilerleme kaydedebilir mi?"

"Kaydedeceğini düşünüyorum. Elimden geleni yapacağım."

Tomás ellerini kavuşturup Bayan Galhardo'ya baktı. "Çok teşekkürler teklifiniz için fakat alınmayın ama Margarida'nın sadece sınıfta olması değil, öğrenmesi de gerekli. Günün sonunda herhangi bir şey öğrenmemişse okula gitmesinin ne anlamı var ki?"

"Umarım bir şeyler öğrenir."

"İşinde uzman bir öğretmene ihtiyacı var. Açık konuşmam gerekirse siz öyle bir insana benzemiyorsunuz."

"Sizin dediğiniz gibi belki de iş için..."

"Bir saniye," diye araya girdi müdire, görüşmenin gittiği yeri beğenmemişti. "Durumumuz bu. Bayan Galhardo müsait. Evet, alanında uzman değil ama elimizde olan bu. O yüzden beraber bu soruna bir çözüm bulmaya gayret edelim. Mükemmel bir çözüm değil ama hiç yoktan iyidir."

Tomás ve Constança sinirli bir şekilde birbirlerine baktılar.

"Bana bakın, hanımefendi," diye gürledi Tomás. "Bize önerdiğiniz şey Margarida'nın sorunlarına çözüm değil, kendi sorunlarınıza çözüm. Kızımızın ihtiyacı olan şey özel bir öğretmen!"

"Başka çare yok," dedi müdire, son bir hareketle. "Bayan Galhardo bu işi yapacak."

"Ama bu yeterli değil."

"Yeterli olmak zorunda."

"Kusura bakmayın ama bunu kabul etmeyeceğiz."

Müdire önündeki çifte bakarak gözlerini kıstı. Sanki önemli bir karar vermiş gibi ağır ağır iç çekti.

"O zaman dersleri almak istemediğinizi belirten bir yazı yazmak zorundasınız."

"Bunu yapmayacağız."

"Neden?"

"Çünkü bu doğru değil. Biz özel eğitim derslerinin kalifiye bir öğretmen tarafından verilmesini istiyoruz. Size yazacağımız yazıdaysa, bize her ne kadar iyi niyetli birisinin dersleri vermesini teklif etseniz de bu kişinin özel eğitim öğretmeni olmadığına değinebiliriz."

Görüşme sonuçsuz tamamlanmıştı. Tomás ve Constança görüşmenin çıkmaza girmesinden dolayı okulu terk ederken kızlarının hiçbir zaman ihtiyacı olduğu eğitimi alamayacağını düşünüyorlardı. Öğretmeni kendileri tutmaları gerekiyordu ama yeterli paraları yoktu. Vakıftan gelen esktra parayla Tomás, Margarida'ya öğretmen tutup karısını da rahatlatmak istiyordu. Toscano'nun ne bulduğunu bir öğrenebilse her şey yoluna girecekti. Sorunlarının hepsini çözecek yarım milyon doları dört gözle bekliyordu Tomás.

Tomás, Lena'nın verdiği adresteki binaya baktı. Bina eskiydi ve bakıma ihtiyacı vardı. Apartman kapısı aralıktı. Girişteki zeminde çatlaklar vardı, taşları solmuştu. Tek ışık sokaktan gelen ışıktı. Kapının üzerindeki küçük pencereden girip insanı mest eder bir şekilde etrafı aydınlatıyor, yerde geometrik bir şekil oluşturuyordu. İlerisi karanlıktı. Tomás ağırlığı altında gıcırdayan merdivenlerden yukarı çıkmaya başladı. Bu küf kokusu ve nem Lizbon'un eski binalarına has bir özellikti. İkinci kata

çıktığında kapılardaki numaraları kontrol etti ve sağ tarafındaki ikinci kapının doğru kapı olduğunu fark etti. Duvardaki siyah düğmeye basınca yumuşak bir *ding dong* sesi duydu. Kapıya gelen adımları ve kilidin yuvasında dönüşünü duydu.

"*Hej*!" dedi Lena, onu buyur ederek. "*Välkommen*."

Tomás, kapıda donakalmış Lena'ya bakıyordu. Mevsimlerden kış olmasına rağmen Lena derin dekolteli dapdar mavi bir bluz ve sütun gibi bacaklarını ortaya çıkaran sarı şeritli beyaz bir mini etek giymişti. Bacaklarını daha dolgun gösteren topuklu ayakkabılarını da ihmal etmemişti.

"Merhaba," dedi Tomás en sonunda. "Çok... çok güzel görünüyorsun."

"Öyle mi düşünüyorsun?" dedi Lena gülümseyerek. "Teşekkür ederim, çok naziksin." İçeri girmesini işaret etti. "Portekiz'in kışı İsveç'in yazını hatırlatıyor bana. Çok sıcak, o yüzden hep böyle giyiniyorum. Senin için bir sakıncası yoktur umarım."

Tomás içeri girdi. "Hayır, hiç sorun değil," dedi, kızarmış yanaklarını saklamaya çalışarak. "İyi yaptın, çok iyi."

Dışarıdaki soğuk havanın aksine apartman dairesi sıcaktı. Zemindeki vernikli ahşap kaplamalar eskimiş sayılırdı. Duvardaki resimler de öyle ama apartman küf kokmuyordu. Havada hoş bir yemek kokusu vardı.

"Paltonu alabilir miyim?" diye sordu Lena, elini uzatarak. Tomás paltosunu çıkarıp verdi. Lena, Tomás'ın paltosunu kapıya asıp onu sol taraftaki iki kapalı kapıdan sonra mutfağa açılan koridora doğru götürdü. Mutfağın yanında oturma odası vardı; iki kişilik bir masa hazırlanmıştı. Tomás eski meşe ve ceviz mobilyalarla döşenmiş odaya göz gezdirdi. İki yıpranmış kahverengi koltuk, bir sehpa ile üzerinde bir televizyon ve içinde birkaç eski porselen olan bir dolap vardı. İç avluya bakan iki pencereden

soğuk güneş ışığı odaya doluyordu. Tomás pencereden bakınca diğer apartmanların arkasını görebiliyordu.

"Burayı nasıl buldun?" diye sordu Tomás.

"Kiraladım."

"Biliyorum ama buradan nasıl haberin oldu?"

"Uluslararası Öğrenciler Ofisi sayesinde."

"Üniversite yani."

"Evet, biraz ilginç değil mi?"

"İlginç gerçekten," dedi Tomás. "Kimin burası?"

"Birinci katta oturan yaşlı bir kadının. Bu apartman onun geçen sene ölen ağabeyine aitmiş. O da yabancılara kiralamaya karar vermiş. Eninde sonunda evden gideceğine emin olduğu tek kiracılar onlarmış, öyle diyor."

"Akıllı kadınmış."

Lena ocaktaki tencereyi kontrol etti. İçindekileri tahta bir kaşıkla karıştırıp yemekten yükselen buharı kokladı ve Tomás'a gülümsedi. "Güzel olacak yemek," dedi. Sonra Tomás'ı oturma odasına götürdü. "Kendini evinde hisset," dedi koltuklardan birini göstererek. "Yemek birkaç dakikaya hazır olur."

Tomás koltukların birine oturunca Lena da bacaklarını altına alarak onun yanına oturdu. Garip bir sessizlik oluşmasını engellemek için Tomás çantasını açıp birkaç kâğıt çıkardı. "Sümer ve Akad çivi yazıları hakkında birkaç not getirdim," dedi. "Belirleyicilerin kullanımı seni çok şaşırtacak."

"Belirleyici mi?"

"Evet," dedi. "Aynı zamanda semantik göstergeler de denir." Notlarının arasındaki birkaç çivi yazısını gösterdi. "Gördün mü? Bu semantik göstergelerin işlevi sembollerin anlamlarını daha belirgin bir hale getirmektir. Mesela belirleyici *gis*, kelimenin önünde kullanıldığında..."

"Oh," dedi Lena araya girerek. "Bunları yemekten sonra konuşsak olur mu?"

"Şeey... tabii ki," dedi Tomás şaşırarak. "Her fırsatı değerlendirmek istersin diye düşündüm."

"Asla aç karnına ders çalışamam," dedi gülümseyerek. "İşçini iyi besle, ineğin daha çok süt versin."

"Ne?"

"İsveç atasözü. Karnım doluyken kafam daha iyi çalışır anlamında."

"Yaa," dedi Tomás. "Atasözlerini çok seviyorsun anlaşılan."

"Bayılıyorum atasözlerine. Derin anlamları var, sence de öyle değil mi?"

"Evet, yani sanırım."

"Bence öyleler," dedi Lena, tartışmaya yer bırakmayacak şekilde. "Biz İsveç'te atasözlerimize çok düşkünüzdür. Portekizcede çok atasözü var mı?"

"Biraz."

"Bana öğretir misin?"

Tomás gülümsedi. "Bir karar vermen gerekli," dedi. "Sana çivi yazısı mı öğreteyim yoksa atasözü mü?"

"Neden ikisi de olmasın?"

"Zaman alır."

"Zamandan yana sıkıntımız yok. Bütün öğleden sonra bizim, değil mi?"

"Her şeye de bir cevabın var."

"Bir kadının silahı ağzıdır," dedi Lena. "Başka bir İsveç atasözü." Sonra da Tomás'a anlamlı bir şekilde baktı. "Benim durumumda ise bu sözün iki anlamı var."

Tomás'ın dili tutulmuştu. Ellerini kaldırarak teslim olduğunu gösterdi. "Pes ediyorum."

"Doğru karar," dedi Lena arkasına yaslanarak. "Söylesene Lizbon'un yerlisi misin?"

"Hayır, Castelo Branco'da doğdum."

"Lizbon'a ne zaman geldin?"

"Gençliğimde. Tarih okumak istemiştim."

"Hangi üniversitede?"

"Bizim üniversitede.

"Ah," dedi Lena, mavi gözlerini dikmiş Tomás'ı inceliyordu dikkatle. "Evlendin mi hiç?"

Tomás bu soruyu beklemiyordu. Yarım saniye kadar tereddüt etti. Lena'yı kendinden uzaklaştıracak ya da yakınlaştıracak, yalan ile gerçek arasında gidip geldikten sonra yere doğru bakıp, "Evet, evliyim," dedi.

Tomás, Lena'nın tepkisinden çekinse de Lena bu cevaptan çok da etkilenmişe benzemiyordu. "Şaşırmadım," dedi Lena. "Senin gibi yakışıklı bir erkek bekâr kalmazdı zaten."

Tomás kızardı. "Şey...eee..."

"Onu seviyor musun?"

"Kimi?"

"Karını. Onu seviyor musun?"

Şimdi kırdığı potu telafi etme fırsatı doğmuştu. "Evlendiğimizde, evet. Ama zamanla birbirimizden uzaklaştık. Şimdi arkadaş gibiyiz, eskisi gibi değiliz."

Tomás, Lena'yı inceledi. Tepkisinin ne olacağını merak ediyordu. Lena, Tomás'ın cevabıyla tatmin olmuşa benziyordu. Tomás rahatlamıştı.

"İsveç'te aşksız bir hayatın yazı olmayan bir yıl gibi olduğunu söyleriz biz," dedi Lena. "Sence de doğru değil mi?"

"Evet, doğru."

Lena'nın gözleri büyüdü, birden ayağa fırlayıp ellerini ağzına götürdü. "Eyvah! Yemeği unuttum!" diye bağırarak mutfağa koştu.

Tomás tencerenin karıştırılmasını ve Lena'nın söylenmelerini dinledi. "Her şey yolunda mı?"

"Evet," dedi Lena, mutfaktan. "Yemek hazır, oturabilirsin."

Tomás mutfağın kapısına kadar gitti. Lena tencerenin birini tutmuş, masadaki kâseler ile aynı takımdan eski porselen kaplardan birine yemek koyuyordu. "Yardım lazım mı?" diye sordu.

"Hayır, her şey kontrol altında. Sen geç, otur."

Tomás gidip masaya yerleşmek ile yardım etmek arasında kalsa da Lena kendinden emin konuştuğu için gidip oturdu. Birkaç saniye sonra Lena sebzeli yahniyle geldi. Yemekleri masaya koyunca Lena derin bir oh çekti.

"Sonunda!" dedi Lena. "Hadi yiyelim."

Yemeğin kapağını kaldırıp önce Tomás'ın kâsesine sonra da kendisininkine yemek koydu. Tomás yemeği inceledi. Krema rengiydi. İçinde yüzen et parçaları vardı ve ağız sulandırıcı bir kokuya sahipti.

"Bu ne?"

"Balık çorbası. Dene, çok güzeldir."

"İsveç yemeği mi bu?"

"Aslında değil. Norveç yemeği."

Tomás yemeğin tadına baktı. "Hımm, çok iyiymiş," dedi başıyla onaylayarak. "Sen iyi bir aşçısın."

"Afiyet olsun."

"Ne balığı bu?"

"Birkaç çeşit balık kullandım ama Portekizce isimlerini bilmiyorum."

Tomás balığın tadına baktı. Mezgitti sanki. "Çok güzel bu, tarifi kimden aldın?"

Lena yemek yemeyi kesip bakışlarını Tomás'a çevirdi. "Çorbadan bahsetmek istemiyorum artık. Seni buraya neden davet ettiğimi biliyorsun sanırım."

Tomás az kalsın boğuluyordu. "Ne?"

"Seni buraya neden davet etiğimi biliyorsun sanırım," diye tekrarladı. Sanki sıradan bir şeyden bahsediyormuş gibi.

Tomás'ın boğazı kurumuştu sanki birden, konuşamıyordu. "Evet," dercesine başını salladı. Lena cilveli bir şekilde gülümsedi. Uzanıp Tomás'ın başını ellerinin arasına alıp gözlerine mutlu mutlu baktı.

Tomás olacaklara teslim olmuştu.

Constança ya da kızı hakkındaki düşünceleri hemen yerini şehvete bırakmıştı. Lena ayağa kalkıp Tomás'ın elinden tutarak onu da ayağa kaldırdı ve onu oturma odasından çıkardı.

9

Jerónimos Manastırı'nın ahşap kapılı güney girişi ziyaretçilere kapalıydı. Tomás binanın güney tarafından dolanıp köşeyi dönerek doğu kapısından içeri girmişti. Burası ana giriş olsa da düşük bir kemerin altında olduğu için Rönesans kabartmaları gereken ilgiyi göremiyordu. Tomás muhteşem güzellikteki manastırın içine girdikten sonra gözleri hemen tavana yöneldi. Manastırdaki oymalı sütunlar kubbe tavanı destekleyen dev palmiye ağaçları gibiydi. Tepeye doğru yükselirken dalları tıpkı bir damar ağı gibi açılıp birbirinin içine giriyordu.

Buzlu camları hayranlıkla izlemekle meşgul olan Nelson Moliarti, Tomás'ın içeriye girdiğini görünce kapıya onu karşılamaya geldi. Ayak sesleri neredeyse bomboş kilisede yankı yapıyordu. "Merhaba, Tom," dedi. "Nasılsın?"

Tomás, Moliarti'nin elini sıktı. "Merhaba, Nelson."

"Çok harika, değil mi?" dedi Moliarti elini sallayarak. "Lizbon'a ne zaman gelsem buraya uğramayı ihmal etmem. Portekiz keşiflerine adanmış daha muhteşem bir abide yok." Tomás'ı sütunlardan birinin yanına götürüp taşın üzerindeki bir kabartmayı gösterdi. "Bunu görüyor musun? Bu bir denizci

ipi. Ataların kilisenin sütunlarından birine denizci ipi kazımış!" Öbür tarafı gösterdi. "Şuraya da balık, enginar ve tropikal bitkiler çizmişler. Hatta çay yaprağı bile var."

Amerikalının heyecanı Tomás'ı gülümsetmişti. "Burayı iyi bilirim. Bu oymalar Manueline stilinin bir parçasıdır. Kral I. Manuel zamanında ortaya çıkmıştır bu akım, dünya mimarisinde eşsizdir."

"Aynen öyle," dedi Moliarti katılarak. "Eşsiz."

"Bu manastır binasının nasıl finanse edildiğini biliyor musun peki? Dünyanın her tarafından gelen gemilerdeki altın, değerli taşlar ve baharatlara uygulanan vergiyle. Biber vergisi diyorlardı buna."

"Ne kadar ilginç," dedi Moliarti etrafına bakarak.

Girişin yanındaki yüksek koro platformunda gezindikten sonra Vasco da Gama'nın lahdini incelemeye gittiler. Lahdin üzerinde büyük kâşifin gerçek boyutlarında gül mermerinden bir heykeli yatıyordu. Elleri dua eder şekilde birleşmişti. Lahdin üzerinde İsa Mesih Tarikatı'nın haçları, karaveller, usturlaplar ve ip oymaları vardı. Girişin öbür tarafında Luís Vaz de Camões'in mezarı bulunuyordu. On altıncı yüzyılda yaşamış bu büyük Portekizli şair de elleri dua eder bir şekilde tasvir edilmişti. Taş bir yastığa uzanmış, başında defne yapraklarından bir taç vardı.

"Gerçekten buradalar mı sence?" diye sordu Moliarti.

Tomás güldü. "Turistlere böyle söylüyorlar. Şöyle diyelim. Şu lahitteki kalıntılar gerçekten Vasco da Gama'nın kemikleri," öbür mezarı gösterdi. "Şu lahittekilerse kesinlikle Camões'in kemikleri değil. Tur rehberleri burada olduğunu söylemeye devam ediyor. Turistler de *Os Lusíadas*'ın kopyalarını alıyor buradayken. İşlerine geliyor yani."

Moliarti başını salladı. "Çok dürüstçe bir davranış."

"Sevilla'daki Kolomb'un lahdine gittin mi?"

"Evet."

"Peki, onun da orada olduğundan emin misin? Sana bunun kocaman bir yalan olduğunu ve Sevilla'daki kemiklerin Kolomb'un kemikleri olmadığını söylesem ne düşünürdün?"

"O lahit Kolomb'a ait değil mi?"

Tomás başını salladı. "Bazıları olmadığını söylüyor."

Moliarti omuz silkti. "Önemli olan sembolik önemleri. Kolomb orada gömülü olmayabilir ama oradaki vücut onu temsil ediyor. Meçhul Asker Anıtı gibi, belki de orada yatan asker bile değildir, hatta belki de asker kaçağı ya da bir hain de olabilir ama önemli olan temsil ettiği şey."

Manastırın önüne park eden İspanyol tur otobüslerinden birinden çıkan turistler aç karıncalar gibi içeri hücum ettiler. Boyunlarından kameralar sarkan turistler muhabbet etmek için sakin bir yer arayan iki tarihçiyi rahatsız etmişti.

"Gel benimle," dedi Moliarti, Tomás'a onu takip etmesini işaret ederek.

Turistlerden kaçarak inziva bölgesine doğru ilerlediler. Küçük bir Fransız bahçesi avlunun ortasına canlılık katmıştı. Basit, çiçeksiz bir bahçeydi bu. Yuvarlak küçük bir havuzun çevresindeki geometrik şekilde düzenlenmiş çimlerden ibaretti. Bu avlu manastırın parmaklıkları ve kemerleriyle çevrelenmişti. Moliarti taşlara oyulmuş sembolleri incelemekten yorulana kadar etrafta dolandılar. Sonra Moliarti beklenti içinde Tomás'a döndü.

"Eee, Tom. Benim sorularıma herhangi bir cevap bulabildin mi?"

Tomás omzunu silkti. "Sana cevap mı buldum yoksa daha çok mu soru çıkardım, bilmiyorum."

Moliarti onaylamaz bir ses çıkardı. "Zaman ilerliyor, Tom. Kaybedecek vaktimiz yok. Sen New York'a gideli iki hafta, Lizbon'a döneli bir hafta oldu. Gerçekten bazı cevaplara ihtiyacımız var."

Tomás havuza doğru yürüdü. Havuzda Aziz Jerome'un simgesi olan taştan bir aslan vardı. Arka ayakları üzerinde ayağa kalkmış, ağzından su fışkırtıyordu. Suyun sesi insanı rahatlatıyordu. Tomás elini soğuk, berrak suda gezdirdi.

"Bak, Nelson. Öğrendiğim şey seni mutlu eder mi etmez mi bilmem ama Profesör Toscano'nun bize bıraktığı kodun manasını söyleyeceğim sana."

"Kodu çözmeyi başardın mı?"

Tomás sırtını avluya dönerek banklardan birine oturdu ve çantasını açtı. "Evet," dedi. Çantadan bir kâğıt deryası çıkarıp onları karıştırdı. Aradığı belgeyi bulunca onu aralarından çıkarıp yanında oturan Moliarti'ye gösterdi. "Bunu görüyor musun?" dedi, büyük harflerle yazılmış kelimeleri göstererek.

"Moloc," dedi Moliarti. "*Ninundia omastoos.*"

"Bu, Profesör Toscano'nun bıraktığı mesajın fotokopisi," diye açıkladı Tomás. "Birkaç gündür bunu çözmeye çalışıyordum. Kod olduğunu düşünüyordum, hatta şifre olduğunu bile düşündüm. Aslında sadece bir yer değiştirme şifresiymiş." Tomás, Moliarti'ye baktı. "Bir anagram yani. Ne olduğunu biliyor musun?"

"Tabii ki. Peki bunun Toscano'nun araştırmasıyla ne ilgisi var?"

Tomás kafasını salladı. "Çalışmasına dair ipuçlarını anagram olarak şifrelemiş. İlk satır çok basit. Her şeyi tersine çevirmiş, tıpkı bir ayna görüntüsü gibi." Fotokopiyi kaldırdı. "Bak. Moloc, colom'un tersi. Ninundia omastoos ise daha karışık, çözmek için anahtar gerekiyor. Şanslıyız ki Toscano kendisine hatırlatmak

için bir anahtar bırakmış. Onu kullanınca kodun '*nomina sunt odiosa*' olduğu ortaya çıkıyor."

"Gene Ovidius desene. Peki, ne anlama geliyor?"

"Dediğim gibi 'isimler nefret uyandırandır' demek."

"Peki, colom ne demek?"

"O bir isim."

"Nefret uyandıran bir isim mi?"

"Evet."

"Peki kim bu aziz?"

"Kristof Kolomb."

Moliarti, Tomás'a uzun uzun baktı. "Profesör Toscano böyle diyerek neyi kastetmiş olabilir?" diye sordu çenesini kaşıyarak.

"Colom'un isminin kötü olduğunu."

"Peki ama ne açıdan kötü?"

"Çözmesi en zor kısım buydu çünkü tabir birden çok anlama gelebilir," dedi Tomás. Çantasından başka bir kâğıt çıkarıp Moliarti'ye gösterdi. "Neden bahsettiğini anlamak için biraz araştırma yaptım. Öğrendiğime göre çok ciddi meseleler söz konusuysa önemli insanların isimlerinin onlardan habersiz ağza alınmaması gerekiyormuş."

Moliarti kâğıdı alıp inceledi. "Yani Kolomb'un ismi ciddi bir şeyle mi ilişkilenmiş? Ne açıdan?"

"Kolomb'un ismi değil, Colom'un ismi."

"Az önce bana Kolomb demedin mi?"

"Evet ama bir sebepten dolayı Profesör Toscano ilgiyi Colom ismine çekmek istemiş. Tek mantıklı ihtimal bu ismin bir anlamının olması."

"Ne?"

"Nefret uyandıran isim."

"Ama ne açıdan? Anlamıyorum?"

"Ben de aynı şeyi kendime sordum; Colom isminde bu kadar önemli ne var? Neden Toscano o ismi bu kadar kötü bir şeyle ilişkilendirmişti?"

Oturup birbirlerine baktılar. Cevaplanamamış bir sürü soru vardı kafalarında.

"Umarım bir cevap bulmuşsundur bu sorulara," dedi Moliarti en sonunda.

"Cevap buldum ama cevapla beraber birkaç yeni soru ortaya çıktı." Tomás notlarını gözden geçirdi. "Birkaç gündür Kristof Kolomb isminin nereden geldiğini öğrenmeye çalışıyorum. Bildiğin üzere Atlantik'te sefere çıkmak için on yıl kadar okyanusu inceledi. Madeira'da yaşadı. Porto Santo adasının ilk valisi ve aynı zamanda bir kâşif olan Bartolomeu Perestrello'nun kızı Filipa Moniz Perestrelo'yla evlendi. O zamanlar Portekiz dünyadaki en gelişmiş ülkeydi. En iyi gemiler, en hassas aletler, en iyi silahlar ve en iyi yetişmiş elemanlar ondaydı. Portekiz monarşisinin planı Hindistan'a giden bir yol bularak Asya'yla olan baharat ticaretindeki Venedik tekelini yıkmaktı. Venedikliler Osmanlı İmparatorluğu'yla kapitülasyon anlaşmaları imzaladığı için ve bu anlaşmalardan sadece kendileri yararlandıkları için diğer İtalyan şehir devletleri, Cenevizliler ve Floransalılar, Portekizlilerin bu keşiflerini destekliyorlardı.

Bu bağlamda 1483'te Cenevizli Kolomb, Kral II. João'ya Afrika'dan dolanmak yerine Hindistan'a varana kadar batıya gideceğini söyledi. Sonuçta dünya yuvarlaktı. Portekiz Kralı dünyanın yuvarlak olduğunu biliyordu ama dünyanın Kolomb'un düşündüğünden daha büyük olduğunun da farkındaydı. Ayrıca yolculuğun Kolomb'un düşündüğünden daha uzun süreceğini de biliyordu. Şimdi onun haklı olduğunu biliyoruz. Hem Portekiz Kralı'ndan ilgi göremeyince hem de Portekizli karısı ölünce

Kolomb, İspanya'ya gidip hizmetini Katolik Krallar'a[2] sunmaya karar verdi."

"Bunu bana neden anlatıyorsun, Tom?" diye araya girdi Moliarti. "Ben bu hikâyeyi biliyorum zaten..."

"Bekle," dedi Tomás. "Sana söyleyeceğim şeyler havada kalmasın diye anlatıyorum. Kolomb'un hikâyesine tekrar dönmeliyiz çünkü ismiyle alakalı değişik bir detay var. Profesör Toscano'nun bize bıraktığı mesaj ve Kolomb'un hayatıyla alakalı bir detay."

"Tamam, devam et."

"Devam ediyorum," dedi Tomás. Nerede kaldığını hatırlamaya çalışarak. "Dediğim gibi, Kolomb İspanya'ya gitti. O zamanlar İspanya, Kastilya Kraliçesi Isabel ve Aragon Kralı Fernando tarafından yönetildiği için iki krallık birleşmişti. Ülke, Arapları İber Yarımadası'ndan atmak için askerî seferler düzenliyordu o zamanlar. Kolomb, Dominik rahiplerinden oluşan bir komiteye projesini sunduğunda bu sözüm ona çok erdemli adamlar dört yıl düşündükten sonra Kolomb'un yolculuğunun gereksiz olduğunu söyleyip reddettiler. Çünkü onlara göre dünya düzdü. 1488'de Kolomb tekrar Portekiz'e dönünce karşısında daha anlayışlı bir hale gelmiş Kral II. João'yı buldu ve teklifini yineledi.

"Lizbon'dayken Kolomb, Bartolomeu Dias'ın gelişine tanık oldu. Diaz, Ümit Burnu'ndan dolanarak Atlantik'ten Hint Okyanusu'na bir yol bulmuş ve Hindistan'a uzanan ticaret yolunu keşfetmişti. Doğal olarak da Kolomb'un projesi tekrar çöpe atılmıştı.

"Hayal kırıklığına uğramış bir şekilde Kolomb tekrar İspanya'ya dönüp Beatriz de Arana'yla evlendi. 1492'de Araplar Granada'yı teslim edip bütün yarımada Hıristiyanların eline geçince zaferin

2 Papa VI. Alexander tarafından Kastilya Kraliçesi ile Aragon Kralına verilen ünvandır. İkisinin evliği iki krallığı birleştirip İspanya'yı oluşturmuştur. (yay. n.)

de verdiği sarhoşlukla Kastilya Kraliçesi, Kolomb'a yeşil ışık yaktı ve Kolomb'un Amerika'yı keşfedeceği yolculuğunu finanse etti."

"Bana yeni bir şey anlat, Tom," dedi Moliarti sabırsızlıkla.

"Kolomb'un İber Krallıklarıyla ilişkisini iyice açıklamak için anlatıyorum bunları sana. Sadece Kastilya değil, Portekiz'le olan ilişkileri de önemli. On beşinci yüzyılda Portekiz ya da Kastilya'dayken kimse ondan bugün bahsettiğimiz Kolomb ismiyle bahsetmiyordu."

"Kimse ona Kolomb demiyor muydu?"

"Ondan Kolomb diye bahseden tek bir belge yok."

"Ne diyorlardı ona?"

"Colom ya da Cólon."

Moliarti bir süre sessiz kaldı. "Ne anlama geliyor bu?"

"Anlatacağım," dedi Tomás, tekrar notlarına dönerek. "O zamanın belgelerine baktım ve Kolomb'dan Cristovam Colom ya da Cólon diye bahsedildiğini gördüm. İlk ismini bile bazen Xpovam diye kısalttıkları oluyormuş. İspanya'ya gittiğinde İspanyollar ona Colomo demişler ama bu hemen Cristóbal Cólon'a dönüşmüş. Cristóbal'ı da Xpoval diye kısaltmışlar."

Kâğıtlarının arasında göz gezdirip bir fotokopi çıkardı ortaya. "Bak. Bu Medinaceli Dükü tarafından Mendoza Kardinali'ne 19 Mart 1493'te yazılmış bir mektup. Bakalım burada ne yazmış." Mektuptaki bir satırı gösterdi.

Portekiz'den gelip Fransa Kralı'nın huzuruna çıkmak isteyen Cristóbal Colomo'yu uzun süre evimde misafir ettim.

Tomás başını kaldırdı. "Gördün mü? Burada Colomo diyor. İşin ilginci aynı mektupta sonlara doğru ona başka bir isimle

hitap ediyor." İkinci paragraftaki başka bir satırı gösterdi. "İşte burada. Cristóbal Guerra."

"Bu Guerra denen adam adı Cristóbal olan başka birisi olmasın?"

"Hayır. Dükün mektubu gayet açık. Aynı kişi. Bak ne yazmış."

Bu arada Pedro Alonso Niño ve Cristóbal Guerra keşfe çıktılar. Hojeda ve Juan de la Cosa'nın filosundaki birisi bildirdi bana.

Tomás, Moliarti'ye baktı. "Bildiğin üzere Niño, Hojeda ve Cosa ile beraber keşfe çıkan Cristóbal, aslında Kolomb."

"Belki de yanlış yazmıştır."

"Yazımda kesinlikle bir sıkıntı var ama başka birisinden bahsettiğini sanmıyorum." Kâğıtlarına tekrar dönüp iki fotokopi daha çıkardı. İlkini Moliarti'nin görebilmesi için havaya kaldırdı. "Bu 1515'te basılmış Angheiralı Peter Martyr'in *Legatio Babylonica*'sına baktığımızda Kolomb'un, 'Colonus vero Guiarra' diye kaydedildiğini görüyoruz. İtalyancada *vero* 'gerçek' ya da 'doğru' demektir. O zaman Peter Martyr, Kolomb'un aslında Guiarra olduğunu söylüyordu."

İkinci fotokopiyi kaldırdı. "Bu da *Legatio Babylonica*'nın 1530 tarihli *Psalterium* isimli ikinci baskısı. Bu kitapta soyadı biraz değişmiş. Kolomb'dan 'Colonus vero Guerra' diye bahsediyor." Tomás kâğıtlarını karıştırıp başka bir yaprak aradı. "Bu da Simancas Arşivi'nden otuz altı numaralı belge, 28 Haziran 1500 tarihli. Bu belge Afonso Álvares isimli birisine yazılmış. Belgede, 'Kralımız Xproval Guerra'ya yeni keşfedilmiş yerlere gitme emrini verdi,' yazıyor." Tekrar Moliarti'ye baktı. "Yine aynı soy isim, Guerra."

"Üç belgede de ondan Guerra diye bahsediliyor," diye gözlemde bulundu Moliarti. "Yani o zamanlar Kolomb, Guerra olarak mı biliniyordu?"

"Öyle olması şart değil. Söylemeye çalıştığım, birçok ismi varmış ve çok sonralara kadar Kolomb bunlardan biri değilmiş." Belirsiz bir hareket yaptı. "Bildiğin üzere Portekiz'de geçirdiği zamandan bahseden hiçbir belge yok, çok ilginç bir durum bu. Fakat öğrendiğim kadarıyla Portekiz'de Colom ya da Cólon olarak biliniyormuş. 1484'de İspanya'ya gidince onu Colomo diye çağırmaya başlamışlar. Sekiz yıl sonra ise Cólon."

"Sekiz yıl sonra mı?"

"Evet. 1506'daki ölümünden sonra aksanlı o'nun yeri değişmiş ve soyadı Colón olmuş."

"Cristóbal Colón."

"Evet. Fakat unutma, bu ismin arkasında da bir hikâye var. Portekizliler ona Cristofom ya da Cristovam derken İtalyanlar ona Cristoforo diyorlardı. Anghieralı Peter Martyr'ın ondan bahsettiği yirmi iki mektupta hep Cristophom Colonus ya da Christophoro demesi ama hiç Cristoforo dememesi ilginç. Tordesillas Antlaşması müzakere edilirken Papa VI. Alexander, *Inter caetera* başlıklı iki tane papalık fetvası yayımlamıştı. 4 Mayıs 1493 tarihli fetvada ondan Cristofom Cólon olarak bahsediyor. Aynı yılın 28 Haziran'ındaki fetvada ise Christoforu Cólon. Bu değişim gerçekten ilginç, çünkü Christofom ya da Cristovam Portekizce. Sonraki kullanım şekli olan Christoforu ise, Portekizce Cristovam ve İspanyolca Cristóbal'ın türetildiği Latinceden."

"Ya Guerra?"

"O da başka bir gizem. Kolomb her yerde Cristofom ya da Cristovam olarak biliniyordu. Soyadıysa Colom ya da Cólon'du. 1492'den sonra İspanyollar genelde onu Cristóbal Cólon olarak

çağırırken ara sıra da Colom dedikleri oluyordu." Tomás başka bir fotokopi çıkardı. "Yeni Dünya'nın keşfiyle alakalı 1493 tarihli ilk mektuplardan birinin Latince çevirisinde yine Colom ismi karşımıza çıkıyor." İki fotokopiyi de yan yana getirdi. "Şimdi elimizde Guiarra, Guerra, Colonus, Colom, Colomo, Cólon ve Colón var.

"Neden bu kadar ismi var?"

Tomás tekrar defterini karıştırdı.

"Bu bir sır gibi görünüyor," dedi. "İspanya doğumlu oğlu Hernando Colón babasının ismiyle alakalı önemli açıklamalarda bulunmuş." Tomás yazıların olduğu bir sayfaya baktı. "Kitabında bir paragrafta Hernando, 'Colón soyadını babam yeniledi,' yazmış. Paragrafın geri kalanındaki gizemli yazısını çevirmeye çalışacağım sana. 'İsimlerin harflerinin o ismi taşıyan insanların görevleriyle alakalı olarak değiştiğini gördüğümüz birçok olay sayabiliriz.'"

Tomás, Moliarti'ye baktı. "Anladın mı? İlk başta 'yeniledi' kelimesi Kolomb'un soyadını birkaç defa değiştirdiğini gösteriyor. İkincisi, 'İsimler, o isimleri taşıyan insanların görevlerine göre değişiyor,' demesinden ne anlamalıyız? Hangi isimler? Hangi görevler? Bu adam neden bahsediyor? Kolomb'un asıl soyadı neydi?"

"Hımm," dedi Moliarti düşünerek. "Colombo ismi nereden geliyordu peki?"

Tomás tekrar notlarına baktı.

"Colombo ismi ilk defa 1494 yılında ortaya çıkıyor. Amerika'nın keşfini açıklamasından bir yıl önce Lizbon'dan yazdığı bir mektupta başlıyor her şey. Bu mektup birkaç yerde yayımlanmış. Basel'in 1494 baskısında İtalyan bir piskopos, Colom ismini Latinceleştiren bir epigram yazmış. '*merito referenda Columbo*

Gratia,' yazıyor metinde. Bu yeni versiyon Venedikli Sabellico tarafından 1498'de basılan *Sabellici Enneades*'te de kullanılmış. O da Kolomb'a '*Christophorus cognomento Columbus,*' demiş. Sabellico, Kolomb'u özel olarak tanımadığı için ünlü epigramdan esinlenmiştir. Sonra Venedikli Angelo Trevisani tarafından 1501 yılının Ağustos ayında yazılan bir mektup var. O mektup Angheiralı Peter Martyr'ın *De Orbe Novo Decades*'inden alıntı yapıyor ve yazarın 'Christophoro Colombo Zenoveze'nin iyi bir arkadaşı olduğunu yazıyor.

Sorun şu ki diğer mektuplarda Peter Martyr, Kolomb'u yakından tanımıyor gibi bir izlenim veriyor, ondan 'Cristovam Cólon adında biri,' diye bahsediyordu. Görünüşe göre Trevisani, İtalyanlar daha rahat okusun diye Peter Martyr'ın metnindeki ismi İtalyancaya uyarlamış. Kolomb'dan Colombo diye bahseden en eski belge 1507'de basılan Montalboddo'nun *Paesi novamente retrovati*'si. Rio de Janeiro'da Brezilya Ulusal Kütüphanesi'nde o kitabı inceledim.

Kitap zamanında çok popülerdi, çoksatan diyebiliriz. Brezilya'nın Pedro Álvares Cabral tarafından ilk keşfini de anlatıyor. Yeni Dünya'nın Amerigo Vespucci tarafından keşfedildiğini iddia ederek ikici bir yalan daha ortaya atmış."

"İkinci yalan mı? İlki neydi ki?"

Tomás duyduklarına inanamadığını belirten bir bakış attı. "Belli değil mi? İlk yalan Kolomb'a Colom denmesi tabii ki. Kristof Kolomb onun gerçek ismi değil."

"Nasıl bu kadar emin olabiliyorsun."

"Mantık yürütüyorum. Bütün imzaladığı belgelerde kendisine Colom ya da Cólon derken, biz nasıl oluyor da ondan Kolomb diye bahsediyoruz?"

"Ne?"

"Bilmiyor muydun? İmzaladığı hiçbir belgede soyadını Kolomb diye yazmamış. İsminin Latince versiyonundan bile bahsetmemiş. Ceneviz kayıtlarında o isimde bir denizciden bahseden hiçbir belge yok. Kolomb'un kendinden bahsettiği ilk belge 1493'te Amerika'yı keşfinden sonra Katolik Kralları'na yazdığı bir mektup. O mektupta kendisinden 'Christofori Colom,' diye bahsediyor. Sonunda *m* var, Colom. Vasiyetinde de Colom ailesinin mensubu olduğunu yazmış. Colom ailesinden '*milinage verdadero*', yani 'benim gerçek soyum' diye bahsediyor." Tomás gülümsedi. "Kolomb soyadının bir yanlış anlaşılma sonucu ortaya çıktığı çok belli değil mi?"

"Eğer öyleyse neden hâlâ bu isimle anılıyor?"

"Amerigo Vespucci'nin keşfetmediği topraklara neden hâlâ Amerika diyorsak aynı sebepten. İlk hatanın tekrar tekrar yinelenmesi sonucu oluşan şeyler bunlar. Yazdığı bütün belgelerde kendisinden Colom ya da Cólon diye bahsetmiş. Çağdaşları ya onun dediğine uydular ya da ona başka isimler verdiler. İtalyan bir piskopos Colom'un Latinceye Columbo diye çevrileceğini düşünmüş. Sonra da Sabellico gelip bu yanlış çeviriyi daha da değiştirerek ona Colombus demiş. Bir süre sonra başka bir İtalyan olan ve bahsettiği kişiyi tanımayan Montalboddo ise, *Paesi novamente retrovati* isimli kitabında ondan Colombo diye bahsederek kâşifin bu ismini yaygınlaştırdı. *Paesi* çok başarılı bir kitaptı, herkes okudu. Bu yüzden adamın soyadı Colombo kaldı."

"Peki İtalyan piskoposun haklı olmadığını nereden biliyorsun?"

"Çünkü Basel baskısında aynı sayfada 'Columbo' yazmış. Aynı zamanda ismi Colom olarak da geçiyor. *Colom* Katalancada 'güvercin' anlamına gelir." Başını kaldırıp Moliarti'ye baktı. "Peki İtalyancada güvercin kelimesinin karşılığı nedir?"

"Colomba ya da Colombo sanırım."

"Latincede?"

"Colombus."

"Bingo. Katalanca konuşan piskopos, Colom'un 'güvercin' anlamına geldiğini düşünmüş. İsmi de Latinceleştirmek istediğinden 'Columbo' yazmış."

"Haklısın," dedi Moliarti. "Colom, Colombo'nun çevirisi."

"Öyle olabilirdi, eğer Colom ismi gerçekten güvercin anlamına gelseydi."

"Ne anlamına geliyor o zaman?"

"Yine Kolomb'un oğlu Hernando bizi aydınlatıyor. Colón soyadının uygun bir soyadı olduğunu yazmış. Çünkü Yunancada colon "mensup" anlamına geliyor. Yunanca da 'mensup' kelimesini nasıl söylersin?"

"Bilmem."

"Kolon, *k* ile." Tomás tekrar notlarına göz gezdirdi. "Aslında Hernando'nun kendisi Colón soyadının Yunancadaki kolon kelimesinden geldiğini söylüyor. Sonra şöyle yazmış: 'Bu ismi Latince hale getirirsek Christophorus Colonus ismini elde ederiz.'" Tomás, Moliarti'ye bakıp güldü. "Gördün mü? Yani özetle adamın asıl ismi ne Kolomb ne de Colombus."

"Colonus'tur o zaman, değil mi?"

Tomás başını yatırıp suratını ekşitti. "Belki de. Belki de başka bir takma ad bile olabilir. Hernando'nun yazdığını unutma, 'İsimlerin harflerinin o ismi taşıyan insanların görevleriyle alakalı olarak değiştiğini gördüğümüz birçok olay sayabiliriz,' demişti. Demek ki kâşif isimini gelecek kehanetlerine göre kendisi seçiyordu."

"Colonus soyadıyla bağlantılı nasıl bir kehanet olabilir ki?"

"Hernando bu soruya kendisi cevap vermiş: 'Zorlu yolculuklarda Mesih'in yardımını çağıran kâşiflerin ve yeni keşfedilen

ülkelerdeki ruhların Cennetin Kilisesi'nde huzura ermesinin kehanetidir bu.' Başka bir deyişle Colonus soyadı Yeni Dünya'nın Hıristiyanlar tarafından kolonize edileceğini müjdelediği için Kolomb tarafından seçilmiş."

"Hımm," diye mırıldandı Moliarti, hayal kırıklığına uğramışa benziyordu. "Sence Profesör Toscano'nun keşfettiği şey bu muydu?"

"'*Colom, nomina sunt odiosa*,' mesajını bıraktığında Colom isminin nefret edilesi bir isim olduğunu belirtmek istediğinden şüphem yok."

"Hepsi bu mu yani?"

"Bence daha çözülmesi gereken çok şey var. Daha önce söylediğim gibi, '*nomina sunt odiosa*' aynı zamanda önemli kişilerin isimlerinin gereksiz yere ağza alınmaması anlamına da geliyor. Bence Toscano, Colom ismi ile çok önemli bir olay arasında bağlantı olduğunu anlatmaya çalışıyordu."

"Amerika'nın keşfi."

"Evet ama bunu biliyoruz zaten, Nelson. Toscano daha önce kimsenin ortaya çıkarmadığı bir şeyden bahsediyordu bence."

"Mesela?"

"Bilsem sana çoktan söylerdim, değil mi dostum?"

Moliarti parmaklarıyla oturduğu bankın kenarıyla oynadı. "Sen de biliyorsun ki, Tom," dedi, "bu anlattıklarının Brezilya'nın keşfiyle yakından uzaktan alakası yok."

"Tabii ki yok."

"O zaman neden Profesör Toscano, Kolomb isminin üzerinde bu kadar durmuş? Paramızı neden böyle şeylere harcamış?"

"Bilmiyorum," dedi Tomás. "Ama bu araştırmaya devam etmem gerekiyor mu? Toscano her ne bulduysa Brezilya'nın keşfi ya da Pedro Álvares Cabral'ın yolculuğuyla alakası yok, bu kesin." Moliarti'ye baktı. "Devam etmemi istiyor musunuz?"

Amerikalı tereddüt etmedi. "Tabii ki," dedi. "Toscano'nun paramızı nereye harcadığını öğrenmek zorundayız."

"O zaman karşımıza ikinci bir problem çıkıyor. Artık elimde inceleyecek materyal kalmadı."

"Nasıl yani? Toscano'nun belge ve notları ne oldu?"

"Hangi belge ve notlar? Brezilya'da bıraktığı her şeyi inceledim."

"Avrupa'da da bayağı araştırma yaptı."

"Nerelere gitti? Bana bundan bahsedilmemişti."

"Lizbon'daki Portekiz Ulusal Kütüphanesi ve Tombo Kulesi'ne gitti. Sonra da İspanya ve İtalya'ya."

"Ne arıyordu ki?"

"Bize ne aradığını hiç söylemedi."

Tomás düşüncelere dalmıştı. Avlunun süslü kemerlerine doğru dönse de aslında boşluğa doğru bakıyordu. "Öyle mi?" dedi. "Peki notları nerede?"

"Karısındadır sanırım."

"Notları ondan istediniz mi? Araştırma için çok önemli."

Moliarti'nin yüzünde bir kas seğirdi. "Profesör Toscano'nun alakasız şeyleri araştırması aramızdaki tansiyonu yükseltmişti. Onunla birkaç kere tartıştık. Çünkü biz rapor istiyorduk, o da yazmayı reddediyordu. Doğal olarak aramızdaki bu tatsızlık karısına da sıçradı. Onunla da aramızın pek iyi olduğu söylenemez."

Tomás güldü. "Yani başka bir deyişle, seni görürse sinir krizi geçirir."

Moliarti dudaklarını büzdü. "Evet, o yüzden Toscano'nun karısına bir ziyarette bulunman gerekecek."

"Benim mi?"

"Evet, senin. Seni tanımıyor. Vakıf için çalıştığından haberi yoktur sanırım."

"Kusura bakma, Nelson. Bunu yapamam. Benden gidip zavallı dul bir kadını kandırmamı mı istiyorsun?"

"Başka şansımız var mı?"

"Bilmiyorum. Sen konuş onunla, derdini anlat."

"Bunu yapmak o kadar kolay değil. Bu saatten sonra beni dinlemez o. Senin gitmen gerekli."

"Nelson, yapamam."

Moliarti sert bir ifadeyle ona baktı. Artık eski dost canlısı, iyi huylu Amerikalı değil de soğuk bir iş adamıydı. "Tom, sana yaptığımız yatırımın boşa gitmesini istemiyoruz. Sana önerdiğimiz parayı istiyor musun, istemiyor musun?"

Tomás tereddüt etti. Kızını düşündü.

"O zaman o eve git ve kadından Toscano'yla ilgili ne alabiliyorsan al," diye hırladı Moliarti. "Anladın mı?"

Moliarti'nin değişen ruh halinin onda uyandırdığı şok geçince Tomás öfkelendi. Sinirden midesi ağrımaya başladı. Ayağa kalkıp mekânı terk etmek istedi. Kimse onunla asla böyle konuşamazdı. Banktan kalktı, ne yöne döneceğini bilemedi. Portekizli yazar Fernando Pessoa'nın mermer mezarını görünce gidecek bir yer, bir kaçış arayarak ona doğru yürümeye başladı. Mezar taşında bir şiir yazıyordu.

Yüce olmak için, tam ol. Kötü yanlarını saklama
Tevazu sahibi ol, olmayan özelliğini abartma
Her şeyinle bütün ol.
Yaptığın en ufak işe benliğini kat,
İşte o zaman her havuzda ayın aksi görünür
En yüksekte o parlar çünkü.

Bu satırları okuyunca Tomás, Fernando Pessoa kadar büyük bir insan olmak istedi. Moliarti'ye her yaptığı işe benliğini kattığını, ona kim olduğunu göstermek istedi. Fakat bir süre sonra ilk sinir patlaması geçince sakinleşti ve daha mantıklı bir şekilde düşünmeye başladı. Fernando'nun bahsettiği kadar yüce bir insan olma lüksü yoktu. Kızının kalp operasyonu olması gereken, özel öğretmen tutmaya ihtiyacı olan, kızlarının sallantılı geleceği ve İskandinav bir güzelin çabalarıyla evliliği gittikçe dağılan bir adamdı o.

Haftada beş bin dolar çok paraydı. Toscano'nun bütün araştırmalarını ortaya çıksa da yarım milyon dolar alacaktı. Tomás bu işin altından kalkabileceğini biliyordu.

Kendisine hâkim olup kaderine boyun eğerek Amerikalının yanına döndü.

"Tamam," dedi. "Gidip dul kadınla görüşeceğim."

10

Şehrin merkezinde olmasına rağmen dar sokak sessizdi. Marquês de Pombal Meydanı'nın arkasında şehir merkezinde değil de taşrada bir sokaktı sanki. Eski bina, modern binalar ile sadece taşrada görülen teraslardan birisi arasına sıkışmıştı. Binanın kırsal bir havası vardı, evin bahçesi patatesler, lahanalar ve gıdaklayan tavuklarla doluydu. Bir de domuz ağılı vardı. Ağılın yanında tek bir elma ağacı duruyordu. Sanki bahçeye gözcülük yapıyordu.

Tomás kapıdaki numarayı kontrol etti. Numara doğruydu. Tereddüt ederek etrafına baktı. Toscano'nun eskiden kaldığı yerin burası olduğuna inanmıyordu sanki. Fakat üniversitenin verdiği adres kuşkuya yer bırakmıyordu. Kapıyı açıp bahçeye girdi. Bir saniye hareketsiz kaldıktan sonra etraftaki seslere alıştı. Her an bir köpek havlaması duyabilirdi. Çünkü burası bahçesinde köpeklerin bekçilik edeceği bir yere benziyordu. Birkaç adım atıp karşısına köpek falan çıkmayınca kendine güveni geri geldi.

Binanın kapısı açıktı. İçeri girince karanlığa gömüldü. El yordamıyla bir ışık düğmesi aradı. Bir düğme bulup çevirse de ışık yanmadı. Tekrar denedi, yine yanmayınca "Hasiktir," dedi sinirle.

Gözleri karanlığa alışınca kapıdan gelen ışığı fark etmeye başladı ama henüz sabahın erken saati olduğu için gün ışığı o kadar güçlü değildi. Tomás içeriyi görmekte zorlanıyordu. Bir süre sonra şekilleri seçebilmeye başladı. Sağ tarafındaki merdivenler çürümüştü. Merdivenin yanında kuş kafesi gibi paslı bir asansör vardı, belli ki uzun süre kullanılmamıştı. Eski, çürümüş şeylerin kokusu zemini kaplamıştı. Bina tam bir harabe halinde, dokunsan yıkılacak bir durumdaydı.

Adresin detaylarını okumak istese de içerisi çok karanlık olduğundan bunu yapamadı. Işığın daha güçlü olduğu girişe dönünce Profesör Toscano'nun zemin katta yaşadığı aklına geldi. Koridoru takip etti, karşısına bir kapı çıktı. Bir kapı zili bulmak için duvarı yoklasa da düğmeye rastlamadı. Kapıyı tıklatınca içeriden gelen bir ayak sesi duydu. Birisi geliyordu. Kapı aralanınca Tomás gergin sürgüyü gördü. Mavi bir sabahlık ve bej pijamalar içinde, gri saçları dağılmış bir kadın araladığı kapıdan Tomás'a baktı.

"Evet?" Kadının sesi narin ve ürkekçeydi.

"Günaydın. Bayan Toscano siz misiniz?"

"Evet. Nasıl yardımcı olabilirim?"

"Şey... eee... Şeyin adına geldim. Üniversite adına buradayım." Bu kanıtın yeterli olacağını düşünse de kadının ifadesinde bir değişme yoktu. "Kocanızın araştırmasıyla ilgili."

"Kocam öldü."

"Biliyorum, hanımefendi, başınız sağ olsun." Tomás duraksadı. Garip bir diyalogun içindeydi. "Ben... kocanızın araştırmasını bıraktığı yerden devam ettirmek için geldim."

Kadın kuşkuyla gözlerini kıstı. "Kimsiniz siz?"

"Ben Tomás Noronha. Lizbon Yeni Üniversitesi'nin Tarih Bölümü'ndenim. Profesör Toscano'nun araştırmasını tamam-

lamam istendi. Ben de onun üniversitesine gittim ve bana bu adresi verdiler."

"Onun çalışması sizi neden ilgilendiriyor?"

"Çünkü çok önemli bir çalışma, kocanızın son çalışması." Tomás argümanının güçlü olduğunu düşündüğü için kararlı bir şekilde konuşmaya devam etti. "Bakın bir insanın çalışması onun hayatıdır. Çalışması hiçbir zaman yayımlanmazsa kocanızın anısına da yazık olmaz mı?"

Bu sözler kadını düşündürmüştü. "Bunu nasıl yapmayı planlıyorsunuz?"

"Çalışmasını tamamlayıp yayımlayarak tabii ki. Onun anısı için. Tabii ki önce çalışma notlarını toplamam gerekli."

Kadın hâlâ boşluğa doğru bakıyordu, aklı başka yerdeydi sanki. "Vakıftan değilsiniz, değil mi?"

Tomás yutkundu. Alnında biriken soğuk ter damlalarını hissedebiliyordu. "Ne... ne vakfı?" diye kekeledi.

"Amerikalıların vakfı hani."

"Ben Lizbon Yeni Üniversitesi'ndenim, hanımefendi," dedi Tomás, tam da yalan söylemeyerek. "Gördüğünüz gibi Portekizliyim."

Bu cevap kadını tatmin etmişe benziyordu. Sürgüyü çekip kapıyı açarak Tomás'ı içeri buyur etti. "Çay ister misiniz?" dedi kadın, Tomás'ı oturma odasına doğru götürürken.

"Hayır, teşekkür ederim. Yeni kahvaltı yaptım."

Oturma odası eski tarz döşenmişti, bundan daha parlak günler gördüğü kesindi. Solmuş çiçekli duvar kâğıdı üzerinde ciddi görünüşlü adamların portreleri, eski gemi ve manzara resimleri vardı. Küçük bir televizyon setinin etrafında kirli minderler seriliydi. Odanın öbür tarafında çam ağacından yapılma bir vitrin, vitrinin üzerinde ise bir karı koca ve onların gülümse-

yen çocuklarının siyah beyaz resimleri bulunuyordu. Ev küf kokuyordu. Işığın içeri dolmasıyla odadaki tozlar da durgun havada parlak ışık böcekleri gibi görünür bir hal almıştı. Tomás koltuklardan birine oturdu, ev sahibi de onu takip etti.

"Evin dağınıklığı için kusura bakmayın," dedi kadın.

"Ne dağınıklığı, hanımefendi?" diye sordu Tomás etrafına bakınarak.

"Martinho öldükten sonra etrafı temiz tutacak gücü kendimde bulamadım. Uzun bir süredir yalnız başımayım."

Tomás profesörün tam ismini hatırladı. Martinho Vasconcelos Toscano.

"Bu durumun sizin için ne kadar zor olduğunu düşünemiyorum."

"Öyle," dedi kadın, bitkin bir halde. Yorgun ve zarifti ya da bir zamanlar öyleydi. "Zaman acımasız. Bakın. Her şey çürüyor, dökülüyor. Birkaç yıl sonra bu binayı yıkarlar. Çok sürmez. Biliyor musunuz, kocamın dedesi bu yüzyılın başında tasarlamış bu binayı."

"Gerçekten mi?"

"Lizbon'daki en güzel binalardan biriydi. Artık bunlar gibi bina kalmadı şehirde. Her yerde o zevksiz gökdelenlerden var. Hayır, eskiden her şey daha güzel, daha zarifti. Ne günlerdi."

"Eminim öyledir."

Kadın iç çekip giysisini ve saçını düzeltti. "Söyleyin bakalım. Ne lazım size?"

"Kocanızın belgeleri ve notlarına bakmam gerekli, son altı ya da yedi yılın."

"Amerikalılar için yaptığı araştırmaları mı soruyorsunuz?"

"Evet... yani şey... emin değilim. Sadece topladığı veriler lazım bana."

"Amerikalılar için çalışıyordu," dedi kadın öksürerek. "Martinho bir Amerikan vakfıyla anlaşmıştı. Ona bir servet ödediler. O da bir sürü kütüphaneye ve Portekiz Ulusal Arşivi'ne gitti. El yazmalarını araştırıyordu çünkü. Okuyamaz olana kadar başını kitaplardan kaldırmadı. Eski belgelerle o kadar uğraşıyordu ki eve gelince elleri tozdan görünmüyordu. Bir gün bir şey keşfetti. Eve geldiğinde küçük bir çocuk gibi neşeliydi. Ben koltukta kitap okurken bana, 'Madalena, Madalena çok büyük bir şey keşfettim. Harika bir şey!' demişti."

"Neydi peki bu şey?" dedi Tomás. Heyecandan koltuğun ucuna tünemişti.

"Bana hiç söylemedi. Biliyorsunuzdur belki, Martinho'nun bir huyu vardı. Kodlara ve bilmecelere bayılırdı o. Günlerce bulmaca çözdüğü olurdu. Bana hiçbir şeyden bahsetmedi. Sadece, 'Madalena, şimdi bu bir sır ama bulduğum şeyi okuduğun zaman şaşkınlıktan küçük dilini yutacaksın,' demişti. Ben de onu kendi haline bıraktım. Çünkü işiyle meşgul olduğu zamanlarda mutluydu. Çok yolculuk yaptı. İtalya'ya, İspanya'ya, oraya buraya gitti. Çok meşguldü." Tekrar öksürdü kadın. "Bir süre sonra Amerikalılar onu rahatsız etmeye başladılar. Kocamın ne keşfettiğini öğrenmek istediler ama Martinho asla taviz vermedi. Onlara bana söylediğinin aynısını, sabırlı olmalarını vakti gelince her şeyi öğreneceklerini söyledi. Amerikalılar bu durumdan hoşlanmayınca işler karıştı. Bir defasında burada birbirlerine bağırdılar." Ellerini yüzüne bastırdı kadın. "O kadar sinirlilerdi ki ödemeyi keseceklerini düşündük ama kesmediler."

"Sizce de bu durum biraz ilginç değil mi?"

"Nasıl?"

"Eğer kocanızın ortaya çıkardığı şey bu kadar önemliyse ve bunu öğrenmekte bu kadar ısrarcılarsa, ödemeyi kesmemeleri ilginç değil mi sizce de?"

"Evet ama Martinho bana onların korktuğunu söyledi."

"Gerçekten mi?"

"Evet. Dehşete düşmüşlerdi."

"Neden korkuyorlardı ki bu kadar?"

"Söylemedi. Onların arasındaydı bu. Ben karışmadım. Bence Amerikalılar Martinho'nun keşfini kendine saklayacağından korkuyorlardı." Kadın gülümsedi. "Böyle demeleri bile kocamı tanımadıklarını gösteriyor, değil mi? Ne zaman Martinho araştırmasını tozlansın diye çekmecede bıraktı ki? Bir şey buldu mu hemen yayınlar o."

"Kocanız öldüğüne göre neden materyalleri Amerikalılara vermiyorsunuz? Sonuçta basılabilmesi için bunu yapmanız gerekli."

"Vermedim çünkü Martinho'yla kavgalıydı onlar." Kadın güldü. "Kocam bir üniversite profesörü olsa da sinirlenince karşısındakine ağzını payını verirdi." Boğazını temizledi. "Bir keresinde bana, 'Madalena, bu adamlar her şey hazır olmadan hiçbir şey görmeyecekler. O kadar. Eğer buraya gelip seninle tatlı dille konuşmaya çalışırlarsa onları sopayla kovala buradan!' demişti. Martinho'yu iyi tanırım. Birisi hakkında böyle bir şey derse inanırım. O yüzden dediği gibi yaptım. Amerikalılar buraya gelmekten korkarlar. Bir tanesi gelmişti geçenlerde, hatta Brezilya aksanıyla Portekizce konuşuyordu. Onunla konuşmazsam gitmeyeceğini söyleyip kapının orada akbaba gibi bekledi. Martinho Brezilya'dayken oldu bu. Adam kapının orada saatlerce durdu. Tanrım! Sanki oraya kök salmıştı. Polisi aramaktan başka çarem yoktu. Paketleyip götürdüler onu."

Tomás güldü. Moliarti'nin göbekli bir çift polis tarafından yaka paça sürüklenmesi komik gelmişti ona. "Tekrar geldi mi?"

"Martinho öldükten sonra bir kere daha geldi. Ondan sonra hiç görmedim."

Tomás elini saçlarında gezdirdi. Konuyu buraya gelme sebebine bağlayacak bir yol arıyordu. "Kocanızın araştırmasını çok merak ediyorum," diye başladı. "Topladığı bilgileri nerede saklıyordu biliyor musunuz?"

"Çalışma odasında olmalı. Görmek istiyor musunuz?"

"Evet, tabii ki."

Kadın onu kötü aydınlatılmış, pis kokan bir koridora götürdü. Kadının sabahlığı yerde sürünüyordu. Toscano'nun çalışma odası tam bir dağınıklık abidesiydi. Her yerde kitap yığınları vardı. "Kusura bakmayın, oda çok dağınık," dedi kadın, eşyaları kaldırıp kendisine yol açarak. "Hâlâ kocamın çalışma odasını düzenleyecek gücü bulamadım kendimde."

Bir çekmeceyi açıp içindekilere baktı, sonra başka bir çekmeceyi çekti. Dolaplardan birine baktıktan sonra aradığını bulduğunu belirten bir ses çıkardı. "İşte burada," dedi karton bir koliyi kaldırarak.

Kolinin içi kâğıt doluydu. En üstte ise üzerinde *Colom* yazan yeşil bir dosya vardı.

Tomás koliyi sanki bir hazineyi teslim alıyormuşçasına saygıyla kucağına aldı. Ağır bir koliydi. Odanın nispeten daha düzenli bir köşesine götürüp yere bıraktı. Bağdaş kurup belgeleri incelemeye başladı. "Işığı açar mısınız?" dedi kadına.

Madalena ışığı açınca odaya cılız, sarı bir ışık doldu. Tomás belgeleri incelemeye koyulduğu anda zaman mefhumunu kaybetti. Artık başka bir dünyadaydı o, sadece Toscano'yla ikisinin paylaştığı bir dünyada. Fotokopi ve notları iki bölüme ayırdı: alakalı olanlar ve az alakalı olanlar. Bernaldez tarafından yazılmış *Katolik Kralların Tarihi*'nin, Oviedo'nun *Yerlilerin Genel ve Özel Tarihi*'nin, Giustiniani'nin *Psalterium*'unun, Hernando Colombus'un *Amiral Kristof Kolomb'un Hayatı* isimli kitabının yeni basımları vardı. Aynı zamanda Muratori tarafından

derlenmiş belgeler, Toscanelli tarafından yazılmış mektupların fotokopileri ve Colom'un kendisinin imzaladığı bazı mektuplar da vardı. Listenin tamam olması için Montalboddo'nun *Paesi novamente retrovati*'si de olmalıydı ama Tomás, Toscano'nun o belgeyi Rio de Janeiro da bulduğunu biliyordu. Bunların hepsi ne anlama geliyor, diye düşündü kendi kendine.

Tomás çalışmayı bitirince gece çoktan şehrin üzerine çökmüştü. Kâğıtların arasında oturduğu yerden başını kaldırınca öğle yemeği yemediğini ve odada yalnız olduğunu fark etti. Kâğıtları toplayıp kutuya koydu sonra da ayağa kalktı. Bacaklarındaki ve sırtındaki kaslar tutulmuştu. Oturma odasına iki büklüm seğirterek gitti. Madalena kucağında Rönesans sanatıyla ilgili bir kitapla uyuyakalmıştı. Tomás onu uyandırmak için hafifçe öksürdü. "Hanımefendi," diye mırıldandı. "Hanımefendi."

Kadın gözlerini açıp oturdu, ayılmak için kafasını salladı. "Kusura bakmayın," dedi uykulu bir halde. "Uyuyakalmışım."

"Haklısınız tabii."

"Aradığınız şeyi buldunuz mu?"

"Evet," dedi Tomás, yalan söyleyerek.

"Yorulmuşsunuzdur, ah zavallım. Size yemek ister misiniz diye sordum ama beni duymadınız bile. Kâğıtların arasında hipnotize olmuş gibi duruyordunuz."

"Kusura bakmayın. Odaklanınca etrafımda ne olup bittiğini fark etmemişim. Kıyamet kopsa fark etmezdim herhalde."

"Boş verin, kocam da öyleydi. Gerçeklikten kopar, kendi dünyasına çekilirdi çalışırken." Kadın gülümseyip mutfağı işaret etti. "Bakın, size biftek pişirdim."

"Teşekkür ederim. Zahmet etmeseydiniz."

"Ne zahmeti. Çekinmeyin lütfen."

"Çok teşekkürler ama gitmem gerekli. Sizden bir ricam olacak."

"Nedir."

"Kutuyu alabilir miyim, içindekilerin fotokopisini çekmek için? Geri getireceğim."

"Kutuyu mu istiyorsunuz?" diye sordu kadın. "Bilmiyorum."

"Merak etmeyin. Öbür gün hepsini geri getireceğim."

"Bilemiyorum..."

Tomás cebinden cüzdanını çıkarıp iki kart uzattı kadına. "Bakın bunlardan biri benim kimliğim, öbürü de kredi kartım. İki gün içerisinde size kutuyu getireceğime dair bir güvence olarak bunları alın lütfen."

Kadın kartları alıp inceledi. Sonra Tomás'ın gözlerine baktı. "Tamam," dedi, kartları cebine koyarak. "İki gün, daha fazla değil."

"Merak etmeyin," dedi Tomás, çalışma odasına geri dönerek. Koridorun yarısına kadar gelmişti ki içeriden kadının cılız sesini duydu. "Kasanın içindekileri de görmek ister misiniz?"

Tomás durup omzunun üzerinden geriye baktı. "Ne?"

"Kasanın içindekileri de görmek ister misiniz? Martinho orada da belge saklıyordu. Onları da görmek istersiniz sanırım?"

"Tabii ki isterim," dedi Tomás hüsranla. "Ne belgeleri onlar? Neden onlardan daha önce bahsetmediniz bana?" Neredeyse yaşlı kadına karşı kabalaşacaktı.

Kadın ona baktı, yüzünde tek bir kas bile oynamıyordu. "Size güvenebileceğimden emin değildim," dedi. Başını eğip cebine dokundu. Sonra kafasını kaldırıp Tomás'a baktı. "Şimdi güveniyorum." Tomás koşar adım gidip not defterini aldı ve Madalena'yı takip etti.

Kadın oturma odasından geçip Tomás'ı yatak odasına götürdü. Yatak dağınıktı. Yerde bir lazımlık vardı. Sandalyelerden

üzerine kıyafetler yığılmıştı. Havada asidik bir koku.vardı. "Tam emin değilim," dedi kadın. "Ama Martinho bunların kanıt olduğunu söylemişti."

"Kanıt mı? Neyin kanıtı?" diye sordu Tomás.

"Bilmiyorum. Araştırdığı şeyin kanıtı sanırım."

İyiden iyiye heyecanlanan Tomás kadının dolabın kapağını açmasını izledi. Dolabın içinde duvara monte edilmiş metal bir kasa vardı.

Kilit on haneliydi. "Kombinasyon ne?" diye sordu Tomás, kendini tutamayarak.

Kadın makyaj masasının üzerinde duran katlanmış kâğıdı alıp Tomás'a verdi. "İşte bu."

Tomás kâğıdı açtı. İki sütun ve beş satırdan oluşan harf ve rakamlar vardı.

F	O	A	U	E	E
C	U	U	N	K	S
N	T	L	H	O	O
İ	G	N	A	S	L
T	5	4	5	U	A
R	A	K	R	A	S

"Kombinasyon bu mu?" diye sordu Tomás. "Ama bunlar harf, kasa sadece numara kabul ediyor."

"Evet," dedi Madalena. "Her harf bir sayıyı temsil ediyor. Örneğin A harfi biri, B harfi ikiyi. Böyle gidiyor, anladınız mı?"

"Tabii ki," dedi Tomás. Sonra alttaki sayıları gösterdi. "Peki ya bu sayılar? Bunlar da harfleri mi temsil ediyor?"

Kadın kâğıda daha yakından baktı. "Tam emin değilim," dedi. "Bana söylemedi."

Tomás kombinasyonu defterine kaydetti. Harfleri sayılara çevirdi, kombinasyondaki sayıları da olduğu gibi bıraktı. Hesaplamalarını bitirince sonuç şu şekildeydi:

7	18	1	25	6	6
3	25	25	17	14	22
17	24	15	10	18	18
12	8	17	1	22	15
24	5	4	5	25	1
21	1	14	21	1	22

Kilidin üzerindeki numaraları denemek çok vaktini almıştı. Bütün sayıları girince bekledi ama kasanın kapısı hareket etmemişti. Şaşırtıcı bir durum değildi bu. Toscano harflere sayı verilerek çözülecek kadar kolay bir şifre hazırlamazdı. Tomás, Madalena'ya bakıp omuz silkti.

"Bu göründüğünden daha zor demek ki," dedi. "Fotokopilerini çekmek için belgeleri eve götüreceğim. Yarın hepsini geri getiririm, tamam mı?" Kasanın kombinasyonunun olduğu kâğıdı işaret etti. "Bunun ne anlama geldiğini öğrendiğimde geleceğim. O zaman beraber kasayı açıp içinde ne olduğunu öğreniriz, olur mu?"

Madalena başıyla onayladı ve yavaşça ön kapıya doğru yürüdü.

11

Tomás önceki gece Toscano'nun evinde öğrendiklerinin ışığında bütün sabahını Ulusal Kütüphane'de kitap bakarak geçirdi. Kasanın şifresini çözmek için bir dizi kombinasyon yazdı. Öğlene doğru fotokopilerini alıp orijinal belgeleri Madalena'ya götürdü ve kimliği ile kredi kartını aldı. Kombinasyonun ne olduğunu öğrendiğinde döneceğine söz verdi. İlk molasını verdiğinde saat öğleden sonra birdi. Lena aradı, onu yemeğe davet ediyordu.

Oturma odasında bornozlara sarılı bir halde hafif bir yemek yediler.

"Çalışman nasıl gidiyor?" diye sordu Lena. "Herhangi bir ilerleme kaydettin mi?"

Tomás, Lena'nın ilgisinin yapmacık olmadığını fark etmişti. Bunu ilk fark ettiğinde şaşırmıştı. Bu kadar karışık bir şeyin onun ilgisini çekmeyeceğini sanıyordu. Lena'nın Tomás'ın çalışmalarına duyduğu ilgi onun keyfini yerine getiriyordu. Hem de ikisinin buluştuğu ortak bir alandı. Constança onun çalışmalarıyla hiç ilgilenmezdi.

"Dün Profesör Toscano'nun evine gittiğimi ve karısının bütün belgelerin fotokopisini çekmeme izin verdiği söylesem, inanır mısın?"

"*Bra*!" dedi Lena neşeyle. "Sana faydası olacak mı?"

"Elbette ama en önemli şeyleri kasasına saklamış." Tomás cebinden şifreli mesajı çıkarıp Lena'ya gösterdi. "Sorun şu ki kasayı açmam için bu şifreyi çözmem gerekli."

Lena eğilip şifreyi inceledi. "Çözebilecek misin peki?"

"Frekans tablosu kullanacağım." Tomás çantasından *Kriptoanaliz* isimli bir kitabı çıkarıp masaya koydu.

"Bununla mı?" diye sordu Lena. Kitabın kapağı bulmacalara benziyordu.

"Bu kitapta birkaç frekans tablosu var." Tomás kitabı alıp sayfalarını karıştırdı ve aradığı şeyi bulunca havaya kaldırıp Lena'ya gösterdi. "Bak. Almanca, İngilizce, Fransızca, İtalyanca, İspanyolca ve Portekizce için tablolar var."

"Bu tabloları kullanarak bütün şifreleri çözebilir misin?"

Tomás güldü. "Hayır. Sadece yerine koyma şifrelerini."

"Nasıl yani?"

"Üç tür şifre vardır. Gizleme şifreleri, yer değiştirme şifreleri ve yerine koyma şifreleri. Gizleme şifrelerinde gizli mesaj öyle bir saklanmıştır ki kimse bunun bir mesaj olduğunun farkına bile varmaz. Bilinen en eski gizleme şifreleri eski çağlara dayanır. Mesaj bir kölenin tıraş edilmiş kafasına yazılırdı. Mesajı yazan, kölenin saçlarının uzamasını bekler, sonra da onu yollardı. Mesajı taşıyan kişi düşmanın arasından herhangi bir problem olmadan geçerdi çünkü kimse saçının altında bir mesaj olacağını düşünmezdi."

"Bende işe yaramazdı bu yöntem," dedi Lena gülümseyerek. Ellerini altın buklelerinin arasında gezdirdi. "Diğer yöntemler nedir?"

"Yer değiştirme şifresi bir anagramdır. Rio de Janeiro'da çözdüğüm şifre gibi. Moloc, Colom'un sağdan sola doğru okunuşudur mesela. Tabii ki çok kısa mesajlarda bu tür bir şifreleme yöntemi çok güvenli değildir, ne de olsa harfleri çok az ihtimale göre düzenleyebilirsiniz. Harflerin sayısı arttıkça ihtimaller de çılgınca artar. Örneğin otuz altı harften oluşan bir cümle trilyonlarca farklı şekilde şifrelenebilir. Bu şifreleri çözmek için bir anahtar gereklidir. Benim çözdüğüm anagramda '*Moloc, ninundia omastoos*' yazıyordu. Yirmi bir harften oluşuyor yani milyonlarca ihtimal olabilir. İlk satırda *Moloc* yazıyordu. *Moloc*'un tersten yazılarak şifrelendiğini anladım.

İkinci satır ise daha karmaşıktı. Harflerin yeri daha önceden belirlenmiş bir desene göre değiştirilmişti. Şanslıydım ki Toscano bu şifrenin anahtarını bırakmıştı. Bir kelimeyi diğerinin üstüne koyup alfabeye göre ikisini birleştirince şifre çözüldü."

"Sen bir dâhisin," dedi Lena. Tomás'ın Toscano'nun evinde bulduğu şifreyi gösterdi. "Peki ya bu? Bu da bir yer değiştirme şifresi mi?"

"Sanmıyorum. Bence bir yerine koyma şifresi."

"Neden böyle düşünüyorsun?"

"Çünkü çoğu harf rastgele yazılmış gibi duruyor."

Lena alt dudağını çiğnedi. "Tamam ama yerine koyma şifresi nedir tam olarak?"

"Bu tür şifrelerde harflerin yerine başka harfler kullanılır. Kedi kelimesinden örnek verirsek, *k* harfine *t*, *e* harfine *a*, *d* harfine *m*, *i* harfine de *e* veriyoruz. Kedi kelimesi şifreli mesajda

tame oluyor. Şifrenin alfabesi bir kere ortaya çıktı mı gerisi kolaydır. Herkes mesajı okuyabilir.

"Çok kullanılıyor mu bu sistem?"

"Evet. İlk yerine koyma şifresi Jül Sezar tarafından kullanıldı. Normal bir alfabenin üç harf ileri kaydırılmış bir şekliydi bu. Normal alfabedeki *a* harfi için üç harf ilerideki *d* harfi kullanıldı, *b* harfi *e* oldu vs. Bu sistem Sezar'ın şifresi olarak ünlendi. Dördüncü yüzyılda Brahman bilgin Vâtsyâyana, *Kama Sutra* isimli kitabında kadınların sevgilileriyle rahat iletişim kurabilmeleri için şifreleme tekniğini öğrenmeleri gerektiğini yazmıştır. Bugünlerde bu sistemi çok geliştirdiler. Bu şifreleri sadece süper hızlı bilgisayarlar çözebiliyor."

Lena, Toscano'nun mesajını inceledi. "Eğer bu mesajın bir yerine koyma sistemiyle şifrelendiğini düşünüyorsan onu nasıl çözeceksin? Anahtar alfabenin ne olduğunu bilmiyorsun, değil mi?"

"Hayır, bilmiyorum."

"Ne yapacaksın o zaman."

"Frekans tablolarını inceleyeceğim."

Lena, Tomás'a boş boş baktı. "Anahtarı bulmana yardım edecekler mi?"

"Hayır," dedi Tomás başını sallayarak. "Ama kestirme bir yol bulmamı sağlayacaklarını düşünüyorum. Frekans tabloları Kuran'ı inceleyen Arap bilginler tarafından icat edilmiştir. Müslüman âlimler ayetlerin iniş sıralarını öğrenebilmek için her kelime ve her harfin sıklığını hesaplamış ve bazı harflerin Kuran'da diğerlerinden daha çok geçtiğini fark etmişler. Örneğin *elif* ve *lam* harfleri, addan önce gelerek onun belirli olduğunu gösterdiğinden Arapçada en çok kullanılan harfler olarak kabul edilirler."

"Anlamadım."

"Arapça şifrelenmiş bir mesaj düşün. Eğer Arapçada en çok geçen harflerin *elif* ve *lam* olduğunu bilirsek bize kalan tek şey mesajda en çok geçen harflerin yerine bunları koymak olur. Örneğin mesajda en çok *t* ve *d* harfleri geçsin, onların yerine *elif* ve *lam* koyuyoruz."

Lena, Tomás'a baktı. Etkilenmişti.

"Sistem kusursuz işlemiyor tabii ki. Genelde şifrelerdeki harfler tablodaki sıklık değerleriyle uyuşmuyor. Çok kısa mesajlar için bu durum daha belirgin. Örneğin, "Şu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi, ortada su şişesi," cümlesini ele alalım. Bu cümlede ş harfi normalden katbekat fazla görülüyor. O yüzden frekans tablosunu sağlıklı bir şekilde uygulayabilmemiz için metinlerin uzun olması gerekli. Bendeki de çok kısa ne yazık ki, fazla iyimser davranmışım."

"Sendeki metin kaç harfli?"

"Otuz altı sadece. Otuz üç harf ve üç sayı. Yeterli değil."

"Ne yapacaksın peki?" diye sordu Lena.

"Yeni bir yaklaşım denemeliyim." Not defterinde şifrenin yazılı olduğu yeri açıp kucağına koydu. "İlk sorun şifrenin yazılı olduğu dili çözmekte."

"Portekizce değil mi?"

"Belki," dedi Tomás. "Ama ilk kodun Latince bir özlü söz olduğunu unutmayalım. Profesör Toscano'nun tekrar Latince kullanmayacağının ya da herhangi başka bir dil kullanmayacağının garantisi yok."

"Peki, şimdi ne olacak?"

"Metni analiz edince en çok geçen harfin *a* olduğunu fark ettim, beş defa geçmişti. Onu *t*, üç defa geçen *u*, *o* ve *n* harfleri izliyor. *a* en çok geçen harf olduğu için onun yerine *a* koydum. Sonra da diğer harflerin yerine de *e*, *o*, *r* ve *s* koyarak denedim. Çünkü bu harfler Portekizcede *a*'dan sonra en çok görülen harfler."

"Herhangi bir sonuç alabildin mi?"

"Hayır."

Lena tabloya baktı. "Eğer herhangi bir sonuç alamadıysan ve en çok geçen harf *a* ise, sence şifre başka bir dilde yazılmış olamaz mı?"

"O zaman bu bir yerine koyma şifresi değil de daha çok..." Tomás cümlenin yarısında duraksadı. Dediği şeye kendisi şaşırmıştı.

"Daha çok ne?"

Tomás cevap vermedi. Bir anda aklına birçok şey gelmişti çünkü. Tomás elini ağzına kapatıp uzaklara daldı.

"Ne oldu?" diye sordu Lena.

Tomás kadına baktı, sonra da not defterindeki şifreli mesaja döndü. "Belki de bir yerine koyma şifresi değildir," dedi en sonunda.

"Değil midir? Ne o zaman?"

Tomás harfleri saymaya başladı. "Bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi..." diye mırıldandı parmağı bir harften öbürüne atlayarak. "On dört," deyince defterine bu sayıyı not etti sonra tekrar saymaya başladı. On sekize kadar saydı sonra, onu da on dördün altına yazdı. Bunların hepsini bitirdikten sonra kitabı alıp frekans tablosuna baktı. "Hımm," dedi kaşlarını çatarak.

"Ne yapıyorsun?" dedi Lena, yapılanlardan bir şey anlamıyordu.

Tomás frekans tablosundaki bir yeri gösterdi. "Şunu görüyor musun?"

"Evet," dedi Lena. "Yüzde kırk sekiz yazıyor. Ne anlama geliyor bu?"

Tomás gülümsedi. "Portekizce metinlerde geçen sesli harflerin sıklık oranıdır bu," diye açıkladı heyecanlı bir şekilde. Sonra kitaptaki başka numaraları gösterdi. "Gördün mü? Sadece İtalyanca Portekizceyle aynı sesli harf frekansına sahip. İspanyolcada yüzde kırk yedidir. Fransızca, kırk beş. İngilizce, Almanca ve Türkçede kırk."

"Yani?"

"Profesör Toscano'nun şifrelediği mesajda kaç sesli harf var sence?"

"Kaç?"

"On dört. On sekiz de sessiz harf var. Diğer bir deyişle metnin yüzde kırk üçü seslilerden oluşuyor." Tomás, Lena'nın gözlerine baktı. "Bunun ne anlama geldiğini biliyor musun?"

"Portekizce yazılmamış demek ki?"

"Bence de öyle," dedi Tomás. "Ayrıca başka bir anagramla karşı karşıyayız bence. Yerine koyma şifrelerinde en çok rastlanan harfler genelde daha az rastlanan harflerle değiştirilir. Fakat burada durum böyle değil, değil mi? Metinde hâlâ Avrupa dillerinde çok görülen harfler var. Bu da bana bu metnin yerine koyma sistemiyle şifrelenmediğini düşündürüyor. Yerleri değiştirilmiş sanki."

"*Moloc* gibi mi?"

"Sadece bu sefer daha fazla harfle ve daha karışık şekilde yapılmış bu işlem. Hem ne Portekizce ne de İtalyanca yazılmış bu metin, çok sesli harf var." Şifreye baktı Tomás.

"Şimdi ne yapacağız?"

"Ortaya mantıklı bir şeyler çıkana kadar sesli ve sessiz harfler arasındaki bağlantıları test etmeliyim. Eğer bir ipucu yakalayabilirsem şablonu ortaya çıkarabilir, Toscano'nun kullandığı

dilin ne olduğunu öğrenebilirim. Örneğin *Colom*'u şifrelerken bir ayna görüntüsü şablonuyla, simetrik olarak şifrelemişti." Şifreyi kaldırdı. "Ama bu simetrik değil. Bak." İlk grubun ilk satırını soldan sağa okumaya başladı. "*FOA*," omuz silkti Tomás. "Hiçbir anlamı yok," dedi. Okumaya devam etti. "*UEE*." Tomás duraksadı. "Bana bir şey ifade etmiyor."

"Aşağıdan yukarı okusak?"

"Herhangi bir şekilde olabilir. Soldan sağa, aşağıdan yukarı, yukarıdan aşağı, harf atlayarak, zikzak çizerek..."

"*FCNİTR*," diye mırıldandı Lena, ilk grubu yukarıdan aşağı okuyarak. Tomás şifreyi dikkatle inceledi sonra da eline bir kalem aldı.

"İki grubu birleştirelim bakalım," dedi.

Yeni bir sayfaya yazdı. Artık altı satır altı sütundan oluşan bir mesaj haline gelmişti kâğıttakiler. Sonuç hâlâ kafa karıştırıcıydı.

F	O	A	U	E	E
C	U	U	N	K	S
N	T	L	H	O	O
İ	G	N	A	S	L
T	5	4	5	U	A
R	A	K	R	A	S

"*FOAUEE*," diye fısıldadı Lena, ilk satırı okuyarak. Sonra sağdan sola okudu. "*EEUAOF*." İkinci ve üçüncü satırları okumaya devam etti. "*CUUNKS*." "*NTLHOO*." Hiçbiri bir anlam ifade etmiyordu.

"*EKOSUA*," diye devam etti Lena, aşağıdan yukarı okumaya başlayarak. "*EKO*. Bu Türkçede bir kelime!"

Tomás üç harfli kümeleri inceliyordu. Son satırı sağdan sola okuyunca *sar* kelimesini buldu.

"*Sar*," dedi kendi kendine.

Tomás gülümsedi. En alttaki satırı sağdan sola okuduğunda karşısına çıkan kelime *sarkar*'dı. Çözdüğü harflerin altını çizerek şifreli mesajı tekrar yazdı.

F	O	A	U	E	E
C	U	U	N	K	S
N	T	L	H	O	O
İ	G	N	A	S	L
T	5	4	5	U	A
R	A	K	R	A	S

"İşte bu!" dedi, neredeyse bağırarak. "İşte çözdüm!"

"Ne? Ne?"

"Şifrede bir çatlak oluştu," dedi Tomás, altını çizdiği kelimeleri göstererek. "Bak, *sarkar* yazıyor."

Lena altı çizili yerleri okudu. "Gerçekten de yazıyor," dedi. Sonra gözlerini kıstı, harflerin takip ettiği desen ona karmaşık gelmişti. "Son sütunu yukarıdan aşağıya okuyunca da bir anlam çıkıyor ama çok karmaşık," dedi.

Tomás, heyecanı daha da artarak açıklamaya çalıştı. "Kelimelerin belirli bir şablona göre başka bir yolu takip etmeleri gerekli." Kalemini alıp tekrar inceledi. "Bir bakalım. '*Sarkar*'dan en sağdaki son satırı sütunu yukarıdan aşağıya okursak *esola* yazıyor. *-e sola sarkar*, demektir bu." Diğer satırlara geçti Tomás. "Hımm, bunu da takip edersek..."

Tomás az önce ortaya çıkardığı desene göre ilk harften başlayarak bütün satır ve sütunları takip etti. Cümle, tıpkı ters *l*

harfi gibi iç içe geçmiş bir şekilde şifrelenmişti. En son çözdüğü metni yazdı.

FOUCAULTNUNHANGİEKOSU545TESOLASARKAR

Satırı tekrar inceledi, kelimelerin arasına gerekli boşlukları koydu. İşi bitince mutlu bir şekilde başını kaldırıp Lena'ya baktı.

"Voilà!" dedi Tomás.

Lena, Tomás'ın yazdığı cümleyi görünce az önce anlamsız görünen harflerin nasıl bir bütün teşkil ettiğinin farkına vardı.

FOUCAULT'NUN HANGİ EKOSU 545'TE SOLA SARKAR?

"Ne anlama geliyor bu?" diye sordu Lena.

Tomás başını iki yana salladı. "Emin değilim. Fakat bilme ihtimali olan birisini tanıyorum."

12

Martılar alçaktan uçuyor, çığlıkları kumun üzerinde köpüklü parmak izleri bırakan dalgaların üzerinden aşarak Carcavelos Plajı'nı dolduruyordu. Gri bir kış göğü altında soğuk ve rüzgârlı plajda sadece bir avuç sörfçü, birkaç çift ve denizin kenarında köpeğini gezdiren yaşlı bir adam vardı. Yazın canlılık ve enerjiyle dolu olan bu plaj şimdi kasvetli, donuk ve yavan bir haldeydi.

Tomás, on dakika önce plajın restoranına girmiş, garson ona dumanı tüten bir kahve getirmişti. Tomás kahvesinden bir yudum alıp saatine baktı. Dörde çeyrek vardı, iş arkadaşı on dakika gecikmişti. İç çekti. Önceki gece Felsefe Bölümü'nden Alberto Saraiva'yı arayıp acil bir buluşma talep etmişti. Saraiva, Carcavelos'ta yaşıyordu. Güzel bir buluşma yeri olmasının yanı sıra plaj, üniversitenin küçük ofislerinden de daha ferah bir ortamdı.

"*Mon cher*, kusura bakma geciktim," dedi arkasından bir ses.

Tomás ayağa kalkıp Saraiva'nın elini sıktı. Saraiva, ellili yaşlarda, saçları grileşmiş, ince dudaklı, Jean-Paul Sartre gibi biraz şaşı bir adamdı. Abartılı bir görünümü vardı, zekâdan delirmiş kişilerde görünen bir hava seziliyordu. Bu çılgın dış

görünüşü Sorbonne'da felsefe bölümünde doktorasını yaparken işine çok yaramıştı.

"Merhaba, Alberto," dedi Tomás. "Lütfen, buyur." Tomás yanındaki sandalyeyi gösterdi. "İçecek bir şey ister misin?"

Saraiva oturup Tomás'ın kahvesine baktı. "Ben de kahve alacağım sanırım."

Tomás onlara doğru yürümekte olan garsona işaret etti. "Bir kahve daha lütfen."

Saraiva ciğerlerini tuzlu havayla doldurarak derin bir nefes aldı. Sonra okyanusu bir ufuktan diğerine doğru gözleyerek etrafına bakındı.

"Kışın buraya gelmeye bayılıyorum," dedi. Sanki şiir okur gibi tumturaklı bir sesle konuşuyordu. "Bu tarif edilemez huzur ve sessizlik bana ilham veriyor. Bana enerji verip ufkumu genişletiyor, ruhumu dolduruyor."

"Buraya çok gelir misin?"

"Sadece sonbahar ve kışın. Yaz turistleri etrafta yokken gelmeye özen gösteririm." Sanki turistlerden birisi mayosuyla içeri dalmışçasına iğrendiğini belli ederek yüzünü buruşturdu. Garson ikinci kahveyi getirip masaya bırakınca fincanın tıkırtısı Saraiva'yı hülyalarından sıyırdı. Gözlerini açıp önündeki fincanı gördü. "Önemli düşünürlerin ortaya koydukları eserler hakkında en iyi burada kafa yorabiliyorum. Hangileri diye soracak olursan, Jacques Lacan, Jacques Derrida, Jean Baudrillard, Gilles Deleuze, Jean-François Lyotard, Maurice Merleau-Ponty, Michel Foucault, Paul..."

Tomás fırsatını görünce yalandan öksürerek lafa dâhil olmaya çalıştı. "Aslında, Alberto," dedi adamın lafını bölerek. "Tam da seninle Foucault hakkında konuşmak istiyordum."

Saraiva iki kaşını kaldırıp gördüklerine inanamaz gözlerle ona baktı. Sanki Tomás az önce onun atalarına küfretmişti.

"Michel Foucault mu?"

"Evet, Michel Foucault," dedi Tomás, adamın söze dökülmemiş kuralını benimseyerek. "Bu aralar tarihsel bir araştırma yaptığımı biliyorsun. Nasıl olduğunu sorma ama Michel Foucault'nun adı geçti. Ne olduğunu tam olarak bilmiyorum ama araştırmamda onunla alakalı bir şey var. Bana onun hakkında ne söyleyebilirsin?"

Profesör elini salladı. Anlatacak çok şey vardı ama nereden başlayacağını bilmiyordu sanki. "Oh, Michel Foucault! Immanuel Kant'tan sonra gelen en büyük filozof odur. *Saf Aklın Eleştirisi*'ni okudun mu?"

"I-ıh... hayır."

Saraiva iç çekti. "Gelmiş geçmiş en önemli felsefi metindir, *mon cher*," dedi, Tomás'a bakarak. "Kant, dünyayı olduğu gibi bilemediğimizi, anlayışımızın sadece bizim yorumumuzla kısıtlı kaldığını söylemiştir. Objelerin gerçek doğalarının nasıl olduğunu bilmiyoruz. Sadece insanlara özgü algılarımızla o objeleri yorumluyoruz. Örneğin insanlar dünyayı yarasalardan daha farklı deneyimler. İnsanlar resimler görürken, yarasalar sonar sistemleriyle etraflarını inceler. İnsanlar renklerin ayrımına varır, köpeklerse dünyayı siyah beyaz görür. Hiçbir deneyim diğerinden daha doğru değildir. Sadece farklıdır. Kimse mutlak gerçeğe sahip değildir, sadece mutlak gerçeğin kendilerine göre yorumlanmış haline sahiptir. Eğer Platon'un ünlü 'Mağara Alegorisi'ne dönersek Immanuel Kant der ki hepimiz aslında o mağaraya kendi algılarımızla zincirliyiz. Etrafımızdaki gerçekleri değil, o gerçeklerin gölgelerini görüyoruz sadece." Saraiva, Tomás'a baktı. "Anladın mı?"

Tomás düşüncelere dalmış bir şekilde bir dalganın kıyıya vurmasını izledi. Gözlerini dalgadan ayırmadan başıyla onayladı. "Evet, Foucault da mı bunu diyor?"

"Michel Foucault bundan çokça etkilenmiştir, evet. Tek bir gerçek değil de birkaç gerçek olduğunu fark etmiştir."

Tomás kaşlarını çattı. "Tek bir gerçek olmadığını nasıl söylersin? Eğer bu sandalyenin ahşap olduğunu söylersem doğruyu söylüyor olmaz mıyım?" Tomás okyanusu gösterdi. "Eğer okyanusun mavi olduğunu söylersem doğruyu söylemiş olmaz mıyım?"

Saraiva gülümsedi. Bu konular uzmanlık alanıydı. "*Saf Aklın Eleştirisi*'nden sonra fenomenolojistler bu soruna bir çözüm bulmak zorunda kaldılar. Gerçek kelimesini tekrar tanımlamak bir zorunluluk halini aldı. Fenomenolojinin babası sayılan Edmund Husserl ortaya koydu ki kişilerin yargıları objektif değil, sadece gerçekliğin subjektif yorumlarıdır."

"Hımm, pek emin değilim," dedi Tomás tereddüt ederek. "Bana kelime oyunu gibi geldi."

"Kelime oyunu değil," diye üsteledi Saraiva. "Senin alanını, tarihi ele alalım mesela. Tarih kitapları Roma istilalarına karşı direniş gösteren Lusitanialıların lideri Viriatus'tan bahseder mesela. Fakat Viriatus'un gerçekten var olduğunu nereden bileceğiz? Ondan bahseden metinler aracılığıyla bu kanıya varıyoruz. Fakat ya metinler kurguysa? Sen benden daha iyi bilirsin ki tarihsel bir metin gerçeklerle değil de gerçeklerin anlatımıyla ilgilenir. Bu anlatımlar da doğru olmayabilir, hatta uydurulmuş bile olabilir. Bu yüzden tarihsel bağlamda gerçeklik objektif değil subjektiftir. Karl Popper, mutlak doğru diye bir şey yoktur, der. Mutlak yanlış ya da kısmen doğru vardır."

"Bu dediğin, her şey için geçerli," dedi Tomás. "Fakat benim soruma cevap vermiyor." Tomás tekrar ufku gösterdi. "Okyanusu

görüyorum, mavi olduğunun da farkındayım. Bunun subjektif olduğunu nasıl söyleyebilirsin?" Dudaklarını büzdü. "Benim bildiğim kadarıyla okyanusun mavi olması objektif bir gerçekliktir."

"Okyanus mavi değil. Gözlerimiz onu mavi görüyor çünkü mavi ışık spektrumdaki diğer dalgalardan daha iyi dağılıyor. Bu da okyanusun mavi gözükmesine sebep oluyor. Gerçeklikle ilgili asıl sıkıntı bu. Çünkü algılarımın bana ihanet edebileceğini biliyorum. Mantığım beni yanlış kararlar almaya itebilir, hafızam bana oyunlar oynayabilir. Mutlak gerçekliği de deneyimleyemiyorum. Sen okyanusa bakıp mavi görüyorsun ama köpeğin biri okyanusa bakınca onu siyah olarak görüyor çünkü renk körü. İkinizin de asıl gerçeklikten haberiniz yok. Sadece subjektif gerçeklik var elinizde."

Tomás gözlerini ovuşturdu. "Peki, Foucault'nun bunlarla alakası ne?"

"Michel Foucault çalışmalarını bu kavramlar üzerine inşa etti. Ortaya koyduğu şey, mutlak gerçek anlayışlarının meydana çıktıkları çağa bağlı olduğuydu. Tıpkı bir tarihçi gibi çalışarak gösterdi ki bilgi ve güç birbirine o kadar sıkı bağlarla bağlanır ki bilgi/güç haline gelirler. Sanki bir madalyonun iki yüzü gibi. Eserlerinin çoğunu bu temel ilke üzerine vermiştir." Tomás'ı işaret etti. "Hiç Michel Foucault okudun mu?"

"Aslında," dedi Tomás, arkadaşını gücendirmekten çekinerek. "Okumadım."

Saraiva ebeveynlere mahsus bir tavırla başını iki yana salladı.

"Bana ondan bahseder misin?"

"Nesinden bahsetmemi istiyorsun ki, *mon cher*? 1926'da doğdu. Eşcinseldi. Martin Heidegger'i keşfettikten sonra Friedrich Nietzsche'yle tanıştı. Nietzsche'nin eserlerinde bütün insan aktiviteleri üzerinde gücün etkisini gördü. Bu gerçeğin farkına

varmak onu derinden etkiledi. Her şeyin güçten beslendiği yargısına vararak gücün nasıl bilgi halinde kendini açığa vurduğunu analiz etmek için çalışmalara başladı. Sosyal kontrolü sağlamak için bilgi kullanımını araştırdı. Bilgi/güç bağı üzerine çalıştı."

"Nerede yazıyor bunlar?"

"Birçok kitabında. Mesela *Kelimeler ve Şeyler*'inde herhangi bir çağda düşünceyi etkileyen baskın anlayışı ve önyargıları analiz eder. *Kelimeler ve Şeyler* belki de Michel Foucault'nun en Kantvari eseridir. Kelimeler gerçeğin manifestosudur. Bu kitap bir bakıma mutlak doğru kavramını yıkmıştır. Çünkü eğer düşünce tarzımız çağın baskın anlayışları ve ön yargılarıyla kısıtlıysa bu da demektir ki objektif bir gerçeklik elde etmek imkânsızdır."

"Tıpkı Kant'ın dediği gibi."

"Tabii ki. Bu yüzden birçok kişi Michel Foucault'nun yeni Immanuel Kant olduğunu düşündü. Foucault, Kant'ın fikirlerini yeni bir bağlamda ele aldı," dedi Saraiva. En sevdiği filozofu intihalci gibi göstermemeye çalışarak. "Sana bir hikâye anlatayım. Michel Foucault, College de France'a bir konferans için davet edildiği zaman ona unvanını sormuşlar. Ne demiş biliyor musun?"

Tomás omuz silkti.

"Düşünce sistemleri tarihi profesörü." Saraiva kahkahalara boğuldu. "Adamın çift başlı olduğunu falan düşündüler herhalde." Eski anıları yâd edermiş gibi mutlu mutlu güldü Saraiva. "Michel Foucault gerçeği 'inşa edilen bir şey' olarak gördü. Her çağın bilgisi kendisine yeni bir 'gerçeklik' oluşturuyordu. Sonra da bu fikrini diğer bağlamlara taşıdı. Bir yazarın sadece kitaplar yazan bir insan olmadığını, onun da çağının dil okullarına, anlayışına göre ve daha birçok etmene göre şekillendiğine inanıyordu. Diğer bir deyişle, bir yazar da çağının ürünüdür."

"Ah," dedi Tomás, sanki en sonunda anlamış gibi. Aslında bu düşüncede çok olağanüstü ya da devrimsel bir şey göremiyordu ama Saraiva'yla tartışmak, onun hevesini kırmak istemiyordu. "Başka?"

Filozof arkadaşı ufka bakarak Foucault'nun eserleri hakkında uzun bir özete girişti.

"Hepsi bu," dedi Saraiva, bitirince. "*Cinselliğin Tarihi*'nin üçüncü cildinin notlarını baskıya verdikten iki hafta sonra hastaneye kaldırıldı. AIDS'e yakalanmıştı. 1984 yılının yazında öldü. Neden Michel Foucault'yla bu kadar ilgilisin?"

"Bir bilmeceyi araştırıyorum."

"İçinde Michel Foucault'nun ismi geçen bir bilmece mi?"

Tomás elini yüzünde gezdirdi, dikkati dağınık bir şekilde çenesini kaşıdı. "Evet, gibi gibi."

Tomás önündeki uçsuz bucaksız okyanusa baktı. Su sanki üzerine elmaslardan oluşan bir halı serilmişçesine parlıyordu. Güneş, sağ taraflarına doğru, bulutların arkasından batıyordu.

"Bilmece ne?"

Tomás tereddüt ederek Saraiva'ya baktı. Ona göstermeye değer bir şey miydi bilmece? Kaybedecek neyi vardı ki? Not defterini çıkarıp şifrenin yazılı olduğu kâğıdı Saraiva'ya gösterdi. "İşte burada."

Saraiva öne doğru eğilip ilginç soruya baktı.

FOUCAULT'NUN HANGİ EKOSU 545'TE SOLA SARKAR?

"Foucault'nun ekosu da ne demek?" dedi Saraiva, Tomás'a bakarak. "Ne ekosu?"

"Bilmiyorum, sen söyle."

Saraiva cümleyi tekrar inceledi.

"*Mon cher,* en ufak bir fikrim yok. Belki de eko diyerek Michel Foucault'nun eserlerini taklit eden, ondan esinlenen birisinden bahsediyordur."

"Bak bu ilginç bir fikir," dedi Tomás, düşünceli bir şekilde. Saraiva'ya baktı. "Foucault'dan esinlenen bir filozof biliyor musun?"

"Immanuel Kant aklıma geliyor ama Michel Foucault ondan etkilenmiştir, tersi değil."

"Kimse Foucault'dan etkilenmedi mi yani?"

"Michel Foucault'dan etkilenen birçok kişi vardır."

"Onlardan hiçbiri '545'te mi?'"

"Bu sorunun cevabını bilmiyorum çünkü '545'in ne olduğunu bilmiyorum."

Tomás gözlerini ayırmadan Saraiva'yı inceledi. "Aklına hiçbir şey gelmiyor mu?"

Saraiva alt dudağını ısırdı. "Hiçbir şey," dedi başını sallayarak. "Hiçbir şey gelmiyor. Bu bilmece neden bu kadar önemli?"

Tomás defterini iç çekerek kapattı, yapacak çok işi vardı. "Bunları hepsi bitince anlatsam?"

Saraiva bilmeceyi not aldı ve ceketinin cebine koydu. "Kitaplarımı etraflıca inceleyeceğim," diye söz verdi Tomás'a. "Belki bir şeyler bulurum."

"Teşekkürler."

"Ne yapacaksın şimdi?" diye sordu Saraiva.

"Bir kitapçıya uğrayıp Foucault'nun kitaplarını alacağım. İpucu oralarda bir yerde, küçük bir detayda büyük ihtimalle."

Restorandan beraber kalkıp park yerinde vedalaştılar. "Michel Foucault ilginç bir karakterdir," dedi Saraiva, ayrılmadan önce.

"Ne açıdan?"

"Bir keresinde gerçeği arayışında yazdığı bütün eserler hakkında ne demiştir biliyor musun?"

"Ne?"

"Hayatı boyunca sadece kurgu yazdığını söylemiştir."

13

Lizbon'un eski mahallelerinden biri olan Alfama'nın antika ve renkli bir havası vardı. Eski binaların yıpranmış cepheleri saksılar içindeki çiçeklerden görünmüyordu neredeyse. Büyük pencerelerin ve uzun balkonların önüne kuruması için giysiler asılmıştı. Çevresinde akıp giden hayata ilgisiz bir şekilde Tomás başını eğerek yürüdü ve tepeye ulaştığında rahatladı ve kalenin geniş sahanlığına adım attı.

Tomás kaydettiği ilerleme raporunu vermek için Moliarti'yle São Jorge Kalesi'nde buluşmak istemişti. Saraiva'yla olan buluşması sadece merakını daha da artırmaya yaramıştı. Toscano'nun çalışmasına dair araştırmasına devam edebilmek için Foucault'yla ilgili olan detayı çözmek zorundaydı. Daha da ötesi kasanın içindekilere erişmek için önemliydi.

Moliariti, on altıncı yüzyıla ait bir topun yanındaki bir eski zeytin ağacının altından ona el salladı. Kalenin restoranı ağacın altına bir masa koymuştu. Soğuk hava ve gri bulutlar dışarıda oturmak için güzel bir ortam sağlamasa da Tomás, Moliarti'nin yanına oturdu.

Yemekleri sipariş ettikten sonra sessizliği ilk bozan Moliarti oldu.

"Çalışmanda ilerleme kaydettiğini umuyorum."

"Kaydettim," dedi Tomás. "Fakat şu andaki sorunum Profesör Toscano'nun kasasının içindekilere ulaşabilmekte. Kasanın kombinasyonunu bıraktığı bir bilmecenin içine saklamış. O kasanın içinde ihtiyacım olan bütün bilgiler olabilir."

"Kasayı patlatıp belgeleri içinden almayı düşünmedin mi?"

"Ne?" diyerek güldü Tomás, Amerikalının patavatsızlığı onu eğlendirmişti. "Yapamam. Dul karısı izin vermez tabii ki."

"Hırsızlık süsü ver sen de," dedi Moliarti. O da Tomás'ın dürüstlüğünü yadırgamıştı.

"Tanrı aşkına, Nelson. Ben bir öğretim görevlisiyim, hırsız değil. Eğer dul kadının rızası olmadan kasasını çalıp patlatmayı düşünüyorsan ona uygun bir adam tut. Ben öyle bir insan değilim."

Moliarti iç çekti. "Tamam, tamam. Dediğimi unut."

"İyi," dedi Tomás. "Toscano'nun evinde bulduğum fotokopilere ve Lizbon, Rio, Cenova ve Sevilla'daki kütüphane kayıtlarına bakarak şunu kesin olarak söyleyebilirim ki Toscano vaktinin çoğunu Kristof Kolomb'un kimliği hakkında araştırma yaparak geçirmiş. Araştırıp topladığı bilgileri ve vardığı sonuçları açıklayacağım şimdi sana."

"Bir şey soracağım," dedi Moliarti. "Yani bana Toscano'nun Brezilya'nın keşfiyle ilgili herhangi bir çalışma yapmadığını mı söylüyorsun?"

"Projenin ilk günlerinde bu konuyu araştırdığına eminim. Fakat araştırmasının ortasında onu başka yönlere sevk eden bazı belgelerle karşılaşmış olmalı."

"Ne mesela?"

"Orasını bilmiyorum."

Moliarti başını salladı sinirle. "Orospu çocuğu!" dedi sakin olmaya çalışarak.

"Devam edeyim mi?" dedi Tomás temkinli bir şekilde.

"Evet."

"Kolomb ve Cenova'yla alakalı belgelere bakalım." Tomás eğilip çantasından bir deste fotokopi çıkardı. "Aslında Kolomb'un kimliği hakkındaki belgelerin neredeyse hiçbirine tam olarak güvenemeyiz. Orijinalleri kayıp ve kopyaları çıkaranların ne kadar dikkatli olduğunu bilmiyoruz. Belgelere müdahale bile etmiş olabilirler. Bazı durumlarda bazı belgeler sahte bile olabilir. Çoğu belgedeyse önemli noktalar değiştirilmiş bence. Bildiğin üzere bazen bir virgülün yerinin değiştirilmesi bile anlamı tamamen değiştirmeye yeter."

"Sen ne buldun?"

"Son buluşmamızda bahsettiğim gibi 1501'de Venedikli Angelo Trevisani arkadaşlarından birine, Peter Martyr'ın *De Orbe Novo Decades* isimli eserinin ilk baskının İtalyanca çevirisini yollamış. Bu kitapta Peter Martyr, kâşif "Christophoro Colombo Zenoveze" ile olan arkadaşlığından bahsederek, ilk defa kâşifin Ceneviz'le bağlantısı olduğunu ortaya koyuyor."

"Hı-hı."

"Sorun şu ki Toscano bu baskının bazı yerlerinin doğru olup olmadığından şüpheliydi. Bu yüzden notlarına Enric Bayerri y Bertomeu'nun bu belgeyle ilgili şüphelerini not etmiş. Bayerri y Bertomeu'yu ben de okudum. Eser eğitimli İtalyan halkı için yazılmışa benzediğinden Peter Martyr'ın metninin güvenilirliğini sorgulamış. *De Orbe Novo*, Amerigo Vespucci'nin Yeni Dünya hakkında yayımladığı belgeler gibi sansasyonel bir kitaptı sanki. Gerçeklerden bahsetmek yerine halkın istediklerini söylüyor gibi

bir hali vardı kitabın. İtalyanlar da Amerika'yı keşfeden kişinin İtalyan olmasını istiyorlardı."

"Anlıyorum," dedi Moliarti çenesini kaşıyarak. "Başka bir şey var mı?"

Tomás fotokopi destesinin arasından birkaç kâğıt çıkardı. "1516'da Kolomb'un ölümünden on yıl sonra Nebbio piskoposu olan Agostino Giustiniani isimli bir Ceneviz rahibi birkaç dilde yayımlanan bir metin kaleme aldı. Metnin başlığı *Psalterium Hebraeum, Graecum, Arabicum, et Chaldaeum*'du. Bu eser o ana kadar bilinmemiş şeylerin açığa çıkmasına yardımcı oldu. Giustiniani, Amerika'yı keşfeden adamın Christophorus Colombus'un *'patria Genuensis'* olduğunu, yani Ceneviz doğumlu olduğunu, *'Vilibus ortus parentibus,'* olduğunu yani soylu bir aileden gelmediğini ve babasının da *'carminatore'* olduğunu yani pamuk hallacı olduğunu yazmıştı. Giustiniani'ye göre Kolomb'un kendisi de bir pamuk hallacıydı ve basit bir eğitim almıştı. Ölmeden önce gelirinin onda birini Cenova'daki Saint George Bankası'na bırakmıştı. Giustiniani ikinci eseri *Castigatissimi Annali di Genova*'da aynı bilgiyi tekrarladı. Bu eserde sadece Christophorus'un mesleğini düzeltmişti. Artık pamuk hallacı değil de ipek dokumacısıydı Christophorus."

"Bugün bizim Kolomb hakkında bildiklerimizle uyuşuyor bu."

"Evet," dedi Tomás. "Fakat Toscano, notları arasında Agostino Giustiniani'nin eserleriyle alakalı bazı problemler saymış. İlk olarak Kolomb, Saint George bankasına gelirinin onda birini bırakmış olamaz çünkü beş parasız öldü. Sıfırın onda biri yine sıfırdır." Tomás gülümsedi. "Bu sadece komik bir detay. Daha büyük bir sorun ise Kolomb'un eğitimsiz bir ipek dokumacısı olduğu iddiası çünkü kafada büyük soru işaretleri uyandırıyor. Eğer eğitimsiz bir adamsa ve ipek dokumacısıysa bilinmeyen denizlerde keşifler yapacak kozmografi ve seyrüsefer bilgisine

nasıl sahip oldu? Krallar ona tek bir gemiyi değil de bütün filoyu nasıl emanet edebildiler? Amiral unvanını nasıl elde edebildi? Onun gibi halk tabakasından bir adam Filipa Moniz Perestrelo gibi Portekizli asil bir kadınla nasıl evlenebildi? Unutma ki karısı, Egas Moniz'in soyundan gelen General Nuno Álvares Pereira'nın akrabasıydı ve o zamanlar asilzadelerin sıradan insanlarla evlenmeleri imkânsız bir şeydi. Böylesine eğitimsiz birisi nasıl oldu da Kral II. João'nun, o zamanın süper gücüne hükümdarlık eden kralın huzuruna çıkabildi?" Tomás, Toscano'nun notlarını salladı. "Toscano'nun bunlardan hiçbirini mantıklı bulmadığı belli. Ayrıca Giustiniani, Kolomb'u kişisel olarak tanımıyordu. Tek yaptığı ikinci elden gelen bilgileri aktarmaktı. Kolomb'un İspanyol oğlu Hernando, Giustiniani'yi yalancı bir tarihçi olmakla itham etti ve Cenevizli yazarın 'hakkında pek az şey bilinen konularda' yalan bilgiler yaydığını da ekledi. Hernando'nun kullandığı bu gizemli ifadede babasının kimliğinden bahsettiği düşünülüyor."

"Anladım," diye mırıldandı Moliarti. "Başka bir şey var mı?"

Tomás kalemini ceketinin cebine koydu ve çantasından bir kitap çıkardı.

"Şimdi Kolomb'dan sonra en güvenilir şahide bakalım," dedi. "Hernando. Amiralin ikinci oğlu. İspanyol Beatriz de Arana'dan doğan çocuğu. *Amiral Kristof Kolomb'un Hayatı* adlı kitabın yazarı." Tomás kitabı havaya kaldırdı. "Şüphesiz bu kitap bilgi konusunda bir altın madeni olmalı. Kimse Hernando'nun babasını tanımadığını iddia edemez. Kimsenin elde edemeyeceği bilgilere sahipti. Hernando kitabın başında başkalarının yazdığı yalan yanlış biyografileri çürütmek için bu kitabı kaleme aldığını açıklıyor."

"Fakat Hernando babasının Cenevizli olduğunu doğruluyor mu?"

"Sorun da o işte. Babasının Cenevizli olduğunu kesin olarak açıklamıyor. Aksine, etrafta gezinen bilgilerin doğruluğunu test etmek için İtalya'ya üç defa 1516'da 1529'da ve 1530'da seyahat ettiğini yazmış. Akrabalarını aramış, soyadı Colombo olan insanları araştırmış, belediye kayıtlarına bakmış. Hiçbir şey bulamamış. Cenova'ya yaptığı bu üç ziyaretin hiçbirinde bir tane bile akrabaya rastlamamış. Fakat babasının Piacenza, İtalya'dan geldiğini gösteren kayıtlar bulmuş. Piacenza'da Colombo ismini taşıyan mezarlar görmüş. Ataları bir zamanlar çok şan şöhret sahibi olsalar da dedelerinin fakirleştiğini tespit etmiş. Babasının eğitimsiz olduğuna dair iddiaları da çizdiği haritaları ve yaptığı keşifleri göstererek reddetmiş. *Amiral Kristof Kolomb'un Hayatı*, aynı zamanda babasının Portekiz'e gelişini de anlatıyor. Babasının Portekiz'e, ailesinin genç Colombo isimli çokça tanınan bir üyesi sebebiyle geldiğini anlatıyor. Denizdeki bir savaş sırasında, Lizbon ile Cabo de São Vicente arasındaki Algarve'da, Amiral bu genç yüzünden on kilometre açıktan denize atlamış, bir küreğe tutunarak karaya kadar yüzmüş. Sonra da birçok 'Cenevizli soydaşının yaşadığı,' Lizbon'a gitmiş."

"İşte, gördün mü!" diye bağırdı Moliarti zaferle gülerek. "Kolomb'un kendi oğlundan kanıt."

"Seninle aynı fikirde olurdum," dedi Tomás, "eğer bu kitabı Hernando'nun yazdığından emin olsaydık."

Moliarti şaşkınlıkla kafasını kaldırdı. "Ne! Bu kitabı Hernando yazmamış mı?"

Tomás, Toscano'nun notlarına baktı.

"Görünüşe göre Toscano'nun bu konuda şüpheleri varmış."

"Ne şüphesi?"

"Metnin güvenilirliğine dair şüpheler. Hem de kitapta bazı ilginç çelişkiler ve tutarsızlıklar varmış," dedi Tomás. "İlk başta

el yazması ile başlayalım. Hernando kitabı bitirmiş ama yayımlamamış. Soyunu devam ettiremeden öldüğü için el yazması Portekizli yarı kardeşi Diego'nun en büyük oğluna, yani Hernando'ın yeğeni Luís de Colón'a geçmiş. 1569'da Baliano Fornari isimli Cenevizli bir beyefendi kitabı Latince, İspanyolca ve İtalyanca dillerinde bastırmak için Luís'yle bağlantı kurmuş. Hernando'nun yeğeni kabul edip elyazmasını adama vermiş. 1576'da Fornari kitabın İtalyanca çevirisini basmış çünkü 'Büyük kâşifin memleketi Cenova'nın herkesçe bilinmesini ve en çok onun adının duyulmasını,' istemiş. Diğer iki dilin çevirisini yayımlamamış ve el yazmasını da saklamış." Tomás, Hernando'nun kitabının İspanyolca kopyasını havaya kaldırdı. "Yani diğer bir deyişle bu elimizdeki kitap İtalyancadan bir çeviri, o da Cenova'ya görkem kazandırmak isteyen bir adamın İspanyolcadan İtalyancaya çevirttirdiği bir kitaptan." Kitabı masaya koydu. "Yani bu aslında ikinci el bir kaynak."

Moliarti bezmiş bir şekilde gözlerini ovuşturdu. "Neymiş bu tutarsızlıklar?" Garson tabaklarını masaya koydu.

"Her şeyden önce Piacenza'daki aile mezarları. Şehir mezarlığını ziyaret edince mezarları görüyorsun evet ama soy isimleri Colonna." Tomás gülümsedi. "Toscano, Cenevizli çevirmenin Colón'u Colonus haline getirdiğini, Colombus haline getirmediğini düşündü. Bu yüzden mezarların onların ailesine ait olmaları mümkün değil."

"Fakat Hernando babasının akrabası olan Genç Colombus yüzünden denize atladığını söylemedi mi? Akrabası Colombus işte."

Tomás güldü. "O Genç Colombo, Nelson." Tomás, *Amiralin Hayatı*'nı karıştırdı. "Kitap böyle diyor ama bu başka bir çelişki. Genç Colombo, asıl ismi Colombo bile olmayan bir denizci. Asıl ismi Jorge Bissipat. İtalyanlar ona Genç Colombo demişler ki

yaşlı Colombo ile ayırabilsinler. O da Guillaume de Casenove Coullon isminde bir Fransız."

"Her şey birbirine girmiş."

"Biliyorum ama durum bu. Şimdi düşünelim, eğer denizci Colombo'nun ismi Colombo değil de başka bir isimse nasıl oluyor da Hernando'nun babasıyla akraba olabiliyorlar? Buradaki tek ihtimal çevirmenin kitaba müdahalede bulunup Kristof Kolomb ile denizci Genç Colombo arasında gerçekte olmayan bir bağlantı kurması."

Moliarti huzursuzca kıpırdanarak arkasına yaslandı. Balığını bitirip tabağı itti.

"Colonna ya da Colombo, Piacenza ya da Cenova, sonuçta Hernando babasının kimliğini İtalya'ya kadar takip etmiş."

"Aslına bakarsan Profesör Toscano bu konudan da emin değilmiş," dedi Tomás defterinden okuyarak. "*Amiral'in Hayatı*'nda Piacenza'nın Kolomb'un gerçek memleketi olduğunu okuyunca yanına kurşun kalemle Piacenza'dan gelenlerin kâşifin ailesi değil de Filipa Moniz Perestrelo'nun, yani Kolomb'un Portekizli karısının ataları olduğunu not almış. Toscano orijinal metinde Hernando'nun Piacenza'yı Filipa'nın atalarının geldiği yer olarak yazmasına rağmen İtalyan çevirmenin bu bölümle oynayıp Filipa'yı Kristof yaptığını düşünmüş. Hatta sayfanın kenarına İtalyanca bir tabir olan '*traduttori, traditttori,*' yazmış, kelimesi kelimesine 'çevirmen, hain,' demektir."

"Çok fazla şüpheci yaklaşmış."

"Evet ama Kolomb hakkındaki her şeye şüpheci yaklaşılması gerekiyor. Hayatını çok büyük gizem ve çelişkiler sarmalıyor çünkü." Tomás tekrar *Amiralin Hayatı*'na baktı. "Sana Toscano'nun bulduğu diğer tutarsızlıkları göstereyim. Örneğin şu karaya kadar

yüzdükten sonra Lizbon'a gitme olayı, 'Cenevizli soydaşlarının birçoğu o şehirde yaşıyordu,' demiş Hernando."

"Buna da karşı çıkamazsın herhalde."

"Ama düşün bir kere, Nelson. Hernando daha birkaç sayfa önce Cenova'ya üç defa ziyarette bulunduğunu ve bir tane bile akrabasına rastlamadığını söylemedi mi? Babasının soyunun Piacenza'da olduğunu söyleyen de o. Neden bunları yazdıktan sonra babasının Cenova'dan olduğuna işaret edecek satırlar yazsın ki?" Tomás tekrar Toscano'nun notlarına baktı. "Profesör Toscano çevirmenin metne tekrar müdahalede bulunduğunu düşünüyor." Tomás birkaç fotokopi daha aldı. "Aslında *Amiralin Hayatı*'nda o kadar çelişki var ki Hernando'nun eserini inceleyen Rahip Alejandro de la Torre y Vélez de metnin birisi tarafından değiştirildiği kanısında."

"Yani bütün hepsinin uydurma olduğunu söylüyorsun, öyle mi?"

"Hayır. *Amiralin Hayatı* kesinlikle Hernando tarafından yazıldı. O konuda şüphe yok. Fakat basılan metinlerde o kadar fazla çelişki ve tutarsızlık var ki bunu sadece iki şekilde açıklayabiliriz. Ya Hernando bu kitabı yazarken aklı başında değildi ya da İtalyan okuyucuları tatmin etmek için birisi el yazmasının üzerinde oynamış."

"Kim oynamış?"

"Kimin oynadığı belli bence. Luís'den el yazmalarını alıp eserin sadece İtalyanca çevrisini yayımlatan Cenevizli Baliano de Fornari'dir tabii ki. Eserin başına, 'Amerika'nın keşfinin görkemi Ceneviz'in olmalı' yazarak niyetini belli etmiş zaten."

Moliarti sabırsızlıkla Tomás'a ilerlemesini işaret etti. "Devam et."

"Evet," dedi Tomás. "Şimdi en önemli şahide gelelim."

"Kime?"

"Kolomb'un kendisine."

"Ne demiş?" diye sordu Moliarti.

Tomás fotokopileri tekrar çantasına koyarken derin bir nefes aldı. "Şimdi Kolomb'un bütün hayatını geçmişini saklayarak geçirdiğini biliyoruz. Biz ona Kolomb diyoruz ama kendisinden bu isimle bahsettiği tek bir belge bile yok. Günümüze ulaşan belgelerde görüyoruz ki kendine her zaman Colom ya da Cólon demiş. Kendini hiçbir zaman Kristof Kolomb diye de tanıtmamış ve her zaman bilerek kendisiyle alakalı gerçekleri saklamaya çalışmış."

"Yani doğduğu yerin neresi olduğunu hiç söylememiş mi?"

"Şöyle diyelim. Kolomb her zaman kendisiyle ilgili bilgileri saklamakta çok ustaydı, sadece tek bir olay hariç." Tomás kenara koymuş olduğu fotokopileri eline aldı. "*Mayorazgo*'sunda."

"*Mayor* nesinde?"

"*Mayorazgo*, yani devredilemez mülkü, bir çeşit vasiyet. Kolomb, Yeni Dünya'ya doğru üçüncü yolculuğuna çıkmadan önce 22 Şubat 1498 tarihli vasiyetinde Portekizli oğlu Diego'nun haklarını belirledi." Tomás metinde göz gezdirdi. "Bu belgede Kolomb, hükümdara ulusa yaptığı katkıları hatırlatıyor ve Katolik Krallar ile en büyük vâris olan Prens Juan'dan kendi haklarının ve 'Haşmetmeap'ın çizilmesini emrettiği batıdaki farazi bir çizgiye kadar, yani Yeşil Burun Adaları'ından çok uzağa, Azorlar'ın beş yüz kilometre açığında bir uçtan öteki ucuna giderek kazandığı amiral rütbesinin' güvence altına alınmasını istiyordu. Kolomb ona tanınan hakların 'meşru ve atalarının soyadı olan Colón soyadını taşıyan ilk doğan oğlu Diego'ya' aktarılmasını belirtiyordu. 'Eğer Diego, vâris bırakmadan ölürse haklarının Diego'nun farklı anneden olan kardeşi Hernando'ya,

sonra Kolomb'un kardeşi Bartolomeu'ya, sonra da diğer ağabeyine, erkek vârisler olduğu sürece de bu şekilde devam etmesine' karar vermiş." Tomás başını kaldırıp Moliarti'ye baktı. "Bu detay önemli. Dikkat et 'Colombus soyadını taşıyan' demiyor. 'Colón soyadını taşıyan' diyor."

"Anladım," dedi Moliarti asık bir suratla. "Fakat nereli olduğu konusunda bir bilgi yok mu?"

"Geliyorum," dedi Tomás, Moliarti'ye sabırlı olmasını işaret ederek. "Aynı zamanda amiral kazancının bir kısmının da Saint George bankasına yatmasını istemiş ve varislerinin belgeleri nasıl imzalayacaklarını katı bir şekilde tasvir etmiş. Kolomb onların kendi soyadını kullanmalarını istemiyor, baş harfler ve noktalardan oluşan bir piramidin altına *el Almirant* diye imza atmalarını istiyordu." Tomás başka bir kâğıdı kaldırdı. "Senin ilgilendiğin yer burası, Nelson. Toscano da bu konuyla ilgiliymiş. Vasiyetinin bir bölümünde Kolomb ondan beklenmedik bir şey yazmış. Katolik Krallar'a Cenova'da doğmasına rağmen Kastilya'ya hizmet ettiğini hatırlatmış."

"Aha!" diye bağırdı Moliarti neredeyse sandalyesinden fırlayarak. "İşte kanıt!"

"Heyy, sakin ol bakalım!" dedi Tomás, Moliarti'nin heyecanına gülerek. "Vasiyetinin başka bir bölümünde vârislerinin her zaman Cenova'da aynı soydan birisini bulundurmalarını istemiş. 'Çünkü ben orada doğdum ve oradan geldim,' demiş."

"Gördün mü? Neden inanmıyorsun ki buna?"

"Her şey gayet açık," dedi Tomás kendinden emin bir şekilde gülümseyerek. "Eğer doğruysalar tabii."

Moliarti'nin heyecanının üzerinden kara bir bulut geçti. Gülümsemesi gitmiş, ağzı açık kalmış, gözleri şaşkınlıkla yerinden pörtler gibi olmuştu. "Yok artık!" diye bağırdı zıvanadan çıkarak.

"Olamaz böyle bir şey! Bunları hepsi yalan demeyeceksin bana, değil mi? Benimle dalga geçme!"

"Heyy!" dedi Tomás tekrar. Moliarti'nin bir anda parlamasından korkmuş, ellerini kaldırmıştı. "Bir saniye. Bunlar yalan ya da gerçek demiyorum. Tek dediğim belgeleri ve kayıtları inceleyip Toscano'nun notlarına bakmak, onun nasıl düşünmüş olduğunu ortaya çıkarmak. Bana bu yüzden para veriyorsun, öyle değil mi? Fark ettiğime göre Toscano, Kolomb hakkında yazılan klasik biyografilerin hiçbirine güvenmiyordu. Konu güvenilirlik olunca ortaya çıkabilecek problemleri gösteriyorum sana sadece. Bütün belgeleri ve kayıtları doğru kabul edersek Amiral'in hayatı tam bir çorba haline döner, bir anlam ifade etmez. Birkaç yerde birden doğmuş, birkaç ismi ve soy ismi olmuş, farklı yıllarda yaşamış bir insan haline gelir. Bütün araştırmalarını yaptıktan sonra neyin doğru neyin yanlış olduğuna senin karar vermen gerekli. Kolomb'un Cenevizli olduğuna inanmak istiyorsan aksini gösteren kanıtları göz ardı edersin olur biter. Tam tersi de geçerli. Ben burada Cenevizli hipotezini çürütmek için çalışmıyorum. Açık konuşmak gerekirse Kolomb'un nereli olduğu umurumda değil. Neden umurumda olsun ki?" Söylediklerini vurgulamak için duraksadı. "Yapmaya çalıştığım tek şey Toscano'nun araştırmasını tekrardan oluşturmak, beni bu yüzden tuttunuz."

"Haklısın," dedi Moliarti, daha sakindi şimdi. "Kusura bakma, gereksiz yere sinirlendim. Lütfen devam et."

"Şey," dedi Tomás. "Az önce de dediğim gibi Kolomb vasiyetinde iki defa Cenova'ya göndermede bulundu."

"İki defa Cenova'dan orada doğduğunu belirtir şekilde bahsetti yani?"

"Evet," dedi Tomás. "Şimdi her şey belgenin sahte olup olmadığına bakıyor. Bu vasiyetin kraliyet tarafından 1501'de onaylandığına dair bir belge 1925'te keşfedildi ve Simancas Ge-

nel Arşivi'nde saklanıyor. Sevilla'deki Genel Arşiv'de saklanan vasiyetinin fotokopilerini de çıkarıp getirdim." Elindeki birkaç kâğıdı salladı. "Amiral'in torunu Don Diego'nun 1578 yılındaki ölümünden sonra meşru vârisin kim olduğunu öğrenmek için yapılan *Pleyto Sucessorio*'nun, yani yargı soruşturmalarının merkezinde bunlar vardı. *Mayorazgo*'nun Colón soyadını da taşıyanların varis olabileceğini şart koştuğunu unutmayalım. Mahkeme ise Amiral'in bu kararını çiğneyerek Colombo soyadının da geçerli olduğunu ilan etti. Kristof Kolomb'un Batı Hint Adaları'ndan geliri olduğu için Colombo soyadına sahip kişilerin vâris ilan edileceği haberi İtalyanlar arasında çabuk yayıldı. İtalya'da çok fazla Cristoforo Colombo olunca mahkeme bütün vârislerin Bartolomeo ve Jacobo adında amcalara ve Domenico adında bir babaya sahip olmalarını şart koştu. Cuccaro Monferratolu Baldassare Colombo isminde İtalyan bir varisin Columbus soyadına sahip İspanyol vârislerle karşı karşıya geldiği durumlar oldu. Bu görüşmeler sürerken Verástegui isminde İspanyol bir avukat Prens Juan tarafından 22 Şubat 1498'te onaylanmış belgenin bir kopyasını çıkardı."

"Kim bu Prens Juan?"

"Katolik Krallar'ın ilk doğan oğlu."

"Elinde prens tarafından onaylanan bir belge var ama sen hâlâ gerçekliğini sorguluyorsun, öyle mi?"

"Sevgili Nelson," dedi Tomás, alçak bir sesle. "Prens Juan 4 Ekim 1497'de öldü."

"Yani?"

"1497'de ölmüşse 1498'te bir belgeyi nasıl onaylayacak?" Tomás göz kırptı. "Ha?"

Moliarti bir süre sessiz kaldı.

"Şey... Hımm..." diye mırıldandı bir süre sonra.

"Sevgili Nelson, bu çok önemli teknik bir sorun. *Mayorazgo*'nun orijinalliğine dair güvensizlik doğuruyor. İşin kötüsü tek çelişki bu değil."

"Dahası da mı var?"

"Tabii ki. Bak." Fotokopi metinden birkaç satır gösterdi. 'Aynı zamanda kral, kraliçe ve onların en büyük çocukları Prens Don Juan, lordumuz...' Tomás başını kaldırıp Moliarti'ye baktı. "Aynı sıkıntı burada da var. Kolomb sanki hayattaymış gibi Prens Juan'a hitap ediyor. Hâlbuki metnin yazılmasından bir yıl önce, on dokuz yaşında öldü. O zamanlar bu o kadar büyük bir olay olmuştu ki devlete ve kişilere ait bütün kurumlar kırk gün boyunca kapatılmış, İspanyol şehirlerinin kapılarına ve duvarlarına yas sembolleri asılmıştı. Bu şartlar altında sence kraliyet ailesine, özellikle de kraliçeye bu kadar yakın olan Amiral'in prensin ölümünden haberinin olmaması mümkün mü?" Tomás gülerek başını salladı.

"Bir de buraya bak," dedi fotokopileri göstermeye devam ederek. "'Bahsi geçen Don Diego ya da onun vârisleri Haşmetmeap'ın çizilmesini emrettiği batıdaki farazi çizgiye kadar, yani Yeşil Burun Adaları'ndan çok uzağa, Azorlar'ın beş yüz kilometre açığında bir uçtan öteki ucuna giderek kazandığım amirallik rütbeme sahip olacaklar.'" Tomás, Moliarti'ye baktı. "Bu kısa paragrafta bile birçok tutarsızlık var. Öncelikle Kristof Kolomb gibi büyük bir kâşif nasıl oldu da Yeşil Burun Adaları ile Azorlar'ı aynı meridyene koyabildi? Bu iki adayı da ziyaret eden, Amerika'yı keşfeden adam böyle bir hata yapabilir mi sence?

"İkinci olarak bu beş yüz kilometre olayı ilk olarak 1493'te yayımlanan Alçavoras Antlaşması'nda kullanılan Papalık fetvası *Inter caetera*'da geçti. 1498'de *mayorazgo* imzalandığında Tordesillas Antlaşması yürürlükteydi. Kristof Kolomb nasıl olur

da artık yürürlükte olmayan bir anlaşmanın dayandığı Papalık fetvasına atıfta bulunur?

Üçüncü olarak metinde 'Haşmetmeap'ın çizilmesini emrettiği batıdaki farazi çizgiye' ifadesini kullanılıyor. Bu metin yazılırken Kraliçe Isabel hâlâ hayattaydı. Altı yıl sonra 1504'te öldü. Kolomb, nasıl oldu da Katolik Krallar'a tekil şahısla hitap edebildi? Onu yok saydığını ima ederek kraliçeye hakaret mi etmek istedi? Yoksa bu belge 1504 yılından sonra dikkatsiz ve ülkeye yabancı birisi tarafından mı hazırlandı?"

"Anlıyorum," dedi Moliarti, hayal kırıklığına uğramış gibi görünüyordu. "Hepsi bu mu?"

"Hayır, dahası da var. Kolomb'un Cenova'dan iki defa bahsetmesini incelememiz gerekli." İki parmağını kaldırdı. "İki. Bu satırlarda kesin olarak Cenova'nın doğduğu şehir olduğunu söylüyor." Sandalyesinde geri yaslandı ve fotokopilerini düzenledi. "Kolomb hayatı boyunca nerede doğduğunu saklamaya çalıştı. Bu konuyla kafasını o kadar bozmuştu ki on dokuzuncu yüzyılın en ünlü kriminolojistlerinden Cesare Lombroso, onu paranoyak olarak nitelendirmişti." Tomás, Moliarti'ye baktı. "Kolomb ünlendikçe insanların doğum yerini ve ailesini bilmemesini o kadar fazla önemser olmuştu. Yıllar boyu doğum yerini sır olarak saklamak için uğraşıp didinen adam durup dururken neden fikrini değiştirip vasiyetinde Cenova'ya dair bir torba gönderme yapıp bir anda bütün emeklerini çöpe atsın? Akıl kârı geliyor mu sana?"

Moliarti iç çekti. "Yani bütün bunlar sahte öyle mi?"

"İspanyol mahkemesi bu karara vardı. Nelson. Sonra da toprakları Nuno adında Kolomb'un soyundan gelen Portekizli bir vârise verdiler."

"Şimdi Nelson sana diyeceklerimi iyi dinle. Ortada gerçekten bir vasiyet var ama kayboldu. İspanyol Salvador de Madariaga gibi tarihçiler vasiyetinin sahte olduğunu ama onun da şu an kayıp olan orijinale bakılarak hazırlandığını düşünüyor." Tomás notlarına baktı. "Tarihçi Luís Ulloa da aynı fikirde. Hatta kendisi, avukat Verástegui tarafından sunulan sahte *mayorazgo*'nun bir evrede sahte belge düzenleyen Luís Buzon'un karısı Luísa de Carvajal'ın elinde olduğunu ortaya çıkarmıştı."

"Peki Profesör Toscano? O ne düşünüyordu?"

"Toscano vasiyetin orijinalinden kopyalandığına ve onun da kaybolduğuna inanıyor. Dediğim gibi, herkes Kolomb'un vârisi olmak istiyordu. Ortada bu kadar para varken sahtekârların mantar gibi türemesi şaşılacak iş değil. Luís Buzon denen sahte belge düzenleyen adamın vasiyetin çoğu önemsiz noktalarını da doğru şekilde yansıtmış olma ihtimali var, belki de belgeyle çok oynamamıştır." Tomás başka bir şey eklemek istiyormuş gibi ellini salladı. "Açıkçası bu vasiyetin Kolomb'un öldüğü yıl, yani 1506'da ortaya çıkmamış olmasındaki tuhaflığı kabul etmek gerekiyor. Bu belge 1578'de, yani yaklaşık yetmiş yıl sonra ortaya çıktı ve taraflı bir şekilde değiştirildiği belli. Bu şartlar altında burada yazanlara nasıl güvenebiliriz ki?" Tomás yorulmaya başlamıştı. "Güvenemeyiz."

Moliarti teslim olarak omuz silkti. "*Mayorazgo*'yu unutalım. Daha başka belge var mı ortalıkta?"

"Aynı zamanlarda yazıldığı söylenen bazı belgeler var ama çok sonra ortaya çıktılar, özellikle on dokuzuncu yüzyıldan sonra. Onların detayları ve tutarsızlıkları da sana sunacağım rapora dâhil edilmiş olacak. Şimdilik en önemli belgeyi inceleyelim, olur mu?"

"Tamam."

"1799'da Cenovalı Filippo Casoni, içinde Cristoforo Colombo'nun soy ağacının da olduğu *Annali della repubblica di Genova* adlı bir kitap yayımladı. Kâşifinin soy isminin Colom mu yoksa Colón mu olduğu bilinmediğinden o bu soruna hiç değinmedi ve Colombo'nun Colom'un değişik bir hali olduğunu düşündü. Bu cesur davranış bir çığ etkisi yarattı ve resmî metinlerin önünü açtı. En önemli keşifse 1904'te akademik dergi *Giornale storico e letterario della Liguria*'da yayımlandı. Dergide Cenovalı Albay Ugo Assereto'nun 21 Ağustos 1479 tarihine ait bir noter kaydı bulduğu belirtildi. Kayıtta Christophorus Columbus'un sonraki gün Lizbon'a gideceği yazıyordu. Şu an Assereto Belgesi olarak bilinen belgede Kolomb'un yaşı '*annorum viginti septem vel circa*', yani yaklaşık yirmi yedi yaş olduğu belirtiliyor. O zaman da Kolomb 1451 yılında doğmuş olmalı."

"Bunların hepsinin sahte olduğunu söylemeyeceksin değil mi bana?" diye sordu Moliarti.

"Nelson," dedi Tomás gülümseyerek. "Bu kadar zalim olabileceğimi düşünebiliyor musun gerçekten?"

"Evet."

"Yanılıyorsun, Nelson. Böyle bir şeyi asla yapmam."

Moliarti'nin yüzüne temkinli bir rahatlık yerleşmişti. "İyi."

"Yine de..."

"Lütfen yapma..."

"Bütün belgelerin güvenilirliğini ince eleyip sık dokuyarak incelememiz gerekiyor. Gözümüzden hiçbir şey kaçmamalı."

"Bu belgelerde de çelişki ve tutarsızlıklar olduğunu söyleyeceksin bana, değil mi?"

"Ne yazık ki evet."

Moliarti hayal kırıklığıyla kafasını geriye attı. "Offf!"

"İlk dikkat etmemiz gereken konu bu belgelerin neden bu kadar geç ortaya çıktığı. Toscano notlarında Fransızca bir tabir kullanmış *'le temps qui passe c'est l'évidence qui s'efface.'* Zaman geçtikçe kanıtlar da yok olur. Fakat bu sefer bu durum tam tersine işlemişe benziyor. Zaman geçtikçe ortaya daha fazla belge çıkıyor."

"Bütün kayıtların sahte olduğunu söylüyorsun yani?"

"Hayır, bunu demiyorum. Kayıtlar Cenova'da Cristoforo Colombo isminde ipek dokumacısı birisinin olduğunu, Jacobo ve Bartolomeu isminde kardeşlerinin olduğunu ve babasının pamuk hallacı Domenico Colombo olduğunu ortaya koyuyor. Bu büyük ihtimalle doğru. Kimse bunu tartışmıyor. Kayıtların ortaya koyamadığı şey Cenova'da yaşayan bu adam ile Amerika'yı keşfeden adamın aynı adam olup olmadığı. Sadece tek bir kayıt bu bağlantıyı açık bir şekilde kuruyor." Havaya birkaç fotokopi kaldırdı. "O da Assereto Belgesi. Cenevizli Colombo ile İberli Colom arasındaki bağlantıyı, ipek dokumacısının Portekiz'e gitmek için yola çıktığı gün de dâhil detaylı bir şekilde kuran bir belge bu."

"Dur tahmin edeyim," dedi Moliarti alaycı bir şekilde. "Belge tam olarak güvenilir değil."

"Haklısın," dedi Tomás, Moliarti'nin alaycı tonunu duymazdan gelerek. "Beraber bütün resmi oluşturmaya çalışalım istersen. Cenevizli Columbus hakkındaki belgelerin on dokuzuncu yüzyılda mantar gibi ortaya çıktığını da unutmayalım. Büyük kâşif Yeni Dünya'ya yaptığı ilk yolculuktan döndükten sonra Barcelona'daki Ceneviz elçileri Francesco Marchesi ve Giovanni Grimaldi 1493'te bu keşfin haberlerini Cenova'ya gönderdiler ama ufak bir detayı atlamışlardı: keşfi gerçekleştiren amiralin onlarla aynı şehirden olduğunu. Cenova'daki kimse de onlara bu detayı hatırlatmamıştı. Buna bir anlam verebiliyor musun?

Dahası da var. 1492'de Amerika keşfedildiğinde ipek dokumacısı Cristoforo Colombo'nun babası hâlâ hayattaydı. Fakat onun ya da herhangi bir aile ferdinin, akrabanın ya da komşularından hiçbirinin Cristoforo'nun büyük başarısından söz etmediğini, bu keşfi kutlamadığını görüyoruz. Dahası resmî Ceneviz belgeleri Domenico'nun 1499'da fakir bir şekilde öldüğünü ve bütün mallarının ipotekte olduğunu gösteriyor. Kâşif, babası ölene kadar onun fakirliğine bir çare bulamamış. Hatta Domenico'nun borçlularından hiçbirisi babasının borçlarını oğlundan tahsil etmeye kalkışmamış.

Daha da ilginç olan şey ise ünlü kâşifin mirasını paylaşmak için neredeyse her yerden vârislerin türemesi. Sence Cenova'dan gelen kaç kişi vardı?"

Moliarti başını iki yana salladı. "Hiçbir fikrim yok."

Tomás işaret parmağı ile başparmağını birleştirerek, "Sıfır, Nelson," dedi. Verdiği cevabın bir süre etki etmesini bekledi. "Bu varislerden hiçbiri Cenova'dan gelmemişti." Keşfinin etkisini iyice hissettirmek için tekrar duraksadı. "Ta ki on dokuzuncu yüzyılda bir anda ortaya çıkan belgelere kadar. Fakat aklımızda tutmalıyız ki o zamanlardaki tarih araştırmalarına politik çıkarlar karışmıştı. İtalyanlar Liguryalı Giuseppe Garibaldi'nin önderliğinde ulusal bir birleşme ve değişme dönemi geçiriyorlardı. Kolomb'un İtalyan olmadığına dair ilk teoriler o zaman ortaya atıldı. Bu durum yeni devlet için kabul edilemezdi. Cenevizli Kolomb anavatanlarındaki milyonlarca İtalyan için ve Amerika'ya, Brezilya'ya ve Arjantin'e göçen İtalyanlar için hem bir gurur kaynağı hem de birleştirici bir güçtü. Bu yüzden tartışma şovenist bir hal aldı. Bu politik ve sosyal bağlamda Ceneviz teorisi sıkıntılarla karşılaşmıştı. Bir yandan o zamanlar şehirde Cristoforo, Domenico, Bartolomeo ve Jacobo isimli kişilerin yaşadığı kanıtlanmıştı, öbür yandansa bu kişilerin birbirleriyle ya

da kâşifle olan bağlantıları kurulamıyordu. Böyle bir bağlantı kurulsa bile zaten saçma olurdu çünkü Cenevizli Kolomb eğitimsiz bir dokumacıydı. İberli Kolomb ise kozmografi, denizcilik, diller ve okuma yazma konusunda uzman bir amiraldi. O zamanın politik anlayışı ve İtalyan milliyetçiliği tarihsel araştırmaların tarafsız bir şekilde yapılmasını engelliyordu. Sonra ne hikmetse ortaya Assereto Belgesi çıktı ve gerekli kanıtı sundu. Bu belgenin en çok ihtiyaç duyulan anda ortaya çıkması bile şüphe verici. Daha da şüphe uyandıran şey ise Albay Assereto'nun belgeyi teslim ettikten sonra hizmetlerinden dolayı general rütbesine terfi ettirilmesi."

"Bunların hepsi doğru olabilir ama dediğim gibi hepsi tartışmalı bilgiler. Assereto tarafından ortaya çıkarılan belgenin doğru olup olmadığının sorgulanmasını gerektirecek herhangi bir veri var mı?"

"Evet, var."

İki adam birbirlerine baktılar bir süre.

"Ne?" diye sordu Moliarti büyük bir hayal kırıklığıyla.

"Kolomb'un doğum tarihi."

"Nesi garip?"

"Assereto Belgesi doğum yılını 1451 olarak gösteriyor ama bu tarih önemli bir şahit tarafından yalanlanıyor." Tomás, meydan okurcasına Moliarti'ye baktı. "Bil bakalım Assereto Belgesi'nin verdiği tarihi kim yalanlıyor?"

"En ufak bir fikrim yok."

"Kolomb'un kendisi. Kolomb doğum tarihini gizlemek için çok uğraşmış, bunu biliyoruz. Oğlu Hernando babasının denizcilik hayatına on dört yaşında başladığını yazar. Fakat Kolomb'un kendisi hep yaşını gizlemiştir. İki olayda ağzından kaçırmıştır sadece." Tomás notlarına baktı. "İlk yolculuğuna çıktığında 21

Aralık 1492'de günlüğüne, 'Yirmi üç yıldır denizden neredeyse hiç ayrı kalmadım,' diye yazmıştır. Bu beyana dayanarak matematik işlemi yapmamız gerekiyor sadece." Tomás defterinden yeni bir sayfaya bir şeyler karalamaya başladı. "Denizde geçen yirmi üç yıl artı Kastilya'da denize açılma izni almak için geçen sekiz yıl, on dört yıl da çocukluğu dersek kırk beş sayısını buluyoruz. Diğer bir deyişle Kolom 1492'de Amerika'yı keşfettiğinde kırk beş yaşındaydı. 1492'den de kırk beş çıkarırsak 1447'yi buluruz. Doğduğu yılı yani."

Tomás tekrar notlarına baktı. "Sonra 1501 tarihli Hernando tarafından kopyalanan mektupta Kolomb, Katolik Krallar'a, 'Bu işle kırk yıldan fazla süredir uğraşıyorum,' diyor. İş dediği denizcilik." Tomás, az önceki hesabı yaptığı sayfaya döndü. "Kırk üzerine çocukluğunun on dört yaşını eklersek elli dördü buluyoruz. Bu mektubu 1501'de elli dört yaşında yazmış. 1501'den elli dört çıkarırsak yine 1447'yi buluyoruz. İki belge de Kolomb'un 1447'de yani, 1451'den dört yıl önce doğduğunu gösteriyor. Kolomb'un kendisi Assereto Belgesi'ni yalanlıyor. Bu durum belgenin güvenilirliğinin aldığı çok büyük bir darbe. Dahası Assereto Belgesi açık konuşmak gerekirse sadece bir taslak. Herhangi bir noter ya da otorite tarafından imzalanmamış ve böyle belgelerde âdet olduğu üzere bahsetmesi gerekirken Kolomb'un babasından bahsetmemiş."

Moliarti ağır ağır iç çekti. Sandalyesinde geriye yaslandı. Restoranın önündeki duvarı ve onun arkasındaki şehri izledi. "Söylesene, Tom," dedi, üzerlerine çöken sessizliği bozarak. "Kolomb'un Cenovalı olmadığını mı düşünüyorsun?"

Tomás eline bir kürdan alıp onunla oynamaya başladı. "Şurası çok açık ki Profesör Toscano'ya göre Kolomb kesinlikle Cenovalı değildi."

"Orasını anladım," dedi Moliarti. "Ama senin fikrini duymak istiyorum," dedi Moliarti, Tomás'ı işaret ederek.

Tomás gülümsedi. "Öyle mi?" Güldü. "Önümüzde iki yol var. Ya Ceneviz belgelerini ve kayıtlarını tutarsızlıklarına rağmen kabul edeceğiz. Ya da sayısız eleştiriyi düşünerek onun Cenevizli olmadığına karar vereceğiz." Tomás uyarı niteliğinde bir parmak kaldırdı. "Bu ikisinden daha mantıklı üçüncü bir hipotez var. Bu hipotez iki versiyonun da kısmen doğru olduğunu kabul ediyor ama ikisinde de yanlışlıklar ve tutarsızlıklar söz konusu."

"Bunu sevdim."

"Sevdin çünkü henüz böyle bir hipotezin ne anlama geldiğini bilmiyorsun, Nelson," dedi Tomás gülerek.

"Ne anlama geldiğini mi?"

"Evet, Nelson," Tomás iki parmağını kaldırdı. "Bu durumda ortada iki Kolomb var demek." Fikrin Moliarti tarafından anlaşılması için bir süre bekledi. "İki Kolomb. İlki 1451 doğumlu Cristoforo Colombo, eğitimsiz Cenevizli ipek dokumacısı. Diğeri ise 1447 doğumlu Cristóvão Colom ya da Cristóbal Colón, hangi milletten olduğu belli değil. Kozmografi ve doğal bilimler konusunda uzman, Latince biliyor, Amerika'yı keşfeden bir amiral."

Moliarti şok içinde Tomás'a baktı. "Bu olamaz."

"Sevgili Nelson, elimizdeki veriler bunu gösteriyor." Tomás gülümsedi. "İki ayrı Kolomb. Cenevizli dokumacı ve Yeni Dünya'nın kâşifi." İki parmağını birleştirdi. "Tarihin tek bir adam haline getirdiği iki adam."

Moliarti'nin omuzları teslimiyet halinde çöktü. "Anladım."

"Fakat bu durum ortaya çok büyük bir soru çıkarıyor."

"Neymiş?"

"Eğer Yeni Dünya'yı keşfeden Cenevizli dokumacı Cristoforo Colombo değilse, bu amiral kimdi?"

Moliarti gittikten sonra, Tomás düşüncelere dalmış bir şekilde kaleyi ve onu çevreleyen sokakları gezdi.

Lena'yı düşündü. Birkaç haftadır ona çok yardım ediyordu. Sorular soruyor, onun işiyle ilgileniyor, Toscano'nun şifresini çözmeye yardımcı oluyordu. Hatta Michel Foucault'nun makalelerini bile bulup getirmişti. Tomás'ın çalışmasına o kadar kendini adamıştı ki *Deliliğin Tarihi*'nin Portekizcesi olan *História da Loucura*'yı okuyor, orada 545 sayısını ya da onu çileden çıkaran şifrede geçen diğer kelimeleri arıyordu. Lena'nın yardımına ve kendi çabalarına rağmen Tomás hâlâ en ufak bir ipucu bulamamıştı.

Önünde okuyacak çok kitap, yapacak çok iş vardı.

Kitapçıya girip *Kelimeler ve Şeyler*'e baktı. Bu kitabın araştırmasında ona yardımcı olacağını umut ediyordu. Kitaplarla çevrili olmak vücuduna ve beynine iyi geliyordu. Tomás'ın daha etraflıca düşünmesini, bağlantıları daha iyi kurmasını sağlıyordu. Amin Maalouf'un iki kitabını bulup inceledi. *Tanios Kayası* ve *Semerkant*'dı bunlar. İkisini de almak istese de kendisini tuttu. Kısa vadede bu kitapları okuyacak zamanı olmayacak gibi görünüyordu.

Yine de o bölümde biraz takıldı, kitapların başlıklarına baktı. Gözüne Arundhati Roy'un *Küçük Şeylerin Tanrısı* adlı güzel kapaklı kitabı takıldı. Sonra Umberto Eco'nun *Gülün Adı* adlı kitabını görünce gülümsedi. Güzel kitap, diye düşündü, zor ama güzel.

Eco'nun diğer kitabı *Foucault Sarkacı*'ydı. Tomás dudaklarını büktü. Eco filozof Michel'le değil de fizikçi Léon Foucault'yla uğraşarak akıllılık etmişti. Léon Foucault on dokuzuncu yüzyılda dünyanın döndüğünü bir sarkaç yardımıyla göstermişti. Paris Gözlemevi'ndeydi o sarkaç şimdi. Tomás kitabın kapağına

bakarken o üç kelime sanki ete kemiğe bürünüp üzerine atlamış gibi hissetti. *Eco, sarkaç, Foucault.* Tomás donup kalmış, kapağa bakıyordu.

Eco, sarkaç, Foucault.

Elleri heyecandan titreyerek cebinden cüzdanını çıkardı ve Toscano'nun bilmecesini yazdığı küçük kâğıdı buldu. Tarih profesörünün çözülmez görünen şifresi elindeydi şimdi.

FOUCAULT'NUN HANGİ EKOSU 545'TE SOLA SARKAR?

Tomás'ın gözleri kitabın kapağı ve kâğıt arasında mekik dokudu. Eco, Foucault, sarkar. *Foucault Sarkacı* adlı kitap Umberto Eco tarafından yazılmıştı. Tomás yıldırım çarpmış gibi oldu.

Yüce Tanrım.

Bilmecenin anahtarı Michel Foucault'nun kitaplarında değil de diğer Foucault'nun sarkacı hakkında Umbero Eco'nun yazdığı kitaptaydı. Eko, Eco. Nasıl bu kadar aptal olabilmişti? Tomás kendi kendine küfretti. Bilmecenin çözümü ne zamandır burnunun dibindeydi. Michel Foucault'ya o kadar kafayı takmıştı ki gözünün önündeki şeyi görememişti. Bilmecenin Foucault sarkacından bahsettiğini kim olsa anlardı.

Aptal.

Kitabı ve elindeki kâğıdı incelemeye başladı tekrar. Gözü soruya takıldı. Daha doğrusu soru işaretinden önceki üç sayıya.

545.

Krallara layık bir ziyafet gören kıtlıktan çıkmış bir adam gibi parmakları titreyerek kitabın kapağını açtı. Hızla sayfaları çevirip 545'e gelince durdu.

14

Tomás çantasından *Foucault'nun Sarkacı*'nı çıkarıp uzattı. Lena kitabı görünce başını yana yatırdı. "O ne?" diye sordu, pedikürlü ayaklarını Tomás'ın kucağına uzatırken.

"Görünüşe göre Profesör Toscano, Umberto Eco'nun bu kitabına göndermede bulunuyormuş."

Lena kitabı alıp dikkatle inceledi. "545'inci sayfada ne var?"

Tomás kitabı aldı, 545'inci sayfayı açıp Lena'ya gösterdi. "John Dee'yi ve takvim reformunu incelemesiyle ilgili bir şeyler yazıyor."

"Bakabilir miyim?" diye sordu Lena elini uzatarak. 545'inci sayfayı büyük bir dikkatle okudu.

"Bunun... hiçbir anlamı yok," dedi Lena en sonunda gülerek. İlk sayfaları çevirip önsözleri ve ilk on bölümün adını inceledi. İlk epigrafı okuyunca duraksadı. Elini Tomás'ın koluna koyup doğruldu. "Bunu görmüş müydün daha önce?"

"Ne?"

Lena tiyatral bir sesle sayfada yazanları okudu. "*Bu yapıtı yalnızca sizler için, öğretinin ve bilgeliğin çocukları için yazdık.*

Kitabı inceleyin; birçok yerlere dağıtıp topladığımız anlama uygun olarak kavrayın onu; bir yerde gizlediğimizi bir başka yerde açığa vurduk; bilgeliğinizle anlayabilesiniz diye.[3] Heinrich Cornelius Agrippa'nın *De occulta philosophia* adlı kitabından alıntıymış." Tomás'a heyecanlı gözlerle baktı. "Sence bir alakası var mı bilmeceyle?"

"Olabilir," dedi Tomás, kitabı alıp epigrafı inceledi. "*Bir yerde gizlediğimizi bir başka yerde açığa vurduk* mu?" Tomás dikkatlice kitabı inceledi. Epigraftan sonra sadece 1 ve *Keter* yazılı bir sayfa vardı.

"Ne yazıyor orada?"

"İlk sefirah."

"Sefirah nedir?"

"Sefirah tekil, sefirot ise kelimenin çoğul halidir. Yahudi kabalasının temel öğretileridir. Evrendoğum kuramına göre evren on sefirottan oluşmuştur." Metnin ilk sayfasını çevirdi. Sol tarafta küçük boyutta 1 vardı. Romanın ilk cümlesini okudu. "*Sarkacı o zaman gördüm.*"

Kitabın sayfalarını karıştırdı ve on sayfa sonra yeni bir epigraf buldu. Bu epigraf Francis Bacon'undu, üstünde de 2 yazıyordu. On iki sayfa daha çevirince boş bir sayfada 2 ve *Hokhmah* yazısını gördü. Bu ikinci sefirahtı. Kitabın en arkasına gitti ve notları aradı.

Kitap on bölümden oluşuyordu, her bölüme bir sefirotun adı verilmişti. Hepsinin de alt başlıkları vardı. Bazısının alt başlığı fazla, bazısınınsa azdı. En çok alt başlığı olan sefirot 5 Geburah ve 6 Tiseret'ti. 5'in alt başlıklarına baktı. 34 ile 63 arasındaydılar. Gözü tekrar küçük kâğıda ilişti.

---

3 *Foucault Sarkacı*'ndan yapılan bütün alıntılar Şadan Karadeniz'in çevirisinden alınmıştır. (yay. n.)

FOUCAULT'NUN HANGİ EKOSU 545'TE SOLA SARKAR?

Tomás, 5'inci sefirah olan Geburah'ın alt başlıklarını çevirdi. Gözleri bir notlara bir bilmeceye kayıp duruyordu. Bilinmezliğin karanlığıyla çevrelenmiş küçük bir ışık hüzmesi bir anda yakıcı bir güneşe dönüştü aklında.

"Aman Tanrım!" diye bağırdı, koltuktan ayağa fırlayacaktı neredeyse.

"Ne var? Ne oldu?"

"Vay anasını!"

"Ne oldu?"

Tomás, Lena'ya sayfayı gösterdi. "Görüyor musun bunu?"

"Ne?"

Geburah'ın yanındaki 5 sayısını gösteri Tomás. "Bunu."

"Evet, beş bu. Ne olmuş?"

"Toscano'nun sorusundaki numara neydi?"

"545?"

"Evet. İlk sayıyı?"

"Beş."

"Diğerleri?"

"Dört ve beş."

"Dört ve beş değil mi? Beşinci bölümde kırk beş numaralı bir alt başlık var mı?"

Lena sayfaları karıştırdı. "Evet, var."

"O zaman Toscano 545'ten değil de 5:45'ten bahsediyordu. Bölüm 5, alt başlık 45. Anladın mı?"

Lena şaşkınlıkla elini ağzına kapadı. "Anladım."

"Şimdi bak," dedi Tomás, sayfaları karıştırıp kırk beş numaralı alt başlığın ilk cümlesini bulup gösterdi.

Lena satırı okudu. *"Bundan en beklenmedik sorulardan biri ortaya çıkar."*

"Anladın mı?" dedi Tomás gülerek. *"Bundan olağanüstü bir soru çıkıyor.* Ne olabilir acaba?" Kırışık kâğıdı tekrar kaldırdı havaya. "Foucault'nun hangi ekosu 545'te sola sarkar?" Tomás kaşını kaldırdı. "İşte bu olağanüstü bir soru."

"Vay!" diye bağırdı Lena. "Bulduk. Hatırlasana *'bir yerde gizlediğimizi bir başka yerde açığa vurduk.'* Beşinci bölüm kırk beşinci alt başlık kaçıncı sayfada?" Yüzünde kocaman bir gülümseme vardı.

Beraber sayfa numarasına baktılar. "Sayfa 373."

Tomás bir solukta 373'üncü sayfayı açtı. *"Bundan olağanüstü bir soru çıkıyor,"* diye okudu Tomás. *"Mısırlılar elektriği biliyorlar mıydı?"*

"Ne hakkında bu?"

"Bilmiyorum."

Tomás aç bir şekilde o bölümü taradı. Kayıp kıta Mu'ya, Atlantis ve Avalon adalarına, Maya efsanelerine ve Nibelunglarla ortadan kaybolmuş medeniyetlere değiniyordu bu bölüm. İkinci sayfadaki son paragrafı okuduğundaysa Tomás'ın kalbi deli gibi çarpmaya başladı. "Aman Tanrım," diye mırıldandı.

"Ne?"

Tomás, Lena'ya kitabı verip paragrafı gösterdi. Lena bir solukta okudu:

Yalnızca Kristof Kolomb'la ilgili tuhaf bir metin: Kolomb'un imzasını inceliyor, piramitlere doğrudan doğruya bir gönderme buluyor onda. Kolomb'un amacı, Kudüs Tapınağı'nı yeniden kurmaktı; sürgündeki Tapınakçılar'ın büyük üstadıydı çünkü. Bilindiği gibi bir Portekiz Yahudisi, dolayısıyla da

kabala uzmanıydı; tılsımlara başvurarak fırtınaları dindirdi, iskorbüt illetiyle başa çıkabildi.

Lena paragrafı yüzünde tatmin ve şaşkınlık ifadeleri ile bitirdi. Sonra da Tomás'a döndü.

"Kolomb Yahudi miydi?"

* * *

Kapının çalınması alışıldık değildi. Madalena Toscano normal kapı çalmaları zamanla öğrenmişti. Bu seferki farklıydı, hızlı ve set vuruşlar gelen kişinin acelesi olduğuna delaletti.

"Kim o?" dedi Madalena, titrek bir sesle.

"Benim," dedi kapının diğer tarafından adamın biri. "Tomás Noronha."

"Kim?" diye sordu Madalena. "Noronha kim?"

"Kocanızın araştırmasını derleyip yayımlamak isteyen profesörüm ben. Geçenlerde gelmiştim, hatırladınız mı?"

Madalena âdeti olduğu üzere güvenlik sürgüsünü açmadan kapıyı aralayıp baktı. Herkese derdi, Lizbon artık eskisi gibi küçük bir yer değil. Her taraf hırsız, yankesici, katil doluydu. Haberleri izleyen herkes bunu görebilirdi. Temkinli olmakta her zaman fayda vardı. Fakat kapının diğer tarafındaki adam öyle tiplerden değildi. Tomás öbür taraftan siyah saçları, yeşil gözleriyle ona gülümsüyordu. Onu tanıyınca kapıyı hemen açtı.

"Oh, sizsiniz demek," dedi kadın. Dikkatle sürgüyü çekip kapıyı açtı. "Buyurun, gelin."

Eski apartman Tomás'ı aynı çürük kokusu, aynı tozlu hava ve loş ışıkla karşıladı. Ağır perdelerin arasından ışık sızıyor, evin

ücra köşelerini aydınlatıyordu. Tomás iple bağlanmış beyaz bir paketi gecelik giyen ev sahibine uzattı. "Bu size," dedi.

Madalena Toscano küçük pakete baktı.

"Nedir bu?"

"Pastaneden size biraz tatlı aldım."

"Niye zahmet ettiniz canım..."

"Zahmet olur mu hiç."

Madalena, Tomás'ı oturma odasına götürdü ve paketi açtı. "Ne güzel!" diyerek tezgâhtan bir tabak alıp tatlıları ona dizdi. "Hangisini istersiniz?"

"Size aldım onları."

"Çok almışsınız, hepsini yiyemem ki. Hem bu kadar tatlı yersem doktorum beni öldürür." Kadın tabağı uzattı. "Lütfen, siz de yiyin."

Tomás tabaktan bir tane *duchaise* aldı. Uzun zamandır bunlardan bir tane yememişti. Madalena ise daha kıtır olan *palmier*'i seçti.

"En küçük oğluma dedim, 'Manuel, günün birinde babanın çalışmasının yayımlandığını görmek isterim,' dedim. Üniversiteden genç bir adamın evdeki belgeler için geldiğini ama bir süredir haber alamadığımı da söyledim."

"İşte geldim."

"Evet. Aradığınız şeyi buldunuz mu?"

"Neredeyse her şeyi. Sadece kasanızın içindekileri görmek kaldı."

"Ah evet. Kasa. Fakat dediğim gibi şifresini bilmiyorum."

"Bir dizi sayı, değil mi?"

"Evet."

"Son geldiğimde eğer ana kelimeleri bulursam geriye kalan tek şeyin o harfleri sayılara çevirmek olacağını söylediniz."

"Evet, kocam hep öyle yapıyordu."

Tomás gülümsedi. "Kelimeleri buldum."

"Öyle mi?" dedi Madalena. "Nereden biliyorsunuz?"

"Bana verdiğiniz şifre var ya."

"O karışık harfler mi?"

"Evet."

"Hatırladım, evet vermiştim."

"Onu çözdüm ve sanırım cevabı buldum. Deneyebilir miyiz?"

Madalena, Tomás'ı yatak odasına götürdü. Beraber kasanın önüne geldiler. Tomás çantasından not defterini çıkardı ve aradığı yeri buluncaya kadar sayfaları karıştırdı. Her harfin altına karşılık gelen numaraları yazmıştı.

P	O	R	T	E	K	İ	Z	Y	A	H	U	D	İ	S	İ
20	18	21	24	6	14	12	29	28	1	10	25	5	12	22	12

Tomás numaraları kasaya girdi. Hiçbir şey olmamıştı. Madalena'yla birbirlerine hayal kırıklığı içerisinde baktılar ama Tomás vazgeçmemişti. Sayıları teker teker yine girdi ama yine bir değişiklik yoktu.

"Kasanın şifresinin bu olduğuna emin misiniz?" diye sordu Madalena.

"Tamamen emin olamayız, değil mi? Ama doğru olduğunu düşünmüştüm."

"Belki de eş anlamlı bir kelimedir? Martinho bazen kelimelerle oynamayı severdi."

"Öyle mi?" dedi Tomás şaşırarak. Düşünceli bir şekilde çenesini kaşıdı. "Şey. On altıncı yüzyılda din değiştirmiş Yahudilere, Yeni Hıristiyanlar diyorlardı."

Cebinden kalemini çıkardı ve yeni bulduğu tabiri not etti. Sonra da altına onlara karşılık gelen numaraları yazdı.

Y	E	N	İ	H	I	R	İ	S	T	İ	Y	A	N
28	6	17	12	10	11	21	12	22	24	12	28	1	17

İki kombinasyonu da kilide girdikten sonra bir süre bekledi. Yine hiçbir şey olmamıştı. Küçük kapı açılmadı. Tomás iç geçirerek elini saçında gezdirdi. Aklında başka fikir yoktu. "Olmadı," dedi başını iki yana sallayarak. "Bu da değil." Madalena'yla birbirlerine baktılar. Kasanın kapağı hareket etmemişti.

Kil vazolardaki büyük çiçeklerin sanki birbirlerinin üzerine çıkıp daha fazla hava almak istiyormuş gibi bir halleri vardı. Merkezin etrafına dizilmiş taç yaprakları tüy kadar hafiftiler. Pembenin çeşitli tonlarına sahiptiler. Güzel, renklerle cıvıl cıvıl çiçeklerdi.

"Bunlar gül mü?" diye sordu Tomás, viski bardağıyla çiçekleri göstererek.

"Güle benziyorlar," dedi Constança. "Ama aslında şakayıklar."

Yemeği yeni bitirmişler, Margarida pijamalarını giyerken onlar da oturma odasında tembellik ediyorlardı.

"Ne anlama geliyorlar?" diye sordu Tomás. "Anlatsana." Aklını çalışmasından uzaklaştırmalıydı. Lena'yla görüşmeye başladı başlayalı Constança'yla pek konuşma ihtiyacı hissetmemişti. Şimdiyse sadece birini dinlemek istiyordu.

"Paiön, Yunan tanrılarının doktoruydu. Efsaneye göre özel bir çiçeğin tohumlarıyla Plüton'u tedavi etmiştir. Yaşlı Plinius şakayıkların yirmi hastalığın tedavisinde kullanılabileceğini söylemiştir ama bu hiçbir zaman kanıtlanmadı. Fakat şakayık

kökleri on sekizinci yüzyılda çocukları epilepsi nöbetleri ve kâbuslardan korumak için kullanılınca bu çiçekler de çocuklukla ilişkilendirildi."

Tomás çiçeklere baktı. "Bunların gül olduğuna yemin edebilirim."

"Gül gibiler ama dikenleri yok. Bu yüzden Hıristiyanlar bu çiçekleri Bakire Meryem'le ilişkilendirirler. Dikensiz bir gül."

"Peki, neyi temsil ederler?"

"Utangaçlığı. Çinli şairler genç kızların utangaçlığını tanımlamak için şakayıkları kullanırlar. Bu çiçekler bekâret ve utangaçlık anlamını taşır."

Tomás ayağa kalkıp kızının yatak odasına gitti. Onu yatağa yatırıp al yanaklarından öptü ve iyi geceler masalını anlatırken saçlarını okşadı. Babasının usulca anlattığı masalı dinleyen küçük kız uykuya teslim oldu. Gözleri kapandı. Nefes alışverişi daha derinden ve düzenli bir hale geldi. Tomás tekrar onu öpüp ışığı kapadı. Parmaklarının ucunda neredeyse nefes almayarak odadan çıktı. Kapıyı kapayıp oturma odasına döndü.

Constança koltukta uyuyakalmış, başı omzuna doğru düşmüştü. Karısını kucağına alıp yatağa taşıdı. Bir eliyle ceketini ve ayakkabılarını çıkarıp yatağa yatırdı. Battaniyeyi çenesine kadar çekti. Constança anlaşılmayan bir şeyler mırıldanarak yan dönüp yastığı kucakladı. Battaniyenin sıcaklığı çilli yanaklarının kızarmasına sebep olmuştu. Bir bebeğe benziyordu Constança. Tomás ışığı kapatıp oturma odasına dönmek üzereydi ki duraksadı. Kapıda durup uyuyan karısına baktı. Ses çıkarmamaya dikkat ederek karısına yavaşça yaklaştı. Bir süre onun uyumasını izledi. Sonra da yatağın ucuna oturdu. Sessizlik içinde onu izledi. Constança nefes aldıkça battaniye bir aşağı bir yukarı inip kalkıyordu.

Karısı, kendisi, kızı ve metresi için nasıl bir gelecek istiyordu? Hep bir şeyleri saklamak zorunda mı kalacaktı? Saraiva, objektif bir gerçekliğe ulaşamayacağını söylemişti ona. Fakat bir insan olarak her zaman başka bir tür gerçekliğe erişimi vardı, subjektif gerçekliğe. Ahlaki bir doğruya.

Dürüstlük.

Constança yastığa sarılırken masum ve narin görünüyordu. Bukleleri yastığa ve çarşafa yayılmıştı. Tomás iç geçirerek parmağını halka halindeki saç tellerinin arasına sokup onlarla oynadı. Karısının usulca nefes alıp verişini dinlerken Tomás, kendisinin baş edemediği zorlukla onun başa çıktığını düşünerek karısını takdir etti. Constança'nın yüzünü okşadı. Teni pürüzsüz ve sıcaktı. Elinde iki bilet olduğunu düşündü. Biri onun kalmasına izin veriyor, öbürü ise onu yuvasından çıkarıyordu. Bir karar vermek zorundaydı. Hayata geçiremediği hayallerini nasıl kızına dayattığını düşündü. Kızının durumu ona büyük bir darbe olmuştu. Dışarıdan öyle gözükmese de hiçbir zaman hazmedememişti bu durumu. Constança ise kendi hayal kırıklığıyla baş edebilecek cesareti bulabilmişti. Fakat Tomás başka türlü tepki vermişti. Hayal kırıklıklarıyla baş edemediği için huzur bulamadığı yuvasını dokuz yıl sonra terk etmişti. Belki de geri dönme vakti gelmişti onun için.

Sanki odanın gölgelerini aklına yazmak istermişçesine etrafına baktı. Karısının usulca aldığı nefesleri dinledi. Havada belli belirsiz asılı kalmış Chanel No. 5'i, karısının parfümünü içine çekti. Derin bir nefes aldı ve Constança'nın yüzünü okşarken bir karar verdi. Ne yapması gerektiğini biliyordu.

15

Saray, sanki bulutlar üzerinde duruyormuşçasına sisin arasından yükseliyor, Sintra Tepesi'ne melankolik bir hava veriyordu. Sfenksler, kanatlı yaratıklar ve korkutucu hayvanlarla dolu beyaz taştan yapılma cephe on beşinci yüzyılın Manueline Gotik havasını taşısa da kederli ve bir dereceye kadar da kötücül bir havası vardı. Tepenin yeşilliklerine sarılmış birkaç parça bulutun üzerinde yükselen bu saray, puslu öğleden sonra güneşinin gri ışıkları altında gururla yükseliyordu sanki. Dantel gibi örülü kuleleri, surları, topları ve mazgallarıyla fantastik bir hikâyeden fırlamış, zaman içerisinde kaybolmuş perili bir malikâne gibiydi.

Bahçedeki banklardan birine oturmuş olan Tomás hâlâ bu gizemli sarayın görünüşüne bir anlam verememişti. Quinta da Regaleira bazen masallardan fırlamış gibi çok güzel görünüyor, bazense karanlıklardan oluşan bir labirent halini alıp güzelliği korkutucu bir havaya bürünüyordu. Tomás'ın tüyleri diken diken oldu. Saatine baktı. Üçü beş geçiyordu. Moliarti geç kalmıştı. Üstüne üstlük saray da tenhaydı. Martın ortasında hafta içi bir gündü. Bu vakitlerde kimse sarayı ziyaret etmezdi. Sarayın bah-

çesinde daha fazla vakit geçirmek hiç de hoş bir düşünce değildi. İçten içe Moliarti'nin acele etmesini istedi.

Saraya bakmayı kesip önündeki heykeli incelemeye başladı. Olympos Dağı'nın habercisi Hermes'ti. Zarafetin tanrısıydı ama aynı zamanda düzenbazın tekiydi de. Ölülerin ruhlarını cehenneme taşırdı. Bu sebepten dolayı Hermetizm isminde bir terim ortaya çıkmıştı. Anlaşılamayan demekti. Tomás etrafına baktı. Hermes gerçekten de Quinta da Ragaleira Sarayı'na yaraşır bir tanrıydı. Burada hava gizem ve şifrelerle boğucu bir hal almıştı. Sanki sarayın taşları bile türlü türlü sır saklıyordu.

"Selam, Tom!" diye seslendi Moliarti, bahçenin merdivenlerini çıkıyordu. "Kusura bakma geç kaldım. Yolda kayboldum da."

Tomás onu karşılamak için ayağa kalktı. Sonunda yanına birisi geldiği için mutluydu.

"Önemli değil. Sarayı inceliyor, dağ havasının keyfini çıkarıyordum ben de."

Moliarti etrafına baktı. "Burası tüylerimi diken diken ediyor."

"Quinta da Regaleira belki de Portekiz'deki en ezoterik yerdir," dedi Tomás.

"Ne açıdan?" diye sordu Moliarti, tenha saraya bakarak.

"On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Portekiz hâlâ monarşiyken buranın arsasını Carvalho Monteiro isimli bir adam satın almış. Quinta'yı ezoterik, simyayla alakalı bir yer olarak inşa ederek Portekiz'in Keşifler Çağı'ndaki debdebesini tekrar hayata geçirmek istemiş. Etrafına bak. Sana neyi hatırlatıyor burası?"

Moliarti, sarayın gümüşi yapısına baktı. "Hımm," diye mırıldandı. "Belki de Belém Kulesi..."

"Aynen öyle. Neo-Manueline tarzı. Quinta eski tarzların tekrar kullanıldığı bir dönemde inşa edildi. Bu yüzden birçok yerde İsa Mesih Tarikatı'na göndermeler var. İsa Mesih Tarikatı

Portekiz'deki Tapınak Şövalyeleri'nin devamı niteliğini taşır ve ülkenin keşiflerinde çok etkileri olmuştur. Bu büyülü semboller kaynağını Roma, Mısır ve Yunanistan'dan alan Rönesans tarzının karışımı ile Tapınak Şövalyeliğinin birleşiminden meydana gelmiştir." Sol tarafını gösterdi. "Şu heykelleri görüyor musun?"

Moliarti geometrik Fransız bahçesindeki bir dizi heykele baktı. Heykeller hep düz çizgilerden oluşmuştu. "Evet."

"Bu sarayın sessiz gardiyanları onlar. Quinta da Regaleira'nın gizemlerini koruyorlar. Yürümek ister misin?"

Heykellerin önünden geçen patika üzerinde yürümeye başladılar. "Söyle bakalım," dedi Molairti. "İhtiyar hatunun kasasını nasıl açacağımızı öğrendin mi?"

Tomás başını salladı. "Kasayı açamadım ama ilerleme kaydediyorum. Profesör Toscano'nun bilmecesi kesinlikle *Foucault Sarkacı*'ndaki bir paragrafla alakalı."

"Emin misin?"

"Kesinlikle. Toscano, Kristof Kolomb'un kimliğini araştırıyordu. Onun Cenovalı olmadığından şüpheleniyordu. Bahsettiğim paragraf da o konuyla ilgili." Tomás elini saçında gezdirdi. "Fakat anahtarı oluştururken bir yerde hata yaptım galiba."

Orpheus ve Fortuna'yı geçtiler, bahçenin sonuna ulaşınca da sağa dönüp yokuş çıkmaya başladılar. Geometrik bahçe yerine romantik bir bahçeye bıraktı. Bu bahçede çimenler, taşlar, çalılar ve ağaçlar vardı. Dünyanın her bir köşesinden egzotik bitkiler getirilmiş, her yere manolyalar, kamelyalar, çanakeğreltileri, sekoyalar ve palmiyeler dikilmişti. Böylesine gür bir bitki örtüsünün ortasında sıra dışı bir göl vardı. Gölün üzeri ona bir taş oluşturan sık, zümrüt rengi yosunlarla kaplıydı. Bir yosun çorbasına benziyordu göl. İki vaklayan ördek suyun üze-

rine yüzüyor, gölün battaniyemsi yeşil yüzeyi peşlerinden açılıp sonra tekrar kapanıyordu.

"Nostalji Gölü," dedi Tomás. Gölün kıyısında bulunan devasa siyah kemerleri gösterdi. Bu kemerler yerin altına doğru uzanıyordu. Üstünden sarmaşıklar sarkan kafatası oyuklarına benziyorlardı. "Bunlar Kathar Mağaraları. Göl bu mağaraların içine doğru devam ediyor."

"Vay anasını," dedi Moliarti. Gölün etrafından dolaştılar, büyük bir manolya ağacın dibindeki küçük bir köprüden geçip kuartz ve diğer başka çeşit taşlarla kaplı küçük bir eserin önüne geldiler. Duvarın ortasında kocaman bir deniz kabuğu vardı. Bu kabuk suyun toplandığı havuz görevi görüyordu.

"Bu Mısır Çeşmesi," dedi Tomás, suyun toplandığı ters duran deniz kabuğunu göstererek. "Bu resimleri görüyor musun?" İki kuş resmine işaret etti. "Bunlar Mısır turnası. Mısır mitolojisinde Mısır turnaları Thoth'u, dillerin ve ezoterik bilginin babasını temsil eder. Hiyeroglif sistemini yaratan da odur. Yunanlar onu kimle özdeşleştirdiler biliyor musun?"

Moliarti başını iki yana salladı. "Fikrim yok."

"Hermes'le. Hermes Trismegistus'un simya çalışmaları Thoth ile Hermes'in birleşmesinden esinlenmiştir." Soldaki kuşun gagasındaki devasa yılanı gösterdi. "Bu Mısır turnası gagasında bir yılan tutuyor. Yılan bilginin sembolüdür." Koluyla sarayı işaret etti. "Buraya hiçbir şey rastgele koyulmamıştır. Her şeyin gizli bir anlamı, ilk çağlara dayanan bir kaynağı vardır."

"İyi de Mısır turnalarının Keşifler Çağı'yla alakası yok ki."

"Her şeyin Keşifler Çağı'yla alakası var. Eyüp Kitabı'nda bu kuş öngörüyü temsil eder. Tanrı sorar: 'Kim Mısır turnasına bilgelik verdi?' On beşinci ve on altıncı yüzyıllar öngörü yüzyılları değildir de nedir?"

Tomás sarayın duvarlarına baktı. "Portekiz keşifleri, Papa'nın da Fransa'daki zulümden kaçıp Portekiz'de sığınan Tapınak Şövalyeleri'yle bağlantılıdır. Aslında Tapınak Şövalyeleri on beşinci ve on altıncı yüzyıllardaki büyük deniz yolculukları için gereken denizcilik bilgisini de beraberlerinde Portekiz'e getirmişlerdi. Bu yüzden bütün keşiflerin etrafında kaynağını klasik çağlardan alan bir gizem perdesi ve insanoğlunun yeniden doğuşu fikri vardır.

"Bu binanın mimarisini anlamak için dört önemli metni bilmek gerekir. Vergilius'un *Aeneis*'i, Dante'nin *İlahi Komedya*'sı, Luís de Camões'in *Os Lusíadas*'ı ve içi gizem ve şifrelerle dolu olan bir Rönesans metni olan Francesco Colonna'nın *Hypnerotomachia poliphili*'si. Her biri öyle ya da böyle Quinta da Regaleira'nın taşlarını ölümsüzleştirdiler." Tomás gölün yanında, çeşmenin önündeki bir taş bankı işaret etti. "Oturalım mı?"

Bankın yanına gidip oturdular. Bankın iki yanında nöbet tutan tazılar, arkasındaysa elinde meşale tutan bir kadın vardı.

"Bu 515 bankı," dedi Tomás. "515'in neyi temsil ettiğini biliyor musun?"

"Hayır."

"*İlahi Komedya*'daki bir kod bu. Tapınak Şövalyeleri'nin intikamını alacak, Hıristiyanlığın üçüncü çağını, Kutsal Ruh'un Çağı'nı başlatacak ve dünyaya barış getirecek olan Tanrı'nın habercisine denk gelen sayıdır. Gördüğün gibi buradaki her şey gibi bu bank da bir alegori."

İkisi de oturunca Tomás çantasını açıp içinden bir not defteri çıkardı. "Sana anlatacak bir hikâyem var."

"Öyle mi? Anlat bakalım."

Tomás not defterini karıştırdı, sonra da arkasına yaslandı.

"Toscano'nun şifresini hatırlıyor musun? Sonunda onun Umberto Eco'nun kitabında yazdığı bir şeyi gösterdiğini anladım. Orada Kolomb'un aslında Portekizli bir Yahudi olduğu yazıyordu."

"Şaka yapıyorsun."

"*Foucault Sarkacı*'nı incele, hepsi orada yazıyor." Tomás, Moliarti'nin şok olmuş yüz ifadesini görmezden gelerek devam etti. "Eco'nun sayesinde araştırmamı tekrar yönlendirdim ve bazı şeylere rastladım. Senin de ilgini çekeceğine inanıyorum." Tomás notlarına baktı. "İlk olarak Kolomb'un hangi milletten olduğunu bugünün devletlerine bakarak söyleyemeyiz. Onun zamanında bu devletler bizim bildiğimiz şekilde var olmuş değillerdi. Bütün İber Yarım Adası, İspanya sayılıyordu. Portekizliler kendilerini İspanyol olarak görüyor, Kastilya onlar için Portekiz ifadesini kullanınca itiraz ediyorlardı. Hem o zamanlar Portekiz kâşifleri diye bir şey de yoktu. Kâşifler ya Portekiz Kralı'nın ya da Kastilya Kraliçesi'nin emrinde oluyorlardı. Örneğin Portekizli deneyimli bir denizci olan Ferdinand Magellan, Kastilya donanmasıyla dünyaya yelken açıyordu. Bu yüzden de Kastilyalıydı."

Tomás devam etti, "İkinci önemli şeyse Kolomb'un kimliği hakkındaki tartışmaların 1892 civarlarında başladığıdır. O zamanlar milliyetçilik iyice yükselmeye başlamıştı. İspanyol tarihçiler Ceneviz belgelerinde tutarsızlıklar bulmaya başlayınca ortaya iki hipotez attılar. Kolomb ya Galiçyalı ya da Katalan'dı. İtalyanlar o zamanın da etkisiyle yeni ülkelerini politik ve kültürel açıdan sağlam tutmak için böyle bir ihtimali şiddetle reddettiler. İki ülkede de sahte belgeler ortaya çıkmaya başladı."

Tomás kitaplığından küçük bir kitap aldı. "Bu elimdeki Kolomb'un gerçek kimliği üzerine araştırma yapan Simon Wiesenthal adında bir adamın kitabı. Wiesenthal, Soykırım'dan kurtulduktan sonra kaçak Nazileri avlıyordu. Wiesenthal, İtalyan

bir tarihçiye Kolomb'un kimliğiyle ilgili bir soru sorunca ondan şu cevabı almış." Tomás doğrudan elindeki kitaptan okudu. "'Ne bulduğunun önemi yok. Önemli olan Kolomb'un bir İspanyol'a dönüşmemesi.'" Tomás, Moliarti'ye baktı. "Başka bir deyişle tarihçi aslında gerçeklerle değil de Kolomb'un İtalyan kimliğini korumakla ilgileniyordu."

"Çok da ileri gitmeyelim," dedi Moliarti. Düşüncelerini toplamaya çalışır gibi elini saçında gezdiriyordu. "Söylesene, Tom, sence Kolomb'un İspanyol olma ihtimali var mı?"

"Hayır, bence yok. Kolomb'un Kastilya'da veya Aragon'da doğmadığına dair güçlü veriler var. İspanya'daki varlığına dair ilk belge 5 Mayıs 1487 tarihli ve bu ödeme kaydında Kolomb'un ismi 'Cristóbal Colomo, yabancı,' olarak geçiyor. Dahası Kolomb'un yabancı uyruklu olduğu Portekizli oğlu Diego'nun kraliyete dava açmasıyla İspanyol mahkemeleri tarafından ortaya konmuştur. Diego, Katolik Krallar ile babası arasında 1492 yılında imzalanan anlaşmaya uyulmadığı gerekçesiyle dava açmıştır. Duruşmada birkaç şahit, Kolomb'un İspanyolcayı aksanla konuştuğuna dair ifade vermiş. Mahkeme suçlamaların yersiz olduğunu, Krallar'ın İspanyol vatandaşı olmayan ve ülkede en az on sekiz yıl yaşamamış bir yabancıya böyle haklar veremeyeceğini söyleyerek davayı düşürdü." Tomás notlarına baktı. "Mahkeme'nin bulguları Madrid'deki El Escorial Kütüphanesi'nde Kodeks *V.II.17* adlı metinde bulunabilir. Bu belgede şöyle yazıyor. 'Bahsi geçen Don Cristóbal yabancı uyrukludur, ne bir yerli ya da komşu ne de Krallığın bir vatandaşıdır.'

"Cenevizli yani," dedi Moliarti.

"Israrcısın," dedi Tomás gülerek. "Belki de gerçekten Cenevizlidir, kim bilir? Yine de Portekizli olduğu hipotezini de değerlendirmemiz gerekir. Sanırım Toscano da buna inanıyordu. Umberto Eco da öyle." Tomás duraksayıp notlarına baktı. "İlk

önemli ipucu on beşinci yüzyılın en önemli kozmograf ve jeologlarından birisi olan Floransalı Paolo Toscanelli tarafından ortaya atılmıştır. Bu ünlü bilim insanı, Lizbon Katedrali rahibi Fernam Martins ve Kolomb'un kendisiyle yazışmıştır. Özellikle önemli olan yazışmaysa 1474 tarihinde Lizbon'a kâşifin kendisine yolladığı Latince yazılmış mektuptur." Tomás boğazını temizledi. "Toscanelli şöyle başlamış: *Mektuplarınızı aldım. Sizin, bütün Portekizliler gibi çok cesur olduğunuzdan ve her zaman büyük işlere kalkışma isteğinizden şüphem olmadığı için böylesi zorlu bir yolculuğa çıkmak isteyeceğinizden eminim.*"

"Eee?" dedi Moliarti mağrur bir edayla.

"Eee mi?" diyerek güldü Tomás. "Bu mektupta birçok önemli şey ortaya çıkıyor! En azından dört önemli şeyi öğreniyoruz. İlki, Kolomb zamanın en önemli bilim insanlarının biriyle mektuplaşmış."

"Bunda ilginç bir şey göremiyorum ben."

"Nelson, Kolomb'un Cenevizli cahil bir ipek dokumacısı olduğunu söyleyenler yok mu? Böyle bir insan Toscanelli'yle nasıl yazışabilir?" Tomás sorusunu vurgulamak için duraksadı. Sonra tekrar not defterine döndü. "İkinci şeyse Toscanelli'nin 'bütün Portekizliler gibi' demesi, buradan belli oluyor ki Toscanelli onun Portekizli olduğunu düşünüyordu." Tomás gülümsedi. "Üçüncü detay ise mektubun 1474 tarihinde yazılmış olması." Tomás elindeki kâğıdı salladı.

"İplik dokumacısı Cristoforo Colombo'nun Portekiz'e 1476'da vardığını söyleyen noter belgesi vardı ya hani? Kolomb şehre ayak basmadan iki yıl önce Toscanelli nasıl onunla yazışmış olabilir?"

"Birileri yanılmış olamaz mı?"

"Kimse yanılmadı. Tarihçi Bartolomé de Las Casas, 1501'de Segovia'da Kolomb ile Kral Ferdinand arasında geçen bir konuş-

mayı aktarıyor. O konuşmada Amiral'in on dört yılını Portekiz kralını ikna etmekle geçirdiğini söylediğini belirtiyor. Şimdi eğer Kolomb Portekiz'i 1484'te terk etmişse ve 1484'ten on dört çıkarırsak 1470'i buluyoruz." Tomás, Moliarti'ye baktı. "Kolomb'un 1470 yılında Lizbon'da olması gerekli. Dört yıl sonra da 1474'te Lizbon'da Toscanelli'nin mektubunu alıyor. Fakat Ceneviz belgelerine göre 1476'ya kadar Portekiz'e ayak basmıyor. Bu nasıl mümkün olabilir o zaman?

Nelson, göründüğünün aksine bunlar küçük detaylar değil, büyük problemler. O kadar büyük ki tarihçiler on dokuzuncu yüzyılı bu ilginç tutarsızlıkları tartışarak geçirdiler. Bunun sebebi de incelersek birkaç yıl boyunca aynı zamanda iki Kolomb'un yaşaması. Cenova'daki ipek dokumacısı ile Portekiz kralını Doğu Hint Adaları'nın batısına yapacağı keşif için kendisine filo vermesi konusunda ikna etmeye çalışan Lizbon'daki amiral."

Molairti oturduğu yerde huzursuzca kıpırdandı. "Dördüncü tutarsızlık nedir?"

"Toscanelli'nin mektubunun Latince yazılmış olması. Toscanelli İtalyan'dı. Eğer ikisi de İtalyan olsa ölü bir dilde iletişim kurmak yerine İtalyanca yazışırlardı, değil mi?"

"Evet ama o zamanlar iki İtalyan'ın Latince konuşması garip değildi ki. Farklı şehirlerden geliyorlardı ve ikisi de eğitimli insanlardı. Latince de bu eğitimi göstermenin bir yolu."

"Yani Kolomb eğityimli biriydi, öyle mi?" diye sordu Tomás gülerek. "Hani cahil bir dokumacıydı?"

"Sonradan eğitim almış belli ki."

"Bu mümkün, Nelson. Fakat unutma o zamanlar alt tabakanın eğitim imkânı pek yoktu."

"Belki kendine öğretmen tutmuştur, belki de kendi öğrenmiştir."

Tomás güldü. "Belki de. Kim bilir? Fakat bir detayın altını çizmeme izin ver. Sadece Toscanelli'yle değil, Kolomb kimseyle İtalyanca yazışmamış. Yazdığı mektuplar ya İspanyolca ya da Latince."

Moliarti şüpheci bir şekilde Tomás'a baktı. "Sana inanmıyorum."

"Dediğim doğru." Tomás el yazması mektupların fotokopilerini çıkardı. "Bak." Sayfayı kaldırdı. "Kolomb, bu mektubu İspanya'daki Ceneviz elçisi Nicolò Oderigo'ya 21 Mart 1502'de yazmış. Ceneviz arşivlerinde var bu mektup. Bil bakalım hangi dilde yazılmış. İspanyolca. Oderigo'ya gene İspanyolca yazdığı cevapta Kolomb mektubu bir başka Cenevizli için *çevirmesini* rica etmiş." Tomás, Moliarti'ye baktı. "İlginç, değil mi?"

Son bir fotokopi çıkardı çantasından. "Bu da başka bir İtalyan'a, Keşiş Gaspar Gorricio'ya yazdığı bir mektup. Yine, sürpriz sürpriz, İspanyolca yazılmış."

"Anlamıyorum, Tom. Kolomb'un İspanyol olduğunu düşünmediğini sen bana kendin dedin."

"Evet. İspanyol olduğunu sanmıyorum."

"Ama şimdi bana sadece ya İspanyolca ya da Latince yazdığını söylüyorsun."

"Evet, bu doğru."

"Ne demeye çalışıyorsun? Bildiğim kadarıyla Portekiz'de İspanyolca konuşulmuyordu."

"Evet, konuşulmuyordu."

"Yani bu durumdan ne çıkarmamız lazım?"

"Sana her şeyi anlatmadım henüz. Kolomb'un kişisel belgeleri zaman içinde kayboldu." Tomás elini kaldırdı. "Sana şimdi söyleyeceklerimi iyi dinle, Nelson çünkü önemli. Kolomb'un günlüğü korunamadı, elimizdeki tek şey onun on dokuzuncu

yüzyılda ortaya çıkan elde yazılmış bir kopyası. Bartolomé de Las Casas tarafından yazıldığına *inanılıyor.* Tabii bütün bu karışıklığın içerisinde birçok sahtesi ortaya çıktı. Bazı durumlarda kalpazanlar kendi teorilerini desteklemek için orijinal belgenin sadece küçük bir kısmını değiştirdiler. Diğer durumlardaysa belgelerin hepsi sahteydi. Bu sahte belgelerin ortaya çıkmasında iki sebep vardı genelde. Kolomb'un kendi milletlerinden olduğunu belirtmek ya da para kazanmak.

Açık artırmalarda nadir eserleri kapmasını bilen, orijinal el yazmaları konusunda uzman kişilerle konuştum. Kolomb'un kendi eliyle yazılmış ve orijinalliği kanıtlanmış bir el yazması ortaya çıkarsa paha biçilemez bir değerde olacağını söylediler. 'Bundan daha değerli bir belge Hz. İsa tarafından imzalanmış bir mektup olabilir sadece,' dediler. Böylesine astronomik sayıların döndüğü bir konuda elbette ortaya sahte belgelerin çıkması doğal."

"Yani diyorsun ki bütün belgeler sahte."

"Kolomb'un yazdığı düşünülen belgelerin ya bir kısmı ya da tamamı sahte."

"Cenevizli tanıdıklarına yazdığı mektuplar da mı sahte?"

"Evet."

Moliarti gülümsedi. "O zaman bu senin biraz önce ortaya koyduğun sorunu da çözmüş oluyor, değil mi? Eğer mektuplar sahteyse o zaman İspanyolca yazılmış olmaları da bir anlam ifade etmiyor."

"Çok şey ifade ediyor, Nelson. Demek ki kalpazanlar bile mektupların güvenilirliğini azaltacağı için Kolomb'un mektuplarını Tuscan'da yaşayan Cenevizlilere yazmaya cesaret edememişler. Bu da orijinallerin İspanyolca yazıldığını kanıtlıyor. Son olarak da Kolomb'u İtalyan yapmaya çalışan bir komplo olduğunu da kanıtlıyor."

"Saçma."

"Saçma değil, Nelson. İçine *Cenova* kelimesinin bilerek yerleştirildiği bir sürü sahte belge var."

"Savonna ve Cenova arşivlerindeki noterlik belgeleri de mi sahte o zaman?"

"Hayır, onlar büyük ihtimalle orijinal. Cristoforo Colombo isminde bir dokumacı vardı gerçekten. Bu konuda şüphe yok. Bu sahtekârlıklar denizci Cristóbal Colón'a dair bazı belgeleri değiştirmiş, Assereto Antlaşması ve Amiral tarafından Cenevizlilere yazılmış mektuplar gibi Colombo ile Colón'u birbirine bağlamaya çalışan bütün çabaları da etkilemişti. Kolomb'a dair bildiğimiz her şey İtalyanlar ve İspanyollar tarafından yazılmış. Bazıları daha masum olsa da bazıları değil."

"Anladım, devam et," dedi Moliarti sabırsızca. Tomás'ın defterini gösterdi. "Kolomb'un kendisi tarafından yazılmış herhangi bir şey olmadığına emin misin?"

"Şüphe götürmeyecek iki şey var sadece. İlki oğlu Diego'ya yazdığı mektuplar. Bu mektuplar kim olduğu kesin bilinen insanlar ve kurumlar tarafından korunup devredildiğinden hata payı olmadan takip edilebilir.

İkincisiyse Kolomb'a ait kitaplardaki kendisinin kenarlara aldığı notlar. Bu kitaplar Kolomb'un İspanyol oğlu Hernando tarafından Sevilla'daki Columbine Kütüphanesi'ne bağışlanmıştır. Fakat bazı notların Kolomb'un kardeşi Bartolomeu tarafından yazıldığı da söyleniyor. Yine de bazılarını kesin olarak Amiral'in yazdığını biliyoruz."

"Notlar hangi dilde tutulmuş?"

"Genelde İspanyolca. Bazıları Latince, iki tane de İtalyanca. Bu İtalyanca notlardan sadece bir tanesi kesinlikle Kolomb'a ait. Ama dahası da var."

Moliarti gözlerini devirdi.

"Kolomb tarafından yazılan bütün metinlerde İspanyolca olsun, Latince ya da İtalyanca olsun hepsinde Portekizce yazım yanlışları var."

"Nasıl yani?"

"Kolomb'un mektupları Portekizce hatalarla telef edilmiş. Hatta İspanyolca bile yazmamış *portanyolca* denen Portekizce ve İspanyolca karışımı bir dilde yazmış. Eğer Madrid'e gidip, '*Necesito un carro para ir al palacio*," dersem, bu "Saraya gitmek için bir araba istiyorum," demektir. Fakat bu cümleyi dediğimde benim Portekizli olduğumu anlarlar çünkü İspanyolcada '*carro*' demezler. İspanyolcada arabaya karşılık gelen kelime '*coche*'dir."

Moliarti arkasına yaslandı. Gözleri gölün yüzeyini kaplayan yeşil örtüydü. "Ah!" dedi. "Peki, Kolomb yazım yanlışlarını hangi kelimelerde yapmıştı?"

Tomás içten bir şekilde güldü. "Bence bu yanlış bir soru, Nelson. Doğru soru 'nerede yapmadı?' şeklinde olmalı," dedi Tomás göz kırparak.

Moliarti çok da eğlenmişe benzemiyordu.

"Kesinlikle onun olduğuna inandığımız tek Toskana lehçesi yazma denemesi, *Kehanetler Kitabı* adlı kitabının kenarına Mezmurlar 2:2'den yazdığı bir not. Yaşlı Plinius'un *Doğal Tarih* adlı kitabının ondaki kopyasının kenarlarında yirmi üç not var. Bunların yirmisi İspanyolca, ikisi Latince, bir tanesi de Toskana lehçesi. Uzmanlar bu notun Kolomb tarafından mı yoksa kardeşi Bartolomeu tarafından mı yazıldığı konusundan emin değil. Toskana lehçesiyle yazılan iki metin de çok komik bir şekilde on beşinci yüzyıl İspanyolca ve Portekizcesindeki kelimelerle dolu."

"Diğer notlar peki?"

"Genelde *portanyolca* yazılmış." Tomás notlarına baktı. "Hatta İspanyol tarihçi Altolaguirre y Duvale, Kolomb'un lehçesini kesinlikle Portekizceden aldığını söyler. Kolomb hayatının yirmi dört yılını İtalya'da geçirmiş ama sonra bir anda hem Toskana lehçesini hem de anadili olan Ceneviz lehçesini unutmuş, öyle mi? Aynı Kolomb on yılını Portekiz'de geçirmiş ama hayatının sonuna kadar bu dili unutmayıp Portekizce yazıp çizmiş. İlginç, değil mi?"

"Bana birkaç örnek ver."

"İspanyolca kelimelerdeki *ie* çift ünlüsünü ele alalım. Portekizce ve İspanyolcadaki çoğu kelime aşağı yukarı aynıdır. Tek fark İspanyolcada *ie*'yle Portekizcede ise sadece *e*'yle yazılırlar. Örneğin, Kolomb '*se entiende*' yazacağına '*se entende*' yazmış. Aynı şekilde '*quiero*' yazacağına '*quero*' yazmış. Aynı zamanda *ie* kullanmaması gereken İspanyolca kelimelerde ise yanlışlıkla kullanmış, tıpkı *depende* gibi, Kolomb *depiende* olarak yazmış. İspanyollar bilir ki sadece çat pat İspanyolca konuşan bir Portekizli koymaması gereken yere *ie* koyar."

"Ya kelime hazinesi?"

"Aynı tarzda. Mesela Kolomb *algun* yazmış, 'biraz' için kullanılan İspanyolca kelime *alguno* ve İtalyanca kelime *alcuno* oysaki. Aynı zamanda *ameaçaban* diye yazmış. 'Tehdit ettiler' demek için İspanyolca *amenazaban*, İtalyancada *minacciàvano* kullanması gerekirdi. Portekizcede 'riskli' ya da 'tehlikeli' için kullanılan kelime *arriscada* İspanyolcada *arriesgado*, İtalyancada *rischiosa* olarak yazılıyor. Ayrıca..."

"Tamam, tamam. Bu kadarı yeterli, anladım," dedi Moliarti derin bir nefes alıp boğazını temizleyerek. "Yaptığı bu yanlışların mantıklı bir açıklaması olmalı. Yoksa neden İspanyolca-Portekizce karışımı bir dilde yazsın..."

"Mantıklı açıklama mı? Nasıl bir mantıklı açıklama mesela?" Tomás öne doğru eğildi. "Cenova Devlet Arşivi'ndekiler bana o zamanlarda yurt dışında yaşayan İtalyanların birbirleriyle iletişim kurmak için Toskana lehçesini kullandığını söylediler."

"Bu doğru," dedi Moliarti.

"O zaman Kolomb neden kullanmadı?"

"Belki de Kolomb sadece Ceneviz lehçesini biliyordu. O da yazılı olarak kullanılan bir dil olmadığı için diğer Cenevizlilerle mektuplaşırken o lehçeyi kullanamazdı, değil mi?"

"Bence çok yaratıcı bir açıklama yaptın ancak Ceneviz lehçesinin yazılı olarak kullanılmayan bir dil olduğu yanlış bir varsayım. Cenevizli bir dil profesörü bu lehçenin Orta Çağ'dan beri yazılı olarak kullanıldığını söyledi. Bu durumda karşımıza iki soru çıkıyor. İlki, Kolomb eğitim almadığı için Toskana lehçesi konuşamıyordu ama sadece eğitimli insanların bildiği Latinceyi mi biliyordu? Hem bütün Cenevizliler tarafından konuşulan, eğitimliler tarafından yazılabilen Ceneviz lehçesinde yazmadı da Portekizce yanlışlarla dolu İspanyolca metinler mi yazdı? Dananın kuyruğu burada kopuyor. Neden sadece Kolomb'un herhangi bir İtalyan lehçesinde yazamadığını, bunun da en mantıklı açıklamasının hiçbirini bilmediği olduğunu kabul etmiyoruz? Ayrıca herhangi bir İtalyanca lehçesini bilmiyorsa o zaman doğal olarak İtalyan olmadığı sonucuna ulaşılabilir, değil mi?" Tomás duraksadı. "Hepsi bu değil ayrıca, Nelson. Dahası da var."

"Ne?"

"*Pleyto con la Corona* ve *Pleyto de la Prioridad* isimli duruşmalarda Kolomb'un başka bir ülkenin vatandaşı olduğu ortaya kondu. Amiral'i tanıyan tanıkların onun hakkında söylediği her şeyi okumadım fakat Simon Wiesenthal ve Salvador de Madariaga isimli iki tarihçinin araştırmalarını inceledim. Duruşmada

verilen çok ilginç bazı ifadelere rastlamışlar." Tomás tekrar notlarını kontrol etti. "Wiesenthal'a göre şahitlerden biri Kolomb'un çok iyi İspanyolca konuştuğunu ama Portekiz aksanı olduğunu söylemiş. Madariaga da, Kolomb'un her zaman Portekiz aksanlı bir İspanyolca konuştuğunu belirtmiş." Tomás zafer kazanmış bir edayla Moliarti'ye baktı. Az önce rakibini mat etmiş bir satranç oyuncusu havası vardı onda. "Gördün mü?"

Moliarti bir süre sessiz kaldı. Uzaklara dalmış, boş boş bakıyordu.

"Lanet olsun!" dedi kendi kendine. "Emin misin?"

"Tarihçilerin dedikleri bu." Tomás ayağa kalıp dolaşımı düzenlensin diye hareket etti. "Kolomb hakkında sıra dışı çok şey var, Nelson. İspanya'ya büyük ihtimalle 1484'te geldiğinde bil bakalım ilk kiminle görüşmüş?"

Moliarti de ayağa kalkıp gerindi. 515 numaralı bank güzel olsa da pek rahat değildi.

"Hiçbir fikrim yok, Tom."

"Marchena isminde bir keşişle. Hangi millettendi sence?"

"Portekizli?"

"Aynen öyle." Tomás gülümsedi.

"Bu bir şey kanıtlamaz ki."

"Tabii ki kanıtlamaz ama yine de ilginç bir detay." Tomás toprak patikada yürümeye başladı. Moliarti'yle beraber ağaçların arasında dolanıyorlardı. "Cevap isteyen çok soru var. Örneğin Kolomb Cenevizliyse neden kimliğini saklamak için bu kadar çaba gösterdi? Sonuçta o zamanlar Kastilya ve Cenova arasındaki ilişkiler iyiydi. Hatta Cenevizli tanıdıklara sahip olmak prestij meselesiydi. Akdeniz'de Saint George'un Cenova bayrağıyla yelken açan İngilizler koruma altındaydılar. Beyaz zemin üzerindeki kırmızı haçtan oluşan bu bayrağı sonradan İngilizler

kendi bayraklarına uyarladılar. Portekiz ve Kastilya arasındaki rekabeti düşünürsek bir Kastilya filosunu kumanda eden bir Portekizli sorun olurdu. Tam tersi de öyle. Portekizli kâşif Ferdinand Macellan'ın İspanyol filosunun dümenine geçip ilk defa yelken açtıklarında neler çektiğini hatırla. Kolomb Cenevizli olsa kimliğini saklamak zorunda kalmazdı ama Portekizliyse..."

Moliarti cevap vermedi. Bakışlarını yere sabitlemiş, omuzları sarkmıştı. Yüzünde huzursuz bir ifade vardı.

Düşüncelere dalmış bir şekilde Toscano'nun eski el yazmalarından derlediği bilgileri akıllarından tekrar tekrar geçirerek toprak yokuşu çıkmaya başladılar. Bu bilgiler tarihin tozlu rafları arasında saklı kalmış ve birçok defa değiştirilmişlerdi. Kırmızı ve sarı manolyalar yeşil patikaya renk katıyordu. Kayın, palmiye, çam ve meşe ağaçlarının arasına örgü gibi dikilmişlerdi. Hava serin ve ferahtı. Gül ve lalelerden yükselen hoş kokular orkidelerin şehevi güzelliğiyle birbirini tamamlıyordu. Gün uzamış, sanki doğanın üzerine bir rehavet çökmüştü. Gri bulutlardan gelmiş gibi dağın üstünden esen rüzgâr, ağaçların tepesini usulca sallıyordu. Ağaçlardan isketelerin tiz ve neşeli cıvıldamaları duyuluyor, sinekkuşlarının pes uğultularını ve bülbüllerin melodik seslerini bastırarak kendi seslerini duyurmaya çalışıyorlardı.

Dar patika bir avluya açılmışa benziyordu. Sol taraflarındaki duvarda bir çeşme vardı. Çeşmenin üstünde de yarım daire şeklinde bir taş bulunuyordu. "Bolluk Çeşmesi," dedi Tomás. "İsmine uygun olarak bu çeşme çok anlam barındırır. Bakalım tahmin edebilecek misin?"

Moliarti ağaçların arasındaki yapıyı inceledi. Yarım dairenin her iki ucunda da bir vazo gördü. Vazoların birinde bir satir, öbüründeyse koç kabartması vardı. "Satir kaosu temsil ediyor. Koç ise bahar ekinoksunu, yani düzeni. Satir ve koç yan yana

olduğunda bu vazolar *ordo ab chao*, yani kaostan çıkan düzeni temsil ediyor."

Yarım dairenin ortasında taştan oyulmuş kocaman bir taht vardı. Tahtın önünde de büyük bir masa. Çeşme'nin duvarında büyük bir deniz kabuğu, onun üzerinde bir dizi pul vardı.

"Bunun ne olduğunu bilmiyorum," dedi Moliarti.

"Bu, Nelson, bir mahkeme salonu. Taht, yargıcın oturduğu yer," dedi Tomás büyük taştan sandalyeyi işaret ederek. "Bunlar da adaletin pulları." Mozaiği göstererek devam etti. "Tapınak Şövalyeleri ve Masonların sembolizminde ışık ve karanlık, adalet ve eşitliği temsil eder. Işık ve karanlık bahar ekinoksuna denge getirdiği için büyük liderlerinin makamına geçip tahtına oturduğu gün o gündür." Mozaikten inşa edilmiş, başka resimlerin olduğu duvarı işaret etti. "Bu duvar Kudüs'teki Süleyman Tapınağı'nı temsil ediyor. Süleyman'ın Adaleti diye bir kavram duydun mu hiç?" Duvarın üzerine doğru iki piramit şeklindeki dikilitaşı işaret etti. "Dikilitaşlar Süleyman Tapınağı'nın girişindeki dikilitaşlar gibi dünyayı cennetle birleştiriyor. Adaletin gerçek sütunları bunlar."

Ağaçların arasından geçerek bu sefer daha büyük bir avluya çıktılar. Geldikleri yer, Muhafızların Kapısı'ydı. Burası iki semender tarafından korunuyordu. Ağaçların arasında zikzaklar çizerek yokuş yukarı tırmanmaya devam ettiler, ta ki yosunla kaplı taş gömüt bir yapıya gelene kadar. Tomás, Stonehenge gibi birbiri üstünde duran taş kemerlerin altından geçerek Moliarti'yi höyüğün içine soktu ve taş duvarlardan birini itti. Taş duvar dönüp açılınca Moliarti şaşkınlıktan neredeyse küçük dilini yutacaktı. Gizli geçitten girdiklerinde karşılarına bir kuyu çıktı. Parmaklıklara tutunarak aşağıya bakınca duvarın içine oyulmuş spiral bir merdiven ve korkuluklar gördüler. Merdivenin üstünde

sütunlarla desteklenmiş kemerler vardı. Gün ışığı tepeden girse de merdivenlerin duvara yakın oyukları karanlıktı.

"Nedir bu?" diye sordu Moliarti.

"Kabul töreni kuyusu," diye açıkladı Tomás. Sesi silindir duvarlardan çarparak yankılanıyordu. "Bir höyüğün içindeyiz, ölüm anıtının bir röprodüksiyonu. Burası gruba katılan insanın önceki hayatının ölümünü simgeliyor. Şimdi kuyudan aşağı inerek tekrar doğmamız, kendi içimize yolculuk yaparak aydınlanmış, kendisini bilmiş insanlar olarak kuyudan çıkmamız gerekli." Tomás başıyla Moliarti'ye takip etmesini işaret etti. "Hadi gel."

Saat yönünde dönerek inen merdivenleri takip ettiler. Zemin ıslaktı. Metalik ayak sesleri karanlık kuyunun içinde yankılanıyor, dışarıdan gelen kuş cıvıltılarıyla karışıyor sonra tekrar kuyunun içine doluyordu. Duvarlar ve korkuluklar yosun kaplıydı. Tomás ve Nelson parmaklıklara tutunarak aşağıya baktılar. Kuyu şimdi sanki yerin dibine doğru ilerleyen ters bir kule gibi gelmişti onlara.

"Kaç katlı bu şey?"

"Dokuz," dedi Tomás. "Bu sayıyı da şans eseri bulmamışlar. Dokuz sembolik bir sayıdır. Çoğu Avrupa dilinde 'yeni' kelimesiyle benzerlik gösterir. Portekizce de *nove* dokuz, *novo* yeni demektir. İspanyolcada *nueve* ile *nuevo*. Fransızcada *neuf* ve *neuve*. İngilizcede *nine* ve *new*. İtalyancada *nove* ve *nuovo*. Almancada *neun* ve *neu*. Dokuz, eskiden yeniye geçiş anlamına gelir. Portekiz'deki İsa Mesih Tarikatı'nın kökenlerinin dayandığı Tapınak Şövalyeleri'ni ilk kuranlar dokuz tane şövalyeydi. Süleyman, tapınağın mimarı Hiram Usta'nın bulunması için dokuz kişi yolladı. Demeter kızı Persephone'yi bulmak için dokuz gün dolaştı. Zeus'un dokuz gece sevişmesinden dokuz müz doğdu. İnsanın doğması için dokuz ay gerekli. Tek sayıların sonuncusu, sonun ve başlangıcın habercisi, zinciri kapayan sayı, dokuz."

"İlginç."

En dibe vardıklarında kabul kuyusunun merkezine baktılar. Üzerleri biraz çamurla kaplı sarı, beyaz ve kırmızı mermerlerden yapılmış bir daireydi. Dairenin içinde sekiz köşeli bir yıldız ve ortasında da bir başka daire vardı. Kırmızı mermerlerin dizilimi yıldızın dört köşesinden eşit kenarlı bir haç meydana getiriyordu. Bu, Batı'daki kiliselere sekizgen sembolleri getiren Tapınak Şövalyeleri'nin haçıydı. Yıldızın sarı uçlarından bir tanesi duvardaki bir oyuğu gösteriyordu.

"Bu yıldız aynı zamanda bir rüzgâr gülü," diye açıkladı Tomás. "Doğuyu gösteriyor. Güneş doğudan doğar, kiliseler doğuya bakar. Peygamber Ezekiel, 'Tanrı'nın azameti tapınağa doğuya bakan kapıdan doluyor,' demiş. Hadi mağaraya girelim."

Tomás taştan duvardaki bir açıklıktan içeri girince Moliarti bir an tereddüt etse de onu takip etti. Kör adamlar gibi duvarlara tutunarak yürüdüler.

Köşeyi döndükten hemen sonra sol taraflarında sarı ışıklar görmeye başladılar. Ortam biraz aydınlandığı için daha rahat yürüyebiliyorlardı artık. Tünel granitin içine oyulmuştu ve ne tarafa döneceği belli olmuyordu. Sağ taraflarında başka bir gölge gördüler. O da bilinmez dehlizlere gidiyor, içinde bulundukları mağaranın aslında karanlık bir labirent olduğu izlenimini uyandırıyordu. Tomás içinde bulundukları mağarayı iyi bildiği için bu sonradan ortaya çıkan yolu önemsemeyip yola devam etti, ta ki gün ışığı açık havayı müjdeleyinceye kadar. Işığa doğru yürüdüklerinde küçük bir şelalenin döküldüğü bir göl gördüler. Taştan bir kemerin altında duraksadılar. Yol gölün önünde çatallanıyordu ve hangi yöne gideceklerini karar vermeleri gerekiyordu.

"Sol mu sağ mı?" diye sordu Tomás.

"Sol?" dedi Moliarti tereddüt ederek.

"Sağ," dedi Tomás doğru yolu göstererek. "Bu tünelin sonu Vergilius'in *Aeneis*'inden bir bölümün canlandırmasıdır. Aeneas babasını aramak için yer altı dünyasına indiğinde önüne iki yol çıkar. Sola dönenler lanetlenenlerdir, cehennemde yanarlar. Sadece sağ taraftaki yol kurtuluşa götürür insanı. Aeneas sağ tarafı seçer ve Lethe Nehri'nden geçerek babasının olduğu Elysian Tarlaları'na ulaşır. Biz de onun yolundan gitmeliyiz."

Sağ tarafa döndüler. Tünel daha da karanlık ve dar bir hal almaya başladı. Bir noktadan sonra zifiri karanlığın içindeydiler ve yollarına nemli duvarlardan tutunarak yavaş yavaş devam ettiler. Dışarıdaki dünya sonunda görünür hale gelince tünelin içine ışık doldu ve gölün üzerindeki basmaları gereken taşları ortaya çıkardı. Bir taşın üzerinden öbürüne atlayarak öbür tarafa geçtiler ve kendilerini tekrar koruluğun içinde buldular. Daldan dala gezinen kuşların cıvıltısının ve çiçek kokularının tadını bir süre çıkararak dinlendiler.

"Ne kadar değişik bir yer burası," dedi Moliarti.

"Bu mülk aslında bütünüyle baktığında bir metin, Nelson."

"Nasıl yani? Az önce dediğin dört metinden mi bahsediyorsun?"

Muhafızların Kapısı'na tekrar gelene kadar ağaçların arasından yürüdüler. Oraya varınca Tomás misafirini Orta Çağ tarzında yapılmış kulelerden birine doğru yöneltti. Kulenin tepesinden girip aşağı doğru inmeye başladılar.

"Engizisyon zamanlarında toplum, hoşgörüsü olmayan bir kilise tarafından yönetiliyordu ve bu yüzden bazı eserler yasaktı. Sanatçılar baskı görüyor, yeni düşünceler susturuluyor, kitaplar yakılıyor ve resimler yırtılıyordu. Kitapları taşlara kazıma düşüncesi buradan geldi. Sonuçta Quinta da Regaleira da bu işlevi

görüyor. Taşa kazınmış kitap. Bir kitabı yakmak ya da bir tuvali yırtmak kolaydır ama bütün bir binayı yıkmak zordur. Bu sarayın Colonna'nın *Hypnerotomachia poliphili*'sinden esinlenilen ezoterik anlayışı yansıttığını ve Portekiz deniz keşiflerinin ardındaki düşünce sistemi tarafından desteklendiğini unutma. Bir anlamda *Aeneis*, *İlahi Komedya* ve *Os Lusíadas* aracılığıyla bu saray Portekiz keşiflerini ve bu keşiflerde Tapınak Şövalyeleri'nin oynadığı rolü temsil ediyor."

Daha geniş bir yola çıktılar. Leda'nın Mağarası'nın yanından geçerek mabede doğru ilerlediler. Açık havada olduklarından dolayı adımları artık eskisi gibi yankı yapmıyordu.

"Şimdi ne yapacağız?" diye sordu Moliarti.

"Mabede gidiyoruz."

"Hayır, onu sormadım. Araştırma konusunda diyorum."

"Ah," dedi Tomás. "Umberto Eco'nun yazdığı paragrafı dikkatlice okuyup Toscano'nun kasasını açabileceğim bir anahtar oluşturmaya çalışacağım. Kolomb'un kökenleriyle ilgili birkaç şeyi kesinleştirmem gerekli. O yüzden son bir seyahat yapmam gerekiyor."

"Tamam. Biliyorsun biz ödüyoruz, çekinme."

Tomás mabedin birkaç adım ötesindeki büyük ağacın yanında durdu. Çantasını açıp bir kâğıt çıkardı ve havaya kaldırdı. "Kolomb hakkında başka bir gizem de bu," dedi.

"Nedir o?"

"Veragua Arşivleri'nde bulunan bir mektubun kopyası."

Moliarti fotokopiyi aldı. "Ne mektubu?" Metni inceleyip başını salladı, sonra da Tomás'a geri verdi. "Bu onbeşinci yüzyıl Portekizcesi."

"Sana okuyayım," dedi Tomás. "Bu mektup öldükten sonra Kolomb'un kâğıtları arasında bulundu. Bu mektup Mükemmel

Prens lakaplı Portekiz Kralı II. João tarafından imzalanmıştı. Tordesillas Antlaşması'nı imzalayan, Kolomb'a batıya gitmek yerine Afrika'dan dolanmasının daha kısa olacağını söyleyen, aynı zamanda..."

"II. João'nun kim olduğunu biliyorum," dedi Moliarti sabırsızca. "Yani Kolomb'la mektuplaşmış öyle mi?"

"Evet," dedi Tomás, kâğıdın arkasını çevirip yatay ve dikey çizgileri gösterdi. "Bu çizgileri görüyor musun? Buralardan mektup katlanmış." Mektubu katlamaya başladı. "Eğer bu çizgiler üzerinde katlarsak arkadaki kelimeler bir araya geliyor ve alıcı kişinin kim olduğunu görebiliyoruz." Katlanmış mektubu kaldırdı. "Alıcı kişi olarak, 'Xpovam Collon'a, Sevilla'daki kıymetli dostumuza' diye belirtilmiş." Kâğıdı açıp içindeki metni okudu.

Xpoval Colon. Ben Portekiz ve Algarves'in, Afrika'nın iki tarafındaki denizlerin kralı ve Gine Lordu Dom João, size en yüksek takdirlerimi sunuyorum. Krallığımıza yazdığınız mektup okundu ve bizim hizmetimizde olmaktan duyduğunuz onur ve iyi niyet fark edildi. Krallık içtenlikle teşekkürlerini sunar. Ziyaretinize gelince, belirttiğiniz sebepler ve daha birçok konuda krallığımızın sizin yeteneklerinize ve zekânıza ihtiyacı olduğu âşikardır. Size en uygun olacak şekilde gelip huzura çıkmanızı arzu eder ve teşrif ederseniz memnuniyet duyarız. Gelmeniz halinde de size hizmetlerimizi sunmakta beis görmeyiz. Bazı taahhütlerden mütevellit bizim yargıçlarımızdan çekinirseniz bu belgeyle sizi temin ediyoruz ki burada kaldığınız süre boyunca herhangi bir sebepten dolayı ne tutuklanacaksınız ne de suçlanacaksınız, hiçbir şeyden hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacaksınız. Bu belge mahkemelerimiz için bir hüküm niteliği taşımaktadır. Bu yüzden tereddüt etmeden ivedilikle gelmenizi rica ederiz.

Size olan minnetimizin karşılığını bolca alacağınızdan şüpheniz olmasın.
Avis'te yazıldı. 12 Mart 1488. Kral.

"Değişik bir mektup, değil mi?" dedi Moliarti, merakı uyanmıştı.

"Aynı fikirde olmamıza sevindim. Görünüşe göre Kolomb, Kral II. João'ya bir mektup yollayıp onun hizmetine girmeyi teklif etmiş. Belli ki Kral'la mektuplaşırken Portekiz'in yargı sistemiyle başının belaya girebileceğine değinmiş."

"Ama neden?"

"Portekiz'de bir şey yapmış demek ki. Unutma Kolomb Portekiz'i 1484'te, yani bu mektuplaşmalardan dört yıl önce alelacele terk etti. Kolomb ve oğlu Diego'nun İspanya'ya kaçmasına sebep olan bir şey yaşandı ama ne olduğunu bilmiyoruz. Amiral'i çevreleyen gizemlerden biri de Portekiz'deki hayatı hakkında belge olmaması. Sanki hayatının o dönemi bir kara deliğe düşmüş."

"Kolomb'un Kral João'ya yazdığı mektup nerede peki?"

"Hiçbir zaman Portekiz arşivlerinde bulunamadı."

"Yazık olmuş."

"Başka bir detay daha var."

"Nedir?"

"Kral João'nun Kolomb'a samimi bir şekilde hitap ederek ondan 'Sevilla'daki kıymetli dostumuz,' diye bahsetmesi. Bu mektup eğitimsiz bir ipek dokumacısı ile güçlü bir kral arasındaki resmî bir mektuplaşma değil, birbirini yakından tanıyan iki insanın mektuplaşması."

Moliarti kaşını kaldırdı. "Bence bu durum, Kolomb'un kökenlerine dair sorunumuzla alakalı görünmüyor."

Tomás gülümsedi. "Belki de değildir," diye kabul etti. "Fakat en azından bize Kral ile Kolomb'un birbirlerini bizim sandığımızdan çok daha yakından tanıdıklarını ve Kolomb'un Portekiz sarayının yabancısı olmadığını gösteriyor. Bu da onun bir asilzade olup olmadığını sorgulamamıza yol açıyor. Kolomb'un asilzade olması iki noktayı daha anlamlı bir hale getiriyor. Birincisi asilzade Filipa Moniz Perestrelo'yla evlenmesi. O dönemde halk tabakası ile asilzadeler arasında evlilik düşünülemezdi. Eğer Kolomb asilzadeyse bu evliliğin gerçekleşmesi mantıklı."

"Hımm," diye homurdandı Moliarti. "Peki Kolomb'un asilzade olduğunu iddia eden hipotezin ikinci dayanağı nedir?"

Tomás çantasından başka bir kâğıt çıkardı. "İşte bu belge. Bu mektuplar Kraliçe Katolik Isabel tarafından Kolomb'a arma taşıma hakkının verildiği, 20 Mayıs 1493 tarihli mektuplar." Elinde tuttuğu kâğıdın altındaki bir paragrafı gösterdi. "Burada diyor ki, '*armas vuestras que soliades tener*' yani 'zaten sahip olduğunuz armalar.'" Tomás, Moliarti'ye soran gözlerle baktı. "Zaten sahip olduğunuz armalar mı? Kolomb zaten armaya mı sahipti? Cenovalı bir ipek dokumacısının nasıl arması olsun ki?" Bir parça kâğıt çıkarıp kâğıdın solundaki resmi gösterdi. "Bak şimdi. Bu Kolomb'un arması. Görebildiğin üzere dört resimden oluşmuş. Üstte kale ve aslan var. Kastilya ve León krallıklarını temsil ediyor. Sol alt köşede denizde bazı adalar var. Bunlar da Kolomb'un keşiflerini temsil ediyor." Sağ alttaki son bölümü gösterdi. "Bu da Isabel'in 'zaten sahip olduğun armalar,' dediği yer. Ne var burada?"

Tomás bir an duraksayıp sonra kendi sorusunun cevabını verdi. "Mavi bir arka plan üzerinde beş altından çapa. Şimdi şuna bir göz at." Tomás sağ taraftaki Portekiz armasını gösterdi.

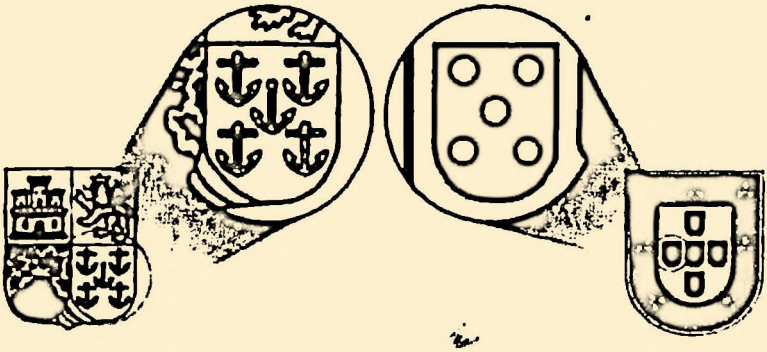

"Görebildiğin üzere Kolomb'un armasının son bölümündeki çapalar ile Portekiz kraliyet armasındaki detaylar birbirine çok benziyor. Portekiz kraliyet arması haç şekilde dizilmiş beş kalkandan oluşuyor, kalkanların içinde de tıpkı Kolomb'un çapalarının dizilişinde olduğu gibi beş nokta var. Bu kraliyet armasını hâlâ Portekiz bayrağında görebilirsin. Kolomb'un arması León, Kastilya ve Portekiz sembolleriyle direkt olarak bağlantılıydı."

"Çok ilginç. Fakat o zamanlar kimse Kolomb'un Portekizli olduğunu yazılı olarak herhangi bir belgede onaylamamış mı?"

Tomás gülümsedi. "Aslında bakarsan bu dediğin olmuş. *Pleyto de la Prioridad*'da iki şahit söyledi. Hernán Camacho ve Alonso Belas isimli iki şahit Kolomb'dan 'Portekiz'in oğlu' diye bahsetmişler."

"Çok da büyük bir olay gibi görünmüyor. Anlaşılan o zamanlar herkes yalan söyleyip sahte belgeler hazırlıyormuş."

"Başka bir detayı da eklememe izin ver lütfen," dedi Tomás notlarına tekrar bakarak. "Kolomb'un kökenleri hakkında İspanyol ve İtalyan tarihçilerin çekişmelerinin iyice kızıştığı bir ortamda İspanya Kraliyet Coğrafya Topluluğu'nun başkanı Ricardo Beltrán y Rózpide şu esrarlı satırların olduğu bir metin

kaleme almış. 'Amerika'yı keşfeden adam Cenova'da doğmamış, İber Yarımadası'nın batısından, Ortegal ve Saint Vincent burunlarının arasındaki yerden gelmiştir.'" Tomás, Moliarti'nin gözlerinin içine baktı. "Bu çok ilginç bir tespit."

"Kusura bakma," dedi Moliarti, "ama neresinin ilginç olduğunu anlamadım."

"Nelson, Ortegal Burnu Galiçya'da."

"Tamam işte. O zamanlar İspanyol birinin Kolomb'un İspanyol olduğunu söylemesinden daha doğal ne olabilir ki?"

"Ama Saint Vincent Burnu, Portekiz'in en güneyindeki bir noktada."

"Oh."

"Dediğin gibi milliyetçiliğin tırmandığı bir ortamda İspanyol bir tarihçinin Kolomb'un Galiçyalı olduğunu söylemesi son derece doğal olacaktı. Fakat Amiral'in doğum yerini belirtmek için neden bütün Portekiz kıyısını içine alacak şekilde bir yer belirtti? Bu normal değil." Tomás parmağını kaldırdı. "Tabii sakladığı bir şeyler varsa o ayrı."

"Var mıydı peki?"

Tomás, evet, anlamında başını salladı. "Görünüşe göre sakladığı bir şeyler varmış. Beltrán y Rózpide'nin Afonso de Dornelas adında Portekizli bir arkadaşı vardı. Bu adam aynı zamanda ünlü tarihçi Armando Cortesão'nun da arkadaşıymış. Ölüm döşeğinde Beltrán y Rózpide arkadaşına João da Nova'nın Portekizde bulunan özel bir arşivdeki belgelerinde Kristof Kolomb'un kökenlerini tamamen açıklayan bir ya da birkaç belge olduğunu söylemiş. Dornelas birkaç defa ona hangi özel arşivden bahsettiğini sorsa da Beltrán y Rózpide ona Kolomb'un kökenlerinin İspanya'da çok tartışılan bir konu olduğunu, eğer belgeler ortaya çıkarsa

bir isyan bile çıkabileceğini söylemiş. Birkaç dakika sonra da ölerek sırrını mezara götürmüş."

Tomás dönüp tekrar mini bir katedrale benzeyen mabede doğru yürümeye başladı. Quinta da Regaleira'nın duvarlarının arasındaki gizemli mekânlardan biriydi bu da.

Fakat sıradaki durağının gizeminin yanında mabedin bir önemi yoktu.

16

Tomás, Chiado'nun kalabalığını hiç sevmiyordu. Etrafta arabasıyla bir süre dolaştıktan sonra bir yer altı otoparkı buldu ve arabasını park etti. Kaldırım taşlarıyla kaplı bir meydandan geçerek Rua Garrett'e doğru ilerledi, yürürken diğer yayaların kendisine çarpmamasına özen gösterdi. Bazıları yukarı çıkıyor bazıları da aşağı iniyordu. Hepsinin bakışları sabitti. Ya maddi durumlarını ya da kız arkadaşlarını düşünüyorlardı. Patronlarından nefret ediyorlardı büyük ihtimalle. Belli ki gündelik hayat onları çok meşgul ediyordu.

En sonunda Rua Garrett'in kaldırımına varmıştı. Geniş kaldırım, müşterilerinin oturduğu masalarını kaldırıma yayan kafeler yüzünden ve Fernando Pessoa isimli ünlü şairin şapkalı ve yuvarlak gözlüklü bağdaş kurarken bir heykeli dolayısıyla olduğundan daha dar görünüyordu. Tomás, Lena'nın altın sarısı saçlarını görmek için etrafına baktı ama göremedi. Köşeyi dönüp Café A Brasileira'nın girişine yöneldi. Lizbon'un bohemleri ve edebî çevreleri bir zamanlar hep burada toplanırdı.

Kapıdan içeri attığı ilk adım Tomás'ı 1920'lere geri götürdü. Oda uzun ve dardı. *Art nouveau* stilinde döşenmişti. Yer

siyah ve beyazdı. Duvarlar dönemin resimleriyle doluydu. Oyma işlemeli ahşap döşemelerden eski şamdanlar sarkıyordu. Şamdanlar sanki mum taşıyan, ayakları bir yukarı bir aşağı uzanan örümceklere benziyorlardı. Zarif altın çerçeveli bir ayna bütün duvarı kaplamış, mekânı sanki olduğundan iki katı büyüklükte gösteriyordu. Küçük masalar aynanın yanına çekilmişti. Sağ taraftaki uzun tezgâh spagetti gibi kıvrık desenleri olan bir demir işlemesine sahipti. Tezgâhın arkasındaki raflarda şarap ve likör şişeleri sıralanmıştı.

Tomás, boş bir masa görünce oturdu, gözlerini tavana dikerek sağ omzunu aynaya dayadı. Müşterilerin hepsinin bir anda emir almışçasına kapıya doğru baktığını görünce Lena'nın kafeye girdiğini fark etti. Lena dar, dizlerine kadar gelen siyah bir etek giyiyordu. Beline de sarı bir kurdele bağlamıştı. Koyu gri çoraplar ve parlak siyah topuklular giymişti. Elindeki büyük alışveriş torbalarını Tomás'ı öpmek için eğildiğinde yanındaki sandalyeye koydu.

"*Hej*," dedi Lena. "Kusura bakma geciktim. Alışveriş yapıyordum."

"Sorun değil." Chiado, ünlü mağazaları ve moda butikleri sayesinde çok fazla turist çekiyor ve şehrin nispeten bu eski mekânını hayat dolu bir şekle sokuyordu.

"Ayaklarıma kara sular indi!" dedi Lena, uzun sarı saçlarını arkaya atarken. "Gün yeni başlıyor ama şimdiden pestilim çıktı."

"Çok alışveriş yaptın mı?"

Lena çantalarından birini aldı. "Birkaç şey aldım," dedi. Çantasından birini açıp ona kırmızı bir dantel gösterdi. "Beğendin mi?"

"Ne ki o?"

"Sütyen tabii ki, şaşkın," dedi Lena hınzırca göz kırparak. "Aklını başından almak için satın aldım. Ayrıca Rua do Ouro'daki eski asansörü de ziyaret ettim."

"Santa Justa Asansörü'nü mü?"

"Evet. Hiç gittin mi oraya?"

"Yoo, gitmedim."

"Tabii ki," dedi Lena gülümseyerek. "Yabancının gözleri yerlilerden daha uzağı görür. Yani yabancılar bazen orada yaşayan insanlardan daha çok yer gezer."

"Çok doğru," dedi Tomás, katılarak. "Bir şey sipariş etmek ister misin?"

"Hayır. Yedim ben."

Tomás gelen garsona hayır anlamında başını salladı. Adam tekrar müşterilerle tıklım tıklım olan gürültülü koridora döndü. Boşa harcayacak vakti yoktu.

Lena öne doğru eğilip Tomás'ın gözlerine bakmaya çalıştı. "Neyin var?" dedi, meraklı bir şekilde. "İki gündür seni görmüyorum ve gizemli davranmaya başlamışsın. Gözlerime bakmıyorsun. Neler oluyor?"

Tomás en sonunda kendini zorlayıp Lena'ya baktı. "Sana karşı adil davranmadığımı düşünüyorum."

Lena şaşkınlıkla kaşını kaldırdı. "Öyle mi?"

"Karımı hâlâ seviyorum."

Lena gözlerini kısıp ona baktı, anlamıştı. "Hımm," dedi. Sonra da gülerek Tomás'ın omzunu itti. "Endişelenmeni anlıyorum. Fakat karını sevmesen şaşardım zaten. Evlisin sonuçta."

"Umurunda değil mi bu durum?"

"Tabii ki değil. İkimizle de görüşebilirsin. Benim için sorun değil."

"Ama..." dedi Tomás, şaşırmıştı. "Hem seninle hem de karımla yatmama itirazın yok mu yani?"

"Hiçbir itirazım yok hem de," dedi Lena, Tomás'ın şaşkınlığına gülerek.

Tomás kafası karışık bir şekilde arkasına yaslandı. Ne diyeceğini bilmiyordu. Lena'dan böyle bir tepki beklememişti. "Şey, karımın bu durumdan çok da memnun olacağını sanmıyorum."

Lena omuz silkti. "O zaman ona söylemezsin sen de, değil mi?"

Tomás elini saçında gezdirdi. "Bu da bir sorun, böyle yaşayamam..."

"Ne demek böyle yaşayamam? Son iki aydır iki kadınla yaşıyorsun ve hiçbir tereddüdün yoktu. Ne oldu sana birden böyle?"

"Yani, ne bileyim. Aramızdaki ilişki hakkında şüphelerim var."

Şimdi şaşırma sırası Lena'daydı. "Şüphe mi? Ne şüphesi? Deli misin sen? Evde hiçbir şeyden şüphelenmeyen bir karın var. Sana rahatsızlık vermeyen ve bütün erkeklerin onun uğrunda deliye döndüğü bir kız arkadaşın var. Dahası karından ayrılmanı ya da boşanmanı da istemiyorum. Sorun ne burada? Şüphe edecek ne var?"

"Böyle bir hayatı istediğimden emin değilim, Lena."

Lena sudan çıkmış balığa dönmüştü. "Emin değil misin?.." Tomás'ı anlamaya çalışıyor ama anlam veremiyordu. "Tomás, neyin var senin?"

"Böyle devam etmek istemiyorum."

"Ne istiyorsun peki?"

"Ayrılmak istiyorum."

Lena'nın omuzları düştü, arkasına yaslandı. Tomás'ın deli olduğunu düşünüyormuş gibi bakıyordu ona.

"Ayrılmak mı istiyorsun?" diye sordu en sonunda, doğru duyduğunu onaylamak için.

Tomás başıyla onayladı. "Evet, affedersin."

"Deli misin sen? Neden?"

"Çünkü kendimi sürekli suçlu hissediyorum. Karımı seviyorum ve küçük bir kızım var. Bir yalanı yaşayamam, gerçeği istiyorum."

"Bırak şimdi!" dedi Lena. "Gerçeklerin altında çoğu zaman yalanlar gizlidir."

"Atasözleriyle konuşup durma artık."

Lena masanın üzerinden uzanıp Tomás'ın ellerini tuttu. "Seni mutlu etmek için ne yapmalıyım? Daha az mı görüşmek istiyorsun? Daha fazla seks mi istiyorsun? Ne istiyorsun?"

Tomás, Lena'nın bu ilişkiye dört elle sarıldığını görünce şaşırdı. Tomás kararını açıklayınca kadının kalkıp gideceğini sanıyordu.

"Bak, Lena. Sen çok iyisin. Harika bir kadınsın ve araştırmamda da çok yardımcı oldun ama ailemi seviyorum. Sabahları uyanmamın sebebi karım ve kızım. Bir an beni baştan çıkarıyorsun ama sonra ne kadar bencilce davrandığımı fark ediyorum."

"Beni terk ediyorsun yani. Öyle mi?"

"Gençsin, bekârsın ve güzelsin. Dediğin gibi elini sallasan ellisi. Beni neden istiyorsun ki? İkimiz de yolumuza gidelim ve arkadaş olarak kalalım."

Lena hayal kırıklığı içerisinde başını iki yana salladı. "Kulaklarıma inanamıyorum."

Tomás başka bir şey söylerse önceki dediklerini tekrar etmiş olacağından sustu. Birkaç saniye sonra ayağa kalkıp elini Lena'ya uzattı. Lena, Tomás'ın eline baktı ama elini tutmadı.

Tomás elini geri çektikten sonra kapıya doğru dönerek, "Sınıfta görüşürüz," dedi ve masaya biraz para bırakarak kafeden çıktı.

Lena gözleriyle onu takip etti.

"Erken öten horozu keserler," diye fısıldadı Lena.

17

KUDÜS

Sahnenin üzerinde zarafetle dans eden bir balerinin ayakları gibi, sarı ve kahverengi yapraklar yerden havaya yükseldi. Önce biraz hareketlendiler sonra yavaşça dönmeye başladılar. Ta ki Kudüs'ün eski şehir duvarının yanındaki kalabalık bir sokakta minik bir hortum halini alana kadar.

Tomás hızlı esen rüzgârlardan korunarak duvarın yanına yaklaştı ve adımlarını hızlandırdı. Sultan Süleyman Sokağı'ndan geçip Şam Kapısı'nın önünde kalabalığa karıştı. Her köşede taş gibi sert, fil dişi kadar yumuşak taşlar vardı; her biri kan, acı, umut, iman ve sefalet dolu hatıralarla yüklüydü.

Kudüs'ün yakıcı güneşi kafasında şapka ya da koruyucu başka örtüleri olmayan insanlar için dayanılmazdı. Her yandan sürüsüne bereket insan geliyor, geniş merdivenlerden kalabalıklar halinde inip çıkıyorlardı. Her yönden gelip büyük kapıların önünde birleşiyor sonra da bal görmüş aç gözlü karıncalar gibi hepsi bir yöne dağılıyorlardı. Kalabalığı zeytin yeşili üniformaları içerisindeki askerler izliyordu. M16'ları omuzlarından

sarkan İsrail Savunma Kuvvetleri askerleri ara sıra insanları durduruyor, kimlik kontrolleri yapıyorlardı. Silahları bakımsız gibi görünse de herkes bu görüntünün bir yanılsama olduğunun farkındaydı. İnsanlar Şam Kapısı'na hücum ettikçe ortam daha da kalabalıklaşmıştı. Seyyar satıcılar o hengâmede meyvelerini ve tatlılarını satmaya çalışıyor, kalabalıktan dolayı asabileşmiş insanlar birbirlerine dirsek atıyorlardı. Çoğu pazarda alışveriş yapmak için ya da Mescid-i Aksa'da namaz kılmak için uzaklardan gelmişlerdi.

Neredeyse ezilme tehlikesiyle karşı karşıya kalan Tomás, bu insan deryasının onu alıp sürüklediğini fark etti. Yol onları Müslüman Bölgesi'nin alçak çatılı evlerine doğru götürüyordu. Kalabalıkla beraber Müslüman Bölgesi'ne girmekten kurtulamayan Tomás bir anda kendini hayat dolu dar sokaklarda buldu.

Burada yol çatallanıyor ve kalabalık üç yola dağılıyordu. Tomás sokak isimlerini görmek için etrafına baktı ve haritasını inceledi. Ortadaki yoldan gitmeye karar verdi ve güneye doğru devam etti. Bir binanın altından geçince kendisini tekrar yeni bir yol ayrımında buldu. Köşede Avusturyalılara ait bir konaklama yeri vardı. Tomás'ın sol tarafındaki sokağın İbranice, Arapça ve Latince ismi yazılmıştı. Bu isim Tomás'ın duraksamasına sebep oldu. VIA DOLOROSA.

Tomás dindar birisi değildi. Fakat o anda bu dar sokaklarda sırtında haçını taşıyarak iki büklüm yürüyen İsa'yı gözünde canlandırmaktan kendisini alamadı. İsa'yı iki yanında Roma lejyonerleri, başından sızan kanlar yerdeki taşlara damlarken hayal etti. Tam bir klişe olan bu görüntü çocukluğundan aklında kalmıştı. Bu yolcuğun o kadar fazla yorumuna maruz kalmıştı ki şimdi adı geçen sokağı görünce birden iki bin yıl önce yaşanan olaylar onda ister istemez duygu seline yol açtı.

Harita ona önündeki uzun sokağa girmesini söylüyordu. El-Wad Sokağı'na girip Yeşiva Torat Hayim'in yanından geçerek İsa'nın hayatının son saatlerini geçirdiği sokağı arkasında bıraktı. Tapınak Tepesi ve Mescid-i Aksa'ya giden sol tarafındaki sokakta İsrail askerleri bir kontrol noktası oluşturmuş, gayrimüslimlerin sokağa girmesini engelliyordu. Belli ki önemli İslami bir tören vardı ve kimsenin onları rahatsız etmesini istemiyorlardı. Her iki yanında binalar olduğu için el-Wad Sokağı güneşin yakıcılığından korunuyor, sokağın bir ucundan serin bir esinti geldiği için Tomás'ın tüyleri diken diken oluyordu. El-Ayn Hamamı'nı geçtikten sonra batıya dönüp Zincir Sokağı'na doğru gitti. Tashtamurriya Medresesi'nden sola dönünce de Yahudi Bölgesi'ne girdi.

Burada Arap sokakları yerini daha değişik binalara bırakmıştı. Evlerin arası o kadar sık değildi ama etrafta kimse yoktu. Gelen tek ses kuşların cıvıltıları ve rüzgârda sallanan ağaçların hışırtısıydı. Tomás, Shonei Halakhot'u gördü ve aradığı sokağın numarasını bulmak için etrafına bakındı. Bir kapı kulpunun yanında parlak altın rengi harflerle İbranice bir yazı yazıyordu. İbranice yazının altındaysa İngilizce daha küçük harflerle: YAHUDİ BÖLGESİ KABALA MERKEZİ yazıyordu. Tomás zile basınca içeriden ayak sesleri işitti. Kapı açılınca karşısına ona sorgulayarak bakan yuvarlak gözlüklü, temiz sakallı genç bir adam çıktı.

"*Boker tov*," dedi genç adam, Tomás'ı İbranice selamlayarak nasıl yardımcı olabileceğini sordu. "*Ma uhal laasot lemaanha*?"

"Şalom," diye cevap verdi Tomás. Not defterine baktı. İbranice bilmediğini anlatabilmek için otelde not defterine bir cümle yazmıştı. "Hımm... *ayneni yode'a ivrit*. İngilizce biliyor musunuz?"

"*Ani no mevin anglit*," dedi genç adam, başını iki yana sallayarak.

Tomás karşısındaki adama baktı. "Iıı, Şlomo..." diye kekeledi. Randevu aldığı hahamın ismini vermeye çalışıyordu. "Haham Şlomo Ben-Porat?"

"Ah, *ken*," dedi genç adam, kapıyı açıp onu içeri buyur ederek. "*Bevekaşa*!"

Ev sahibi onu küçük, az eşyalı bir odaya götürdü. "*Slah li*," diyerek Tomás'ın beklemesini işaret etti ve hafifçe eğildikten sonra koridorda gözden kayboldu. Tomás koltuğa oturup etrafına baktı. Mobilyalar siyah ahşaptan yapılmaydı ve duvarlarda İbranice harflerin resimleri vardı. Havada cila ve vernik kokuları ile karışan kâfur ağacı ve eski kâğıt kokusu vardı. Küçük bir pencere sokağa baksa da içeri sadece az bir ışık giriyor, sadece havadaki toz tanelerini aydınlatmaya yetiyordu.

Birkaç dakika sonra ona doğru yaklaşan sesler duydu. Kapıda şişko bir adam belirdi. Yetmiş yaşlarında görünse de sağlıklı bir hali vardı. Mor şeritli beyaz pamuktan bir elbise giyiyordu. Omuzunda mavi ve beyaz bir şal vardı. Noel Baba ya da Asur krallarına benzer bir şekilde kalın gri bir sakalı, kel kafasında da siyah kadifeden bir başlığı vardı.

"*Şalom aleyhem*," dedi adam elini içten bir şekilde uzatarak. "Ben Haham Şlomo Ben-Porat," dedi ağır İbrani aksanlı bir İngilizceyle. "Kiminle görüşme şerefine nail oldum acaba?"

"Ben Lizbon'dan Tomás Noronha."

"Ah, Bay Noronha!" dedi Haham coşkuyla. Hararetle el sıkıştılar. Tomás, Haham'ın elinin tombul olsa da gücünden bir eksiği olmadığını fark etti. Adam neredeyse elini ezecekti. "*Na'im le'hakir otah*!"

"Pardon?"

"Sizinle tanıştığıma memnun oldum," dedi Haham İngilizce. "Yolculuğunuz rahat geçti umarım?"

"Evet, teşekkürler."

Haham, Tomás'a onu takip etmesini işaret ederek koridorda yürümeye başladı. Yürürken bir yandan da uçakların ne kadar harika icatlar olduğundan, Nuh'un güvercininden daha hızlı seyahat etmelerine imkân sağladığından bahsediyordu. Vücudu genişçe olduğu için yürürken biraz zorlanıyor, bir yandan öbürüne sallanıyordu. Koridorun sonunda kütüphaneye benzer bir oda vardı. Odanın ortasında ise büyük meşe bir masa bulunuyordu. Tomás'a oturmasını işaret etti, sonra o da karşısına oturdu."

"Burası bizim toplantı odamız," diye açıkladı, pürüzlü bir sesle. "İçecek bir şey alır mıydınız?"

"Hayır teşekkürler."

"Bir bardak su bile mi?"

"Tamam. Biraz su iyi olur."

Haham kapıya doğru baktı.

"Haim!" diye gürledi. "*Mayim.*"

Birkaç saniye sonra kapıda bir adam elinde bir sürahi su ve iki bardağın olduğu bir tepsiyle belirdi. Otuz yaşlarında görünüyordu. İnce bir adamdı. Uzun, siyah bir sakalı, kıvırcık kahverengi saçları ve kafasında bir takkesi vardı. Odaya girip tepsiyi içeri bıraktı.

"Bu Haim Nasi," dedi Haham ve güldü. "Yahudilerin Prensi."

Tomás ve Haim selamlaşıp el sıkıştılar.

"Lizbon'dan gelen profesör sensin demek?" diye sordu Haim İngilizce.

"Evet."

"Ah," dedi Haim. Bir şey demek istemiş ama söylememeyi tercih etmiş gibi bir hali vardı. "Anladım."

"Haim'in de kökeni Portekiz'e dayanır," diye açıkladı Haham. "Değil mi, Haim?"

"Evet," dedi Haim. "Ailem Sefarad Yahudi'si. Sefaradlar İber Yarımadası'ndan Yahudi takvimiyle 5250'de sürüldüler. Miladi takvime göre de on beşinci yüzyılın sonunda."

Haham ekledi. "Sürülen Sefaradlar yaklaşık çeyrek milyon kadardı. Kuzey Afrika'ya, Osmanlı İmparatorluğu'na, Güney Amerika'ya, İtalya'ya ve Hollanda'ya yerleştiler."

"İlginç," dedi Tomás. "Spinoza'nın ailesi Hollanda'ya kaçmıştı, değil mi?"

"Evet," dedi Haham. "Sefaradlar çok kültürlü insanlardı. O zamanın Yahudileri arasında en iyi eğitimliler onlardı belki de. Amerika'ya ilk giden de onlardır. Yahudilerin en prestijli koludurlar."

Tomás çenesini eline dayamak için dirseğini masaya koydu.

"Yahudilerin sürülmesini her zaman trajik bulmuşumdur," dedi üzgün bir şekilde. "Portekiz'in yaptığı belki de en saçma işlerden biridir bu. İnsan hakları konusunda değil sadece. Gidişleri ülkenin de geriye gitmesine sebep oldu. Bir ülkenin zenginliği sadece parayla değil, bilgiyle de ölçülür. Keşifler Çağı'nda Portekiz'de neler oldu? Ülke kendini bilgiye açtı. Prens Gemici Henry zamanının dâhilerini, silah imalatçılarını, denizcilik aletlerini icat edenleri, gemi tasarlayan insanları, kartografide ilerleme kaydeden insanları Portekiz'de topladı. O zamanlar entelektüel zenginlik zirvedeydi. Bu toplanılan Portekizli ve yabancıların çoğu Hıristiyan'dı ama bazıları..."

"Bazıları Yahudi'ydi..."

"Aynen öyle. Çok önemli bazı Portekiz keşiflerine katkıda bulunan insanların bir bölümü Yahudi'ydi. Alanında liderdiler ve ülkeye yeni uzmanlık alanları kazandırdılar. Yeni kapılar açtılar, ilişkiler kurdular ve kaynak sağladılar. İspanyollar Yahudileri sürdükçe Portekizliler onları ülkeye alıyor, Kral II.

João tarafından iyi muamele görüyorlardı. Onun yerine gelen I. Manuel bütün İber Yarımadası'nın hükümdarı olmak isteyince işler değişti. Lizbon'u başkent yaptı. Katolik Krallar'ı kandırmak için bir plan hazırladı. Bu planın önemli bir parçası onun Katolik Krallar'dan birinin kızıyla evlenmesini gerektiriyordu. Bu sayede iki hanedan birleşecekti ama gelin evliliğin meydana gelmesi için bazı şartlar öne sürdü."

"Yahudilerin sürülmesini istedi," dedi Haham başını sallayarak.

"Ne yazık ki, evet. Portekiz'de Yahudi istemiyordu. Normal şartlar altında Kral Manuel geline ve Katolik Krallar'a anlaşmayı unutmalarını söylerdi ama o zamanda şartlar normal değildi. Portekiz Kralı bütün İber Yarımadası'na hükmetmek istiyordu. Portekiz Kilisesi'nin baskısına ve gelinin şartlarına mukavemet gösteremeyen aptal Kral Manuel onların isteklerine boyun eğdi. Fakat bir hileye başvurdu. Yahudileri sürmek yerine onları zorla Hıristiyan yapmaya çalıştı. 1497'de büyük bir operasyon sonucu onları kendi rızaları haricinde vaftiz ederek yetmiş bin kadar Yahudi'yi Hıristiyan yaptı. Bunlara Yeni Hıristiyanlar dendi ama çoğu el altından Yahudi geleneklerini devam ettirdiler. Sonuç olarak Lizbon'da ilk Yahudi katliamı 1506'da meydana geldi. İki bin kişi ölmüştü. Bu tür eylemler İspanya'da çok yaygın olsa da Portekiz'de ilk defa yaşanıyordu."

"Sonuç felaketti," dedi Haim. "Yahudiler ülkeden kaçmaya başladı. Beraberlerinde meraklarını, öğrenme aşklarını ve araştırmacı kişiliklerini de götürdüler. Bundan kırk yıl sonra 1540'larda Portekiz'de Engizisyon kurularak felaketler zinciri tamamlanmaya başladı. Kral Manuel'in birleşik İspanya ve Portekiz rüyası gerçekleşiyordu ama İspanya kontrolünde. İspanya yobazlığın daha da radikal bir şeklini uygulamaya başladı. Portekiz dış etkilere ve bilgilere kapanmıştı. Bilimsel metinler yasaklanmış, eğitim

sadece kilisenin tekeline geçmişti. Fanatik cahillik ülkede gemi azıya almıştı. Museviliğin yasaklanmasıyla Portekiz daha yeni yeni aşılan bir gerileme dönemine girdi."

"Bir ülkenin tarihini öğrenmek için değişik bir yol," dedi Haham gülümseyerek. "Kötü kararları üzerinden giderek."

"Küçük hatalar, büyük problemleri doğurmuş," dedi Tomás.

Haham elini şefkatle Haim'in omzuna koydu ama gözlerini Tomás'tan ayırmadı. "Yahudilerin Prensi Portekiz'deki en önemli Sefarad ailelerinden birinin üyesi," dedi Haham. Çırağına döndü. "Değil mi, Haim?"

Haim alçakgönüllükle başını eğdi. "Evet, efendim."

"Ailenizin ismi nedir?" diye sordu Tomás.

"Portekizce mi yoksa İbranice ismini mi soruyorsunuz?"

"İkisini de."

"Ailem Mendes ismini almıştı ama asıl ismimiz Nassi'dir. Lizbon'da baskılar başladıktan sonra ailem önce Hollanda'ya sonra da Osmanlı'ya kaçtı. Ailenin kadın reisi Gracia Nassi, Osmanlı Sultanı üzerindeki etkisini kullanarak ve ticari ilişkileri dolayısıyla edindiği birçok ahbabından yardım alarak Yeni Hıristiyanlar'ın Portekiz'den kaçırılmasını sağladı. Hatta Yahudileri sürgün eden ülkelere ticari ambargo uygulatmaya bile çalıştı."

"Gracia Nassi ünlü olmuştu," diye ekledi Haham. "Şair Samuel Usque Portekizce yazdığı kitaplardan birini ona ithaf etmiştir. Kitapta ona, *Consolaçām às tribulaçōens de Israel*, der, yani İsrail 'halkının yüreği.'"

"Gracia'nın yeğeni Joseph de Lizbon'dan kaçıp Konstantinopolis'e sığındı," dedi Haim kaldığı yerden devam ederek. "Ünlü bir banker ve devlet adamı oldu. Avrupa krallarının arkadaşı ve Sultan Süleyman'ın da danışmanlarından biriydi. Hatta Sultan Süleyman onu paşa yaptı. Bugünün İsrail topraklarındaki

Tiberya, o zamanlar Joseph ve Gracia'nın kontrolü altındaydı. Diğer Yahudileri de gelip buraya yerleşmeye teşvik ettiler."

Tomás gülümsedi. "Yani Orta Doğu'ya tekrar yerleşmenizi başlatan kişilerin sizin Portekizli atalarınız olduğunu söylüyorsunuz."

İki İsraili yarım ağızla gülümsediler.

"Olaya bu açıdan bakılabilir," dedi Haim sakalını sıvazlayarak. "Tanrı'nın vadedilmiş toprakları bize vermesinin bir yolu olarak bakıyoruz biz bu olaya."

"Fakat en iyi tarafı," dedi Haham. "Joseph Nassi inanılmaz zengin oldu ve bugün Yahudilerin Prensi olarak biliniyor. Hem *nassi* kelimesi İbranice'de prens demektir." Haham Haim'in sırtını sıvazladı. "Bu yüzden Joseph'in soyundan geldiği ve Nassi soyadına sahip olduğu için Haim'e Yahudilerin Prensi diyorum."

"Benim ülkemin kaybı bu," dedi Tomás. "Haim'in soyu Portekiz'de kalsaydı şu anda ülke nerede olurdu bir düşünün."

Şlomo duvardaki saate baktı. "O ve diğer birçok aile," dedi iç çekerek. Sonra derin bir nefes aldı. "Laf lafı açtı. Bir araya gelme sebebimizi konuşamadık henüz," dedi.

Bu, Tomás'ın uzanıp çantasından bir deste fotokopi çıkarması için gereken işaretti. "Tamam o zaman!" dedi heyecanlı bir şekilde. "Telefonda dediğim gibi, bu belgelerin analiz edilmesinde bana yardım edeceğiniz için çok müteşekkirim." Desteyi masaya koyup Haham'a doğru itti. Aralarından bir belge çıkarıp gösterdi. "En ilginç belge bu."

Şlomo gözüne küçük bir gözlük takıp fotokopi üzerindeki harf ve sembolleri inceledi. "Ne bu?" diye sordu gözlerini sayfadan ayırmadan.

"Kristof Kolomb'un imzası."

Yaşlı Yahudi düşünceli bir şekilde sakalını sıvazladı sonra da gözlüklerini çıkarıp Tomás'a baktı. "Bu imza çok şey anlatıyor," dedi.

Tomás başıyla onayladı. "Ben de öyle düşünmüştüm," dedi. "Sizce kabalayla alakası var mı?"

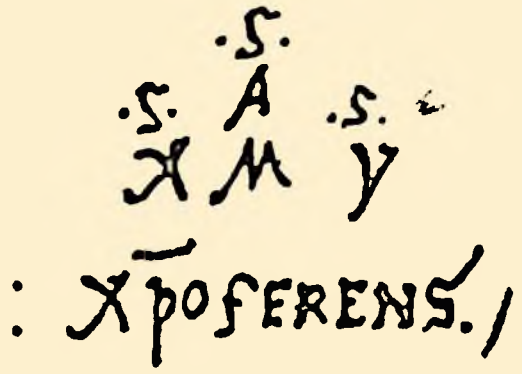

Şlomo gözlüklerini bir daha taktı ve sayfayı bir daha inceledi. "Mümkün, mümkün," dedi birkaç saniye sonra. Fotokopiyi masaya koyup elini düşünceli bir şekilde ince dudaklarında gezdirdi. "Bu imzayı incelemek için bana birkaç saat verin. Kitaplarımı bir karıştırayım, arkadaşlarımla konuşayım," dedi. Sonra saate baktı. "Saat on bir, bir düşünelim... Neden gidip biraz dolaşmıyorsunuz? Öğleden sonra beş gibi gelin konuşalım."

"Harika," dedi Tomás ayağa kalkarak. Haham, Haim'i gösterdi.

"Haim sizinle gelecek. Kendisi iyi bir rehberdir, sizi Eski Şehir'de güzel gezdirir." Haham eliyle hoşça kal işareti yaptı. "*Lehitra'ot.*"

Onlar giderken yaşlı kabalacı tekrar sayfayı incelemeye başlamıştı bile.

Güneş Yahudi Bölgesi'ndeki evlerin damlarını kavursa da dışarıda hava serin ve kuruydu. Binadan çıkarlarken Tomas ceketinin fermuarını çekti ve Haim'i takip etti.

"Nereyi görmek istersiniz?" diye sordu rehberi.

"Herkesin gittiği yerleri sanırım. Kutsal Kabir Kilisesi'ni ve Ağlama Duvarı'nı."

"Ağlama Duvarı," dedi Haim sağ tarafı göstererek. "Buraya beş dakika uzaklıkta."

Yahudiliğin kutsal duvarına doğru yol almaya başladılar. Güneye dönerek Hurva Meydanı'na yöneldiler. Tomás'ın Eski Şehir'de gördüğü ilk meydan burasıydı. On altıncı yüzyılda Portekiz ve İspanyol Yahudilerinin inşa ettiği dört Sefarad Sinagog'u, Hurva Sinagogu'nun harabeleri ve şimdi kapalı olan Seyid Ömer Camii'nin ince minaresi meydanı dolduruyordu. Meydanda ayrıca kafeler, restoranlar, hediyelik eşya dükkânları ve birkaç ağaç vardı. Tiferet İsrail Sinagogu'nun kemerli pasajlarından geçerek doğuya yöneldiler ve sokaklardan oluşan bir labirente daldılar.

"Sence Haham imzanın sırrını çözebilecek mi?" diye sordu Tomás, Haim'in yanında yürürken. Bir yandan da kaldırımı izliyordu.

"Şlomo Ben-Porat dünyanın en iyi kabalacılarından biridir. İnsanlar dünyanın her yanından Tevrat'taki gizleri danışmak için ona gelirler."

Yeşivat HaKotel'i geçtikten sonra önlerine büyük bir meydan çıktı. Meydanın arkasında büyük, kireçtaşından bloklarla oluşturulmuş devasa bir duvar göründü. Duvarın dibinde başlarında takkeler sıra halinde bir ileri bir geri sallanan Yahudiler vardı. Dua alanı meydanın geri kalanından kordonlarla ayrılmıştı.

"HaKotel HaMa'aravi," dedi Haim. "Ağlama Duvarı. Her şey burada, bu altın kubbenin altında başladı. Bu taşın üstünde

İbrahim, Tanrı'dan gelen emre uyarak oğlu İshak'ı kurban etmeye hazırlandı. Bu taşa İbranice'de Even ha-Şetiyah denir. Dünyanın temel taşı budur, ilk taş. Ahit Sandığı da bunun üzerine koyulmuştu. İbrahim taşının olduğu bu bütün tepeye Moriya Dağı ya da Tapınak Dağı denir. Kral Süleyman Kudüs'ün ilk tapınağını burada inşa etti. Süleyman ölünce de birtakım çekişmeler Yahudilerin bölünmesine sebep oldu. Asurlulara yenilen Yahudiler, Babilliler tarafından köle edildiler ve tapınakları yıkıldı. Babilliler sonradan Persler tarafından bozguna uğratılınca Yahudilerin vatanlarına dönmelerine izin verildi. İkinci Tapınak o zaman inşa edildi. Büyük İskender'in varlığı Orta Doğu'da Yunan egemenliğinin, sonra da Roma egemenliğinin, tohumlarını attı. Romalıların hâkimiyeti altında Yahudilerin Yahudi krallar tarafından yönetilmesine izin verildi. Nazaretli İsa'nın doğumundan kısa bir süre önce Büyük Hirodes tapınağı genişletti ve etrafında büyük bir duvar inşa etti. Ağlama Duvarı işe o büyük duvardan geriye kalan tek parçadır.

Hıristiyan takviminin 66. yılında Yahudiler, Romalılara karşı başkaldırdılar. Yahudi Savaşları denilen savaşlar yaşandı. Buna karşılık olarak Romalılar Kudüs'ü ele geçirdiler ve 68 yılında Tapınak'ı yerle bir ettiler. Bu durum milletimizin üzerinde çok kötü bir etki yarattı." Haim duvarı işaret etti. "Bu yüzden burası Ağlama Duvarı ismiyle anılır. Yahudiler buraya gelip Tapınak'ın akıbetine ağlarlar."

Büyük pazar alanına girip duvara doğru yürüdüler. Tomás duvarın pürüzlü yüzeyinden banotlarının, tepesindeki çatlaklardan da aslanağızlarının yeşerdiğini fark etmişti. Alttaki taş bloklar devasaydı. Bunlar belli ki orijinal duvarın parçalarıydı, yukarıdakiler ise sonradan eklenmişe benziyordu. Taşların arasındaki boşluklarda iki kuş yuvası gördü. Bu kuş yuvaları büyük

ihtimalle serçe ve kırlangıçlara aitti. Kuşların ötüşü bu kutsal mekâna uhrevi bir hava katıyordu.

"Tapınak ruhani evrenin merkezidir," diye devam etti Haim. "İyilik buradan dünyaya girmiştir. Burada Tanrı ve onun kutsal kitabına saygı vardı. İbrahim burada oğlu İshak'ı kurban etmeye hazırlandı. Yakup burada gökyüzüne uzanan bir merdiven gördü. Romalılar Tapınak'ı yok edince melekler gökyüzünden inip duvarın bu bölümünü kanatlarıyla korudular ve hiçbir zaman yok edilemeyeceğini söylediler. Bu yüzden peygamberler Ağlama Duvarı'ndan İlahi Mevcudiyet'in hiçbir zaman eksik olmayacağını söylerler. Hiçbir zaman. Sonsuza kadar kutsal kalacaktır burası." Haim duvarın dibindeki büyük taş blokları gösterdi. "Bu taşları görüyor musunuz? Bunların en büyüğü dört yüz ton ağırlığında. Dört yüz. İnsan tarafından taşınan en büyük taştır bu. Yunanistan'da olsun Mısır'da olsun bu büyüklükte taşlar kullanılan başka bir anıt yoktur. Hatta New York ve Chicago'daki modern binalarda bile yoktur. Bu taşları kaldıracak kadar sağlam vinç dünya üzerinde yapılmamıştır."

Haim derin bir nefes aldı. "Talmud bize Tapınak yıkıldıktan sonra biri hariç cennetin bütün kapılarının kapandığını söyler. Açık kalan tek kapı gözyaşı kapısıdır. Ağlama Duvarı'da Yahudilerin ağlamak için geldikleri yerdir, yas tutma yeridir. Dünyanın her köşesindeki Yahudiler buraya dönerek dua eder ve duaları Gözyaşı Kapısı'ndan geçerek semaya ulaşır. Midraş der ki Tanrı asla bu duvarı terk etmezmiş. Ezgilerin Ezgisi onun varlığına atıfta bulunur: 'Bakın, duvarımızın ardında duruyor.'"

"Eğer Tapınak bu kadar önemliyse neden tekrar inşa etmiyorsunuz?"

"Mesih gelince inşa etmeye başlanacak. Birinci ve İkinci Tapınakların inşa edildiği yere Üçüncü Tapınak inşa edilecek. Midraş der ki Üçüncü Tapınak cennette çoktan inşa edildi ama

dünyadaki hazırlıkların tamamlanmasını bekliyor: Bütün alametler zamanın yaklaştığını gösteriyor. En önemli alamet ise Yahudilerin vadedilmiş topraklara geri dönmesi. Mesih Tapınağı Moriya Dağı'nda yani Tapınak Dağı'nda, inşa edecek."

"Mesihi nasıl tanıyacaksınız?"

"Tapınağı tekrar inşa etmek isteyecek. Mesih olduğunun alameti budur."

"İyi de Mescid-i Aksa ve Kubbet-üs Sahra orada," dedi Tomás, duvarın arkasındaki Müslüman mabetlerini göstererek. "Üçüncü Tapınağı inşa etmek için İslam'ın en kutsal üçüncü yerindeki camileri yıkmanız gerekli. Tapınak Tepesi bütün Müslümanlar tarafından kutsal kabul edilir. Sence buna nasıl tepki verecekler?"

"Tanrı ve Mesih'i bu durumu çözecektir."

Tomás Moriya Dağı'na baktı ve ona doğru yürümeye başladı. "Söylesene, Haim, etrafta bu kadar çok tepe varken, nasıl oldu da Yahudiler ve Müslümanlar kutsal kabul etmek için aynı tepeyi seçtiler?"

"Bunun cevabı tarihte yatıyor. Romalılar Kudüs'ten Yahudileri kovdular. Dördüncü yüzyıla kadar, yani Roma imparatoru Konstantin Hıristiyan olana kadar Hıristiyanlara da baskı uyguluyorlardı. Konstantin Hıristiyan olduktan sonra annesi Helena Kudüs'e geldi ve ilk Hıristiyan kiliselerinin burada, İsa'nın hayatıyla ilgili yerlerde inşa edilmesini istedi. Bu olaydan sonra Kudüs tekrar önem kazandı. 614'te Pers ordusu burayı ele geçirince Yahudilerin de yardımıyla Hıristiyanları katlettiler. Roma'nın devamı olan Bizans 628'de tekrar Kudüs'ü ele geçirdi. Aynı yıl Muhammed Peygamber tarafından oluşturulan bir ordu Mekke'yi fethedince ortaya yeni bir dinî güç çıktı: İslam. On yıl sonra Halife Ömer, Bizansı mağlup edip Kudüs'ü fethetti. İslam İbrahim'i ve Eski Ahit'i kutsal kabul ettiği için Müslümanlar da

Kudüs'ü kutsal kabul eder. Dahası Müslümanlar, peygamberlerinin burada, İbrahim'in oğlunu kurban etmek istediği, Yahudilerin birinci ve ikinci tapınaklarını inşa ettikleri taş üzerinde göğe yükseldiğine inanırlar. Romalıların Moriya Dağı'nda bıraktıkları yıkıntılar temizlendi ve Müslümanlar burada iki kutsal mekân inşa ettiler. 691'de Kubbet-üs Sahra, 705'te de Mescid-i Aksa inşa edildi, ikisi de Tapınak Tepesi'ndedir." Haim eliyle sol tarafındaki güneş gibi parlayan kubbeyi de içine alarak Ağlama Duvarı'nın arkasındaki tepeyi işaret etti. Bu kubbe eski şehrin mücevheri gibiydi.

Haim, devam etti. "Hıristiyanlar ve Yahudilerin Moriya Dağı'ndaki bu bölgeye girmeleri yasaklandı ama Kudüs'te yaşamaya devam ettiler. On birinci yüzyıla kadar hoşgörülü bir yönetim uyguladılar. Fakat on birinci yüzyılda Müslümanlar yaklaşımlarını değiştirip Hıristiyan ve Yahudilerin Kudüs'e girmelerini yasakladılar. Problemler o zaman ortaya çıktı. Hıristiyan Avrupa buna kötü karşılık verdi ve Haçlı Seferleri başladı. Hıristiyanlar Kudüs'ü ele geçirdi. Hatta tapınağın adını kullanarak dinî bir tarikat bile kurdular."

"Süleyman Tapınağı ve İsa'nın Fakir Askerleri."

"Evet. Tapınak Tarikatının Şövalyeleri, başka bir deyişle Tapınak Şövalyeleri. Karargâhlarını buraya Tapınak Tepesi'ne kurdular ve kazı yapmaya başladılar. Önemli eserler buldular ama ne bulduklarını bilmiyoruz. Bazıları Ahit Sandığı'nı ve Son Yemek'te İsa'nın kullandığı ve çarmığa gerilirken kanının toplandığı kadehi bulduklarını söylediler."

"Kutsal Kâse."

"Evet. Torino Kefeni'ni, yani çarmıha gerildikten sonra İsa'nın sarmalandığı kefeni bulduklarını söyleyenler bile oldu. Bunlar çözülmemiş gizemler olarak varlıklarını sürdürüyor ve Moriya Dağı'nı Hıristiyanlar için önemli bir yer haline getiriyor."

İbadet bölümüne yaklaştıkça insanların dua etmeden önce ellerini yıkadıklarını gördüler. Duvarın önünde erkekler ve kadınlar *mehitza* tarafından ayrılmış bir şekilde başlarını ve gözlerini ritmik hareketlerle sallıyorlardı. Bazıları ellerinde ufak kitaplar tutuyordu.

Pazar yerinin kuzey köşesinden çıkıp Zincir Sokağı'na girdiler. Zalim Tatar Prensi Barka Han'ın gömülü olduğu Halidi Kütüphanesi'nin önünden geçerek Davud Sokağı'na doğru ilerlediler. Öğleden sonra iki olmuştu, acıkmışlardı. Haim misafirini sakin Yahudi Bölgesi'ndeki bir restorana götürdü. Restoranda humus, tabule ve baharatlı *harif* sosuyla servis edilen pideli kebaplardan yediler. Bakır fincanlarda servis edilen sert bir kahve olan *katzar*'larını içtiler.

Yediklerini hazmederken Ermeni Bölgesi'ni Hıristiyan Bölgesi'nden ayıran Davud Sokağı'ndan geçtiler. Neşeli bir pazar havası vardı burada. Tıklım tıklım dolu dükkânlarda halılar, kilimler, zeytin ağacına işlenmiş dinî semboller satılıyordu. Turistlerin ilgisine ya da hacıların imanına hitap eden ne varsa koymuşlardı. Bir süre sonra kendilerini kara ve tehditkâr bir mimariye sahip Kutsal Kabir Kilisesi'nin önünde buldular.

Mermer sütunlu kemerli kapılardan geçerek Calvary Taşı'na doğru, Romalıların İsa'yı çarmıha gerdiği yere tırmandılar. Burada iki küçük şapel vardı. Sağdaki Latin şapeli haçın onuncu ve on birinci durağında yapılmıştı. İsa'yı çarmığa çivilerle orada sabitlemişlerdi. Yanında küçük bir kemer, Stabat Mater Sunağı olarak anılıyordu, Meryem haçın dibinde ağlarken resmedilmişti. Öbür taraftaki Ortodoks şapeliyse haçın kaldırıldığı yere yapılmıştı. İki tane cam kabin Calvary Taşı'nın yerden yükselen engebeli yüzeyini gösteriyordu.

"Çok ilginç!" dedi Tomás sessizce. Üzerinde çarmıha gerilmenin meydana geldiği taşı daha dikkatle inceleyebilmek için eğildi. "Demek İsa tam burada öldü."

"Aslında tam olarak orada değil. 325 tarihinde Konstantin Kutsal Teslis'i tartışmak için ekümenik konsili topladı. Konsilde, Konstantin'in annesini İsa'nın doğduğu yerlerin bakıma muhtaç olduğuna ikna eden Kudüs Piskoposu Macarius da vardı. Helena buraya gelince İsa'nın Beytüllahim'de bir mağarada doğduğunu ve Zeytin Dağı'nda Kudüs'ün yok olacağını öngördüğünü öğrendi. Sonra Helena, İsa'nın çarmığa gerildiği büyük taş olan Golgotha'nın, Roma İmparatoru Hadrian'ın iki yüzyıl önce inşa ettiği pagan tapınaklarının altında olduğunu düşündü."

"Golgotha mı?"

"Buradaki taşın İbranice ismidir. 'Kafatası yeri,' demektir. Latince hali ise Calvary şeklini almıştır." Haim duraksadı. "Helena sonra İsa'nın idamı için hazırlık yapılan yerleri, haça çivilendiği yeri, haçın kaldırıldığı yeri hep kafasına göre belirledi. Bu duraklara Haçın dokuzuncu, onuncu ve on ikinci durakları denir. Fakat bu duraklar hep tahminlere göre belirlenmiştir ve işin doğrusu çeşitli kanıtlar olmasına rağmen bazilikanın altındaki taşın Golgotha olup olmadığından kimse emin değildir. İncil'de İsa'nın Eski Şehir duvarlarının hemen yanındaki bir taşın üzerinde çarmıha gerildiği yazar. İncil'de yazılanlara göre bu tepecik yer altı mezarı olarak kullanılıyordu. Arkeolojik araştırmalar Golgotha'nın bu tanıma tam olarak uyduğunu gösteriyor."

Kutsal Kabir Kilisesi'ne girmek için sıraya girdiler. İsa öldükten sonra bedeninin yatırıldığı yer altı mezarının üzerinde bazilikanın altın ve beyaz renklerdeki kubbesinin altında şimdi orayı gizleyen bir Roma kümbeti yükseliyordu. Bu kümbetin zemin ve ilk katlarındaki kemerli pasajlar küçük mezarı çevreliyordu. Haim, Ortodoks Kilisesi tarafından dünyanın merkezi olarak

kabul edilen Haçlı kilisesi Katholikon'u gezmeye gitti. Tomás tek başına dar geçide girip sıcak ve nemli Kutsal Kabir'in içinde etrafına bakındı. Kendinden beklenemedik bir saygıyla İsa'nın yatırıldığına inanılan mermer zemine göz attı, klostrofobik mahzen mezarın üst tarafına Diriliş'ten bir sahnenin resmedildiği kabartmaları inceledi. Sadece birkaç saniye bakabildi, arkasındaki insanların içeri girme isteği üzerinde baskı oluşturmuştu. Çıkışta Haim saatine işaret ederek onu bekliyordu.

"Saat dört buçuk," dedi. "Gitsek iyi olur."

Şlomo Ben-Porat, şişman vücudunu kapıya dönmüş, küçük gözlü, sıska bacaklı, sivri sakallı bir adamla konuşuyordu. Adam *bekishe* denilen koyu renki Hasidik bir cübbe giymişti. Haham onların geldiğini anlayınca sandalyesinde döndü. Kalın sakalının arasından kocaman gülümsemesi görünüyordu.

"Hah!" diye seslendi. "*Ma şlomha*?"

"*Tov*," diye cevapladı Haim."

"Buyurun, buyurun," dedi Şlomo parmaklarını onlara doğru sallayarak. "Bay Noronha!" diye gürledi. "Sizi arkadaşım Haham Abraham Hurewitz ile tanıştırmama izin verin," dedi sağ tarafındaki adamı göstererek.

Sıska adam ayağa kalktı, "*Na'im me'od*," diyerek Tomás ve Haim'i selamladı.

"Haham Hurewitz bana yardım etmeye geldi," diye açıkladı Şlomo, sakalını sıvazlayarak. "Bana verdiğiniz belgeleri inceledim ve birkaç arkadaşımı aradım. Öğrendim ki Haham Hurewitz bir süre önce Kristof Kolomb'un belgelerini incelemiş. Özellikle *Kehanetler Kitabı* ve günlüğü üzerinde çalışmış. O zaman Hurewitz'in sizin sorularınız için biçilmiş kaftan olduğunu anladım."

"Harika," dedi Tomás gözlerini Hurewitz'den ayırmayarak.

"İlk olarak konuya bir giriş yapmamız gerekiyor." Şlomo meraklı bir şekilde Tomás'a baktı. "Bay Noronha, sorduğum için kusura bakmayın ama Kabala hakkında neler biliyorsunuz?"

"Çok az şey biliyorum ne yazık ki," dedi Tomás not defterini çıkararak. "Araştırmalarımda ilk defa kabalacı öğelere rastladım."

"Kabala, merkezinde Tanrı'nın olduğu evrenin sırlarını temsil eder. Kabala kelimesi alma, kabul etme manasına gelen *lekabel* kökünden gelir. Biz de bir mesajı verme ve alma sistemiyle iştigal ediyoruz. Bir anlama ve yorumlama sistemi. Kabala, Yüce Tanrı'nın yarattığı evreni çözmek için kullandığımız sistemdir." Şlomo ağır ağır ve derinden konuşuyordu. "Bazıları Kabala'nın ta Âdem'e kadar dayandığına inanır, bazıları da İbrahim'e. Birçok kişi bir Tevrat yorumu olan *Torat Moşe*'nin yazarı Haham Moşe Alşih'in ilk kabalist olduğunu söyler. Bildiğimiz kadarıyla Kabala'nın ilk sistematik izleri milattan önce birinci yüzyıla dayanıyor ve zaman içinde toplam yedi evreden geçiyor. İlki ve en uzunu onuncu yüzyıla kadar sürdü. Bu ilk evre daha çok Tanrı'nın gizemleri hakkında tefekkür ederken ruhsal açıdan zirveye ulaşmak amacıyla yapılan meditasyon için kullanıldı. O zamanın Kabalacı metinleri bilincin birçok düzeyinin olduğundan bahseder. İkinci evre ise 1150'den 1250'ye kadar Almanya'da sürdü. Kişisel zevklerden arınma ve benlikten sıyrılma duygusunu en yüksek seviyeye taşımayı hedefliyordu. Bu evre on dördüncü yüzyılın başına kadar devam etti ve Abraham Abulafia'nın çabalarıyla Vecdi Kabala'nın doğumuna zemin hazırladı. O zamanlarda kutsal metinlerin gizemlerinin okunması ve yorumlanmasına başlandı. İbranice kelimeleri Tanrı'nın isimleriyle birleştiriyorlardı. Dördüncü evre bütün on dördüncü yüzyıl boyunca devam etti. Kabalacı tasavvufun önemli eserlerinin ortaya çıktığı evre bu evredir. *Sefer ha-Zohar* yani *Görkemin Kitabı* bu zamanlarda yazıldı. Bu ünlü metin on beşinci yüzyılın sonunda İber

Yarımadası'nda ortaya çıktı. Yazarının Moses de León olduğu düşünülür."

"Ne hakkındaydı?"

"Yaratılış, Tanrı ve evrenin gizemlerini anlama konusunda çok önemli bir yapıttır." Şlomo boğazını temizledi. "İspanya'da Yahudilik 1492'de, Portekiz'de de 1496'da yasaklandıktan sonra beşinci evre İber Yarımadası'nda başladı. Bu evrenin en büyük savunucusu Isaac Luria'ydı. Yahudilerin gördüğü bu baskının sebeplerini düşünürken toplu bir şekilde günahlardan kurtulmak için Kabala ile Mesihçiliği birleştirdi. Bu yüzden on yedinci ve on sekizinci yüzyıllardaki altıncı evre sahte Mesihçiliğe yol açtı. Yedinci ve en sonuncu evreyse Hasidizm olarak bilindi. Doğu Avrupa'nın Mesihçiliğe karşı bir tepkisiydi bu. Hasidik akım Kabala'yı kitlelere yayan Ba'al Şem Tov tarafından bulundu. Bu evreden sonra Kabala seçkinci kimliğinden sıyrıldı ve herkesin erişebileceği bir yapıya büründü."

"Harf sayma ve Hayat Ağacı hakkında bir şey demediniz?" diye sordu Tomás. Defterine hızla not alıyordu. "Nerede ortaya çıkıyor onlar?"

"İki farklı şeyden bahsediyorsunuz, Bay Noronha," dedi Şlomo. "Harf sayma dediğiniz sanırım, gematria. Bu, teknik İbrani alfabesindeki her bir harfe nümerik bir değer vermektir. Böylece her sözcüğün sayısal bir değeri olur. Gematriada ilk dokuz harf dokuz tek basamaklı sayıyı, sonraki dokuz harf de dokuz tane onluğu, en son kalan dört harf ise ilk dört yüzü temsil eder." Şlomo sanki bütün dünyayı kucaklıyormuşçasına ellerini açtı.

"Tanrı evreni sayılarla yarattı. Her sayı, içinde bir gizem ve aydınlanma barındırır. Evrendeki her şey bir sebep sonuç zincirinin halkalarıdır. Bu zincir de sonsuza kadar uzanabilir. Bugünlerde matematikçiler karmaşık şeylerin yapısını anlamak için kaos teorisini kullanıyor. Fizikçilerse kuantum dünyasındaki

atom altı parçacıkların anlamsız hareketini belirsizlik prensibiyle açıklamaya çalışıyorlar. Biz kabalistler ise gematriayı kullanıyoruz.

İkinci ve altıncı yüzyıllar arasında *Sefer Yetzira* ya da *Yaratılış Kitabı* denilen gizemli küçük bir kitap ortaya çıktı. Bu kitap Tanrı'nın dünyayı nasıl sayıları ve kelimeleri kullanarak yarattığını anlatıyordu. Bugünün matematikçileri ve fizikçileri gibi *Sefer Yetzira* da ilahi güçle sayılar vasıtasıyla bağlantı kurulacağını söylüyordu. Gematrianın genel olarak anlamı budur. Bu sistem kelimelere ve sayılara yaratıcılık gücü atfeder ve İbranice'nin Yaratılış sırasında Tanrı'nın kullandığı dil olduğu kanısındadır. Sayılar ve İbranice kutsaldır. Gematriayı kullanarak harfleri sayılara dönüştürünce çok ilginç şeyler öğrenilebilir." Son dediklerini vurgulayarak, "Çook ilginç şeyler hem de," dedi. "Örneğin İbranicede 'yıl' *şanah* demektir. Onun da harf hesabı 355'tir. Bu da ay takvimindeki bir yılın gün sayısıdır. *Herayon* gebelik demektir. Harf hesabı 271'tir. Yani hamilelik süresince geçen dokuz ay ve on günün toplam gün sayısıdır."

"Bir anagram gibi yani."

"Aynen öyle. Harflerden ve sayılardan oluşan ilahi bir anagram. Gematriayı kutsal kitaplarda kullandığımız zaman bakın ortaya ne çıkıyor. Tanrı'nın isimlerinden biri olan YHVH Elohei İsrail 613'e denk. Moşe Rabenu, öğretmenimiz Musa, tabiri de 613'e denk. 613 aynı zamanda Tevrat'taki emir sayısıdır. Bu da Tanrı'nın Musa'ya Tevrat'ta 613 kural koyduğu anlamına geliyor." Şlomo eliyle hayalî bir yuvarlak çizdi. "Kutsal Kitap birbirinin üstüne binen çok katmanlı bir karmaşıklık içerir. Metin, içinde birçok farklı anlam barındırır. Örneğin Yaratılış bölümünde İbrahim'in savaşa 318 köle götürdüğü yazar. Kabalistler, İbrahim'in kölesi Eliezer'in isminin harf sayısını incelediklerinde 318'i bulmuşlardır. Bu yüzden İbrahim'in yanına sadece Eliezer'i aldığına inanılır."

"Yani size göre Kitab-ı Mukaddes'in içinde gizli mesajlar mı var?"

"Öyle de denebilir," dedi Şlomo gülümseyerek. "Tevrat'ın ilk kelimesinin ne olduğunu biliyor musunuz?"

"Hayır."

"*Bereşit*. Yani 'başlangıç'. Eğer *bereşit*'i iki kelimeye ayırırsak, *bere* yani 'o yarattı' ve *şit* 'altı' kelimelerini elde ederiz. Bu da Tanrı'nın dünyayı altı günde yaratıp yedincisinde dinlendiğini belirtir. Bütün yaratılışın mesajı tek bir kelimede, Tevrat'ın ilk kelimesinde gizlidir. *Bereşit. Başlangıçta. Bere* ve *şit. O yarattı* ve *altı*. Altı, altı köşeli yıldızı, Süleyman'ın Mührü'nü simgeler. Biz şimdi ona Davud Yıldızı diyoruz. Bayrağımızdaki yıldız." Şlomo odanın köşesindeki beyaz ve mavi İsrail bayrağını gösterdi. "Tevrat'ta anagramlar da vardır. Örneğin Mısır'dan Çıkış bölümünde Tanrı, 'Önünüzden bir melek gönderiyorum,' der. İbranicede *melahi* "benim meleğim' demektir. Yahudileri koruyan melek Mikâil'in anagramıdır bu. Başka bir deyişle Tanrı, Mikâil'i yollamış."

"Bu yorumlama sistemi Hayat Ağacı'na da uygulanabilir mi?"

"Hayat Ağacı daha farklı bir şey," dedi Haham. "İnsanın Tanrı'yla olan ilişkisinde iki soru uzun süredir önemini yitirmemiştir. Eğer dünyayı Tanrı yaratmışsa, dünya Tanrı değildir de nedir? İkinci soruysa ilkinden doğar. Eğer dünya Tanrı ise neden bu kadar kusurlu? Az önce bahsettiğim, Tanrı'nın evreni nasıl harfleri ve sayıları kullanarak yarattığını açıklayan *Sefer Yetzira* bu sorulara kısmen cevap veriyor. İlk olarak İbrahim Peygamber'in yazdığı düşünülen bu eseri aslında Haham Akiva yazmıştır. *Sefer Yetzira* sayıların ilahi doğalarını ortaya çıkarır. Harfler ve rakamlar birlikte Tanrı'nın evreni yaratırken kullandığı gizli bilgeliğin otuz iki yolunu oluştururlar. Otuz iki yol sefirottan, yani başlangıçtan beri var olan on sayıdan ve İbrani

alfabesinin yirmi iki harfinden oluşur. Her harf, her sefirah bir şeyi sembolize eder. Örneğin ilk sefirah yaşayan Tanrısal Ruh'un ses, nefes ve konuşmada saklı olduğunu temsil eder. İkinci sefirah havanın Tanrısal Ruh'tan ortaya çıktığını, üçüncü sefirah suyun havadan ortaya çıktığını anlatır vesaire vesaire.

Yaratılış'ta tecelli eden ve Hayat Ağacı'nı oluşturan on *sefirot* Tanrı'nın kendini gösterdiği on ayrı güç olarak yorumlanabilir. Hayat Ağacı, Yaratılış'ın temel birimidir, bir bütünü oluşturan en ufak parçasıdır. Doğal olarak bu kavram da zamanla değişti ve on üçüncü yüzyılın sonunda İber Yarımadası'nda Kabalizm'in klasik metni olarak kabul edilen *Sefer Ha-Zohar* meydana çıktı. Bu eser sefirotu on ilahi özellik olarak tanımladı. İlk sefirah keter'dir, yani taç, ikincisi hokmah, yani bilgelik. Üçüncüsü binah, kavrayış. Dördüncüsü hesed, merhamet. Beşincisi geburah, kuvvet. Altıncısı tiferet, güzellik. Yedincisi nezah, zafer. Sekizincisi hod, ihtişam. Dokuzuncusu yesod, temel. Onuncusu ise malkut, krallıktır."

"Bir saniye," dedi Tomás, öğrendiği her şeyi hızlıca yazmaya çalışırken. "Biraz yavaş gider misiniz lütfen?"

Tomás çoktan sırayı kaybetmiş, İbranice kelimelerin arasında kaybolmuştu ama Şlomo sakince devam etti. Tomás'ın Hayat Ağacı'nı not alması için biraz bekledi sonra devam etti.

"*Sefer Ha-Zohar*, Hayat Ağacı'nı yorumlamak için bize çeşitli yollar öğretti. Sefirotun yatay, dikey, yükselen, alçalan şekilde okunmasını gösterdi. Örneğin yukarıdan aşağıya doğru giden yol Yaratılış'ı temsil ediyordu. Yaratılış'ta ışık ilk sefirah olan keter'i dolduruyor ve en sonuncu olan malkut'a doğru akıyordu. Aşağıdan yukarı gelen yolsa yaratılanı yaratana götüren, maddeden ruha uzanan yoldur. Her sefirah Tanrı'nın isimlerinden bir tanesiyle ilişkilendirilmiştir. Keter örneğin Ehyeh'tir, malkut ise Adonay. Her sefirah büyük bir melek tarafından idare edilir.

Keter'in meleği Metatron'dur. Hayat Ağacı her şeyin içindedir. Yıldızlarda, titreşimlerde, insan vücudunda."

Tomás yavaş yavaş anlamaya başladığını hissetti. "İnsan vücudunda mı?" diye sordu.

"Evet. Kabala'ya göre insan mini bir evrendir. Hayat Ağacı'yla etkileşime giren evrenin küçük bir simülasyonudur. Keter baştır. Hokmah, hesed ve nezah vücudun sağ tarafıdır. Binah, geburah ve hod ise sol tarafı. Tiferet kalp, yesod üreme organları, malkut ise ayaklar." Derin bir nefes aldı ve eliyle her yeri kaplayan bir işaret yaptı. "Kabala hakkında çok, çok daha fazla şey söylenebilir. Onu hayatın boyunca incelesen de gizemlerinin sonuna varamazsın. Özetle anlatılacak şeyler değil. Şimdilik, bu sabah bana verdiğiniz belge hakkında yapacağımız incelemeyi anlayabilmeniz için yeterli bilgi verdim sanırım."

Tomás not almayı bırakıp masaya yaslandı. Sohbet önemli bir noktaya varmış gibiyi. "Evet. Kristof Kolomb'un imzasına bakalım. Sizce Kabalacı mı?"

Şlomo gülümsedi. "Sabır bir erdemdir, Bay Noronha. İmzaya gelmeden önce Kolomb hakkında birkaç şey öğrenmeniz gerekli."

"Kolomb hakkında biraz bilgim vardır," dedi Tomás gülerek.

"Belki," dedi Şlomo. "Fakat Haham Abraham'ın anlatacağı şeylerin ilginizi çekeceğine eminim."

Şlomo sağına dönüp Hurewitz'e konuşmasını işaret etti. Haham, bir süre gözleri kendisine çevrilmiş üç adama tereddütle bakındıktan sonra derin bir nefes alıp konuşmaya başladı.

"Bay Noronha," diye başladı adam. Şlomo ne kadar gürleyerek konuşuyorsa bu adam da o kadar fısıltıyla konuşuyordu. "Kristof Kolomb hakkında bilginiz olduğunu söylediniz. Bay Kolomb'un Amerika'ya olan ilk yolculuğuna kaç yılında çıktığını söyler misiniz?"

"3 Ağustos 1492'de Cadiz'deki Palos Limanı'ndan yola çıktığını düşünüyorum." Tomás gülümsedi. Nelson'a karşı kullandığı soru sorarak düşündürme tekniği şimdi kendi üzerinde uygulanıyordu. Bu tekniğe maruz kalmak, uygulamak kadar eğlenceli değilmiş, diye düşündü.

"Peki, Katolik Krallar'ın Yahudileri İspanya'dan kovduğu tarihi söyler misiniz?"

"Hımm," diye düşündü Tomás. "Tam bilmiyorum. Sanırım 1492'deydi."

"Evet, Bay Noronha ama tam tarih?"

"Bilmiyorum."

Haham söylediklerini daha etkili bir hale getirmek için duraksadı. Gözlerini Tomás'a dikmiş, tepkisini ölçüyordu. "Eğer size Sefarad Yahudilerinin İspanya'yı terk etme hükmünün 3 Ağustos 1492'de yürürlüğe girdiğini söylersem?"

Tomás'ın gözleri şaşkınlıkla ardına kadar açıldı. "Ne? Ağustos mu? Yani... yani Kolomb'un ilk yolculuğuna çıktığı tarihte mi?"

"Aynı günde."

Tomás başını salladı. "Hiç bilmiyordum!" dedi. "Çok ilginç bir rastlantı."

Haham Hurewitz neşesiz bir şekilde gülümsedi. "Öyle mi dersiniz?" dedi. Tomás'ın kelime seçimiyle alay ediyordu neredeyse. "Şimon bar Yohay, Ebedî Kral'ın bütün hazinelerinin tek bir anahtarla korunduğunu söyler. Yani, tesadüf diye bir şey yoktur. Tesadüfler Tanrı'nın mesajlarını iletmesi için kullandığı araçlardır sadece. Tanrı ve Musa kelimelerinin Tevrat'ın kurallarına göre aynı numaralara denk gelmesi tesadüf müdür? Kristof Kolomb'un Yahudilerin ülkeden kovulduğu gün yolculuğa çıkması tesadüf müdür?" Kapağında Kolomb'un resminin olduğu İbranice kapaklı bir kitap aldı masadan. "Bunlar Kolomb'un

Amerika'yı keşfettiği zamanlar tuttuğu günlükleri. İlk maddede ne yazdığını dinleyin." Hurewitz, İbraniceyi İngilizceye çevirerek alçak sesle okumaya başladı. "*Yahudileri topraklarınızdan attıktan sonraki ocak ayında Haşmetmeapları bana yeterli silahlı kuvvetle Hindistan'a gitmemi emrettiniz.*" Başını kaldırıp tekrar Tomás'a baktı. "Bu paragraf hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Tekrar not almaya başlayan Tomás alt dudağını ısırdı. "Günlüğü okumuştum ama o cümlenin üzerinde çok durmamıştım."

"Başlarda bir yerde," dedi Haham. "Aslına bakarsanız, Bay Noronha, bu cümle birkaç şey söylüyor. İlk olarak Bay Kolomb'u Hindistan'a yollama kararının Ocak 1492'de alındığını ortaya koyuyor. İkinci olarak da Yahudilerin 30 Mart'tan 3 Ağustos'a kadar ülkeyi terk etme hükmünün kararının aynı ocak ayında verildiğini söylüyor." Haham başını kenara yatırdı. "Sizce bunlar tesadüf mü, Bay Noronha?"

"Bilmiyorum," dedi Tomás, gözlerini notlarından ayırmayarak başını sallarken. "Gerçekten bilmiyorum. Bu olayların aynı anda gerçekleştiğini daha önce hiç fark etmemiştim."

"Bunların hiçbiri rastlantı değil," dedi Haham inançla. "Çünkü size okuduğum cümle başka bir şeyi ortaya çıkarıyor. Bay Kolomb'un niyetini. Haham Şimon bar Yohay'ın da yazdığı üzere insanlar yaptıklarına göre değil niyetlerine göre mükâfatlandırılır. Günlüğünün başında Yahudilerin sürülmesinden bahsederken Kolomb'un niyeti neydi? Öylesine mi yazmıştı? Yoksa o zamanlar yaşanan bir şeyin sıradan detayı mıydı?" Haham kaşını kaldırarak bu açıklamaların mantıksız olduğunu belirtti. "Yoksa bilerek mi yapmıştı?" İki işaret parmağını kaldırıp bir araya getirdi. "İki olayı birleştirmeye çalıştığı çok belli değil mi?"

"İki olayın bağlantılı olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Şüphesiz. İlk yolculuğuna çıkmadan önce Kolomb'un bütün mürettebatının gece on birden önce gemilerde olmasını istediğini biliyor muydunuz?"

"Yani?"

"O zamanlar erkenden gemiye gelmek denizcilerin hiç huyu değildi. Ama özellikle ısrar etti. Ama Kolomb'un dediği saat olan gece on birden sonra ne oldu bilin bakalım?"

"Ne?"

"Yahudilerin ülkeden sürülmesi hükmü yürürlüğe girdi," dedi Haham gülümseyerek. "Mürettebatta Yahudiler de vardı."

"Sayın Haham, yani siz Kolomb'un da..."

"Aynen öyle." Haham tekrar günlüğü karıştırdı. "Rüzgârların dinip yerini tehlikeli bir sükûnete bıraktığı suları yükselmiş denizde 23 Eylül günü, günlüğüne ne yazmış bakalım." Çevirmeye başladı. "*Şansım çok yaver gitti. Rüzgârdan yana çok talihliydik. Musa'nın, Yahudileri Mısır'dan çıkarmasından beri deniz bu kadar uyumlu davranmamıştır sanırım.*" Haham, Tomás'a baktı. "Katolik birisinin Peraşalardan böylesine alıntı yapması, özellikle Mısır'dan Çıkış bölümünden, şaşılacak bir şey değil midir sizce de?" Haham, İbranice yazılar olan büyük bir defteri inceledi. "Birkaç yıl önce Bay Kolomb hakkında biraz araştırma yaparken daha başka ilginç detaylara rastlamıştım. Bunlardan ilki, Kolomb'a ilk yolculuğuna çıkmadan önce Abraham Zacuto tarafından Portekiz Kralı için hazırlanan astronomi çizelgelerinden verilmesidir."

"Kral II. João."

"Evet. Bu çizelgelerden biri Sevilla'da sergilenmekte şu anda. Gidip onları inceledim. Sizce ne buldum?"

"Bilmiyorum."

"Çizelgeler İbranice yazılmıştı." Bu keşfin iyice anlaşılması için duraksadı. "Peki, sizce Bay Kolomb İbraniceyi nerede öğrendi?"

"Çok güzel bir soru," dedi Tomás. Kendini tutamayarak sessizce bir yandan da ekledi. "Özellikle bazıları onun eğitimsiz bir dokumacı olduğunu zannederken."

"Pardon?"

"Hiç. Kendi kendime konuşuyordum," dedi Tomás not defterine bir şeyler çizerken. "O zaman burada bir soru sormamız gerekiyor. Kral II. João tarafından Kolomb yola çıkmadan iki gün önce ona yollanılan çizelgelerde Portekiz'in çıkarlarının gözetilmemesi mümkün mü?"

"Buna verecek bir cevabım yok, Bay Noronha," dedi Haham.

"Cevap vermeniz gerekmiyor. Sadece Portekiz Kralı ve Amiral'in birbirlerine ne kadar yakın olduklarını gösteren bir başka gizem bu."

Haham Hurewitz tekrar notlarına döndü. "Dikkatimi çeken başka şeyler de var," dedi. "Kraliçe Isabel'in günah çıkardığı rahibi Hernando de Talavera tarafından 1492'de yazılmış bir mektup var. Talavera, Katolik Kralları'na Bay Kolomb'un yolculuğuna olur verip vermediklerini soruyor. Belgenin bir bölümünde Talavera, 'Colón'un bu gayrimeşru yolculuğu, Kutsal Toprakları'n Yahudilerin olmasını nasıl sağlayacak?' diye yazıyor." Haham başını kaldırdı, yüzünde meraklı bir ifade vardı. "Kutsal Toprakları Yahudilere vermek mi? Kraliçe'nin günah çıkardığı rahip neden Kolomb ile Yahudiler arasında bağlantı kursun ki?" Sorunun etkisi biraz daha sürsün diye birkaç saniye duraksadı. "Dahası da var. Kolomb'un *Kehanetler Kitabı*'ndaki yazıları tamamen Peraşalardaki peygamberler olan Yeşeya'ya, Hezekiel'e, Yeremya'ya ve daha birçoğuna dayanır. Oğlu Hernando kitabında babasından, 'Kudüs'ün kraliyet soyundan gelen' olarak bahsetmiştir." Haham tekrar Tomás'a baktı. "Bundan daha açık konuşamazdı herhalde."

Haham Hurewitz diyeceklerinin bittiğini belirtircesine kitabı kapattı. Şlomo Ben-Porat, Tomás'ın ona verdiği kâğıt tomarlarını aldı, boğazını temizleyip diğer hahamın bıraktığı yerden devam etti.

"Bay Noronha," diye gürledi. "Bana verdiğiniz sayfaları okudum ve gözüme birkaç şey çarptı." Bir kâğıt parçası çıkarıp Tomás'a gösterdi. "Bu nedir?"

Tomás yazmayı bıraktı ve öne eğilip kâğıdı inceledi.

"Bu Papa II. Pius'un yazdığı *Historia rerum ubique gestarum* kitabından bir sayfa. Bu kitap Kristof Kolomb'a aitti. Şimdi ise Sevilla'daki Kolomb Kütüphanesi'nde."

Şlomo sayfanın kenarındaki bir notu gösterdi. "Peki, bunu kim yazdı?"

"Kolomb'un kendisi."

"Peki," dedi Haham. "Bu notu düşerken miladi takvimi Yahudi takvimine çevirdiğini, 5241 yazdığını fark etiniz mi?" Haham başını kenara yatırdı. "Söyleyin lütfen, Bay Noronha, Hıristiyanların tarihleri Yahudi takvimine göre yazma huyları var mıdır?"

"Hayır, tabii ki."

"O zaman şu soruyu sormamız gerekir. Kaç tane Katolik bunun gibi bir takvim hesabını yapabilir?"

Tomás güldü.

"Bildiğim kadarıyla hiçbiri," dedi Tomás. Not defterine alelacele notlar alarak. Şlomo *Historia rerum*'un kenarındaki başka bir notu işaret etti.

"Şu detaya bakın lütfen. Kolomb, İkinci Tapınak'ın yıkılışından 'İkinci Ev'in yıkılışı olarak bahsediyor ve milattan sonra 68 yılında gerçekleştiğini yazıyor." Tomás başını kaldırıp ona doğru bakan Haham'a omuz silkti.

"Yani?"

"İlk olarak, Süleyman'ın Tapınağı'ndan ev olarak bahseden tek bir kavim vardır. Kim sizce?"

"Yahudiler mi?"

"Elbette. O zamanlar Hıristiyanlar o olaya, Kudüs'ün yıkımı derlerdi. Evi bırakın, tapınak bile demezlerdi. Aynı zamanda tapınağın yıkım tarihi hakkında tartışmalar vardır. Hristiyanlar yıkımın 70 yılında yapıldığını söyleseler de Yahudiler 68 yılında gerçekleştiğini savunurlar. Sizce Kolomb'un tapınaktan ev diye bahsetmesi, 'Kudüs'ün yıkımı' demek yerine 'Ev'in yıkımı' demesi ve bu olayın 68'de gerçekleştiğini yazması kökenlerini ortaya çıkarmıyor mu?"

Tomás gülümsedi. "Anlıyorum."

Yaşlı Kabalist kâğıt tomarının arasından başka bir sayfa çıkardı. "Bu fotokopide de sıra dışı bir not var."

Tomás sayfaya baktı. "Bu not da Kolomb'un el yazısıyla yazılmış. Ne anlama geliyor?"

"Gog ve Magog."

"Ne?"

"Gog ve Magog. Daha doğrusu Gog U'magog."

"Anlamıyorum."

Şlomo diğerlerine göz attı. Haim ve Hurewitz sanki eski çağlardan kalma bir tarih eseriymiş gibi sayfaya hayranlıkla bakıyorlardı.

"Yahudilerin Prensi," dedi Haham, Haim'e seslenerek. "Sen Sefarad Yahudisisin, Lizbonlu arkadaşımıza açıklamayı sen yap."

"Gog U'magog, Hezekiel tarafından Magog ülkesindeki Gog hakkında yapılan bir kehanete göndermedir," dedi Haim, toplantı başladı başlayalı ilk defa konuşuyordu. "Kehanete göre Mesih gelmeden hemen önce Gog ve Magog, İsrail'e karşı büyük bir savaş açacak, büyük yıkıma sebep olacaklardır." Haim, Tomás'a baktı. "Yahudiler İber Yarımadası'ndan sürüldükten sonra Se-

faradlar bunu kehanetin gerçekleşmesi olarak gördüler. Onlara göre Katolik Krallar Gog ve Magog'du, Yahudiler ise İsrail."

Şlomo başka bir fotokopiyi alırken Tomás hemen not almaya başladı. Notunu aldıktan sonra başını kaldırdı. "Başka?"

"Kolomb'un, oğlu Diego'ya yazdığı mektuplara bakıyordum da ilginç bir şeye rastladım." Sayfayı kaldırdı. Sayfanın yukarısında yazan şeyden bahsediyordu.

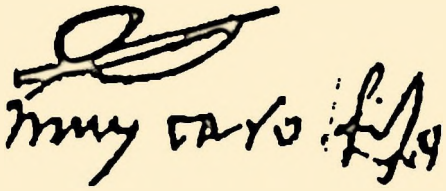

"'*Muy caro fijo*' benim canım *fijo*'m mu?" Tomás güldü. "Burada Portekizceye kaymış. İspanyolca oğul kelimesi *hijo*'dur. Portekizce'de ise *filho*. Biz İspanyolca ve Portekizce karışımı olan bu yazıya *portanyolca* deriz."

"Bay Noronha," dedi Şlomo, "*muy caro fijo* benim için bir anlam ifade etmiyor. İlginç olan onun üzerindeki sembol."

"Sembol mü?" diye sordu Tomás. "Ne sembolü?"

"Buradaki," dedi Şlomo kısa ve eğri çizgileri göstererek.

"Ne ki o?"

"Bir Yahudi akronimi."

"Yahudi akronimi mi?"

"Evet. Değişik bir tarzda yazılmış olsa da burada iki İbranice harf var, *he* ve *bet*. Sağdan sola doğru okuduğumuz için aslında *bet he* yazıyor. *Bet he* geleneksel bir Yahudi ifadesidir. Baruh Haşem anlamına gelir, 'adı mübarek olsun,' demektir. Ortodokslar Tanrı'ya böyle seslenir ve yazdıklarının ilk kelimesi her zaman bu ifadedir. Sefaradlar da zorla Hıristiyan yapıldıkları için bu işaret 'özünüzü unutmayın,' anlamına gelen gizli bir işarettir.

İşin ilginci bu harfleri sadece Kolomb'un Diego'ya yazdığı mektuplarda buldum. Diğer belgelerin başına *bet he* koymamış. Diğer bir deyişle İbranice bir akronimi kullanarak Kolomb, oğluna kökeninin ne olduğunu unutmamasını hatırlatıyordu." Haham, Tomás'a bakarak başını eğdi. "Bu kökenin ne olduğunu tahmin etmek çok da zor değil sanırım, değil mi?"

Tomás her şeyi not etmekle meşguldu. "Başka bir şey var mı?" diye sordu bütün yazacaklarını bitirdiğinde.

"Şimdi en çok merak ettiğiniz şeye gelelim," dedi Haham. "Kolomb'un imzasına."

"Ah, evet!" diye bağırdı Tomás. "Onun hakkında ne diyebilirsiniz?"

"Diyeceğimiz ilk şey bu imzanın Kabalacı olduğu"

Tomás zafer edasıyla gülümsedi. "Biliyordum."

"Fakat bir şeyi unutmayın, Bay Noronha, Kabala çok geniş şekilde yorumlanır. Normal şifreler kırıldığı zaman ortaya asıl metni çıkarır. Fakat Kabala böyle işlemez. O hep ikili anlamlara, ustaca saklanmış ifadelere yer verir."

Haham, Kolomb'un imzasını çıkardı ve herkesin görmesi için masaya koydu.

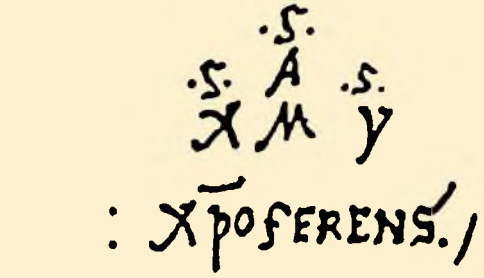

Tomás harfleri gösterdi. "Bunlar neyin baş harfleri?"

"Bu imza birçok şekilde yorumlanabilir," dedi Şlomo. "Fakat aynı yerde üst üste binmiş harflerin olması İbrani geleneğinin Hıristiyan Tapınak Şövalyeleri'ninkiyle birleştirildiğini gösteriyor."

Tomás şaşkınlıkla Haham'a baktı. "Tapınak Şövalyeleri mi?"

"Evet. Bunu bilen az kişi vardır ama hayatlarını Kabala'yı incelemeye adayan Hıristiyan bilginler, düşünürler ve filozoflar vardır. Bunların arasında Kudüs'te Kabalacı analizler yapan ve sonradan bu analizleri Yahudiliğe eklenen Tapınak Şövalyeleri de mevcuttur. Görünüşe göre Kolomb Tapınak Şövalyeleri'nin getirdiği yeniliklere aşinaymış." Haham tepedeki *s* harfini gösterdi. "Hıristiyan ya da Tapınakçı çalışmaları Latince yapılmalıdır. Üçgen şeklinde dizilen üç s, *Sanctus* anlamına gelir, yani kutsal demektir. *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* A harfi *Altissimus* anlamına geliyor, yani yüksek demek ve üçüncü satırdan yukarı doğru okuyabilmemize imkân sağlıyor, yani maddeden başlayıp ruha iniyoruz. *X, M* ve *Y* bu yüzden aşağıdan yukarı doğru okunmalıdır. *X* harfi ile *S* harfi birliktelik oluşturur. *M* harfi *A* ve *S* ile bağlıdır. *Y* harfi de *S* ile bağlıdır. Diğer bir deyişle *XS Xristus, MAS Messias* ve *YS* ise *Yesus*'tur. Bu imzanın Latince Tapınakçı yorumu *Sanctus Altissimus Sanctus. Xristus Messias Yesus*'tur. Bu imzanın bir Hıristiyan imzası olduğuna şüphe yok."

"Hıristiyan mı?" dedi Tomás şaşırarak. "Yahudi değilmiş yani?"

"Oraya geleceğiz," dedi Şlomo, Tomás'a sakin olmasını işaret ederek. "Size biraz önce Kabala'nın Kitab-ı Mukaddes'i birçok farklı anlamı birleştiren, çok katmanlı bir karmaşıklık olarak gördüğünü söylemiştim değil mi? Kolomb'un imzasında da aynı şey geçerli. Latince olan Tapınak Şövalyesi imzasının altında aslında İbranice Kabalacı öğeler var. Gelmiş geçmiş en ünlü Kabalacılardan biri olan Haham Eleazar ben Judah bir keresinde aslında biri bâtını biri zahirî iki dünya olduğunu ama ikisinin de aynı dünyanın parçaları olduğunu söylemişti." Parmağıyla

fotokopiye bastırdı. "Bu imzada da durum bu şekilde. Bu imzanın kabalacı incelemesine baş harfleri İbranice kelimelere denk getirerek başlayalım. Buradaki *A* harfinin İbranicedeki *alef*'e, yani Tanrı'nın isimlerinden biri olan Adonay'a denk geldiğini var sayalım. *S* harfi de İbranice *şin* demektir, o da Tanrı ya da Rab anlamına gelen yaratıcının diğer ismi Şaday'dır. Bunları birleştirince elimizde 'Şaday. Şaday Adonay Şaday' oluyor. Bunun da çevirisi 'Tanrı. Tanrı Rab Tanrı,' şeklindedir. Son satır olan XMY'yi ele alır, onu da İbranice gibi sağdan sola doğru okursak ne elde ederiz? O satır YMX olur. Y, Yehova'yı temsil eder, M *maleh*'i, X de *xessed*'i temsil ediyor. *Yehova maleh xessed.* Şefkat dolu Tanrı. Diğer bir deyişle Latince yazılan bir Hıristiyan duasının altında İbranice yazılmış bir Yahudi duası var. Gerçek dünyanın parçaları olan, görünen ve görünmeyen dünyalar..."

"Dâhice."

"Henüz bir şey görmediniz, Bay Noronha," dedi Şlomo. "Daha bekleyin. XMY harflerini soldan sağa doğru okuyup *y* harfinin de İbranicedeki *ayin* harfine denk geldiğini düşünürsek *şema*'yı yani dinle kelimesini elde ediyoruz. Tesniye 6:4'ün ilk kelimesidir bu. 'Dinle ey İsrail, Tanrımız RAB tek RAB'dır,' Yahudiler arasında bu dua Şema olarak bilinir ve sabah akşam olmak üzere günde iki defa tekrarlanır. Uyurken ve ölüm döşeğinde de okunur. Şema tek tanrıcı bir duadır. Tanrı'nın birliğini ve tekliğini vurgular. Bu ayetin Kayıp On Kabile'nin sancağında yazılı olduğu düşünülür. Onu tekrarladıklarında Yahudiler, Göklerdeki Krallığı ve onun hükümlerini kabul etmiş olurlar. Kolomb'un imzasına koyduğu İbranice kelime budur." Haham parmağını kaldırdı. "Fakat şu ikili anlama bakar mısınız? Eğer Y harfinin, İbranice *yud*'a denk geldiğini düşürsek XMY, XMI yani *şemi* şeklinde de okunabilir. O zaman da 'ismim' anlamına gelir. Yani imzayı atanın ismi, Kristof Kolomb."

Yaşlı Kabalacı çok önemli bir açıklamada bulunacakmış gibi kâğıdın üzerine eğildi. "Buraya dikkat edin, Bay Noronha

çünkü çok önemli. XMY'yi sağdan sola İbranice olarak okuyalım. YMX elde ediyoruz. Eğer y, *yud*'a tekabul ediyorsa ortaya yeni bir kelime çıkıyor. *Yemaks*. Bir de soldan sağa okuyalım. O zaman *yemaks şemi* elde ediyoruz. Ne demek bu, biliyor musunuz?"

"Hiçbir fikrim yok."

"'İsmim silinsin,' demek."

"Aman Tanrım!" diye bağırdı Tomás, yapbozun taşları yerine oturmuştu. "*Colom, nomina sunt odiosa.*"

"Pardon?"

"*Nomina sunt odiosa*. İsimler nefret uyandırır. Latince bir özlü sözdür. Bu olaya uyuyor. Kolomb'un isminin uygun olmadığını söylüyor. Bana anlattığınız Kabalacı açıklamaya göre sadece Amiral'in çağdaşları onun kimliğini saklamaya çalışmadı, kendisi de kimliğini gizlemeye çalıştı. Bir sebepten dolayı Kolomb gerçek isminin tarih sahnesinden silinmesini istedi." Tomás düşünceli bir şekilde çenesini kaşıdı. "Şimdi anladım. Kolomb onun gerçek ismi değildi, gizlenmek için aldığı bir soyadıydı. Gerçek ismini kendi sildi."

"Neden?"

"Bilmiyorum."

"*Yemaks şemi*. İsmim silinsin. Birbirini tutuyor."

"İsmi nefret uyandırıcı olarak görülüyordu, yani sevilmiyordu. O yüzden silinmesi gerekliydi," dedi Tomás. Latince ve İbranice tabirleri birleştirerek. "Gerçek ismi neydi?"

"Onu bilmiyorum," dedi Haham. "Ama bir ipucu verebilirim. İlk isminden de vazgeçmiş."

"Hangisinden? Cristóvão, Cristóbal ya da Cristoforo mu?"

"Hepsinden."

"Nasıl yani?"

Şlomo Ben-Porat üzerinde Kolomb'un imzasının olduğu kâğıdı aldı ve üç *s*'yi gösterdi.

"*S*'ler arasındaki noktaları görüyor musunuz?"

"Evet."

"Onlar oraya kaza eseri konulmamış," dedi haham. "İbranice'de harflerin yanındaki noktalar birçok anlama gelebilir. Harfin bir şeyin ilk harfi olduğunu ve bir sesli harfe ihtiyaç duyduğunu gösterebilir. Noktaların daha önce baş harf anlamına geldiğini gördük. Şaday anlamına gelen *şin*, Adonay anlamına gelen *alef*'teki gibi. Eski dillerde küçük noktalar bir şeyin yukarıdan aşağı doğru okunması gerektiğini de gösterebiliyordu. Kabala ise evrendeki her şeyin sihirli bir iplikle birbirine bağlı olduğunu ve önemli şeylerin sırlarının önemsiz şeylerde saklı olduğunu söyler. Önemli bir Kabalacı olan Haham Şimon bar Yohay, alt âlemin üst âlemin suretinden yaratıldığını, alt âlemin üstün yansımasından başka bir şey olmadığını söyler. *Kabalacı Gizemler Kitabı* kitabında içinde yaşadığımız dünyanın ruhlar dünyası olduğunu söyler. Hermes'in zümrüt tabletindeki kendiliğinden kabul edilen önermede 'yukarıda ne varsa aşağıda da o vardır,' yazar. *Yansıma*, tersyüz olma, aşağı ve yukarı kelimeleri Kabala için çok önemli kavramlardır. Noktalar bir şeyin yukarıdan aşağıya doğru okunmasını işaret ettiği için ben de farklı bir şey deneyip bu imzanın harflerini ayna yansıması şeklinde tersyüz etmeyi denedim." Üzerinde çalıştığı kâğıdı alıp Tomás'a gösterdi. "Sonuç şaşırtıcıydı."

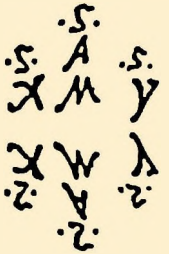

Tomás kâğıda baktı.

"Nedir bu?" diye sordu.

"Başı olmayan bir Hayat Ağacı."

"Hayat Ağacı mı bu?"

"Evet. Bak." Haham bir kitap çıkarıp Tomás'a halkalardan oluşmuş bir desen gösterdi. "Hayat Ağacı budur."

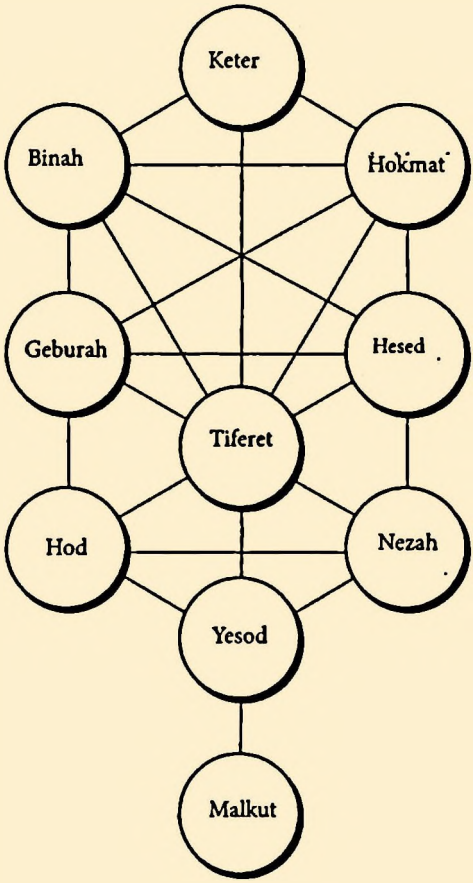

"On halka var burada," dedi Tomás.

"Evet. On tane sefirot. Hayat Ağacı'nın geleneksel tasvirinde on tane vardır. Fakat ikinci önemli tasvirde yedi sefirot vardır.

İmzaya bakalım. İmzanın üst tarafını silersek karşımıza başı olmayan bir Hayat Ağacı çıkıyor."

Üç büyük sefirot olan keter'i, hokmah'ı ve binah'ı sildi. Haham kâğıdı havaya kaldırıp Kolomb'un imzasının yansımasının yanına koydu.

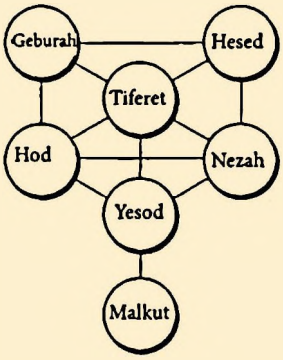

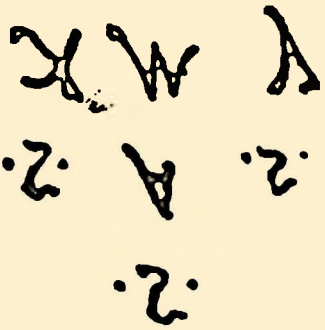

"Oh!" dedi Tomás iki şekli karşılaştırarak. "Birbirlerine... çok benziyorlar."

"Evet," dedi haham. "Kristof Kolomb'un Kabalacı imzası bu Hayat Ağacı'nı meydana çıkarıyor. Her harf bir sefirah."

"Hayat Ağacı'nı sekiz sefirota indirmek onu yarım bırakmıyor mu?"

"Hayır. Bazılarında beş, hatta dört sefirot bile vardır. Fakat yedilisi önemli. Yedi, Kabalacılıkta çok önemli bir sayıdır. Doğanın saf halini temsil eder. Tanrı dünyayı altı günde yaratıp yedincisinde dinlendi." Kolomb'un imzasını gösterdi. "Yansıma imzaya bakınca Kolomb'un kendi kimliğini ortaya çıkardığını göreceksiniz. Çünkü üst satırda XWλ var. X hesed'in *het*'idir, sağ taraftaki merhameti temsil eden sefirahtır. λ gimel'dir. Geburah

isimli sefirahın ilk harfidir, sol taraftadır ve kuvveti temsil eder. Onların arasında da W vardır. W, İbrani alfabesindeki *tet'dir.* Tiferet sefirotunun ilk harfidir ve merhamet ile kuvvetin birleşimi olan güzelliği temsil eder. Kolomb, Hayat Ağacı'nın üstünü çıkarıp ortadaki ve alttaki öğelerini kullanarak düzenlemiş. Kabalacı niyeti gayet açık." Şlomo tekrar imzanın ilk satırı olan XWλ'ı gösterdi. "Şuna bir bakın, Bay Noronha. Bu satırı sağdan sola okursanız λWX'ı elde edersiniz. Yeşu olarak okunur bu satır." Haham, Tomás'a bakarak kaşlarını çattı. "Bu çok kötü bir şey."

"Çok mu kötü?" diye sordu Tomás. "Neden? Nasıl yani?"

"Hıristiyanların İsa'yı tanrılaştırılması bazı Yahudilere göre putperestliktir. Bu da bizi Kolomb'un imzasının yansımasındaki λWX satırına götürüyor. İbranicede İsa'nın ismi Yeşua'dır. Yahudiler bu ismi sevmedikleri için son harfi çıkarıp Yeşu'yu bırakmışlardır. λWX satırı da tam olarak bu şekilde okunur. Yeşu. Bu masum bir isim değil. Yeşu, 'yemaks şemi vezihro' anlamına gelir. Bu da 'anısı da ismi de yok olsun,' demektir."

"Vaay!" dedi Tomás. "Bu sert bir söz."

"Bay Noronha," dedi Şlomo, "size demeye çalıştığım şey, bir Katolik olan Kristof Kolomb Kabalacı imzasına Yeşu ismini ekleyerek İsa'nın isminin de anısının da silinmesi dileğinde bulunmuş."

Tomás bir süre sessiz kaldı, dili tutulmuştu. "Ama... neden?" diyebildi en sonunda. "Kolomb neden böyle bir şey yapsın?"

"On beşinci yüzyıl İberya'sında yaşadığını unutmayın. Eğer bütün verilerin gösterdiği gibi Yahudi'yse o zamanlarda ve Avrupa'nın o bölgesinde bir Sefarad için hayatın çok da kolay olmadığını bilmeniz gerekir. Bu da bizi onun ilk ismine

götürüyor." Sayfayı kaldırdı. "Kabalacı imzasında Xpoferens'i kullanmış. Ne anlama geldiğini biliyor musunuz?"

"Xpoferens? *Xpo* Yunanca'da Hristos'un ilk üç harfidir, İsa demektir. *Ferens* ise Latince *fero* fiilinin çekilmiş halidir, 'taşımak' ya da 'götürmek,' anlamına gelir. Xpoferens, Hristoferens demektir, yani İsa'yı taşıyan. Cristóvão, Cristóbal ve Cristoforo isimlerinin kökünde Hristo yani İsa vardır."

"Hiçbir Yahudi o ismi kullanmaz," diye ekledi Haham. "İsa. İsrail'de kimse çocuğunun adını İsa koymaz. Peki, bir Yahudi olan Kolomb niye Cristóvão ya da Cristóbal ismini kullandı ve Cristoferens diye imza attı?" Haham parmağını kaldırdı. "Bunu yapabilecek sadece tek bir tür Yahudi vardır."

"Nasıl bir Yahudi?"

"Kendisini Hıristiyan olarak göstermeye çalışan ama içten içe asıl inancını yaşamak isteyen bir Yahudi. Böyle bir insan kendine İsa'nın ismini seçse de Tanrı'ya karşı mahcup olmamak için Kabalacı imzasında İsa'nın ismini ve anısını reddettiğini söyler. Yeşu. Yani demek istediğim, Bay Noronha, Kolomb '*yemaks şemi*', yani 'ismim silinsin" derken aslında İsa'nın ismini reddediyordu." Haham üstünde imzanın olduğu kâğıdın üstüne elini koydu. "Elimizdeki bilgilere dayanarak size şunu söyleyebilirim ki bugün Kristof Kolomb diye bildiğimiz adam büyük olasılıkla bir Sefarad Yahudisiydi ve gerçek ismi başkaydı. Hıristiyan'mış gibi görünerek gerçek dinini sakladı ama Yeni Hıristiyan olmadı. Onun gibilere Marrano derlerdi."

Şlomo Ben-Porat dirseklerini masaya koyup sustu. Diyeceklerini bitirmişti. Odaya çöken sessizliği sadece Tomás'ın not defterine hızlı hızlı yazan kalemin sesi bozuyordu. Şlomo'un

en son söylediği kadar her şeyi neredeyse deşifre edilemez bir şekilde çiziktirdi defterine.

Marrano.

Not defterini tam kapatmak üzereyken aklına bir şey takıldı. Son yazdığı kelime bir mıknatıs gibi onu çekiyordu, akıcı el yazısındaki bir mürekkep lekesi, bir engeldi sanki. Bir süre daha kelimeye baktıktan sonra kafasını hahama doğru çevirdi.

"'Marrano,' derken neyi kastediyorsunuz?"

"Marrano mu?" dedi Şlomo şaşkınlıkla. "Portekizcede ne demek olduğunu biliyorsunuzdur o kelimenin."

"Eski zamanlara ait bir kelime, 'domuz' demek."

"İşte buldunuz. Portekiz'de ve İspanya'da, gizliden gizliye Yahudiliğinde ısrar eden Yeni Hıristiyanlara aşağılayıcı bir isim olan Marrano deniyordu. Bu ismin kullanılmasının nedeniyse dinine bağlı Yahudilerin asla domuz eti yememesiydi. Domuzlar mundar sayılırdı, koşer değillerdi ve besin olarak tüketilmeleri Yahudiliğin dinî kurallarına aykırıydı."

"Hımm," diye mırıldandı Tomás, düşüncelere dalmıştı. "Demek Marrano, Hıristiyan taklidi yapan bir Yahudi'ye deniyor?"

"Evet."

"Kolomb da bir Marrano'ydu?"

"Kesinlikle."

"Cenevizli bir Marrano olabilir mi?"

Haham güldü. "'Marrano' İber Yarımadasındaki bir Yahudi'ye denir," diye açıkladı. "Hem Yahudi olmasından dolayı Kolomb'un Cenevizli olmasının ihtimali yok."

"Neden ki?"

"Çünkü on ikinci yüzyılda Yahudilerin Cenova'da üç günden fazla kalması yasaklanmıştı. On beşinci yüzyılda Kolomb hayattayken bu yasak hâlâ geçerliydi."

"Anlıyorum."

"Aslında bilmeniz gereken çok ilginç bir şey var. Garip bir Yahudi geleneğine göre, Cenevizli kelimesi on altıncı ve on beşinci yüzyıllarda Yahudiler için kullanılan bir hüsnütabirdi."

"Şaka yapıyorsunuz."

"Hayır, şaka yapmıyorum. Birisinin Yahudi olduğunu belirtmek için ondan 'milletten,' diye bahsederlerdi. Yahudi milleti anlaşılırdı. Belli ki o zamanlar Yahudilere yapılan zulümler yüzünden Hıristiyanlar tarafından sorguya çekilen çoğu Yahudi Cenevizli olduğunu söylemişti. Kendilerinin Yahudi olduğunu karşıdakine dikkat çekmeden anlatmanın bir yoluydu bu. Anladınız mı?"

"Buna dair bir kanıt var mı?"

"Sözlü gelenekte aktarılan bir şey bu, yazılı belge olarak bir kanıt yok. Fakat 1512'de Saint Jerome Tarikatı'ndan Keşiş António de Aspa'nın Kastilya engizisyoncusuna gönderdiği bir mektup var. Mektubunda Aspa, Kolomb'un Yeni Dünya'ya yaptığı ilk seferde beraberinde 'Kırk Cenevizli' götürdüğünü yazmış. Şimdi biliyoruz ki bütün mürettebat İspanyol'du ama bazıları Yahudi'ydi, büyük ihtimalle de Marrano'ydu. Diğer bir deyişle António de Aspa aslında engizisyona mürettebatın içerisinde kırk tane Yahudi olduğunu bildiriyordu."

"Hımm," dedi Tomás. Aklından kendine binlerce defa sorduğu soruyu geçirdi tekrar. "Foucault'nun hangi ekosu 545'te sola sarkar?"

"Ne?"

Tomás birden canlandı. "Birisinin bana sorduğu bir soru bu. 'Foucault'nun hangi ekosu 545'te sola sarkar?'" Tomás ayağa kalktı, kalbi yarış atı gibi dörtnala atmaya başlamıştı. Sakin olamıyordu. "Umberto Eco'nun kitabını incelediğimde bu sorunun cevabının 'Portekizli Yahudi' ya da 'Yeni Hristiyan' olduğunu düşünmüştüm. Fakat bunlar değil. Doğru cevap başka bir şeydi."

Haham bilmediğini belirtircesine omuz silkti.

Tomás neşeyle sırıttı. "Marrano."

18

LİZBON

Tomás'ın parmakları yavaşça kasanın kilidini çevirdikçe kilit de ona yumuşak kliklerle karşılık veriyordu. Madalena olan biteni, Tomás'ın omzunun üzerinden heyecanla izliyordu. "Doğru olduğuna emin misiniz?" diye fısıldadı.

Tomás, kombinasyonu yazdığı kâğıdı inceledi.

M	A	R	R	A	N	O
16	1	21	21	1	17	18

"Şimdi öğreneceğiz," diye mırıldandı.

Tomás, Portekiz'e iner inmez Toscano'nun evine gitmek için planlar yapmaya başlamıştı. Eve bile uğramadı. Toscano'nun kasasının şifresini bulup bulmadığını ve kasanın içindekilerin Toscano'nun büyük buluşu olup olmadığını öğrenmek zorundaydı.

Teker teker sayıları çevirdi. On altı, bir, yirmi bir, tekrar yirmi bir. Klik-klik-klik-klik. Tomás ve Madalena'nın nefes alıp

vermeleri ile kilidin metalik sesinden başka ses yoktu odada. Klidin sesi o kadar hafif ve yumuşak geliyordu ki insanın neredeyse sinirini bozuyordu. İçindeki sırları büyük gayretle koruyan açgözlü bir kasanın sesi. Kendi sonunun geldiğini bilen ve bir süre sonra açığa çıkmaktan korkan bir gizemin sesiydi bu. Sanki kasa açılıp içindekini, sırlarını açığa vurmak istemiyordu. İnsan ve kasa, şifre ve sırlar arasındaki bu gerilim yarı aydınlık yatak odasındaki havaya da yansıyordu. Tomás dizilimin sonuna gelince duraksadı, derin bir nefes aldı ve son sayıları girdi. Bir, on yedi. Klik-klik.

On sekiz. Klik. Kasanın kapısı açıldı.

"İşte bu!" diye bağırdı Tomás yumruklarını zaferle kaldırarak. "Başardık!"

"Tanrı'ya şükür!"

Tomás elini kasanın içine soktu ve yavaşça, sanki bilinmeyen bir ormanı keşfeden maceracı bir kâşif gibi ürkekçe içeriyi yokladı. Eline kâğıdın soğuk, pürüzsüz yüzeyi geldi. Nazikçe sayfaları tuttu ve bilinmeyen tarihî bir eseri gün ışığına çıkarırmışçasına sayfaları dışarı çıkardı.

Üç yaprak kâğıt vardı elinde.

İlk ikisi fotokopiydi, bunları dikkatle inceledi. İlk bakışta on altıncı yüzyıl belgelerine benziyorlardı. Tomás hızlıca onlara göz attı ve sonra paleograflık deneyimine başvurarak ilk fotokopinin altındaki minyatürü okumaya başladı.

"*Bir sonraki yıl...*" Tarihi çözememişti, okunmuyordu. "*Kral, Santa Maria das Virtudes Manastırı'nın üzerindeki Paraíso Vadisi'ndeydi, veba salgını bu bölgenin çoğuna yayılmıştı. Martın altıncı günü İtalyan Xpovo Colonbo, Restelo Lizbon'a girdi. Kral ve Kastilya Kraliçesi'nin emrinde Cipangu ve Antilya adalarına yaptığı keşiflerden dönüyordu...*"

"Bu nedir?" diye sordu Madalena.

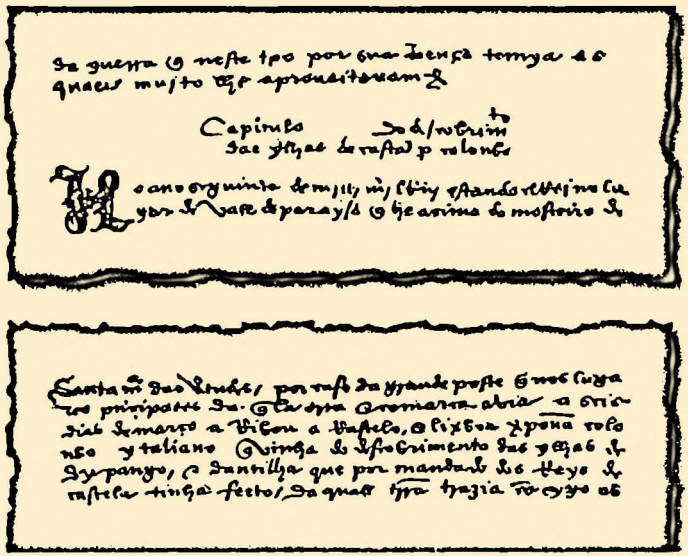

Tomás merakla sayfalara baktı. "Bu," dedi tereddüt ederek, "Rui de Pina tarafından yazılan Kral II. João'nun vakayinamelerinden bir sayfaya benziyor. Bu sayfa Portekiz Kralı II. João ile Kristof Kolomb'un görüşmesini anlatan sayfa sanırım. Kolomb burada ilk seferinden dönüyor, Amerika'yı keşfettiği yolculuktan..."

"Önemli mi?"

"Yani, evet. Fakat beklenmedik." Tomás canı sıkılmış bir şekilde Madalena'ya baktı. "Birincisi bu metin uzun zamandır biliniyordu. Varlığı sır değil. İkincisi ise bu vakayiname kocanızın teorisiyle çelişiyor." İkinci sayfanın üçüncü ve dördüncü satırlarını işaret etti. "Burayı görüyor musunuz? Burada '*Xpovo colo nbo y taliano*,' yazıyor. Bu da 'Kristof Kolomb, İtalyan,' demek. Kocanız tam tersine, Kolomb'un İtalyan olmadığına inanıyordu."

"Fakat Martinho bana dedi ki kasada kanıt..."

"Kanıt mı? Neyin kanıtı? Kolomb'un İtalyan olduğunun mu?" Tomás başını iki yana salladı. "Anlamıyorum. Bunlar hiçbir anlam ifade etmiyor."

Madalena iki fotokopiyi de alıp dikkatle inceledi.

"Peki ya bu? Bu nedir?" diye sordu, ilk sayfanın arkasında kurşun kalem ile yazılmış bir yazıyı göstererek.

Tomás notu okudu.

Kodeks 632

"İlginç," diye mırıldandı.

"Ne o?"

Tomás omuz silkti, aklına hiçbir şey gelmiyordu. "Hiçbir fikrim yok," dedi dudaklarını büzerek. "*Kodeks 632*?" Çenesini kaşıdı. "El yazmasının numarası olmalı."

"El yazması numarası mı?"

"Kütüphanecilerin arşivdeki belgeleri bulması için kullanılan..."

"El yazması numarasının ne olduğunu çok iyi biliyorum," dedi Madalena.

Tomás, Madalena'ya utangaç bir bakış attı. Kadının yorgun, bakımsız görünümü onun sıradan biri gibi algılanmasına sebep oluyordu; yaşını almış suratı ve ince yapılı bedeninin altında akademik çevrelerde bulunmuş, iyi eğitimli ve kitaplarla haşır neşir bir kadın yatıyordu. Tomás evinin bu kadar dağınık olmasının sadece kocasının ölümünden sonraki bir durum olmadığını, kadının ev işlerine yatkın biri olmadığından kaynaklandığını fark etti.

"Affedersiniz," dedi içten bir şekilde. "Sanırım kocanız bu el yazmasının numarasını buraya yazmış ki kütüphanede onu arayıp bulabilsin."

Madalena tekrar inceledi kâğıdı. "Ama burada 'kodeks' yazıyor."

"Evet," dedi Tomás gülümseyerek. "Kodeks aslında papirüse, parşömene ya da kâğıda yazılıp kitap gibi ciltlenmiş olan eski el yazmalarına denir. Büyük ihtimalle bu el yazması on altıncı yüzyıldan, o yüzden parşömene yazılmış olmalı."

Madalena üçüncü kâğıdı ondan aldı. "Bunu gördünüz mü?" diye sordu.

Altında isim ve numara olan beyaz bir kâğıttı. İsmi görünce Tomás'ın kaşları hayretle kalktı.

"Kont João Nuno Vilarigues," dedi ismi okuyarak.

"Onu tanıyor musunuz?"

"Adını daha önce hiç duymadım." İsmin altındaki sayılara baktı. "Telefon numarasına benziyor bu."

Madalena daha yakından baktı. "Verin de bakayım." Birkaç saniye düşündü. "İlginç. Alan kodunu hatırlıyorum. Martinho orayı telefonla çok arardı."

"Bu numarayı mı?"

"Bilmiyorum ama alan kodları aynı."

"Nerenin alan kodu?"

Madalena ayağa kalkıp bir şey demeden odadan çıktı. Birkaç dakika sonra kolunun altında bir telefon rehberiyle döndü. Portekiz alan kodlarının listesini açtı ve parmağını sütundan aşağı doğru kaydırdı.

"İşte burada!" dedi heyecanla. "Tomar."

Toscano'nun evinden dönerken Tomás ne yapacağına karar verdi. Kesinlikle Kont Vilarigues'le görüşmeliydi. Tomás daha önce onun ismini hiç duymamıştı. Toscano'nun araştırmasıyla nasıl bir ilişkisi olduğunu bilmiyordu. Araştırmada bu kadar ilerlemişken sıradaki durağı olan Tomar'ın, evine bu kadar yakın olması onu çok rahatlatmıştı.

Evine girdiğinde saat gece ondu. Çok yorulmuştu. Duş alıp, yemek yiyip uyumak istiyordu.

"Kızlar, ben geldim!" diye seslendi, Kudüs tozu hâlâ üzerinde olan çantalarını yere bırakırken.

Ev hâlâ karanlıktı.

İlginç, diye düşündü. Işığı açınca her şeyin temiz ve düzenli olduğunu ama evde kimsenin olmadığını fark etti.

"Kızlar!" diye seslendi tekrar. "Neredesiniz?"

Saatine baktı, büyük ihtimale uyumuşlardı. Parmak uçlarında ilerleyip ses çıkarmamaya çalışarak yatak odalarına baktı ama ikisi de boştu. Valizini yatağa koydu ve kafası karışmış bir halde etrafına bakındı. Neredeydi bunlar? Kafasını kaşıdı. Ne olmuş olabilirdi ki? Bir süre olduğu yerde durdu. Constança'yı aramayı düşündü ama iki saat önce uçaktan inince aradığında telesekretere bağlanmıştı. Ne yapacaktı şimdi?

Uçakta verilen yemeklere katlanamadığı için çok acıkmıştı. Mutfağa doğru yöneldi. Eğer kan şekerini yükseltirse kafası daha iyi çalışır, ne yapması gerektiğini bilirdi. Margarida'nın fenalaşıp Constança'yla hastaneye gitmiş olmaları aklına gelen en kötü durumdu ama öyle bir şey olsa Constança not bırakırdı. Mutfağa doğru giderken salondaki vazonun çan şeklindeki uzun saplı turuncu çiçeklerle dolu olduğunu gördü. Bu çiçeklerin arasında güle benzeyen sarı çiçekler de vardı. Bir süre çiçeklere baktı, sonra da onları koklamak için eğildi. Sanki yeni koparılmışlardı,

taze kokuyorlardı. Tomás çenesini kaşıyarak duraksadı sonra da yapraklara hafifçe dokundu ve gerisin geri dönüp oturma odasına gitti.

Oradaki vazolarda da aynı çiçekler vardı. Masanın üzerindeki bir çiçekçi fişi vardı. Constança gül ve yüksükotu sipariş etmişti. Tomás bir süre düşündü sonra da elindeki fişle kitaplığa döndü ve Constança'nın en sevdiği *Çiçeklerin Dili* kitabını aldı. Arkadaki listeden yüksükotunu aradı. Yüksükotu'nun ikiyüzlülük ve bencilliği temsil ettiğini okudu. Dönüp endişeyle çiçeklere baktı.

Panik içinde sakar bir şekilde *g* başlığına geldi ve sarı gülleri aradı. Parmağı sarı güllerin anlamını bulunca dondu kaldı.

İhanet.

19

TOMAR

Praça de República'daki güvercinlerin gurultuları meydanı dolduruyordu. Şişko ve iyi beslenmiş bu kuşlar kaldırımı gagalıyor, kısa mesafelere uçuyordu. Çatı tepelerine ve binalardaki çıkıntılara dizilmişlerdi. Meydanın merkezindeki Gualdim Pais'in bronz heykelinin üzerine de tünüyorlardı.

Birkaç güvercin Tomás'ın ayağının dibinde geziniyor, boğazlarından o güvercinlere has sesi çıkarırken hemen üstlerinde, bankta oturan adam yokmuş gibi dolanıyorlardı. Kocaman bir satranç tahtasında gezinen gri piyonlar gibiydiler. Tomás, hayranlık uyandırıcı zarif, Tomar Belediye Binası'nı ve meydanı inceledi, ta ki sağ tarafında Gotik tarzda yapılmış kilise dikkatini çekene kadar. Meydana bakan yüzü kireçle boyanmış São João Baptist Kilisesi'nin zarifçe işlenmiş Manueline bir kapısı, yanında da kilisenin yukarısına doğru yükselen sekizgen çan kulesi vardı. Çanların altında gururla sergilenen kutsal üçlü, kraliyet arması, usturlaplar ve Mesih Tarikatı'nın haçı göze çarpıyordu.

Tomás'ın aklı bir anlığına Toscano'nun bilmecelerinden, Kolomb'dan, vakıftan, bulmak için çok uğraştığı Kont'tan ve zor bela ayarladığı bu buluşmadan kopup özel hayatına yoğunlaştı. Constança evi terk ettiğinden beri Tomás içine kapanmıştı. Sanki hayatı çözemeyeceği bir düğüm haline gelmişti. Evde münzevi gibi tek başına geçirdiği o saatler karısı ve Lena ile olan ilişkisini analiz etmesine yol açmıştı. Şimdi anlıyordu ki Lena'yla olan ilişkisi bir seks kaçamağından daha fazlasıydı. Sadakatsizliği kendisini Constança'dan soyutlamasının bir belirtisiydi. Karısıyla ortak gelecek planlarının çökmesine dair duyduğu hayal kırıklığının ve sessiz içerlemelerinin bir sonucuydu bu soyutlama.

Koltukta ya da yatakta saatlerce yatmış, Constança'nın yapmadığı aramayı yapmasını beklemişti. Sayısız defa ayağa kalkıp küçük apartman dairesinde dolaşmış, saçı sakalı birbirine karışmış ve pijamalı bir vaziyette kendi kendine konuşmuştu. Onu motive eden tek şey Toscano'nun buluşuydu. Sabah uyanmak için bir sebepti. Kızının hayatını daha kolay hale getirecek parayı kazandırmasının haricinde araştırma aynı zamanda mutlak doğruyu arayışında bu bankta oturmasının sebebiydi. Bir de hakkında hiçbir şey bilmediği bir Kont'la görüşecekti. Elinde sadece Madalena'nın eski telefon faturalarından bulduğu adamın telefon numarası vardı. Başka hiçbir şey bilmiyordu.

Koyu gri takım elbiseli, gümüş yelekli ve papyonlu bir adam yüzünde meraklı bir ifadeyle ona doğru yaklaştı. "Bay Noronha?" diye sordu tereddütle.

Tomás gülümsedi. "Evet. Siz de Kont Vilarigues olmalısınız?"

"João Nuno Vilarigues," dedi adam yeleğini düzeltip başını eğerek.

Zayıf Kont gizemli bir kişiliğe benziyordu. Şakaklarında grileşen siyah saçlarını geriye taramış, başının üstündeki saçların dökülmekte olduğunu ortaya çıkarmıştı. İnce bir bıyığı, sivri

bir keçisakalı olsa da onunla alakalı en dikkat çekici şey delici gözleriydi. Rönesans İtalya'sından gelmiş bir zaman yolcusuna benziyordu.

"Geldiğiniz için teşekkürler," dedi Tomás. "Açık konuşmak gerekirse ne konuşacağımızı pek bilmiyorum."

"Telefonda bana numaramı merhum Profesör Toscano'nun Kristof Kolomb araştırmasıyla ilgili bıraktığı notlarda bulduğunuz söylemiştiniz."

"Evet."

Kont iç çekti ve sanki içten içe kendisiyle tartışıyormuşçasına Tomás'a baktı. Dakikalar gibi geçen birkaç saniye sonra sessizliği bozdu. "Profesör Toscano'nun yaptığı araştırma hakkında bilgi sahibi misiniz?" diye sordu, Tomás'ın ne kadar çok şey bildiğini öğrenmeye çalışarak.

"Evet," dedi Tomás. Kont daha uzun bir cevap bekliyormuşçasına sessiz kaldı, belli ki Tomás bilgisini daha fazla sergilemek zorundaydı. "Profesör Toscano, Kolomb'un Cenevizli değil de bir Marrano, yani Portekizli bir Yahudi olduğuna inanıyordu."

"Toscano'nun araştırması neden sizin için bu kadar önemli?"

Bu pek de masum bir soru değil, diye düşündü Tomás. Bir testti. Eğer bu gizemli şahsiyetten bir şeyler öğrenmek istiyorsa kelimelerini dikkatle seçmeliydi. "Lizbon Yeni Üniversitesi'nde tarih dersi veriyorum. Profesör Toscano'nun bıraktığı çalışmayı görmek için karısına bir ziyarette bulundum. Keşifler Çağı hakkında bildiğimiz her şeyi tekrar gözden geçirmemize sebep olacak bir araştırma olduğuna inanıyorum."

Kont bir süre sessiz kaldı. Sanki ruhuna bakmak istercesine gözlerini Tomás'a dikmişti. "Amerika Tarih Vakfı'nı duydun mu daha önce?" diye sordu sonunda.

Soruyu sorma şekli Tomás için bir uyarı gibiydi. Kont'un vakıfla işbirliği yapıp yapmadığını bilmiyordu. Toscano'nun tanıdıkları vakıf ismine tepki verdikleri için Tomás, Moliarti ile olan ilişkisini saklı tutmaya karar verdi. En azından şimdilik.

"Ne vakfı?" diye sordu Tomás.

Kont gözlerini Tomás'a dikti. Tomás da içten görünmeye çalışarak ona baktı.

"Önemli değil," dedi Kont, tatmin olmuşa benziyordu. Meydana, sonra da tepeye doğru baktı. Gülümsedi, rahatlamıştı. "Tomar Kalesi'ne ya da Mesih Manastırı'na gittiniz mi?"

Tomás adamın bakışlarını takip etti. Şehrin arkasındaki tepede duvarlar yükseliyordu.

"Evet, gittim ama uzun zaman önce."

"O zaman benimle gelin," dedi Kont, Tomás'a takip etmesini işaret ederek.

Meydandan geçip balkonlarında renkli saksılar olan, kaldırım taşlarıyla döşenmiş yan sokaklara girdiler. Eski sinagoga kadar devam eden beyaz bir duvarın yanına park etmiş kocaman siyah bir Mercedes'in yanına geldiler. Kont Vilarigues sürücü koltuğuna geçti ve Tomás da yanına oturunca Tomar'ın sessiz sokaklarında arabayı sürmeye başladı.

Birkaç saniye sessizlik içinde yol aldıktan sonra Kont, "Christi Militia'yı duydunuz mu?" diye söze girdi.

"Tapınak Şövalyeleri mi?"

"Hayır, Christi Militia."

"Hiç duymadım."

"Ben Christi Militia'nın, Tapınak Şövalyeleri'nin devamı olan organizasyonun bir temsilcisiyim."

Tomás hayretler içindeydi. "Fakat Tapınak Şövalyeleri çok uzun yıllardır yok."

"İşte tam da o yüzden Christi Militia onun devamı. Tapınak Şövalyeleri bastırıldıklarında bazı şövalyeler gizliden gizliye devam etmek istediler. O yüzden Christi Militia'yı, yani Mesih'in Askerî Tarikatı'nı kurdular. Kendi kanunları olan gizli bir grup, varlığı çok az kişi tarafından bilinir. Birkaç Portekizli asil ve Tapınak Tarikatı'na bağlı şövalyelerin soyundan gelenler her bahar Tomar'da buluşup eski gelenekleri canlandırır ve hiç açığa vurulmayan gizleri konuşur. Tapınak Tarikatı'nın son gizemlerini koruyan muhafızlardır onlar."

"Vay canına, hiç bilmiyordum."

"Tapınak Tarikatı hakkında ne biliyorsunuz?"

"Birkaç şey, çok değil. Ben tarihçiyim ama uzmanlık alanım kriptoanaliz ve eski diller, Orta Çağ ve Keşifler Çağı kesinlikle değil. Şöyle diyelim bu araştırmaya şans eseri rastladım... Profesör Toscano'yu tanıdığım için, yoksa kesinlikle benim alanım olduğundan değil."

Araba ortasında Gemici Henrique heykelinin bulunduğu bir yol ayrımına geldi. Kont sağa dönüp şehrin anayollarından devam etti. Mata dos Sete Montes'in gölgeliğinden yukarı tırmanarak eski kale duvarlarına doğru devam ettiler.

"O zaman size hikâyeyi baştan anlatayım," dedi Kont Vilarigues. "Müslümanlar, Hıristiyanların kutsal kent Kudüs'e girmesini yasakladığında bütün Avrupa buna tepki gösterdi ve Haçlı Seferleri başladı. Kudüs 1099'da ele geçirildi ve Kutsal Topraklar'a Hristiyanlık hâkim oldu. Fakat asıl sorun Haçlılar Avrupa'ya dönmeye başlayınca baş gösterdi çünkü hacıların Kudüs yolculuğu çok tehlikeli bir hal almaya başlamıştı. O zamanlarda iki yeni askerî tarikat ortaya çıkmıştı. Hasta ve yaralılara bakan Hospitalier Şövalyeleri ve hacıların Kudüs'e güvenle varmalarını sağlamak için dokuz şövalye tarafından kurulan bir başka tarikat. Bu şövalyelerden dokuz tane olsa da bu adamlar yolları

daha güvenli bir hale getirdiler. Bunun karşılığında da Kudüs'te Moriya Dağı'nın tepesindeki Mescid-i Aksa'da onlara yer verildi. Tam olarak bir zamanlar Süleyman Tapınağı'nın bulunduğu yerde. İşte böylece Tapınak Tarikatı'nın şövalyeleri doğdu." Bir an duraksadı ve sonra devam etti. "Yani Tapınak Şövalyeleri."

"Bu hikâye belki binlerce defa anlatılmıştır."

"Doğru. O kadar sıra dışı bir hikâye ki bütün Avrupa'nın ilgisini çekti. Bazıları Tapınakçılar'ın, Süleyman Tapınağı'nın harabelerini incelerken kıymetli tarihî eserlere, kadim sırlara ve kutsal emanetlere rastladığını söyler, Kutsal Kâse örneğin. Buldukları bu nesnelerden mi yoksa maharetlerinden ve dirençlerinden mi bilinmez, Tapınakçılar zamanla güçlendi ve bütün Avrupa'ya yayıldı."

"Portekiz'e de ulaştılar."

"Evet. Tarikat 1119'ta resmî olarak kurulduktan birkaç yıl sonra Portekiz'e gelmişlerdi bile. Portekiz Kralı I. Afonso, 1147'de Endülüslerden alınan Tomar kasabasını 1159'da Tapınak Şövalyeleri'ne verdi. Tapınakçılar, Gualdim Pais'in önderliğinde sonraki yıl burada bir kale inşa ettiler."

Mercedes son virajı dönüp ağaçların arasında küçük bir park alanına girdi. Kalenin devasa burçları taş duvarların arkasında görünüyordu. Surları sanki mavi gökyüzünden bıçakla kesilmiş gibiydi. Arabayı uzun çam ağaçlarının gölgeliğinde bırakıp heybetli Porta do Sol girişine doğru giderek kalenin duvarlarını çevreleyen yolda yürüdüler. Sanki bir anlığına Orta Çağ'a dönmüşlerdi. Sade ve basit o çağdan geriye sadece mağrur kalıntılar kalmış, anıları hafızalardan silinmişti. Mazgalların üstüne çıkan kalın bir duvar sol taraflarına doğru uzanıyor, yol ve sık ormanın yanından geçiyordu. Tepeden yukarı esen bir rüzgâr ağaç dallarını sanki yumuşak doğal bir melodiye göre hareket ettiriyordu. Kırlangıç ve bülbüller şakıyor, onların bu cıvıltılarını

arılar ile ağustos böcekleri vızıldayarak cevap veriyordu. Yolun sağ tarafında tepenin üstündeki kaleye doğru yükselen çorak, taşlı bir yokuş vardı. Kale mağrur ve kibirli bir derebeyi gibi aşağıdakilere tepeden bakıyordu.

"Tapınakçıların kalesi bu demek," dedi Tomás eski duvarlara bakarak.

"Evet. Santarém ve Lizbon'daki savaşlar da dâhil olmak üzere, sundukları hizmetlerden dolayı Portekiz Krallığı, Tapınakçılar'a çok toprak vermiştir. Fakat varlıkları en çok burada, karargâhları olan Tomar Kalesi'nde hissedilir. Tarikat Fransa'da 1307'de başlayan katliamlar ve 1312'de yürürlüğe giren *Vox in excelso* ismindeki Papalık fetvası sonucunda aniden yok oldu. Papa, Avrupa krallarına Tapınakçılar'ı tutuklamalarını emretse de Portekiz Kralı I. Diniz bunu kabul etmedi. Papa Tapınakçılar'ın elindeki malların Hospitalierlere verilmesini söylese de Kral I. Diniz yine bu emre uymadı. Tapınakçıların sadece krallığa ait toprakları kullanıp krallığa ait eşyaları kullandığını söyleyerek bu işin içinden çıktı. Eğer Tapınakçılar'ın varlığı son bulursa krallık kendi topraklarını geri alırdı. Kral'ın bu tavrı kendi ülkelerinde acımasızca avlanan, liderleri kazıklarda yakılan Fransız Tapınakçılar'ın dikkatini çekti. Çoğu Portekiz'e sığındı. Kral I. Diniz, bir süre ortalığın durulmasını bekledikten sonra Portekiz'i Müslümanlardan korumak için karargâhı Algarve'de olan yeni bir askerî tarikatın kurulmasını teklif etti. Vatikan da bunu onaylayınca 1319'da İsa Mesih Tarikatı resmî olarak kuruldu. I. Diniz, Tapınakçıların bütün varlıklarını, on şehir de dâhil olmak üzere bu tarikata devretti. Daha da önemlisi bu tarikatın üyeleri Tapınakçılar'dı. Diğer bir deyişle Tapınak Tarikatı Mesih Tarikatı'na dönüşmüştü. Mesih Tarikatı 1357'de karargâhını Tomar Kalesi'ne taşıyınca Tapınak Şövalyeleri Portekiz'de tekrar eski statüsüne kavuşmuştu."

Beraber muhteşem Porta do Sol'dan geçtiler ve kendilerini sol taraftaki vadiye bakan geometrik bahçeli büyük bir meydanda buldular. Meydanda yarım daire şeklinde hendekler, budanmamış çalılar, uzun serviler, çınarlar ve çiçek bahçeleri vardı.

"Bana bunları neden anlatıyorsunuz?" diye sordu Tomás.

Kont Vilarigues gülerek sağ taraflarındaki sivri uçlu duvarları ve onların önündeki Orta Çağ binalarını gösterdi. Muhteşem rotondaların etrafını silindirik şekildeki sararak en yukarıya çıkan merdivenler hisar görünümü veriyordu. Duvarlarında çatıya kadar uzanan kalın payandalar, tepede on altıncı yüzyıl mazgallı siperleri ve bütün binaya hâkim bir çan kulesi vardı. Binaların diğer tarafında manastırın üzerine düşen devasa çınar ağacının gölgesinin altında iç bölgeleri çevreleyen dış duvarlar ve papaz evinin yıkıntıları bulunuyordu.

"Sevgili dostum, size bütün bunları bu mekânı daha iyi anlayabilesiniz diye anlatıyorum. Sonuçta Portekiz'in gelişmesi ve deniz keşiflerinin arkasındaki gizemli sır ve Kutsal Kâse'nin ruhu bu duvarların arasında, Tomar'da yatıyor." Kont göz kırptı. "Aynı zamanda anlattığım bu detaylar size anlatacağım sıra dışı hikâye için de önemli. Hem de Toscano'yla alakalı olduğun için anlatıyorum."

"Bu hangi hikâye olabilir acaba?"

"Hangi hikâye olduğunu siz gayet iyi biliyorsunuz. Size Amerika'yı Kastilyalılara veren Kristof Kolomb'un gerçek hikâyesini anlatacağım."

"Kolomb'un... gerçek hikâyesi mi? Gerçekten kim olduğunu biliyor musunuz?"

Beraber bahçede dolaşırken kemere benzeyen bir çalının altından geçip mavi ve turuncu banklara yönelip oturdular.

"Bu hikâyenin başlangıcı Tapınakçılar'a kadar gider." Kont aşağıdaki duvarlara baktı. "Lütfen söyle keşif yolculukları sırasında kullanılan Portekiz karavellerinin yelkenlerindeki haçlara hiç dikkat ettiniz mi?"

"Eğer yanılmıyorsam onlar kırmızı haçlardı."

"Beyaz zemine çizilen kızıl haçlar. Size bir şey ifade ediyor mu?"

"Hımm, hayır."

"Beyaz zemin üzerinde kızıl haçları Haçlılar giyerdi. Portekiz Tapınakçıları'nınki beyaz zemin üzerine uçları kıvrık kırmızı haçlardı. İsa Mesih Tarikatı'nın haçları da aynı şekilde beyaz zemin üzerine kırmızıydı. Portekiz gemileri de beyaz yelkenlerinin üzerinde kızıl haçlar taşırdı. Bunlar Kutsal Kâse'yi denizlerde arayan Tapınak Şövalyeleri'nin, İsa Mesih Tarikatı'nın haçlarıydı." Kont ileri eğilip Tomás'a baktı. "Kutsal Kâse'nin ne olduğunu biliyor olabilir misiniz acaba?"

"İsa'nın Son Yemek'te kullandığı kâse. İsa çarmıha gerildiği haçta ölürken Aramatyalı Yusuf'un İsa'nın kanını kadehte topladığını söylerler."

"Batıl inanç bunlar, sevgili dostum! Kutsal Kâse mecazi bir şeydir, metaforik de diyebilirsiniz." Kont, ağaçların arasındaki Tomar'ın binalarını gösterdi. "Eğer Tomar'daki Sao João Baptist Kilisesi'ne giderseniz orada Vaftizci Yahya'yı Kutsal Kâse'yi tutarken resmetmiş üç parçalı bir tablo görürsünüz. Kâse'nin içinde kanatlı bir ejderha görünür, Yuvarlak Masa Şövalyeleri efsanesinde adı geçen mistik bir hayvandır. O efsanede Büyücü Merlin, yer altındaki bir gölde savaşan iki ejderhanın hikâyesini anlatır. Ejderhalardan biri kanatlı öbürü ise kanatsızdır. Biri iyiliği öbürü ise kötülüğü temsil eder, aydınlık ve karanlıkla sembolize

edilirler. Ejderhalar arasında süren bu savaş aynı kilisenin en üstteki eşsiz değerdeki sütununda da görülebilir."

"Biraz önce önündeki meydanda buluştuğumuz kiliseden mi bahsediyorsunuz?"

"Evet."

"Hımm," diye mırıldadı Tomás, kilisenin beyaz cephesini ve çan kulesini hatırlayarak.

"Tapınakçı kültüründe ejderha erdemi temsil eder. Mısırlı Thoth ve Yunan Hermes'le ilişkilendirilmiştir. Kutsal Kâse'deki ejderhaysa Hermetik erdemi temsil eder." Kont duraksadı. "Kutsal Kâse ne oluyor bu durumda? Bilgi oluyor. Bilgi de güç değil midir zaten? Tapınakçılar bilginin güç olduğunu anlamakta gecikmediler. Avrupa'nın diğer ülkelerinde gördükleri zulümden kaçarken Portekiz'e Kutsal Kâse'yi, kadehi ve ejderhayı getirdiler. Yani diğer bir deyişle Kutsal Topraklar'da iki yüzyıl boyunca yaptıkları keşiflerden doğan bilimsel bilgiyi ve gizli bilgeliği getirdiler. Denizci, mucit ve Hermetik bilgeliği keşfetme ateşiyle yanıp tutuşan kâşiflerdi. Varış noktaları Portekiz'di ama dünyayı keşfetmek için, bilginin peşine düşmek için çıkacakları yeni yolculukların ilk durağıydı aynı zamanda. Bu ülkenin ismi olan Portekiz, *Portucale*'den geliyor ama aynı zamanda Kutsal Kâse'yle de bağlantılı olabilir. Portekiz, Porto Graal. Kadeh Limanı demek. Yeni Kâseyi aramak için yola çıkacakları büyük liman. Bilginin kutsal kâsesi. Yeni bir dünyanın keşfi."

"Yani Tapınakçılar'ın Kutsal Kâse arayışlarının deniz keşiflerine yol açtığını mı söylüyorsunuz?"

"Bir anlamda evet. Tapınakçılar'ın gizemleri ve Yahudilerin Kabalacı çalışmalarının keşiflere yol açtığına inanıyorum. Tapınakçılar açıktan açığa Kutsal Kâse'yi, Kabalistler ise gizlice vadedilmiş toprakları arıyorlardı. Kudüs'e ve Süleyman

Tapınağı'na olan özlemleri onları birleştirmişti. Sefaradlar ve Portekizliler beraber patlayıcı bir güç oluşturmuşlar, Portekiz ve dünya tarihindeki en ileri görüşlü devlet adamlarının ortaya çıkmasına ortam sağlamışlardır. Mesela Prens Henrique, şimdilerde küreselleşme dediğimiz şeyin arkasındaki adamdır. Kral I. João'nun üçüncü çocuğu olan Henrique, 1420'de İsa Mesih Tarikatı'nın başına geçmiş sonra da kral olarak herkesçe bilinen Gemici Henrique adını almıştır. Portekizli, Tapınakçı, Yahudi ve diğer her türlü gruptan bilim insanını bir araya getirmiş ve Kutsal Kâse'yi aramaya yönelik iddialı bir plan yapmıştır." Kont elini kaldırıp ezberden okumaya başladı. "'Portekiz uykusundan uyansın,' diye yazmıştır ünlü şair Fernando Pessoa. 'Kendi ruhuna teslim olsun. Özünde kahramanlığı, Hıristiyanlığın gizli geleneğini bulacak ve Kutsal Kâse arayışına devam edecek.'"

Kont bu sözleri ezbere okuduğu gösterişli ses tonundan sonra normale dönüp devam etti. "Gemici Henrique'in büyük planı bilinmeyen denizlerin onlarca yıl boyunca Portekiz gemileri tarafından keşfedilmesiydi. Şövalyeler kâşiflere dönüştü ve Portekiz'in keşif seferleri de yeni Haçlı Seferleri'ne. Ülke yeni haçlılarla doluydu. Bunlardan çoğunu biliyoruz ama bazıları gizli yolculuklara çıktılar. Daha önce katiyen açığa vurulmamış yolculuklardı bunlar. İsimleri tarih sahnesinin görülmeyen yerlerinde kaldı."

"Kolomb'un onlardan biri olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Anlatacağım. Keşifler Çağı'nın büyük gizemlerini bir kenara bırakıp on beşinci yüzyıl Portekiz'indeki günlük olaylara dönelim. Gemici Henrique ve Kral V. Alfonso öldükten sonra başka biri deniz keşiflerinin kontrolünü ele aldı: Kral Alfonso'nun oğlu yeni kral II. João, ona Muhteşem Prens de deniyordu. Tahta geçtikten kısa bir süre sonra Kristof Kolomb'un kaderini tayin eden olay gerçekleşti."

"Bartolomeu Dias tarafından Ümit Burnu'nun keşfi."

Kont güldü. "Hayır, dostum, o daha sonra oldu." Banktan kalkıp meydanı geçtikten sonra portakal ağaçlarının arasında dolaştılar. Vilarigues kalenin kraliyete ait bölümlerinin harabelerini gezdi. Çatısı olmayan harabenin duvarına sanki orayı okşarmışçasına elini koydu. "Kral II. João'den önce her şeyi planlayan Prens Herique bu duvarların arasında yaşadı. Tıpkı hayatı Kolomb'un kaderini tayin eden aynı olayla değişen bir başka devlet adamının yaşadığı gibi. Kral II. João'nun vârisi Şanslı Manuel."

"Bu bahsettiğiniz olay nedir?"

Kont başını kenara yatırıp Tomás'a değişik bir bakış attı. "Kral João'u öldürmek için planlanan suikast."

Tomás kaşlarını çattı. "Efendim?"

"II. João'ya kurulan komplo. Duymadınız mı hiç?"

"Sanki öyle bir şeyler duymuştum."

"Dikkatle dinleyin," dedi Kont, Tomás'a sabırlı olmasını işaret ederek. "1482'de kral II. João başkanlığında toplanan kraliyet divanı, kanunların doğru uygulanıp uygulanmadığının kontrol edilmesi için yargıçların derebeylerinin topraklarına girmesine izin veren kanunu çıkardı. Bu karar o zamana kadar topraklarının mutlak hâkimi olan soyluların gücüne doğrudan darbe vuruyordu. Bu soylulardan en güçlüsü Bragança Dükü ve kralın uzaktan akrabası olan II. Fernando'ydu. Dük topraklarının hâkimiyetinin kendisine ve atalarına bahşedilmiş olduğunu gösteren belgeleri ortaya çıkarmaya karar verdi. Finans işleriyle ilgilenen João Afonso'ya belgeleri kasadan alması emrini verdi. Fakat João Afonso kendisi gitmek yerine daha genç ve tecrübesiz olan oğlunu göndermeye karar verdi.

Oğlu belgeleri bulmak için kasaya bakarken Lopo de Figueiredo isminde bir kâtip oğlanın yanına gelip ona yardım etmeye çalıştı. Beraberce belgeyi aralarken Lopo de Figueiredo, Bragança Dükü ile Kastil ve Aragon Katolik Kralları arasında yazılmış bazı ilginç mektuplar gördü. Mektuplar dikkatini çekince onları çaktırmadan aşırdı ve Kral'la yaptığı gizli görüşmede mektupları Kral'a gösterdi. Mektupların bazılarında dükün kendi el yazısıyla yazılmış bazı gözlemler vardı. II. João ortaya çıkan bu mektupları inceledi ve kendisine karşı düzenlenen komployu açığa çıkardı. Portekiz'in Bragança Dükü Katolik Kralları'nın gizli bir ajanıydı ve onlara ülkeyi işgal etmelerinde yardım edecekti." Vilarigues küfür edecekmiş gibi sesini alçalttı. "Hain. Mektuplar kraliçenin kardeşi, Viseu Dükü'nün ve onun annesinin de işin içinde olduğunu gösterdi. II. João belgelerin kopyasını çıkardı ve Lopo de Figueiredo'ya onları aldığı kasaya geri koymasını söyledi. Kral bir yıldan uzun bir süre boyunca komplonun nerelere kadar uzandığını ve bu işi tamamen nasıl çözeceğini düşündü. Suikastçıların onu nasıl idam etmeyi planladıklarını bile öğrendi.

Sonra 1483 yılının Mayıs ayında bir gün Bragança Dükü tutuklandı ve yargılandı. Vatana ihanet suçundan yargılanan II. Fernando birkaç gün sonra Évora'da idam edildi. Fakat komplo, Kral João kesin bir şekilde bitirene kadar Videu Dükü tarafından 1484'e yılına kadar devam ettirildi. Kral, Dük'le bir görüşme ayarladı ve kısa bir konuşmadan sonra onu bıçaklayarak öldürdü. Komploya karışan diğer soylular ya zehirlendi ya kafaları kesildi. Kral'ın gazabından kurtulabilenler Kastilya'ya kaçtı. Bunların hepsi olurken ilginç bir olay meydana geldi. Kral João, Viseu Dükü'nün kardeşini çağırdı. Manuel idam edileceğinden korksa da geldi, sonuçta ağabeyi Kral tarafından aynı yerde idam edilmişti. Ancak sonuç tamamen bambaşka bir şey olmuştu. Kral João, Manuel'e ağabeyinin bütün topraklarını vermiş ve eğer

kendi oğlu Afonso vâris bırakmadan ölürse tahtın ona kalacağını söylemişti. Durum böylece sona ermiş oldu."

"Çok ilginç," dedi Tomás, Keşifler Çağı'nda sarayda dönen entrikalar onu etkilemişti. "Fakat hâlâ bana bunları neden anlattığınızı bilmiyorum."

Kont Vilarigues kollarını göğsünde birleştirip kaşını kaldırdı. "Yani Kristof Kolomb hakkında bir araştırma yapıyorsunuz ve soyluların geniş çapta kıyıma uğradığı bu yıl size bir şey ifade etmiyor, öyle mi?"

"Tüm bunlar ne zaman oldu demiştiniz?"

"1484'te."

Tomás düşünceli bir şekilde çenesini kaşıdı. "Kolomb o yılda Portekiz'i terk edip Kastilya'ya gitti."

"Aynen öyle." Kont gülümsedi, gözlerinde bilgili bir adamın heyecanı vardı.

Tomás bir süre düşündü, yapbozun parçalarını birleştirerek bu durumun ne anlama geldiği hakkında kafa yordu. "Yani Kolomb'un Kral João'ya karşı kurulan komplonun içinde olduğunu mu söylüyorsunuz?"

"Tam olarak onu söylüyorum."

"Haa..." dedi Tomás, kafasından geçen düşüncelere aklı yetişemiyordu sanki. "Haa..."

Tomás'ın nutkunun tutulduğunu gören Kont, ona yardım etti. "Söyleyin bana, nasıl oluyor da Kolomb'ın İspanya'da geçirdiği zaman hakkında bir sürü belge var da Portekiz'de geçirdiği zaman hakkında sadece koca bir boşluk bulunuyor? Hiçbir şey yok, bir tane bile belge yok. Bilinen tek tük şeyler de Hernando Kolomb, Las Casas ve Amiral'in kendisinin bıraktığı belgeler sayesinde. Başka hiçbir şey yok." Kont omuz silkti. "Neden olabilir peki? Çünkü Kolomb'un başka bir ismi vardı. Her belgede

sürekli Colom ismini araştırıyoruz ama aslında başka bir ismi aramamız gerekli."

"Hang- hangi ismi?"

"*Nomina sunt odiosa.*"

"İsimler nefret uyandırır," dedi Tomás mekanik bir şekilde çevirirken. "Ovidius."

Kont şaşırarak Tomás'a baktı. "Hızlı çevirdiniz."

"Profesör Toscano, Kolomb'un gizemini çözmeye çalışırken bu alıntıyı bir yerlere not etmiş."

"Hımm," dedi Kont. "Biliyor musunuz, bunu ona ben söylemiştim. Not almış demek ki." Omuz silkti. "Neyse bütün çabalara rağmen Kolomb'un gerçek ismi hâlâ bir muamma. *Nomina sunt odiosa.* Önemli olan başka bir isminin olması. Soylu birinin ismi."

"Nereden biliyorsunuz?"

"Kolomb, İsa Mesih Tarikatı'nın üyesi olan bir soyluydu. Gerçek hikâyesi Tapınakçılar'ın sözlü tarihinde anlatılır. Bunu doğrulayabilecek birçok olgu da var. Kral João'nun 1488'de Kolomb'a gönderdiği mektubu okudunuz mu?"

"Neyi okumadım ki..."

"Kral, Kolomb'a yargıçlardan çekinmemesini söylerken ne anlatmak istiyordu sizce?"

Tomás not defterini açtı ve bu mektupla ilgili aldığı notlarını okudu. "Bir saniye, işte burada," dedi. "Kral şöyle yazmış: 'Bazı taahhütlerden mütevellit bizim yargıçlarımızdan çekinirseniz bu belgeyle sizi temin ediyoruz ki burada kaldığınız süre boyunca herhangi bir sebepten dolayı ne tutuklanacaksınız ne suçlanacaksınız hiçbir şeyden hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacaksınız. Bu belge mahkemelerimiz için bir hüküm niteliği taşımaktadır.'" Tomás, Kont'a baktı. "Böyle yazıyor."

"Yani? Kolomb'un oğluyla beraber 1484'te İspanya'ya kaçmasına sebep olan suçlar neydi?"

"Komplo."

"Aynen öyle. Komplo, 1484'te ortaya çıktı. Birçok soylu o yıl ailesiyle birlikte İspanya'ya kaçtı. Bragança ve Viseu düklerinin hazırladığı komploya katılan herkes kaçtı."

Tomás çantasını aldı, içini yokladı ve *Amiral Kristof Kolomb'un Hayatı* adlı eseri çıkarıp sayfalarını çevirmeye başladı. "Bir saniye, bir saniye," dedi, Kont'un söylediği şeyi unutacakmış gibi heyecanlıydı. "Eğer doğru hatırlıyorsam Kolomb'un İspanyol oğlu Hernando babasının Kastilya'ya gelmesi hakkında aynı şeyi demişti. Bir bakalım... Evet burada. Şöyle diyor, '1484 yılının sonuna doğru küçük oğlu Diego'yla birlikte Kral'ın onu hapsetmesinden korkarak gizlice Portekiz'i terk etti.'"

"Kolomb gizlice Portekiz'i mi terk etmiş?" diye sordu Kont ironik bir şekilde. "Kral'ın onu tutuklatmasından mı korkuyormuş?" Gülümsedi. "Bundan daha açık bir şekilde yazılamazdı sanırım, değil mi?"

"Kolomb eğer gerçekten komploya karışmış olsaydı Kral onu affeder miydi?"

"Duruma bağlı ama bildiklerimizi düşünürsek gayet mantıklı. Kolomb o işin arkasındaki adamlardan değildi, sadece bir piyondu. Ayrıca komplonun açığa çıkmasından dört yıl sonra, yani Kral artık tehdit altında olmadığında affedildi. Kral João'nun kendisi komploculardan birinin kardeşini tahtın varisi ilan etti. Eğer Kolomb'u çıkarları için kullanabilecekse onun gibi önemsiz bir piyonu affetmesi normal." Kont, Tomás'ın çantasından çıkardığı not defterini ve kitabını işaret etti. "Kralın, 1488 tarihli mektupta Kolomb'a hitap şekline dikkat ettiniz mi peki?"

Tomás notlarından okudu.

"Xpovam Collon'a, Sevilla'daki kıymetli dostumuza."

"Kıymetli dost mu? Bu nasıl bir samimiyet böyle, Tanrı aşkına, yüce Portekiz Kralı'nın bir ipek dokumacısı ile böyle konuşması mümkün mü?" Kont başını salladı. "Hayır, bir kraldan sarayın müdavimi olan bir soyulya yazılmış bir mektup bu. Daha da önemlisi, bir barışma mektubu."

"Yani Kolomb aslında kimdi?"

Kont tekrar yürümeye başladı. Meydanın ucundaki merdivenlere doğru gidiyordu.

"Kristof Kolomb Yahudi kökenli bir Portekiz soylusuydu. Viseu Dükü'nün ailesiyle ilişkisi vardı. Kral II. João'ya karşı düzenlenen komploda küçük bir rol almıştı. Komplo sona erdiğinde o işle alakası olanlar İspanya'ya kaçmıştı. İlk kaçanlar komplonun asıl arkasında olan fikir babalarıydı, yardakçılar onları takip etmişti. Kolomb da onlardan biriydi. Eski ismini bıraktı ve Sevilla'da yeni bir hayata başladı. Portekiz'de edindiği denizcilik becerilerinden orada da faydalandı. Cristóbal Colon ismini kullandı ve geçmişini saklamaya karar verdi. Sadece İspanya'daki antisemitizmden dolayı da değil. Amerika'nın keşfinden sonra İtalyan yazarlar onun Cenevizli olduğunu iddia ettiler. Bu iddia Kolomb'un işine geldi ve ne yalanladı ne de kabul etti. Bu durum dikkatleri asıl kimliğinden uzaklaştırarak gerçekte kim olduğunu saklamasına da yardımcı oldu." Kont boynunu dikleştirdi. "İspanyol oğlunun bile babasının gerçek kimliğini bilmediğini fark ettiniz mi?"

"Hatta Hernando babasının Cenovalı olduğunu kanıtlamak için İtalya'ya gitti." Kont, Tomás'a baktı. "Buna inanabiliyor musunuz? Kolomb kendi öz oğluna bile nereli olduğunu söylememiş! Amiral'in sırrını saklamak için neler yaptığını hayal edebiliyor musunuz? Hernando kitabında yazdığı üzere Cenova'da babasıyla alakalı bir şey bulamamış, o yüzden babasının soyunu

Portekizli karısının baba tarafınınkiyle karıştırarak babasının Piacenza'da doğduğu savını ortaya atmış. Amiral'in karısı Filipa Moniz Perestrelo gerçekten de İtalya'da doğmuştu."

"Yani Katolik Krallar bile onun kim olduğunu bilmiyorlar mıydı?"

"Hayır, onlar elbette biliyordu." Kont başıyla onayladı. "Kolomb Portekiz tahtına karşı kurulan komploda rol oynadı. Bragança'nın kasasında bulunan belgeler Katolik Krallar tarafından yollanmıştı. Kolomb da komploda yer aldığı için Katolik Krallar'ı uzaktan da olsa onu tanıyordu. Hatta Katolik Krallar'ın ona itibar etmelerinin tek açıklaması bu olabilir." Hernando Kolomb'un kitabını almak için elini uzattı. "Bir bakayım şuna." Kont kitabın sayfalarını çevirdi. "Şurada bir yerde... Kolomb'un Prens Juan'a yolladığı mektupta geçen önemli bir yer var. İşte burada. Diyor ki, 'Ben ailemden çıkan ilk amiral değilim.'" Kont alaycı bir şekilde Tomás'a baktı. "Kolomb ailesinden çıkan ilk amiral değil miymiş? Cenevizli eğitimsiz bir dokumacı olması gerekmiyor muydu?" Kont güldü. "Diğer bir deyişle Amiral'in kendisi soylu ailesine bir atıfta bulunuyor. İspanyol Kraliyeti de bu durumun farkında. Eğer Kolomb gerçekten de halk tabakasından bir dokumacı olsaydı kraliyet onun bu muhatap alınma isteğine gülüp geçerdi.

Portekiz ve İspanya arasındaki rekabeti düşünürsek İspanyol filosunun başındaki Amiral'in Portekizli, hatta ve hatta Yahudi kökenli olduğunu herkese duyurmak mantıklı bir hareket olmazdı. Kabul edilemeyecek bir şey olduğu için Kolomb'un gerçek kimliği saklandı. O kadar ki Hernando'nun kardeşi Diego'nun İspanyol vatandaşlığına geçmesi sırasında milliyetinden bahsedilmedi. İspanyol kanunlarına göre vatandaşlığa geçen kişinin milliyeti kesinlikle gösterilmek zorundaydı. Diego bu kuralın tek istisnasıydı. Bu da krallığın, Amiral'in gerçek kimliğini saklamak

için neler yapabileceğini gösteriyor. Eğer gerçekten Cenevizli olsaydı milliyetini saklamasına gerek kalmazdı. Kolomb'un İtalyan olduğu hakkındaki söylentilerin yayılması Katolik Krallar'ın işine gelmişti. Bu durum sessizlikler ve imalar yoluyla kâşif ve onun yandaşları tarafından beslendi. Böylece Kolomb'un gerçek kimliği hep belirsiz kaldı.."

Yüzyıllardır bu yabancı manastırdaki hayatın suskun şahitliğini yapan, kalenin hareketsiz nöbetçileri büyük bir çınar ve ceviz ağacının yanından geçip Tapınakçılar'ın binasına çıkan geniş taş merdivenleri tırmanmaya başladılar.

"Eğer Kolomb komploya karışmışsa Kral João neden onu 1488'te Lizbon'a çağırdı?" diye sordu Tomás.

Kont Vilarigues sivri sakalını sıvazladı. "Devlet işleri, dostum, devlet işleri. Kristof Kolomb batıya giderek Hindistan'a varacağına inanıyordu ama Katolik Krallar aynı fikirde değildi. Kral João bu yolculuğun iki sebepten mümkün olamayacağını düşünüyordu. Bir, dünya Kolomb'un düşündüğünden daha büyüktü. İkincisi ise Portekiz kralı zaten oralarda büyük bir toprak parçası olduğunun farkındaydı."

Girişin yakınlarındaki kilise meydanını geçip manastırın güney kapısına doğru giderlerken Tomás durup konta baktı.

"O zaman Kral João Amerika kıtasının varlığından haberdardı."

Kont güldü. "Tabii ki haberdardı. Aslında bu çok da önemli bir bilgi bile değildi. Bildiğim kadarıyla Amerika kıtaları binlerce yıl önce Asyalılar tarafından keşfedilip baştan sona kolonileştirilmişti. Amerika'ya giden ilk Avrupalılar Vikinglerdi, bilhassa da Kızıl Erik. Bu bilgi Portekiz'e gelen İskandinav Tapınakçıları tarafından korunuyordu. Hem Portekiz on beşinci yüzyılda oraların çoğunu keşfetmiş ama bunu gizlice yapmıştı. Güney

Atlantik'i uçakla geçen ilk kişi olan Amiral Gago Coutinho on beşinci yüzyıl denizcilerinin Amerika sahillerini 1472'den önce keşfettiğine kanaat getirmiştir. Aynı zamanda Portekiz kraliyetinin emrinde çalışan denizcilerin Vikinglerden sonra Amerika'ya ayak basan ilk insanlar olduğunu tahmin eder. Aslında 1532'de başlatılan *Pleyto de la Prioridad* duruşmalarında Kolomb'un emrinde çalışmış olan Yüzbaşı Pinzón'un çocukları, Amiral'in daha önceden bilinen toprakları keşfettiğini iddia eden değişik bir teori sunmuşlardı. Bu konuda birkaç şahit de dinlenmiş. Onlardan biri olan Alonso Gallego, Kolomb'dan 'Portekiz Kralı'na daha önceden hizmet eden ve Hindistan adalarından haberi olan birisi,' diye bahsetmişti. Bu bilgiyi Kolomb'la aynı yıllarda yaşayan biyografi yazarı Bartolomé de Las Casas da doğrular. Bartolomé'nin yazdığına göre Portekizli bir denizci, Amiral'e Azorlar'ın batısında toprak parçası olduğunu söylemiştir. Aynı Las Casas, Antiller'e de gitmiş ve Küba'daki yerlilerin onları İspanyollardan önce beyaz ve sakallı denizcilerin ziyaret ettiğini söylediklerini kaydetmiştir. Cantino haritasını gördünüz mü daha önce?"

"Tabii ki."

"Florida kıyılarının da göründüğünü biliyorsunuzdur o zaman?"

"Evet."

"Harita 1502'de Portekizli bir kartograf tarafından çizilmiş ama Florida 1513'te keşfedildi. Enteresan, değil mi?"

"Gösterdiklerinden daha çok şey bildikleri kesin."

"Elbette öyle. Kolomb'un Yeni Dünya'ya yaptığı ilk yolculukta yanına İspanyol altını değil de Portekiz altını almasına ne diyorsun? Amiral belli ki yerlilerin Portekiz parasını tanıdıklarını düşünüyordu."

İşlemeli Manueline stili güney kapısı kapılıydı. Rotondanın sağ tarafından geçtiler, hâlâ ana meydandaydılar. Çan kulesinden hemen sonra, ibadethanenin yarı gölgesindeki kutsal eşyaların saklandığı odanın kapısından girdiler. Bilet alıp küçük portakal ağaçlarıyla süslenmiş göz alıcı Gotik bir mezarlık avlusundan geçtiler ve Tapınakçı manastırının üstü kubbeli kalbine ulaşana kadar karanlık koridorlardan yürüdüler.

Bina küflenen eski şeyler gibi kokuyordu, Tomás bu kokuyu müzelerle özdeştirdi. On altı köşeli dış yapı, mihrabın bulunduğu sekizgen bir iç yapıyı kapsıyordu. Duvarlarda freskler ve altın kaplı heykelcikler göze çarpıyordu. Binanın üzerine bir Bizans kubbesi konmuştu. Burası, Tomar Tapınakçıları'nın Kudüs'teki Kutsal Kabir Kilisesi'nden örnek alarak inşa ettikleri ibadet yeriydi. Muhteşem mimarisiyle manastırın en güzel yeriydi. İçeriden bakılınca güney kapısının iki yanındaki kıvrık sütunlar kutsal kitaplarda geçen Süleyman Tapınağı'nın girişindeki sütunların benzeriydi. Tomás ve kont içeri girdiklerinde sohbetlerine o kadar dalmışlardı ki bir süre sonra çevrelerindeki şeyleri unuttular.

"Kusura bakmayın ama anlamadığım şeyler var," dedi Tomás, sekizgene bakarak. "Eğer Portekizliler, Amerika'nın varlığını önceden biliyor olsalar neden gidip orayı keşfetmediler ki?"

"Orada değerli bir şey olduğunu sanmıyorlardı," diye cevapladı kont. "Dostum, Portekizliler doğuya gitmek istiyorlardı. Bilgi açısından düşünürsek Tapınakçılar, aradıkları bilginin Rahip John'a ait doğudaki mistik Hıristiyan krallığında olduğunu düşünüyorlardı. Wolfram von Eschenbach tarafından yazılan Alman epik şiiri *Parzival*'de belirtildiği gibi. Bu bilgi de Portekiz'e Alman Tapınak Şövalyeleri sayesinde gelmiştir. Ekonomik açıdan düşünürsek de Venedik ve Osmanlı İmparatorluğu'nun tekelinden kurtularak baharatları direk kaynağından almak için Hindistan'a giden bir yol keşfetmek istiyorlardı. Kutsal Kâse ya da onun

temsil ettiği bilgi arayışı Gemici Henrique ve Tapınakçıları'nın seferlere çıkma sebebiydi. Fakat zamanla ekonomik çıkarlar mistik amaçları gölgede bıraktı. Amerika'nın sadece orada yaşayan yerliler ve ağaçlardan ibaret olduğuna inanıyorlardı, bunu da oraya ayak basar basmaz fark etmişlerdi. Bu yüzden Kral João, Kolomb'un planlarıyla ilgilenmeye başladı.

Kristof Kolomb Azorlar'ın batısında toprak parçaları olduğunu biliyordu. Bulduğu bu ülkenin Marko Polo'nun bahsettiği Asya olduğunu düşündü. Portekiz Kralı'nı batıyı keşfetmek için sefer yollamaya ikna etmeye çalışsa da Kral João gerçek Asya'nın aslında daha uzakta olduğunu biliyordu. Bu yüzden Kolomb'un önerilerini hep geri çevirdi. 1484'te Kral'a karşı düzenlenen komplo açığa çıkınca Kolomb, Kastilya'ya kaçarak teorisini Katolik Krallar'a satmaya çalıştı. Bu durumun Kral João'nun işine geldiğini belirtmemiz gerekir. Kral ileri görüşlü birisiydi Portekiz Hindistan'la ticaret yaparak zenginleşmeye başlayınca İspanya'nın buna kayıtsız kalmayacağını biliyordu. Savaş çıkardı. Bu yüzden Kral João İspanyolları planına bir tehdit olarak gördü. Görünürde değerli olan ama büyük ikramiye sayılamayacak bir şeyle İspanyolların dikkatini dağıtmaya ihtiyacı vardı."

"Amerika," dedi Tomás.

"Ta kendisi," dedi Kont göz kırparak. "Amerika bu iş için biçilmiş kaftandı. Sorun şu ki İspanyollar, Endülüs Emevilerini İber Yarımadası'nın güneyinden atmakla meşgul olduklarından ve deniz keşifleri hakkında bilgili olmadıklarından Kolomb'un teklifini reddettiler. Hayal kırıklığına uğrayan ve memleket özlemi çeken Kolomb, Portekiz'e dönmek istedi ama suikast komplosuna karışmış olduğundan dolayı bunu yapamadı. O yüzden 1488'de Kral João'ya bir mektup yazarak suçsuz olduğunu belirtti ve hatalarından dolayı özür diledi. Kral bu fırsatı değerlendirdi ve az önce gördüğünüz mektubu yollayarak yargılanmayacağının

garantisini verdi. Elindeki bu mektupla Kolomb planında ısrar etmek için Portekiz'e gitti ama ilginç bir durum vardı. Kral João'nun Kolomb'u keşfe göndermek gibi bir niyeti yoktu ama Kolomb'un Katolik Kralları bu yolculuğu üstlenmeleri konusunda ikna etmesini istiyordu. Gizlice Kolomb'a yardım edeceğini ve seferin başarılı geçmesi için elinden geleni yapacağının sözünü verdi. Kolomb Lizbon'dayken, Bartolomeu Dias'ın Hint Okyanusu'na açılan başka bir yol bulduğu haberiyle seferden döndüğüne şahit oldu ve böylece de Kral João'nun ona yardım etmemek için son derece geçerli bir sebebi olduğunu anladı. Pes edip gizli yardım teklifini kabul etti ve İspanya'ya döndü."

"Bartolomeu Dias'ın dönüşü işin en can alıcı noktası," dedi Tomás. "Bartolomeu Dias'ın Ümit Burnu'nu keşfetmesi ve burasının daha iyi bir yol olduğunu kanıtlaması her zaman Kral João'nun Hindistan'a ulaşmak için batıya doğru gitme fikrini reddetmesinin nedeni olarak görülmüştür."

"Saçmalık," dedi Kont yorgun bir hareketle. "Kral João bunu çok önceden biliyordu zaten!" Kont, Tomás'ın omzuna elini koydu. "Sevgili dostum, bir düşün. Eğer Kral João gerçekten batıya filo göndermeyi kafaya koysa sence resmî teorideki gibi Sevilla'dan Cenevizli bir kaşif tutar mıydı? Tebaasında Vasco da Gama, Bartolomeu Dias, Pacheco Pereira, Diogo Cão gibi bu işin üstesinden gelecek çok daha deneyimli denizci varken neden Kolomb'u yollasın? Kral João'nun Kolomb'u batıya yollayacağını düşünen birisi şaka yapıyor demektir!" Kont kafasını salladı. "Sence de Bartolomeu Dias, Hint Okyanusu'na giden yolu 1488'de bulmasına rağmen Portekiz'in o geçidi keşfetmesi için Vasco da Gama'yı on yıl sonra yollaması ilginç değil mi?" Şaşırmış görünüyordu. "Neden on yıl bekledi kral?"

"Belki de yolculuk için hazırlıklar..."

"Bir sefer için on yıl hazırlık mı? Haydi oradan. Portekizliler keşif işinden anlamasalar sana hak verebilirdim. Fakat düzenli olarak keşif seferlerine çıkıyorlardı, günlük hayatın rutinlerinden biriydi. Bu yüzden bu teori çürür." Kont ileri doğru eğildi. "Dias ve da Gama'nın yolculuklarının arasında sebebi açıklanamayan on yıllık bir boşluk." Kont omuz silkti. "Neden? Neden Portekizliler Hindistan'a olan yolculuklarını bu kadar erteleediler. Bu dostum Keşifler Çağı'nın en büyük gizemlerinden biridir ve tarihçiler arasında birçok tartışmaya sebep olmuştur." Tomás'ı gösterdi. "Bir anlamda dediğiniz doğru. Portekizliler gerçekten de İspanyolları hazırlıyorlardı."

"İspanyolları neye hazırlıyorlardı?"

"Portekiz Kralı, İspanyol sorununu çözmeden Hindistan ticaret yolları üzerinde hâkimiyet kuramayacağını biliyordu. Alcaçovas Antlaşması'nı takip eden 1480 tarihli Toledo Antlaşması Portekiz'e, Afrika kıyısını ve 'Hindistan'ı keşfetme hakkını veriyordu ama Kral II. João işler kızıştığında İspanyolların sözlerinden döneceğini biliyordu. Sonuçta Katolik Krallar bu anlaşmaları imzalarken aynı zamanda Portekizli asillerle birlikte kralı alaşağı etme planları yapıyorlardı, Portekiz Kralı onlara nasıl güvenebilirdi ki? Kral, Kolomb'un İspanyolları batıya bir sefer yapmaya ikna etmesini ve onları kandırarak Amerika'yı Asya diye yutturmasını istiyordu. Portekizliler Kolomb'un keşfini ve keşiften sonra tekrar yapılacak anlaşmaları bekliyorlardı."

"Kolomb 1492'de yola çıktı."

"Evet. Kral II. João'nun gizli desteğiyle."

"Nasıl destek verdi?"

"İlk olarak kaynak sağladı," dedi Kont başparmağıyla sayarak. "Katolik Isabel keşif için bir milyon *maravedi* ödeme sözü verdi ama bu yeterli değildi. Kolomb'un kendisi de çeyrek milyon or-

taya koydu. Yoksul bir soylu o kadar parayı nereden buldu sence? Cenevizli olduğu fikrine inananlar o paranın Kolomb'a İtalyan bankerler tarafından verildiğini söyler ama bu doğru olsaydı Kolomb döndükten sonra paralarını geri istemeleri gerekirdi. Hem ona para veren her kimse Batı Hindistan Adaları'yla yapılan ticaretten elde edilen kârdan pay istemedi. Neden peki? Çünkü bu yatırımdan beklenen kâr maddi değil jeopolitik kazançtı. Bunun sebebi de gizli yatırımcının Portekiz kralı olmasıdır.

İkincisi, Kral João Kolomb'a denizde yolunu bulması için denizcilik aletleri sağladı. Yelken açmadan birkaç gün önce Kolomb'a İbranice yazılmış *tabuas de declianaçao do sol* isimli astronomi çizelgeleri geldi. Bu çizelgeler usturlabın kullanımında ortaya çıkan yanlışları düzeltmek için çok gerekliydi. Kim yolladı onları peki?" Kont gülümsedi. "Portekiz Kralı tabii ki. Keşfin başarılı geçmesi için elinden geleni yaptı." Kont kolları arasında bir bebeği sallarmış gibi yaptı. "Kral João İspanyollara Amerika'yı keşfettirdi."

"Bunların hepsi doğru ama Kolomb'un yolculuğu 1492'de gerçekleşti. Vasco da Gama ise Hindistan'a 1498'de vardı. Neden altı yıl daha beklediler?"

"Çünkü bu sırada gerçekleşen jeopolitik gelişmelerin olgunlaşmasını bekliyorlardı. Vatikan'ın da onayıyla İspanya'yla yeni bir anlaşma imzalayarak Lizbon için en kârlı durumun oluşmasını beklediler. Bu anlaşma 1494'te Portekiz ile İspanya'nın imzaladığı, dünyayı iki İber Krallığı arasında paylaştıran Tordesillas Antlaşması'ydı. İspanyollar Kolomb'un keşfettiği yeri Hindistan zannettikleri için onlara kalan bölümün daha iyi olduğunu sandılar." Kont elini kaldırdı. "Şimdi, sevgili dostum, sence Hindistan'ın İspanyolların tarafında olduğunu düşünse kral João bu anlaşmayı imzalar mıydı? Bu soruya verilebilecek tek mantıklı cevap, İspanya'ya ait bölgenin gerçek Hindistan'ı

içermediğinin Portekiz kralı tarafından bilinmesidir. Portekizliler 'Amerikan Hindistan'ını İspanyollara verip gerçek Hindistan'ı kendilerine sakladılar. Böylelikle ileride bir savaş çıkma ihtimalini sıfıra indirdikten sonra Vasco da Gama'yı yolculuğu için hazırlamaya başladılar."

"Dediğiniz gibi olsa da Vasco da Gama anlaşmanın imzalanmasından üç yıl sonra yola çıktı."

"Evet," dedi Kont. "Muhteşem Prens 1495'te öldü. O yüzden Kral Manuel 1497'de tahta çıkana kadar filo yola çıkmadı."

"Kolomb'un Kral João tarafından, İspanyolları gerçek Hindistan'dan uzak tutmak için kullanılan bir piyon olduğundan nasıl bu kadar eminsiniz?"

"Emin olunmayacak bir durum yok bence," dedi Kont Vilarigues. "Kolomb ile Kral João arasındaki gizli anlaşmaya dair bilgi İsa Mesih Tarikatı'nın gizli mirasının bir parçasıdır ve birçok dolaylı ve kati kanıtla da sağlama alınmıştır."

"Ne kanıtı?"

Kont gülümsedi. "Oraya da geleceğim," dedi. "Önce dolaylı kanıtla başlayalım. Kolomb'un Ceneviz kökenli olduğuna dair teorilerin yazdığı belgeleri biliyor musunuz?"

"Tabii ki."

"Sizce o belgeler güvenilir mi?"

"Hayır. Çelişkilerle ve tutarsızlıklarla dolu onlar."

"O zaman Kolomb'un Portekizli olduğuna inanıyorsunuz."

"Evet ama bu konuda somut kanıt olmadığını söylemek zorundayım."

"Kolomb'un kameraya bakıp Portekiz ulusal marşını söylediği bir film mi istiyorsunuz?"

"Hayır ama bütün tutarsızlık ve absürtlüğüne rağmen Cenevizli teorisi Kolomb'a bir kimlik, bir aile, bir yuva ve isminin

geçtiği belgeler veren tek teori. Diğer her şey tutarsız. Portekizli teorisi de tam tersi. İçinde hiçbir tutarsızlık yok, Amiral'in etrafını saran her türlü gizemi açıklayan bir teori ama elimizde kimliğini ortaya çıkarmak için yeterli belge ya da kanıt yok."

"Tamam o zaman, kanıta geliyoruz yavaş yavaş," dedi Kont, Tomás'a sabırlı olmasını işaret ederek. "Şimdilik dolaylı kanıtlara odaklanalım. Gördüklerinize dayanarak söyleyin lütfen, anlattığım hikâye size mantıklı geliyor mu?"

"Evet. Her şey yerli yerine oturuyor bence."

"Şimdi 1492'deki çok önemli ilk yolculukta meydana gelen ilginç olayları inceleyelim. Kolomb Antiller'e varınca yerli halkla iletişim kurdu. Hindistan'da olduğunu düşündüğünden yerlilerden Hintli olarak bahsetti. Fakat asıl dönüş yolculuğunda sıra dışı olaylar yaşanmaya başlandı. *Pinta*'nın kaptanının yaptığı gibi Kanarya Adaları'ndan doğuya gidip geldikleri yoldan dönmek yerine Amiral, *Niña* adlı karavelle kuzeye, Arktika'ya yöneldi. Şimdi biliyoruz ki Amiral'in o yoldan gitmesi daha mantıklıydı çünkü rüzgârlar yılın o zamanı orada batıdan doğuya doğru eserdi. Fakat daha önce kimse o denizlerde keşif yapmamışsa Kolomb bunu nereden biliyordu? Belli ki birisi ona bu konuda bilgi vermişti. İki hafta boyunca kuzey kuzeybatıya doğru gittikten sonra batı rüzgârlarını arkasına alarak doğuya dönüp Azorlar'a doğru gitmeye başladı. Las Casas Amiral'in Portekiz takımadalarına varmadığını için rotasını düzeltmediğine inanıyordu. Bu asıl amacının oraya gitmek olduğunu gösteriyordu. Kolomb, bir fırtınaya yakalandıktan sonra Santa Maria Adası'na yönelip oraya demir attı.

Sonra ilginç bir olay oldu. Portekizliler, İspanyol gemisini dostça karşıladılar, hatta içinde erzak olan bir kayık bile yolladılar. Adanın geçici valisi João Castanheira isimli bir adam Kolomb'u iyi tanıdığını söylemiş. Amiral, mürettebatının bir kısmını dua

etmeleri için şapele yollamış ama adamlar gecikince Kolomb onların Portekizliler tarafından tutuklandığını anlamış. Santa Marialılar Kolomb için bir kayık yollayarak hakkında Kral'ın verdiği bir tutuklama emri olduğunu ve Kolomb'un teslim olmasını istediklerini belirtmişler. Amiral bu isteğe uymamış ve São Miguel Adası'na gitmek istemiş. Mürettebatı az olduğundan ve ufukta da başka bir fırtına gözüktüğünden bunu başaramamış ve Santa Maria'ya geri dönmüş. Ertesi gün Portekizliler mürettebatını serbest bırakmış. Denizciler *Niña*'ya döndüklerinde Castanheira'nın sadece Kolomb'u tutuklamak istediğini, Portekizlilerin İspanyol mürettebatla sorunlarının olmadığını söylemiş."

Kont'un yüzünde şüpheci bir ifade vardı. "Bütün bunlar belli ki çok garip olaylar. Kolomb neden direkt Kastilya'ya gitmek yerine Azorlar'da dönüp dolaştı? Kral'ın, adamlarını tutuklamak için emir verdiğini duyunca Amiral'in tepkisi ne oldu? Ufacık sağduyusu olan bir insanın yapması gerektiği gibi neden düşmandan kaçmadı da yine Kral'ın emirlerinin kati süretle uygulanacağı bir başka ada olan São Miguel'e gitti? Garip bir davranış değil mi?"

"Doğru," dedi Tomás. "Peki açıklaması nedir?"

"Kral'ın komploya karışanların tutuklanması emrinin hâlâ yürürlükte olduğuna inanıyordu. Kolomb'un bu suikast komplosuna karıştığını unutmamak gerekir. Castanheira, Kolomb'un tutuklanması emrini almıştı ama adası diğerlerinden daha uzakta ve izole olduğu için bu kararın yürürlükten kaldırıldığını bilmiyordu. Amiral Portekiz Kralı tarafından idam edilecek her insanın yapacağı gibi neden direkt Kastilya'ya kaçmadı da São Miguel'e geldi? Canının tehlikede olduğunu bilse böyle bir şey yapar mıydı? Cevap basit. São Miguel'dekilerin güncel kararı bildiklerinden haberdardı." Kont konuyu kapatmak istermiş gibi

elini salladı. "Devam edelim. Azorlar'ı ziyaret ettikten sonra Kolomb'un normalde yapacağı şey nedir?"

"Kastilya'ya dönmek?"

"Aynen öyle." Kont, numaradan acı çeker gibi elini gözlerinin önüne koydu. "Fakat kader ağlarını örmüştü. Başka bir fırtına yüzünden Lizbon'da durmak zorunda kaldılar. İnanabiliyor musunuz? Olabilecek en kötü yerde. Rüzgârlar onu aslanın inine sürüklemişti." Kont göz kırparak güldü, anlatırken eğleniyordu. "Dostumuz 4 Mart 1493'te Restelo'da, Kral'ın gemisinin yanına demirledi. Kral'ın gemisinin kaptanı *Niña*'ya gelip Kolomb'a Lizbon'da ne aradığını sordu. Amiral sadece 'kıymetli dostuna' yani Portekiz Kralı'na cevap vereceğini bildirdi. Ayın dokuzunda Kolomb, Azambuja'daki bir villaya götürüldü ve Kral João'yla görüştü. Kolomb odalardan birinde Kral'ın elini öptükten sonra baş başa birkaç dakika görüştüler. Sonra da Kral, Kolomb'u sarayındaki soyluların olduğu bir odaya götürdü. Bu odada neler olduğuna dair farklı kayıtlar var.

Olayı babasının ağzından nakleden Hernando Kolomb, Kral'ın Kolomb'un yolculuğunu yüzünde mutlu bir ifadeyle dinlediğini anlatır, sadece Alcaçovas ve Toledo antlaşmalarına gönderme yaparak keşfedilen yerlerin kendisine ait olduğunu belirtmek için sözünü kesmiştir. Öte yandan Rui de Pina ise olayı daha farklı anlatır. Onun anlatısına göre eski hizmetkârının başardıklarını duyunca Kral'ın keyfi kaçmıştır. Kolomb da Kral'ı projesini ona ilk sunduğunda kendisini desteklememekle suçlamış, Portekiz Kralı'nın güvensizliğinden dolayı duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir. Pina'ya göre Kolomb'un kullandığı ifadeler o kadar ağırmış ki huzurda bulunan soylular Kolomb'u öldürmeye karar vermişler. Fakat Kral João, Kolomb'un öldürülmesini yasaklamakla kalmamış, tam tersine bu agresif ve ağzı bozuk misafirine büyük hürmette bulunmuş. Sürpriz! Sonraki gün

Kolomb ve Kral João görüşmelerine devam ederken Kral ona ihtiyacı olan her türlü yardımda bulunacağını açıklamış ve onu kendine yakın tutarak onurlandırmış. On birinci günde soylular Kolomb'u uğurlarken ona olan hürmetlerini dile getirmek için birbirleriyle yarışır hale gelmişler." Kont, Tomás'a baktı. "Bu kayıtlardan ne çıkarıyorsunuz?"

"Bana anlattıklarınızın ışığında son derece şaşırtıcı bir hikâyeyle karşı karşıyayım."

"Çok şaşırtıcı, değil mi? Hele ki fırtınalar." Kont dalga geçer gibi başını salladı. "Kolomb'un yakalandığı fırtınalar bayağı işine gelmiş."

"Ne ima ediyorsunuz?"

"Üçüncü fırtına aslında sağanak yağmurdan fazlası değildi ama Kolomb'a Lizbon'da durması için bir bahane sağlamış oldu. Mürettebatın hepsinin şahitlik yaptığı *Pleyto con la Corona* isimli ünlü mahkeme kayıtlarında, tanık olarak çağrılan bütün mürettebat Azorlar'daki fırtınayı hatırladı ama Lizbon yakınlarındaki fırtınadan bahsetmedi. Diğer bir deyişle Kolomb Lizbon'a gitmek istediği için gitti. Tagus'ta demir atmış olan kraliyet gemisinin kaptanına söylediği gibi Kral'la konuşmak istiyordu."

Kont kaşlarını kaldırdı. "Anladınız mı? Kolomb'a Santa Maria'da Kral'ın onu tutuklamak istediğini söylediler ama o Azorlar'dan çıktığı gibi Lizbon'a Kral'la konuşmaya gitti! Sence bu normal mi? Canına mı susamış bu adam?"

"Haklısınız," dedi Tomás. "Peki, Kral'la ne konuştular?"

"Kimse bilmiyor ama rol yaptıkları belli."

"Rol mü?"

"Las Casas, Kolomb'u her zaman ayık ve nazik olarak gördüğünü, Kolomb'un hiçbir zaman kaba kelimeler kullanmadığını belirtir. Kolomb sinirlendiğinde en fazla 'Tanrı'nın cezası!' dermiş.

Nasıl oldu da Kral'a böylesine hakaret etti ki soylular onu öldürmek istedi? Peki ya amansız Kral II. João'nun tepkisi neydi bu duruma? Portekiz'deki en güçlü soyluların kafasını kestirip geri kalanları da zehirleten bir kral bu, dikkatinizi çekerim. İhanet ettiğini anlayınca kendi kayınbiraderini bıçaklayan bir adam. Kral'ın huzuruna ecnebi bir ipek dokumacısı gelecek de ona halkının önünde hakaret edecek, öyle mi? Kolomb'un söylediği sözler bile idam edilmesi için yeterliydi. Peki, Portekiz'in gaddar ve kurnaz kralı ki kendisi aynı zamanda Portekiz'in ilk mutlakçı hükümdarıydı, ne yaptı?" Kont cevabı bir süre bekletti. "Soyluların Kolomb'u öldürmelerini engelledi ve ona hürmet gösterdi. Dahası *Niña*'yı Kastil'e kadar yetecek erzakla doldurarak ona yolculuğunda yardım etti ve Katolik Krallar'a selam söylemesini istedi, hatta saray soylularının onu gösterişli bir şekilde uğurlamasını sağladı!" Kont konuşma yapıyormuşçasına parmağını kaldırdı. "Bu durum, sevgili dostum, düşmanıyla karşılaşmaya zorlanan bir yabancının davranışı değil. Ya da en büyük arzusu bir kâşif tarafından altüst edilen bir kral da böyle davranmaz. Bu iki adam işbirliği içerisinde rol yaptılar. İspanyollar yanlış Hindistan'la uğraşırken Kral João, Vasco da Gama'nın Keşifler Çağı'nın en büyük gelişmesi olan gerçek Hindistan'a yapacağı seferi rahat rahat düzenleyebilirdi. Kral João'yla vedalaştıktan sonra Kolomb'un nereye gittiğini biliyor musunuz?"

"Hımm, Kastilya'ya?"

"Hayır. Portekiz'in etrafında bir defa daha dolandı ve Vila Franca de Xira'ya gitti."

"İyi de oraya neden gitti?"

"Manastırdaki Kraliçe'yle konuşmaya. Las Casas, Kolomb'un onu ziyaret etmeye gittiğini ve Kraliçe'nin yanında dük ve markinin de olduğunu söyler. Sence de bu garip değil mi?"

"Tabii ki garip! Ne hakkında konuşuyorlardı?"

"Aile meseleleri sanırım."

"Hangi aile meseleleri?"

"Sevgili dostum, Kolomb'un durumunu düşün. Portekizli bir soylu, oğluyla birlikte Kastilya'ya kaçmak zorunda kalıyor çünkü Kral'a karşı bir komploda yer almış. Bu komplonun arkasındaki asıl kişiler kimler? Kraliçe'nin annesi, kardeşi ve Viseu Dükü. Kolomb, Kraliçe'yi şahsen tanıyordu. Tam olarak kim olduğunu söyleyemesem de size şunu diyebilirim ki Kraliçe'yle çok samimilerdi, hatta belki de kan bağları vardı." Kont sözylediklerinin önemini vurgulamak istercesine parmağını kaldırdı. "Bu görüşmeden başka ne çıkarabiliriz ki? Gece yarısına kadar konuştuklarını da unutmayalım. Kraliçe'nin kardeşi olan yeni Viseu Dükü, gelecekteki Kral Manuel yani, neden bu görüşmede yer aldı? Bu buluşmanın tek açıklaması birbirini uzun zamandır görmemiş aile bireylerinin hasret gidermesidir." Kont gözlerini Tomás'a dikti. "Başka bir açıklamanız var mı bu buluşma için?"

"Hayır," dedi Tomás. "Fakat başka bir teorimin olmaması bütün bunların doğru olduğunu göstermez."

"Kolomb on birinci akşam Alhandra'da uyudu," dedi Kont. "Sonraki sabah Kral onu kara yoluyla Kastilya'ya yollamak için at ve erzak ihtiyaçlarını karşılayarak ona bir eşlikçi gönderdi." Kont göz kırptı. "Ne kadar düşünceli bir kral değil mi? Hindistan'a giden gizli yolu düşmanına açıklaması için Kolomb'a yardım edip kendi mezarını kazıyor." Kont şüpheci bir şekilde başını salladı. "Yine de Kolomb kara yoluyla gitmeyerek sonraki gün *Niña*'ya döndü ve on üçüncü gün tekrar Lizbon'a demirledi."

Kont, tekrar Tomás'a baktı. "Kolomb'un sıradaki durağının neresi olduğunu biliyor musunuz?"

"Yine Portekiz'de dolaştığını söylemeyeceksiniz herhalde bana."

"Evet, tam da bunu söyleyeceğim. Adam Faro'ya gitti!" İkisi de güldü. Kolomb'un dönüş yolculuğu gittikçe komik bir hal alıyordu.

"Faro mu?" dedi Tomás. "Neden Faro'ya gitti ki?"

"Tanrı bilir," dedi Kont omuz silkerek. "Kolomb on dördüncü gün oraya vardı ve bütün günü orada geçirdi. Akşamına Faro'dan ayrıldı. Portekizli bir soylu olduğu için şüphesiz tanıdığı birilerini ziyaret etmişti. Nihayet on beşinci günde Kastilya'ya vardı." Vilarigues sakalını sıvazladı. "Şimdi düşünün. Kolomb'un İspanyol mürettebatı eve dönmek için sabırsızlanıyor olmalıydı. Kolomb da muhteşem Hindistan keşfinin haberiyle Katolik Kralları'nın huzuruna çıkmaya can atıyor olmalıydı. Buna rağmen gamsız bir şekilde Portekiz'i gezdi, Kral ve Kraliçe'yle sohbet etti, tanıdıklarına uğradı, şuna selam verdi. Adam sanki tatile çıkmış bir haldeydi. Sevgili dostum, Kristof Kolomb Kastilya'yı Hindistan'a giden asıl yoldan uzak tutarak ülkesine büyük bir hizmette bulunan Portekizli bir asilzadeydi."

Tomás yüzünü ovuşturdu. "Tamam," dedi teoriyi kabullenerek. "Fakat bir şey soracağım. İspanyol mürettebat bu durumu garip bulmadı mı?"

"Tabii ki buldular," dedi Kont, Tomás'ın çantasını göstererek. "Kolomb'un mektupları yanınızda, değil mi? 1500 yılında, tutukluyken Dona Juana de la Torre'ye yazdığı mektup var mı?"

Tomás çantasından bir tomar fotokopi çıkardı, mektubu buldu ve Vilarigues'e uzattı.

Kont mektuba göz gezdirdikten sonra, "Şu cümleye bakın," dedi. "*Sanırım Ekselansları hatırlar. Fırtına beni Lizbon'a sürüklediği zaman mürettebatım beni haksız yere, Portekiz Kralı'na Hindistan'ı vermekle suçlamıştı.*"

Kont, Tomás'a baktı. "Diğer bir deyişle müretteba da bu durumu ve Kolomb'un Kral João'yla konuşmasını garip bulmuş. Kolomb, 1493'te Kral João'yla ona Amerika'yı vermek için değil, planlarının sonraki adımını kararlaştırmak için buluştu. Yani Tordesillas Antlaşması'nı."

"Tamam," dedi Tomás. "Bütün detaylar doğru olabilir, her şey de elimizdekilerle son derece tutarlı bir şekilde uyuşuyor. Fakat elimizde somut kanıt var mı? Bunların hepsini doğrulayan belge nerede?"

"Kolomb'un Portekiz'in emrinde çalışan gizli bir ajan olduğuna dair bir belge bulmayı beklemiyorsunuz, değil mi?"

"Hayır, öyle bir belge olsa da kimse açıklamaz. Kolomb'un Portekizli olduğuna dair bir kanıt istiyorum sadece."

Vilarigues sivri sakalını tekrar sıvazladı. "Şey," dedi. "İspanyol Kraliyet Coğrafya Topluluğu'nun eski başkanı, Beltrán y Rózpide, Portekiz arşivlerinde bir belgenin..."

"Evet," dedi Tomás. "Bunu biliyorum. Armando Cortesão bahsediyor bu durumdan. Belge hiçbir zaman bulunamadı çünkü Beltrán y Rózpide yerini söyleyemeden öldü."

Kont Vilarigues derin bir nefes aldı, başını kaldırdı ve kubbeye doğru yükselen sunak örtülerine baktı. Örtüler Kral Manuel ve İsa Mesih Tarikatı'nın sembolleriyle bezeliydi. Tapınakçıların en görkemli kilisesi buradaydı. Sonunda Kont başını çevirip Tomás'a baktı.

"*Kodeks 632* isimli bir el yazmasını duydunuz mu daha önce?" Tomás yüzünü ovuşturdu.

"Bu yazmadan bahsetmeniz çok ilginç," dedi. "Profesör Toscano'nun kasasından çıkan belgelerden birinin arkasında bu el yazmasının ismini gördüm. Sizin telefon numaranız da vardı kasada. İşte," Tomás çıkarıp kâğıtları konta gösterdi.

Vilarigues kâğıtları aldı, onlara bakıp tekrar Tomás'a döndü. "Bunun ne olduğunu biliyor musunuz?"

"Rui de Pina tarafından yazılan, *Kral II. D. João'nun Yıllıkları* bu. Kolomb'un Kral'la olan görüşmesinin kaydı."

Kont tekrar iç çekti. "Bu, sevgili dostum, Kodeks 632'den yapılmış bir alıntı."

Tomás Kont'un elindeki kâğıtlara baktı. "*Kral II. D. João'nun Yıllıkları* aslında *Kodeks 632* mi yani?"

"Hayır, dostum. *Kodeks 632, Kral II. D. João'nun Yıllıkları*'nın değiştirilmiş bir versiyonu. On altıncı yüzyılın başlarında Kral Manuel, Rui de Pina'ya bu yıllığı yazdırdı. Pina, Manuel'den önceki kral olan II. João'nun yakın bir arkadaşıydı ve onun hayatını detaylarıyla biliyordu. Pina'nın yazdığı belge kopyacılara gitti onlar da parşömen ve kâğıtlara bu el yazmasının kopyalarını yazdılar. Orijinal belge kayıp ama on altıncı yüzyıldan kalma üç kopya var. En güzeli Portekiz'in bütün değerli kitaplarının saklandığı Tombo Kulesi'nin arşivinde bir kasada kilit altında. Gotik harfleri ile yazılmış ve renkli minyatürlerle bezeli bu kopyanın ismi *Parşömen 9*. Diğer iki kopyaysa Portekiz Ulusal Kütüphanesi'nde saklanıyor. Birisinin ismi *Códice Alcobacense* çünkü Alcobaça Manastırı'nda bulundu, diğeriyse *Kodeks 632*. Üçü de aynı hikâyeyi farklı yazı şekilleriyle anlatıyor. Fakat küçük, çok küçük bir detay aynılıklarını bozuyor dostum."

Kont fotokopileri kaldırdı. "Bu detay *Kodeks 632*'de gizli, Pina'nın Kolomb ile Kral João'nun karşılaşmasını anlattığı yerde." Fotokopileri Tomás'ın görebileceği bir hizaya getirdi. "Bu metinde gözünüze çarpan bir gariplik var mı?"

Tomás kâğıtları alıp inceledi.

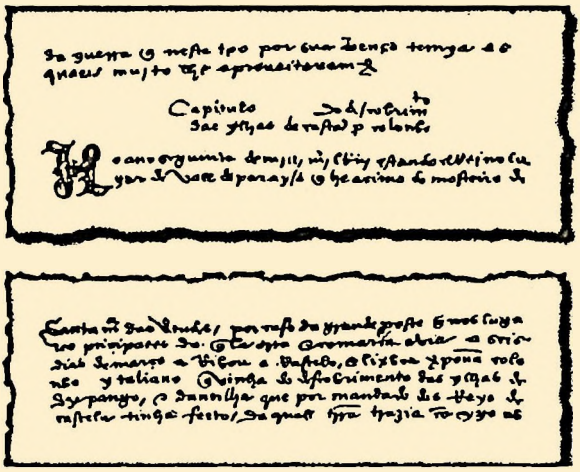

"Hayır," dedi en sonunda itiraf ederek. "Kolomb'un Amerika'dan dönerken Lizbon'a varmasını anlatıyor. Bana gayet normal geldi."

Kont, sanki bir öğretmenmiş de öğrencisi yanlış cevap vermiş gibi kaşını kaldırdı. "Emin misiniz? Kelimelerin arasındaki boşluklara dikkat edin. Hepsi aynı aralıkta ama bir yerde belgeyi kopyalayan kişi bu düzenden şaşmış, değil mi? Bakın bakalım fark edebilecek misiniz neresi olduğunu?"

Tomás metni inceleyerek iki kâğıdın üzerine eğildi. İlk önce kâğıtları genel olarak inceledi, sonra da kelime kelime incelemeye başladı. "*Capítulo* kelimesinden sonra bir boşluk var, ilk sayfanın sonunda..."

"Demek ki belgeyi kopyalayan kişi bölüm numarasını doldurmamış, üstlerinden emir bekliyormuş. Başka?" diye sordu kont sabırla.

"'*y taliano*,' yazan yerden önce ve sonra normalden daha büyük bir boşluk var. Küçük bir detay ama diğer kelimelerin arasındaki boşlukları inceleyince ortaya çıkıyor."

"Evet, dostum. Ne anlama geliyor bu peki? Çekinmeyin bir tahminde bulunun."

"Eğer üstünkörü bir tahminde bulunacak olursak... şeye benziyor... sanki belgeyi kopyalayan kişi Kolomb'un nereli olduğunu boş bırakmış gibi. Sanki oraya ne yazacağı konusunda talimat bekliyormuş gibi."

"Tombala!" dedi Kont bağırarak. "Bütün saray kâtipleri gibi Rui de Pina da ona ne denilirse ya da ne yazması söylenirse onu yazıyordu. Bu yüzden birçok gerçek su yüzüne çıkamamıştır."

"Evet," dedi Tomás. "Sadece kraliyetin işine gelen şeyleri kayıt ettiklerine dair şüphe yok."

Kont Vilarigues ikinci sayfanın üçüncü ve dördüncü satırlarını işaret etti. "Bu satırlarda '*Colo nbo*' isminin ortadan bölündüğünü fark ettiniz mi? Üçüncü satırda '*colo*' dördüncüsünde ise '*nbo*' yazıyor. Kopyacı dördüncü satırın başındaki boşlukta asıl yazan şeyi değil de '*nbo y taliano*' yazması emrini almış gibi sanki." Kont parmağını kaldırıp gözlerini ardına kadar açtı. "Asıl gerçeği değil de başka bir şey yazmışlar buraya." Sessizce fısıldadı. "Sır gibi saklanan bir gerçeğin yerine..."

"İnanılmaz!" dedi Tomás bahsi geçen yeri dikkatle inceleyerek.

Kont uzun süre aynı pozisyonda oturmaktan rahatsız olmuş bir şekilde oturduğu yerde kıpırdandı. "Profesör Toscano ölmeden hemen önce onunla konuştuğumda onun farklı bir hipotezi olduğunu öğrendim. '*y taliano*'nun sağındaki ve solundaki büyük boşluklar bana her zaman yazılırken bilerek boş bırakıldığını, uygun olan neyse sonradan oraya eklendiğini düşündürmüştü. Fakat Profesör Toscano'ya göre bu kelimenin etrafındaki boşluklar

o kelimeyle oynandığını gösteriyordu. Diğer bir deyişle Toscano, belgeyi kopyalayan kişinin Pina'nın uzun zamandır kayıp olan orijinal el yazmasında geçen Kolomb'un gerçek kimliğini oraya yazdığına inanıyordu. Bu bilgi silinmiş, onun üzerinde '*nbo y taliano*' yazılmıştı. Toscano belgeyi inceleyecekti ama bu konu hakkında bana geri dönmedi." Kont omuz silti. "Hipotezi doğru değildi demek ki."

"Belki de," dedi Tomás. Elindeki kâğıtları Kont'a doğru salladı. "Bu iki fotokopi orijinal belgeden mi yoksa bir tıpkıbasımdan mı alınmış, bir fikriniz var mı?"

"Bu fotokopi Ulusal Kütüphane'deki mikrofilmden alınmış. Bildiğiniz üzere kimse orijinal belgelere ulaşamıyor. *Kodeks 632* ender bir el yazması ve bir kasada saklanıyor. İsteyen herkes o belgeyi inceleyemez."

Tomás ayağa kalkıp gerindi. "Ben de bunu öğrenmek istiyordum," dedi Tomás.

Kont da ayağa kalktı. "Şimdi ne yapacaksınız?"

"Çok basit bir şey, bayım," dedi Tomás, giysilerini düzelterek. "Çoktan yapmış olmam gereken bir şeyi."

"Neyi?"

Tomás bankın yanındaki küçük kapıya yöneldi. Charola'yı terk edip Ana Salon'a geçecekti ki durup döndü ve Kont'a baktı. Loş ışıkta yüzü tam olarak seçilmiyordu.

"Ulusal Kütüphane'ye gidip orijinal *Kodeks 632*'yi inceleyeceğim."

Kont gülümsedi.

"Tek bir soru," dedi Tomás, aklına son anda bir şey gelmiş gibi. "Neden bu konuyu diğer profesörlere açmadınız? Neden Toscano? Neden ben? Niye şimdi?"

Kont başını salladı ve gökyüzüne bakarak konuştu, "Bu sırrı açığa çıkarmam emredildi. Size bu kadarını söyleyebilirim sadece. Dünyanın bu gerçeği bilmesi gerekiyor. Temsil ettiğim kişilerin yaptıkları her şeyin bir sebebi vardır."

20

Asansörün kapısı uğultuyla açılınca Tomás asık bir suratla, Lizbon Ulusal Kütüphanesi'nin üçüncü katına girdi. Duvardaki lambalardan sızan cılız ışık, köşe bucak her yerden geçip çıplak duvarları çevreleyerek terk edilmiş koridorları biraz olsun aydınlatsa da ağaç tepelerinin ve terasların göründüğü geniş pencerelerden gelen güçlü güneş ışınları bu cılız lamba ışığını bastırıyordu. Ayak sesleri mermer zeminde yankılanırken Tomás boş alanı geçti ve okuma odasına açılan cam kapıları itti.

Dış duvarın tamamını pencereler kaplıyor, okuma için elverişli bir ortam yaratarak dışarıdaki yeşil örtüyü gözler önüne seriyordu. İç duvarlardaysa eski ve değerli kitaplarla dolu raflar vardı. Paha biçilemez değerdeki eserler yan yana duruyorlardı. Masaların üzerine eğilmiş insanlar bu eski el yazmalarını, yırtık parşömenleri ve eşsiz güzellikteki minyatürlerle dolu olan kitapları inceliyorlardı. Bu kitaplara sadece öğretim görevlilerinin erişimi vardı. Tomás birkaç yüzü tanıdı. Arkada Lizbon Üniversitesi'nden beyaz sakallı, huysuz, zayıf bir profesör, Orta Çağ'dan kalma bir elyazmasını inceliyordu. Köşedeyse Coimbra Üniversitesi'nden kalın sakallı, yuvarlak yüzlü genç bir öğretim

görevlisi, minyatürlerle dolu bir kitabın sayfalarını çeviriyor; kenarda saçı dağınık ve kırışık giysiler giymiş genç bir kadın da eski bir kataloga bakıyordu.

"İyi günler efendim," dedi orta yaşlı, kemik çerçeveli gözlüklü bir kadın. Arşivi düzenli ziyaret eden öğretim görevlilerini tanıyordu.

"Merhaba, Alexandra," dedi Tomás. "Nasılsın?"

"İyiyim, teşekkürler." Kadın ayağa kalktı. "Gidip istediğiniz belgeyi getireyim."

Tomás istediği belgenin bilgilerini önceki gün vermişti. Pencerenin yanındaki bir koltuğa oturdu ve belgenin yazarı hakkındaki bilgilerini gözden geçirdi. Okuduğuna göre Rui de Pina, Kral II. João'nun sarsılmaz güvenini kazanan üst düzey bir saray çalışanıymış. Portekiz'in Kastiya'yla olan büyük çekişmelerini kayıt altına almış ve 1493 yılında Portekiz adına Katolik Kralları'yla görüşerek Kolomb'un "Asya'ya" bulduğu yeni yol hakkında görüşmelerde bulunmuş. Dünyayı İspanya ve Portekiz arasında paylaştıran Tordesillas Antlaşması'nın imzalanması için gerekli olan müzakereleri düzenlemiş. Muhteşem Prens'in ölümünden sonra kraliyet kâtibi olup Kral Manuel'in hükümdarlığı sırasında *Kral II. D. João'nun Yıllıkları*'nı yazmış.

Yaklaşan ayak sesleri Tomás'ın dikkatini okuduğu yazıdan kopardı. Gelen, kollarının arasında ağır bir el yazması tutan Alexandra'ydı. Kadın ağır el yazmasını masaya koyunca bir oh çekti. "İşte burada!" dedi, neredeyse nefes nefese kalmıştı. "Lütfen incelerken dikkatli olun."

"Merk etme," dedi Tomás el yazmasına bakıp gülümseyerek.

Kahverengi deri kaplama el yazmasının sırtında numarası yazıyordu, *Kodeks 632*. Tomás narin bir tarihî eseri severcesine dikkatle el yazmasının yapraklarını çevirdi. İlk harfleri süslü bir

şekilde yazılmış olan bu yapraklar zamanla sarı bir hal almıştı. İlk sayfada metnin başlığı yazıyordu: *Kral II. D. João'nun Yıllıkları*. Sayfalar numaralandırılmamıştı. O yüzden Tomás belgeyi yavaş yavaş, her sayfasına kadar inceledi. Elindeki fotokopinin geçtiği yeri ararken bazen her kelimeyi okuyor bazen de paragrafları, sayfaları atlıyordu.

Yetmiş altıncı sayfada durdu. Elindeki fotokopideki bölümün süslü ilk harfini gördü, cümle, "Bir sonraki yıl... Kral, Paraíso Vadisi'ndeydi..." diye başlıyordu. Sayfanın başından başlayarak Kristof Kolomb'un isminin geçtiği yerlerin etrafındaki kelimelerde boşluk olup olmadığına baktı. Kelimenin etrafında boşluk görünce kalbi duracak gibi oldu. Gözlerini sayfadan alamıyordu, görüyor ama inanmayı reddediyordu. Dördüncü satırın başında, sol tarafta *nbo y taliano* kelimelerinin altında beyaz bir leke vardı. Değiştirilmişti orası, silinmişti.

Silinmişti.

Tomás yakasını çekiştirdi, ateş basmıştı birden. Nefesi kesilmişti, sanki boğuluyormuş da yardım istermiş gibi etrafına baktı. Bulduğu şeyi, ortaya çıkardığı yüzlerce yıllık yalanı haykırmak istedi ama odadaki herkes kendi halinde önlerindeki kitaplara gömülmüş bir halde çalışıyorlardı.

Tomás, gördüğü şeyin yok olmasından korkarak tekrar el yazmasını inceledi. Fakat hayır değişiklik hâlâ oradaydı. Görmek için dikkatlice bakmak gerekiyordu ama orada olduğuna şüphe yoktu. Tomás'la alay edercesine gülüyordu sanki yapılan bu "düzeltme". Birisi, *Kral II. D. João'nun Yıllıkları*'nın üzerinde değişiklik yapmıştı. Kolomb'un uyruğunun yazdığı yer değiştirilmişti. Kimliği belirsiz bir el orijinal kelimeleri silip yerine '*nbo y taliano*' yazmış, böylece metinde 'Xpova Colonbo, İtalyan' yazar olmuştu. Kim yapmıştı bunu? Daha da önemlisi orijinal metinde ne yazıyordu? Bu son soru zihninde yankılandı. Silinen sır

neydi? Kolomb aslında kimdi? Kodeksi havaya kaldırıp pencereye doğru tuttu, belki ışık silinen yeri açığa çıkarırdı ama orijinal yazının ne olduğunu anlayamıyordu. Kâğıt ışık geçirmiyordu.

On dakika kadar görünmez olanı görmeye çalışan Tomás yöntem değiştirmeye karar verdi. Alanında uzman birine danışıp orijinal metne ulaşıp ulaşamayacağını öğrenmesi gerekiyordu. El yazmasını alıp resepsiyona götürdü ve tezgâha koydu.

"İşiniz bitti mi? Ne çabuk!" diye sordu Alexandra romanından başını kaldırarak.

"Evet, bitti."

Kadın el yazmasını arşive götürmek için ayağa kalktı. "Bu el yazmasını yakın zaman önce de incelemek istemişlerdi," dedi eseri koltuğunun altına koyarken.

Tomás onun bu dediğini duyduğunda kapının önündeydi. "Ne?"

"*Kodeks 632*'yi daha önce de istemişlerdi," diye tekrarladı kadın.

"İstemişler miydi? Kim?"

"Bir profesör, yaklaşık üç ay kadar önce."

"Yaa," dedi Tomás. "Profesör Toscano'dur kesin, o da kodeks üzerine çalışıyordu."

"Onu tanıyor muydunuz? Zavallı adam, ailesinden uzakta Brezilya'larda öldü."

Tomás iç çekti. "Evet, gerçekten üzücü."

"Değil mi?" dedi Alexandra. "Ölmeden önce benden bir şey daha istemişti ama onunla ne yapacağım bilmiyorum."

"Ne istemişti?"

Kadın elindeki yazmayı kaldırdı. "Bu kodeksi," dedi. "Laboratuvarlarımızdan bu kodeksin X-ray sonuçlarını istedi. Sonuçlar

iki hafta kadar önce geldi, şimdi ne yapacağımı bilmiyorum o kâğıtlarla."

"Ne?" dedi Tomás, kalbi teklemişti heyecandan. "Profesör Tomás el yazmasının X-ray'ini mi istemiş?"

Alexandra güldü. "Hayır, sadece bir sayfasının."

Tomás, Toscano'nun hangi sayfanın X-ray'ini istediğini biliyordu. "Nerede?" dedi Tomás.

"Burada," dedi kadın tezgâhın altını göstererek. "Çekmecemde."

Tomás eğilip çekmeceye baktı, kalbi deli gibi atıyordu. "Görebilir miyim?"

Alexandra el yazmasını tekrar tezgâha koydu, çekmeceyi açtı ve üzerinde Lizbon Ulusal Kütüphanesi'nin olduğu kocaman beyaz bir zarfı Tomás'a uzattı. "İşte."

Tomás zarfı yırtıp X-ray sonucunu çıkardı. Şöyle bir göz atar atmaz bunun *Kodeks 632*'deki değiştirilmiş belgenin sonucu olduğunu fark etti. Gözleri dördüncü satırın sol tarafını aradı. '*nbo y italiano*' kelimeleri hâlâ görünse de diğer işaretler de gözüküyordu. Birbirinin içine geçmiş, yarı silinmiş, yarı gözüken harfler vardı. Tomás dikkatini yoğunlaştırıp iyice inceledi. Harflerin şekilleri ve kelime oluşturmak için nasıl bir araya geldiklerine dikkat etti. Orijinal metinde ne yazdığını anlamaya çalıştı.

Birden anlamıştı. Rui de Pina'nın ilk kaleme aldığı metinde ne yazdığı açığa çıkmıştı. Gerçek ayna gibi görünüyordu.

Toscano'nun keşfini bulmuştu.

Beyaz taş bina, sıcak öğle güneşinin altında göz kamaştırıcı yeşil suların üzerinde bakanlara ferahlık verircesine duruyordu. Denizin ortasındaki bir Orta Çağ kalesi ya da dalgaların arasında hareketsiz duran taştan bir gemiye benziyordu. Görkemli

zamanlara adanmış Gotik bir anıttı bu. Targus'un girişinde bekleyen Lizbon'u uçsuz bucaksız okyanustan gelecek bilinmeyen tehlikelere karşı koruyan sessiz bir bekçi gibiydi. Ufkun arkasındaki devden ya da okyanusa doğru gömülen bir hayaletten koruyan bir yapıydı bu.

Tomás nehrin kıyısında, gözlerini heybetli Belém Kulesi'ne dikmiş iskelenin üzerinde yürüyordu. Gözetleme yerleri Muvahhid camilerindeki gibi kubbelerle süslenmişti. Kemerli pencereler, işlemeli balkon korkuluklarına bakıyordu. Her yerde Portekiz Tapınakçıları olan İsa Mesih Tarikatı'nın haçları vardı, özelikle de mazgallarda. Taş duvarlara da usturlaplar oyulmuştu.

Tomás içeri girip buluşma yerine doğru ilerledi. Moliarti'nin Keşifler Çağı'nın en önemli anıtlarında buluşmak istemesi onu eğlendiriyordu. Nelson Moliarti aşağı bölümdeki mazgallardan birine yaslanmış, sakız çiğniyordu.

"Güzel haberlerim var," dedi Tomás, Amerikalının elini sıkarken. Heyecanını saklayamıyordu. Kahverengi çantasını gösterdi. "Araştırmayı sonuçlandırdım."

Moliarti gülümsedi. "Harika, harika. Anlat bana."

Tomás mazgalların önünde dikilirken Tomar'da ve Kudüs'te öğrendiği şeyleri Moliarti'ye aktardı. Anlattıklarına o kadar kendini kaptırmıştı ki bir süre sonra etrafındaki renkleri, sesleri ve dokuları fark etmez olmuştu. Martılar durmadan kanat çırpıyor, melankolik bir şekilde çığlık çığlığa uçuyorlardı. Havada denizin tuzlu kokusu vardı. Dalgalar kulenin ayaklarını öpüyor, denizden gelen esintiler insanı ferahlatıyordu. Moliarti, Tomás'ın raporunu ifadesiz bir şekilde dinledi, hatta biraz sıkılmıştı bile. Yüzü sadece Tomás çantasından X-rayleri çıkarınca değişti.

Moliarti endişeli olduğunu zor bela gizleyerek, bir süre X-ray'e baktı sonra da hemen Tomás'a döndü.

"Bu metinler birleştirilmiş," dedi Tomás. "Göreceksin ki yeni versiyonun arka planı daha koyu. Orada '*nbo y italiano*' yazıyor. Fakat bu gri yerlerde ne yazıyor? Baksanıza."

Moliarti sanki uzağı göremiyormuşçasına X-rayleri gözüne yaklaştırdı. "Evet," dedi. "Burada bir şeyler yazıyor gerçekten."

"Ne yazıyor çıkarabiliyor musun?"

"Evet. *n* harfi var... sonra da *a* ..."

"Güzel başka?"

"Şu... *l* harfine mi benziyor?"

"O *d*. Başka?"

"Bir de *o*."

"Harika, ne yazıyor yani?"

"*Nado*."

"Çok iyi. Sonraki kelimeler?"

"Şey *e*'yi takip eden bir *n* var değil mi?"

"Evet."

"Bu da bize *en* harflerini veriyor."

"Peki *y taliano*'nun sonunda ne yazıyor? Dikkatli bak çünkü görmesi zor."

"Şey," dedi Moliarti. "Bir *c*'yle başlıyor, sonra... sonra *n* mi var?"

"O bir *u*."

"Ah evet. Sonra da *b*. Bu bir *b*, değil mi?"

"Evet."

"Sonra da *a*."

"Harika, şimdi hepsini oku bakalım."

"*Nado en cuba*."

Tomás gülümseyerek Moliarti'ye baktı. "Anladınız mı?"

Moliarti gönülsüzce tekrar okudu. "Hayır."

"O zaman üçüncü satırın son kelimesine gidelim," dedi Tomás, bahsettiği yeri göstererek. "Burada '*colo*,' yazıyor yani düzeltilmiş metinde '*colo nbo y taliano*,' olarak karşımıza çıkıyor. Bu da 'Colonbo, İtalyan,' demektir. X-ray'den gördüğün üzere *colo* kelimesinin üzerinde oynanmamış ama dikkatli bakınca ondan sonra gelen iki harfin silindiğini görüyoruz. Ne onlar?"

Moliarti silinen harflere dikkatle baktı. "*n* ve *a*."

"Yani?"

"*Na* mı?"

"Evet. Bunları *colo*'ya eklersek ortaya ne çıkıyor?"

"*Colona* mı?"

Tomás, Moliarti'nin anlaması için bekledi. "Rui de Pina orijinal metinde ne yazmıştı hatırlıyor musun?"

"Tamam. '*Colona nado en cuba*,' yazıyor."

"Anladın mı?"

"Hayır."

Tomás sabırsız bir şekilde elini saçlarının arasında gezdirdi. "Tamam, bak. On altıncı yüzyılın başında Rui de Pina *Kral II. D. João'nun Yıllıkları*'nı kaleme aldı. Amerika'dan döndükten sonra Kolomb ile Kral II. João'nun buluşmalarını anlattığı yerde Pina, o zamanlar saklı tutulan bilginin artık bir önemi olmadığını düşünerek gerçeği yazdı. Orijinal belge bir kopyacıya verildi. O kopyacı da bizim *Kodeks 632* ismiyle bildiğimiz belgeyi hazırladı. Kopyalamayı bitirdiğinde birisi, büyük ihtimalle Kral Manuel'in kendisi, bu belgeyi okuyup Kolomb'un asıl kimliğinin ifşa edildiğini dehşetle fark etti. Üçüncü satırın sonunda '*colona*' yazan yerdeki '*na*' silindi, sadece '*colo*' kaldı. '*Nado en cuba*' yazan yer silindi ve onun üzerine de '*nbo ytaliano*' yazıldı. Bu sonraki tabir ilkinden daha kısa olduğu için belgeyi kopyalayan kişi '*ytaliano*'yu uzatarak '*y taliano*' yazmak

zorunda kaldı. Yerleri tutturmuş olsalar da dikkatle inceleyen biri bir gariplik olduğunu seziyordu. Pina'nın orijinal el yazması yok edildi ve *Parşömen 9* ile *Códice Alcobacense* isimli kopyalar, *Kodeks 632*'den kopyalandı. Bu şekilde '*Xpova colona nado en cuba*' yerine '*Xpova colo nbo y taliano*' yazılmış oldu." Tomás duraksadı. "Takip ediyor musunuz?"

"Evet," dedi Moliarti, hâlâ anlam veremiyordu. "İyi de '*colona nado en cuba*' ne demek?"

"'*nado en cuba*,' ile başlayalım. *Nado*, *nascido em*, yani 'doğum yeri' anlamındaki kelimenin eski Portekizcedeki halidir. Doğum yeri 'Cuba'. '*Nado en cuba*.' '*Nascido em Cuba*.' Küba'da doğmuş."

"Küba'da mı doğmuş? Mümkün değil ki bu. Bildiğim kadarıyla Kolomb doğmadan önce Küba keşfedilmemişti."

Tomás güldü. "Yapma be, Nelson. Tabii ki Küba Adası'nda doğmadı."

"Öyle mi? Nerede doğdu o zaman?"

"Portekiz'in güneyinde Küba isimli bir köyde. Şimdi anladın mı?"

Moliarti sonunda anlamıştı.

"Bu bilgi Kolomb'un aile bağlantılarıyla tamamen uyuşuyor. Hatırlarsan sana Kolomb'un, arkasında aynı zamanda Beja Dükü olan Viseu Dükü'nün olduğu Kral'ı öldürme komplosuna karıştığını söylemiştim. Bu yüzden 1484'te Kastilya'ya kaçmıştı. Beja, Portekiz'in güneyinde önemli bir kenttir ve Küba köyünün yakınlarındadır. Viseu ve Beja Dükü'nün de doğal olarak o bölgelerde akrabalarının olması beklenir. Beja şehrinin yanındaki Küba köyünde doğan Kolomb da onlardan biridir.

Amiral, şimdi Küba dediğimiz adaya varınca oranın ismini Juana koydu. Bunu yaptıktan kısa bir süre sonra ise adanın

ismini değiştirip Küba yaptı." Tomás, Moliarti'ye şüpheci bir bakış attı. "Neden? Neden sadece tek bir adanın ismini değiştirdi? O adanın özelliği neydi? Neden diğer adalar için de aynı şeyi yapmadı? Bu soruya verilecek tek bir cevap var. Yerlilerin o adaya Colba dediğini duyan Kolomb bu keşfettiği ada ve Portekiz'deki köyünün isminin benzer olduğunu fark etti. O yüzden adaya, yerlilerin kullandığı ismi değil de Küba ismini verdi. Asıl doğum yeri, Küba." Tomás göz kırptı. "Üstü kapalı bir şekilde memleketini onurlandırdı yani."

"Anladım," diye mırıldandı Moliarti. "Peki, *colona* ne demek?"

"Demek ki Colona Kolomb'un gerçek soyadıymış. O zamanlar gerçekten Portekiz'de Colona isimli bir aile varmış. İsimleri iki şekilde yazılıyor. Hem *n* ile hem de çift *n* ile yazılıyor. Colonna ailesi ya da Sciarra Colonna derlermiş onlara. Sciarra, Guiarra'nın bir versiyonu. Bu da gizemi çözüyor. Amiral'in isimleri hakkındaki karışıklığı hatırlıyor musun? Her yerde Colon, Colom, Colomo, Colonus, Guiarra ve Guerra gibi isimler vardı. Gerçek ismi kendisi için hiç kullanmadığı Kolomb değil, Sciarra Colonna'ydı. Piacenza'ya gidip atalarının mezarını bulan Hernando'yu hatırlıyor musunuz? Colonna ailesi, Kolomb'un ilk karısının baba tarafı gibi Piacenza'dan gelmişti. Onların da ailesinin ismi Palestrello'yken Perestrelo halini almış."

"Yani bana Kolomb'un İtalyan kökenli bir Portekizli olduğunu mu söylüyorsun?"

"Cristóvam Colonna, İtalyan ve Portekiz kökenli, Yahudi soyundan gelme bir asilzadeydi. Sciarra Colonna'nın ailesi buraya gelince Portekiz soylularıyla evlilik bağı kurmuşlar. Hernando'nun babasının isminin Latincede Christophorus Colonus olduğunu söylemişti. Ona Scierra da dendiği için, Peter Martyr ve *Pleyto de la Prioridad* duruşmalarındaki şahitler de dâhil bu kadar farklı kişinin onun gerçek isminin Guiarra ya da Guerra olduğunu

söylemesi doğal. Cristóvam Sciarra Colonna. Cristóvam Guiarra Colon. Cristóvam Guerra Colom."

"Peki Yahudiliği nereden geliyor?"

"O zamanlar Portekiz'de pek çok Yahudi vardı. Soylularla arkadaş oldukları için asilzadeler tarafından korunurlardı. O yüzden birbirlerinin akrabalarıyla evlenmeleri son derece doğal. Aslında çoğu Portekizli damarlarında Yahudi kanı taşır ama bunu bilmezler."

Moliarti suyun pürüzsüz yüzeyine baktı. Rüzgâr şiddetlenmeye başlamıştı. O da bunu fark edince derin bir nefes alarak nehir ve denizin birleştiği yerdeki canlandırıcı kokuyu içine çekti.

"Tebrikler, Tom," dedi Moliarti, gözlerini Targus'tan ayırmadan monoton bir sesle. "Gizemi çözdün."

"Ben de öyle düşünüyorum."

"Ek ücreti hak ediyorsun." Moliarti, Tomás'a baktı. "Yarım milyon dolar." Moliarti neşesiz bir şekilde gülerek yarım ağızla gülümsedi. "Çok para değil mi?"

"Hımm... evet," dedi Tomás. Para hakkında konuşmaktan utansa da onu asıl ilgilendiren oydu artık. Yarım milyon dolar gerçekten de çok paraydı. Çok fazla para. Margarida'nın tedavisinde çok işine yarayacaktı.

"Tamam, Tom," dedi Moliarti, babacan bir şekilde elini Tomás'ın omzuna koyarak. "New York'a araştırmanın içeriğini rapor halinde sunacağım. Çeki sana ulaştıracağım zaman seni ararım. Tamam mı?"

"Tamamdır."

Moliarti X-ray'i büyük zarfın içine koydu ve Tomás'a doğru salladı. "Tek kopya bu, değil mi?"

"Evet," dedi Tomás temkinlice.

"Başka kopya yok yani?"

"Hayır."

"Bu bende kalsın," dedi Moliarti.

Moliarti dönüp kulenin avlusunu hızlıca geçip güney cephesinin zarif balkonunun altındaki kapıdan çıkarak küçük kulenin siyah ağzında gözden kayboldu.

Tomás dört gün boyunca Moliarti'den haber alamadı. Sonra beşinci günün akşamında Moliarti, Tomás'ı arayarak bir buluşma ayarladı. Sonraki sabah Tomás, arabasının pencerelerini indirerek deniz kenarından gitti. Deniz havasının yüzüne çarpmasını hissetmek istiyordu. Kaç gündür kendisini yalnız hissediyordu. Geceleri bir başına kendini işine veriyor, ders planları hazırlıyor, sınav kâğıtlarını okuyor, eline geçirdiği eski yazılarla alakalı makaleleri karıştırıyordu. Constança, iki haftada bir Margarida'yı hafta sonu ona teslim etmek haricinde bütün köprüleri atmıştı. Fakat Tomás son zamanlarda Margarida'yla bile vakit geçiremiyordu. Grip salgını kızının zamanının çoğunu yatakta geçirmesine sebep oluyordu. Bir umutsuzluk anında Tomás, Lena'yla bile iletişim kurmayı denemişti. Fakat Lena artık derslere gelmeyi bırakmış, numarasını da değiştirmişti. Tomás onun okulu bırakıp ülkesine geri döndüğünü düşünüyordu.

Rossio Meydanı çeşit çeşit insanla doluydu. Bazıları bakışlarını yerden kaldırmadan koşar adım yürüyor, diğerleri daha rahat hareket ediyor, bazıları da oturup insanların koşuşturmasını izliyordu. Tomás, Café Nicola'da bacak bacak üstüne atmış oturuyor, yüzünde boş bir ifadeyle kahvesini izliyordu.

Nelson Moliarti kalabalığın arasından göründü. Üzerinde takım elbise ve kravat vardı. Kırk dakika gecikmişti.

"Kusura bakma geciktim," dedi. Bir sandalye çekip oturdu. "New York'tan John Savigliano'yla konuşuyordum, zamanın nasıl geçtiğini fark etmedim."

"Önemli değil," dedi Tomás gülümsemeye çalışarak. "Bekleme sırası bendeydi."

"Olsun yine de geç kalmayı sevmem."

Tomás garsona seslenip sipariş verdi. "Savigliano nasıl?"

"O mu? İyi iyi," dedi Moliarti. Tomás'ın arkasına doğru bakıyordu. Sanki onunla göz göze gelmek istemiyordu. "John iyi. Şimdi, Tom, New York'ta anlaştığımız üzere sana haftalık beş bin dolar artı yarım milyon dolar vereceğiz." Moliarti boğazını temizledi. "Çekini ne zaman istersin?"

"Şey... şimdi alabilirim."

Moliarti çantasını açıp çeki çıkardı.

"O zaman çeki sana hemen vereceğim Tom ama önce bir konuya açıklık getirmemiz gerekiyor."

"Ne konusu?"

"Gizlilikle ilgili."

"Gizlilik mi?" dedi Tomás, şaşırarak. "Anlamadım."

"Bizim için yaptığın bütün çalışmalar gizli kalacak."

"Gizli mi kalacak?"

"Evet. Bu bulgular hakkında tek kelime etmeyeceksin."

Tomás merakla çenesini kaşıdı. "Ticari bir strateji mi bu?"

"Bu bizim stratejimiz."

"İyi de neden? Bir süre sessiz kalıp sonra bir anda mı yayımlayacaksınız bu bilgiyi?"

Moliarti, Tomás'a baktı. "Tom," dedi sakin bir şekilde. "Yayımlamayacağız. Ne şimdi ne sonra."

Tomás bir süre hareketsiz kaldı, kulaklarına inanamıyordu. "Ama... ama..." diye kekeledi. "Neden? Kanıtların yeterliliğine mi inanmadılar? Somut kanıtlar, onlar Nelson. Konu tartışmalı, evet. Vakıf gerçeği ilan edince tepki alacaktır. Bazı tarihçiler resmî tarihin yerle bir olduğunu görünce çok sinirlenecek, keşfi itibarsızlaştırmaya çalışacaklardır..."

"Tom."

"Onların suratlarını şimdiden görebiliyorum. Sinirden küplere binmiş, gökyüzüne yumruklarını sallarlarken hayal edebiliyorum. Fakat eninde sonunda kabullenmek zorunda kalacaklar çünkü elimizde somut kanıt var."

"Tom, araştırmayı yayımlamayacağız. O kadar."

Tomás eğilip Moliarti'ye baktı.

"Nelson, akıl almaz bir keşif yaptık. Beş yüz yıllık bir sırrı açığa çıkardık. Tarihçileri yüzyıllar boyunca ikilemde bırakan bir gizemi çözdük. Neden insanları karanlıkta bırakalım? Neden gerçeği öğrenmesinler?"

"En iyisi bu."

"Bu bir cevap değil, Nelson. Vakıftakiler neden bu araştırmanın gizli kalmasını istiyor?"

Moliarti bu soruyu duymazlıktan geldi. "Tom, gizlilik anlaşmasını çoktan imzaladın zaten."

"Ne?"

Molarti masanın üzerine Tomás'ın New York'ta imzaladığı sözleşmeyi koydu. "Eğer bulgularını açıklarsan hiç para alamayacaksın. Dahası sözleşmeye uymadığın için vakıf seni mahkemeye verebilir." Moliarti sözleşmeyi baştan sonra okudu. Amerika Tarih Vakfı, bulgularını halka paylaşmaması halinde Tomás Noronha'ya çalışmaları için beş yüz bin dolar vereceğini taahhüt ediyordu. Araştırma sonucu elde ettiği bulguları yazdığı

makalelerde, yazılarda, röportajlarda, basın toplantılarında açıklamaktan men edilmişti. Bu araştırmaya dâhil olan kimsenin isimlerini de veremezdi. Eğer Tomás sözleşmenin bu şartlarına uymazsa, vakfın ödediği paranın iki katını ceza olarak ödemek zorunda kalacaktı. Yani bir milyon dolar. Sözleşme kapı gibiydi.

"Bunu yapamazsın."

"Evet, yapabilirim."

"Benim satılık olduğumu mu sanıyorsun? Parayla beni susturabileceğini mi sanıyorsun?"

"Tom araştırmayla ortaya çıkardığın bulgular vakfa ait ve bu bulgularla ne yapılacağını vakıf belirleyecek."

"Bu araştırma Profesör Toscano'ya ait. Ben sadece onun bıraktığı ipuçlarını takip ettim."

"Toscano da vakıf için çalışıyordu."

"Vakıf için Brezilya'yı araştırıyordu, Kolomb'u değil."

"Kolomb'un kimliğini araştırmak için vakfın parasını kullandı. Bu yüzden onun araştırması bizim. O da senin imzaladığın belgenin aynısını imzaladı."

"Toscano'nun karısının senden neden nefret ettiğini şimdi anladım."

"Bunun konumuzla alakası yok. Konumuz senin ve Toscano'nun araştırmasının vakfa ait olması."

"Araştırmamız insanlığa ait."

"Ödemeyi insanlık yapmadı, Tom. Bunların hepsini Toscano'ya da açıkladık."

"O ne düşünüyordu peki?"

Moliarti bir anlığına diyecek bir şey bulamadı. Sonra başını yana yatırıp gülümsedi. "Görüşlerimiz onunkilerle uyuşmadı."

"Affedersin, Nelson ama bu olanlara hiç anlam veremiyorum."

Moliarti bir süre sesiz kaldı, hangi bilgiyi verip neyi saklayacağına karar vermeye çalışıyordu. İçgüdüsel bir hareketle çevredeki insanları kolaçan etti ve Tomás'a doğru eğildi. "Tom," dedi neredeyse fısıldayarak. "Amerika Tarih Vakfı hakkında ne biliyorsun?"

"Şey, hımm... Amerikan tarihiyle ilgili araştırmaları destekliyor," dedi Tomás sabırsızca. "Sen de vakfın bir parçasısın, bilirsin."

"Ben sadece bir çalışanım," dedi Moliarti elini göğsüne koyarak. "Sahibi ben değilim. Patron John Savigliano'dur. Yönetim kurulunun başkanı da o. Kuruldaki diğer üyelerin kim olduğunu biliyor musun?"

"Hayır."

"Jack Mordenti başkan yardımcısı. Paul Morelli ve Mario Ghirotto da kurulda. Bu isimler sana bir şey ifade ediyor mu?"

"Hayır."

"Bak, Tom." Nelson söylediği her isim için bir parmağını kaldırdı. "Savigliano, Mordenti, Morelli, Ghirotto... Hatta John'un sekreteri Bayan Racca, New York'ta tanıştığın suratsız kadın hani. Bu isimler nasıl isimler?"

"Ne demek nasıl isimler? Kusura bakma da sorundan hiçbir şey anlamıyorum..."

"Bu kişilerin uyruğu nedir sence?"

"İtalyan mı?"

"Evet ama İtalya'nın neresinden?"

Tomás, gözünün kenarıyla Moliarti'ye baktı.

"Cenova'dan Tom. Cenova İtalyanları. Amerika Tarih Vakfı, Cenovalılar tarafından finanse edilir." Moliarti dişlerini sıktı. "Bu insanlar Amerika'yı keşfeden adamla aynı şehirden olmanın gururunu yaşıyor. Kolomb, İsa'dan sonra tarihteki en ünlü kişi.

Sence Kolomb'un aslında Cenevizli değil de Portekizli olduğunu kanıtlayan bir araştırmayı bastırıp yayımlatırlar mı?" Moliarti alnına dokundu. "Asla böyle bir şey yapmazlar."

Tomás felçli gibi donup kalmıştı. Her şeyi anlamıştı ama inanası gelmiyordu.

"Sen... sen Cenovalı mısın?"

"Onlar Cenovalı," dedi Moliarti zorla gülümseyerek. "Ben değilim. Ben Boston'da doğdum. Ailem de İtalya'nın güneyinden, Brindisi'den."

"Her neyse, Nelson, milliyetin ne önemi var? Umberto Eco bile Kolomb'un İtalyan olmadığını kabul etmiyor mu zaten?"

"Umberto Eco, Cenovalı değil," dedi Moliarti.

"Ama İtalyan."

Moliarti iç çekti. "Lütfen saf olma, Tom," dedi sabırla. "Eğer vakfı Piacenzalı Amerikalılar yönetiyor olsaydı bu araştırmanın hemen yayımlanacağından emin olabilirdin. Diğer İtalyanlar ya da İtalyan kökenli Amerikalılar bu durumdan çok memnun olmasalar da bu gerçekleri dünyayla paylaşırlardı. Fakat Cenovalılar böyle bir şey yapamaz."

"Gerçekler ülkelere, şehirlere göre değişmez, Nelson. Kusura bakma ama sizi anlamıyorum. Eğer çenemi kapalı tutma sözü verip rüşvetinizi kabul etsem bile meslektaşlarımdan birine *Kodeks 632*'yi ağzımdan kaçırmayacağım ne malum? Gidip el yazmasını incelemelerini söyleyebilirim mesela?"

Moliarti gülümseyip arkasına yaslandı, kendinden emin bir hali vardı şimdi. "Buluşmamıza neden geç geldiğimi sanıyorsun?"

"Savigliano'yla konuştuğunu söylemiştin."

"Sana böyle söyledim. Aslında can kulağıyla radyo ve televizyondaki haberleri dinliyordum." Moliarti göz kırptı. "Haberleri izledin mi bugün Tom?"

"Ne haberi?"

"Dün gece birileri Ulusal Kütüphane'ye sızmış."

Tomás, arşiv okuma odasına daldığında tamircinin biri masanın üzerine çıkmış kırık pencerenin yerine yenisini takıyordu. Temizlikçi kadın yere saçılmış cam parçalarını süpürmekle meşguldü ve arşiv taraflarından bir çekiç sesi geliyordu, belli ki bir marangoz iş başındaydı.

"Kapının kilitli olması gerekiyordu, Bay Noronha. Kapalıyız," dedi bir kadın. Tezgâhın arkasındaki Alexandra, gergin bir şekilde ellerini ovuşturuyordu.

"Ne oldu?" diye sordu Tomás.

"Bugün işe geldiğimde şuradaki pencerenin kırık olduğunu ve el yazmaları bölümünün kapısının açık olduğunu gördüm." Alexandra elini yelpaze gibi yüzünün önünde salladı. "Aman Tanrım ateş bastı beni." Kadın iç çekti. "Kusura bakmayın, Bay Noronha. Sinirlerim öylesine bozuldu ki."

"Ne aldılar içeriden?"

"Huzurumu aldılar, Bay Noronha. Şu kadarcık huzurum vardı, onu da aldılar." Kadın elini göğsüne bastırdı.

"İyi de içeriden ne çaldılar?"

"Hâlâ bilmiyoruz. Bütün el yazmalarını tek tek kontrol edeceğiz, herhangi bir şey çalınmış mı diye." Kadın ağır ağır iç çekti, içinde bir şeyler yanıyordu sanki. "Bana sorarsanız uyuşturucu bağımlılarının işi. Her yerde onlar var artık. Elleri yüzleri kir pas içinde. Öğrenci de değiller, hayır efendim kesinlikle değiller. Ne olduklarını biliyorum onların, serseri hepsi." Kadın elini ağzına götürdü. "Haşhaş, esrar ne ararsan var onlarda. Etrafta dolanıyor, çaldıkları bilgisayarları ucuza satıyorlar. Öyle ki..."

"*Kodeks 632*'yi getirir misiniz?"

"Ne?"

"*Kodeks 632*'yi getirin lütfen. Görmem lazım."

"Ama, Bay Noronha, kapalıyız. Sonra gelme..."

"Bana *Kodeks 632*'yi getirin," dedi Tomás gözlerini iyice belerterek. Tartışmaya mahal bırakmadığını iyice belli etmişti. "Şimdi."

Alexandra, Tomás'ın bu agresifliğine şaşırarak tereddüt etse de tartışmak istemediği için ayağa kalktı ve el yazmalarının olduğu bölüme girdi. Tomás oturdu ve başına gelecek en kötü şeye hazırlanarak parmaklarıyla masanın kenarında tempo tutmaya başladı. Birkaç saniye sonra Alexandra el yazmasıyla geri döndü.

"Buldun mu?"

"Evet, işte burada." Kadın kahverengi, deri kaplama bir kitap tutuyordu ellerinin arasında. Kitabı gören Tomás rahatlayarak bir oh çekti. "Moliarti, şerefsiz herif seni. Ödümü kopardın," diye mırıldandı kendi kendine.

Alxandra el yazmasını verince Tomás kitabın ağırlığını hissetti. Ön ve arka kapağı inceledi. Aynıydı. El yazmasının numarası hâlâ kitabın omurgasındaydı. Kapağı açıp on altıncı yüzyıl Portekizcesini inceledi. *Kral II. D. João'nun Yıllıkları* yazıyordu. Yetmiş altıncı sayfaya gelene kadar sayfaları çevirdi. Aradığı sayfayı bulunca dördüncü satıra gelip ilk kelimelere baktı: '*nbo y taliano*' Kelimelerin arasında şüphe uyandıran boşluklar vardı. Parmağını satırda gezdirip sayfadaki değişiklik yapılan yerleri hissetmek istedi ama sayfa pürüzsüzdü. Tomás kaşlarını çattı, şaşırmıştı. Tekrar denedi.

Tamamen pürüzsüz.

Daha yakından baktı, gözlerine inanamıyordu. Değişikliğe dair hiçbir iz yoktu. Hiçbir şey, sanki değişiklik hiç yapılmamış gibiydi. Tomás elini ağzına kapadı, afallamıştı. Ne düşüneceğini

bilmiyordu. Yırtık, kesik, yapıştırma izleri bulmak için bütün sayfayı inceledi. Küçük bir kusur aradı ama hiçbir şey bulamadı. Sayfa orijinal gibiydi, sadece sayfadaki değişiklik izi kaybolmuştu. Ağlamak üzereydi Tomás neredeyse, profesyonellerin işiydi bu. Hayal kırıklığıyla başını salladı. Varılacak sonuç belliydi. Profesyonel kalpazanların işiydi bu. Orijinal sayfayı kopyalamış ve bütün izlerini silerek diğer sayfayla değiştirmişlerdi. Bu adamlar ne yaptıklarını biliyorlardı.

"Alçaklar."

21

Tomás telefonun öteki ucunda Constança'nın sesini duyma umudunu kaybedeli çok olmuştu. Bu yüzden arayanın Constança olduğunu anladığında ne kadar kendini kontrol etmeye çalışsa da sesindeki neşeyi gizleyemedi.

"Oh, merhaba," dedi Tomás, kendini kontrol etmeye çalışarak. Neşeli ve mutlu olsa da hâlâ yaptıklarından dolayı üzüntülüydü ve rahatlamış izlenimi vermek istemiyordu. "Nasılsın?"

"Bilmiyorum," dedi Constança. "Doktor Oliveira bu sabah bizimle konuşmak istiyor."

"Bu sabah mı? Gelemem. Tombo Kulesi'ne gitmem..."

"Acil olduğunu söyledi. Saat on birde Santa Marta Hastanesi'nde olmalıyız."

Tomás saatine baktı. Dokuz buçuktu.

"Niye acaba?"

"Bilmiyorum. Dün Margarida'yı birkaç kontrol için hastaneye götürmüştüm, o zaman bir şey dememişti."

"Testlerin sonucu nasıldı?"

"Sonuçları bugün vereceğini söylemişti."

"Hımm," dedi Tomás, gözlerini ovarak. Birden kendini yorgun hissetmeye başlamıştı.

"Sanırım testlerden bir şey çıktı," dedi Constança, sesindeki kaygıyı gizlemeye çalışarak.

Bir buçuk saat sonra klinikte buluştular. Constança onu üst düzey yönetici gibi gösteren gri bir etek ve ceket giyiyordu. Şimdilerde bir kardiyoloji hastanesi olan eski bir manastırın avlusunda birbirlerini buldular. Constança üzgün bir halde dün Margarida'yı rutin birkaç test için hastaneye getirdiğini anlattı. Klinikte uzman, grip oldu olalı Margarida'nın solgun ve cansız olduğunu fark etmiş ve her şeyin yolunda olduğundan emin olmak için bazı testlerin yapılmasını istemişti. Margarida'nın cildinde mavimsi morarmalar gördüğü için doktor onun kalbiyle alakalı bir sorun olmadığına inanmış, aciliyeti olmasa da kan ve idrar testlerini istemişti.

Üçüncü kattaki çocuk kardiyolojisi bölümüne çıkan asansöre binip yoğun bakımdaki doktor ve hemşirelerin yanına gittiler. Oliveira onları aydınlık ve havadar ofisine çağırdı.

"Margarida'nın tahlilleri önümde," dedi Doktor, Tomás ile Constança oturduğunda. Önündeki kâğıtların kenarıyla oynuyordu. "Haberler iyi değil," dedi üzgün bir şekilde. "Kızınız lösemi."

Tomás ve Constança bu haber karşısında donup kaldılar.

"Lösemi mi?" dedi Tomás konuşabilecek hale gelince. "Ama bunun kalbiyle ne alakası var ki?"

"Hayır. Bu kardiyovasküler bir sorun değil. Hematolojik bir sorun, kanla alakalı." Doktor tahlilleri kaldırıp bir sayıya işaret etti. "Margarida'nın kanında normalden çok fazla beyaz kan hücresi var." Başka bir sayıyı gösterdi. "Bu da hemoglobin seviyesi. Yedi gram diyor, normal bir insanda on iki civarında olur. Anemi belirtisi bu."

"Lösemi kan kanseri demek," dedi Constança, sesi titreyerek. Hıçkırıklarını zor bastırıyordu. "Ciddi bir durum, değil mi?"

"Çok ciddi. Açık konuşmak gerekirse bu türüne akut lösemi denir, Down sendromlu çocuklarda daha çok görülür."

"Ama tedavi edilebilir, değil mi?" diye sordu Tomás, paniğe kapılarak.

"Tabii ki."

"Ne yapmalıyız peki?"

"Bu durum benim uzmanlık alanımın dışında. Akut lösemiyi sadece onkoloji enstitüleri tedavi edebilir. Oradaki bazı profesyonelleri tanıyorum. Tahlilleri gördükten sonra enstitüde çalışan bir meslektaşıma danıştım." Doktor, Constança'ya baktı. "Margarida şimdi nerede?"

"Margarida mı? Okulda."

"Tamam. Gidip onu okuldan alın, Onkoloji Enstitüsü'ne götürün ve hemen hastaneye yatırın ki tedaviye başlasınlar."

Tomás ve Constança şok içinde birbirlerine baktılar. "Şimdi mi?"

"Şimdi," diye ısrar etti doktor. "Hemen şimdi." Doktor bir kâğıt parçasına bir isim yazdı. "Onkoloji Enstitüsü'ne gidince Doktor Tulipa'yı sorun. Artık Margarida'yla o ilgilenecek."

"Margarida iyileşecek, değil mi?"

"Dediğim gibi, bu benim uzmanlık alanım değil. Ama sizi temin ederim onunla özenle ilgilenecekler," dedi doktor, çifti yatıştırmaya çalışarak. "Doktor Tulipa'nın da kendi teşhisini koyması lazım. Size her şeyi anlatıp en iyi çözümleri sunmaya çalışacaktır."

Dejavu. Okula giderlerken Constança bütün yol boyunca burnunu dantelli bir mendile çekerek ağladı. Yanında direksiyonu sıkı sıkı tutmuş Tomás çaresizlik içindeydi. İkisi de acılarının

daha yeni başladığını biliyor, bu sürece nasıl göğüs gereceklerini düşünüyorlardı. Sadece kaygı denizinde kaybolmuş iki kişi değildiler artık, birbirlerine de yabancılaşmışlardı. Onlar için birbirlerinden destek almak da zordu. Öfke içten içe onları yiyip bitiriyordu.

Okula vardıklarında Tomás, Constança'ya kızlarının önünde ağlamayacağına dair yemin ettirdi. Boğazlarındaki düğüme, yüreklerindeki darlığa rağmen gülümseyerek kızlarına hastaneye gideceklerini söylediler.

"Tekrar mı hasta oldum?" diye sordu Margarida, korkuyla bakarak.

Onkoloji Enstitüsü'ne giden yol hiç bitmeyecek gibiydi. Margarida gitmemek için ayak direse de bir süre sonra yorulmuştu. Ara sıra Margarida'nın homurtuları duyuluyor, Constança onu teskin etmeye çalışıyordu. Constança arabanın arka koltuğunda kızını kolları arasına almış, onun etrafında sevgiden bir duvar örmüştü.

Margarida, orta yaşlı kalın gözlükler takmış, gri saçlı bir kadın olan Doktor Tulipa'nın gözetimi altına verilmişti. Doktor, Margarida'yı küçük bir ameliyathane gibi görünen bir odaya götürünce Constança ve Tomás korkuya kapıldı.

"Merak etmeyin, şimdi ameliyat etmeyeceğiz," dedi kadın. "İlik nakline gerek var mı yok mu ona karar vermek için Doktor Oliveira'nın bana yolladığı kan tahlillerine bakacağım. Kalçasındaki kemik iliğinden biraz örnek almamız lazım."

Bu işlem lokal anesteziyle Tomás ve Constança'nın yanında yapıldı. Constança ve Tomás, Margarida'yı sakinleştiriyor, onu cesaretlendirmeye çalışıyorlardı. İşlem bittiğinde ilik örnekleri cam slaytlara konup laboratuvara yollandı. Doktor, Constança ve Tomás'a kızlarının son aylarda yaşadığı sağlık sorunları hak-

kında sorular sordu. Constança, Margarida'nın soluk benzini, hep yorgun olmasını, grip olmasını hatta burun kanamalarının olduğunu anlattı. Doktor Tulipa detaya inmedi sadece laboratuvar sonuçlarının daha detaylı bilgi vereceğini söyledi. Saatler sonra doktor, çifti tekrar odasına çağırdı.

"Tahlillerin sonuçları geldi," dedi kadın. "Margarida'nın akut miyeloblastik lösemisi var."

Tomás ve Constança çaresizlikle doktora baktı. "Özür dilerim, Doktor," dedi Constança zorlukla. "Lütfen anlayabileceğimiz şekilde anlatın."

Doktor iç çekti. "Löseminin ne olduğunu sanırım biliyorsunuz."

"Kan kanseri."

"Öyle de denebilir."

"Margarida'nın akut lösemi olduğunu söylediniz," dedi Tomás.

"Akut miyeloblastik lösemi," dedi Doktor, onu düzelterek. "Down sendromlu çocuklarda çok görülür. Miyeloblastların, yani olgunlaşmamış beyaz kan hücrelerinin kontrol edilemez şekilde büyüdüğü bir hastalıktır." Doktor tahlillere baktı. "Margarida'nın her milimetre küpünde iki yüz elli bin miyeloblastı var. Normalde sağlıklı bir insanda en fazla on bin olur."

"Löseminin bu çeşidinin tehlikeli olduğunu söylediniz. Ne kadar tehlikeli?"

"Ölümle sonuçlanabilir."

"Ne kadar sürede?"

"Birkaç günde."

Tomás ve Constança doktora baktılar, gerçek olamayacak kadar kötüydü bu.

"Birkaç gün mü?"

"Evet."

Constança'nın gözleri doldu, elini ağzına kapadı.

"Ne yapabiliriz?" diye sordu Tomás, çaresizlikle.

"Hemen kemoterapiye başlayıp Margarida'nın durumunu stabil hale getirmeye çalışacağız."

"Kemoterapi onu tedavi edecek mi?"

"Kızınızın durumunu size anlatmakla yükümlüyüm. Bu tür olaylarda ölüm oranı yüksektir."

Constança ve Tomás birbirlerine baktılar, bu beklediklerinden çok daha kötüydü. İkisi de doğumundan beri kızlarının kalbinde sorun olduğunu ve hayatının pamuk ipliğine bağlı olduğunun farkındaydı yine de onu böylesine çabuk kaybetme ihtimaline kendilerini hazırlamamışlardı. Her şey son derece keyfî ve adaletsiz geliyordu, kızlarının hayatı bir zar oyunun sonucuna bakıyordu şimdi. Margarida'nın ölüm ihtimali yavaş yavaş gerçek bir hal alıyor, elle tutulur, tehditkâr bir şekilde onları bekliyordu.

"Ölüm oranı ne kadar yüksek?" diye sordu Tomás sessizce, kendi sorusundan ve alacağı cevaptan ölesiye korkarak.

"Miyeloblastik lösemiden sağ çıkma ihtimali yüzde otuz beş ile altmış arasında ne yazık ki." Doktor kötü haberleri vermek zorunda kaldığından tekrar iç geçirdi. "Güçlü olup en kötüsüne hazırlanmalısınız. İki çocuktan biri löseminin bu türünden sağ çıkar."

Tomás ve Constança yıkılmıştı. Margarida zorlu kemoterapi tedavisi görürken içleri kan ağlasa da onu cesaretlendirmek için pozitif görünmeye çalışıyorlardı. Doktorlar küçük kıza agresif bir çoklu kemoterapi tedavisi uyguluyorlardı. Kanama ve enfeksiyon sonucu oluşan komplikasyonları önlemek için birkaç ilacı birleştirip farklı stratejiler geliştiriyorlardı. Testler için

Margarida'nın omuriliğinden sıvı almışlardı. İlaçlar doğrudan omuriliğine veriliyordu artık. Doktorlar, kemik iliklerini normal hücre üretimine zorlamak için kanserli hücrelerin hepsini yok etmeye çalışıyorlardı.

Bir süre sonra Margarida'nın saçları döküldü ve zayıfladı. Çoklu kemoterapi sonuç vermeye başlamıştı. Yapılan testler miyeloblasti oranlarının hızla düştüğünü gösteriyordu. Margarida'nın durumunun yakında stabil olacağı kanısına varan Doktor Tulipa, Constança ve Tomás ile tekrar görüşmek istedi.

"Önümüzdeki hafta Margarida'nın remisyona gireceğine inanıyorum," dedi Doktor.

Constança ve Tomás merakla birbirlerine baktılar. "Bu ne demek, Doktor?"

"Miyeloblastların sayısı normale dönecek," diye açıkladı kadın. "Fakat bu remisyonun geçici olduğuna inanıyorum. Margarida'nın ilik nakline ihtiyacı var."

"Mümkün mü bu?"

"Evet."

"Portekiz'de mi?"

"Evet."

Tomás ve Constança birbirlerinin onayını bekliyormuş gibi baktılar birbirlerine, sonra da doktora döndüler. "Tamam, o zaman, ne bekliyoruz? Yapalım."

Tulipa gözlüklerini çıkarıp parmak uçlarıyla gözlerini ovdu. "Bir sorun var." Ofise sessizlik çöktü.

"Ne sorunu?" dedi Tomás, bir süre sonra.

"Nakil birimlerimiz dolu. Bir ay boyunca Margarida'yı ameliyat edemeyeceğiz."

"Yani?"

"Kızınızın bir ay dayanabileceğinden emin değilim. Meslektaşlarım benimle aynı görüşte değil ama benim şüphelerim var."

"Margarida bir ay bekleyemez yani?"

"Bekleyebilir ama çok riskli." Kadın tekrar gözlüklerini takıp Tomás'a baktı. "Kızınızın hayatını daha da tehlikeye atmak istemiyorsunuz sanırım?"

"Hayır. Tabii ki hayır."

"O zaman yapılacak tek bir şey var. Margarida yurt dışında tedavi edilmeli."

"Tamam, yapalım."

"Ama pahalı."

"Devlet ödemiyor mu?"

"Evet, genelde ödüyor. Fakat bu ameliyatı Portekiz'de yapmamız mümkün olduğundan ve durumun aciliyetini kanıtlayamadığımızdan dolayı devlet yurt dışında yapılan ameliyatları ödemiyor."

"Durumun aciliyetini kanıtlayamaz mıyız?"

"Bence kanıtlayabiliriz ama meslektaşlarım öyle düşünmüyor. Ne yazık ki onları ikna etmeden devleti ikna etmek mümkün değil."

"Ben gerekli makamlara başvururum."

"İstediğiniz yere başvurun ama boşuna nefesinizi tüketirsiniz. Siz kaynak arayıp form doldururken zaman geçiyor olacak. Zaman da kızınız için paha biçilemez bir değerde şu anda."

"O zaman kendimiz öderiz."

"Ameliyat pahalı."

"Ne kadar pahalı?"

"Ben biraz araştırma yaptım ve Londra'da önümüzdeki hafta Margarida'yı operasyona alabilecek bir hastane buldum.

Margarida'nın kromozom 6'sının genetik bilgilerini yolladım. Birkaç test yaptılar ve mucize eseri uygun bir donör buldular. Margarida önümüzdeki hafta remisyona girer girmez Londra'da ameliyat yapılabilir."

"Ne kadar tutacak?" diye sordu Tomás sessizce.

"Naklin ücreti ve hastane masrafları elli bin dolar civarında olur sanırım."

Tomás başını eğdi. Kendini yorgun ve çaresiz hissediyordu. "Gidip birisini aramam gerek."

Pavilhão'nun yeşil alanlarının arasına konuşlanmış Lapa Palace Hotel'inin güneş altında turkuaz renklerle parlayan yüzme havuzu durgun ve davetkârdı. Bulutsuz gökyüzü parlak, bahar aylarına has bir renk olan çivit rengiydi. Tomás onunla görüşmek istediğini söyleyince Nelson Moliarti buluşma yeri olarak bu otelin restoranını seçmişti. Tomás bahçeyi geçtikten sonra beyaz bir şemsiyenin altında oturmuş, taze sıkılmış portakal suyunu içen güneşten bronzlaşmış, şık giyimli Moliarti'yi gördü.

"Pek de iyi görünmüyorsun," dedi Moliarti, Tomás'ın soluk benzi ve gözlerinin atındaki halkalara bakarak. "Hasta mıydın?"

"Kızım hasta," dedi Tomás. Bir sandalye çekip oturdu ve uzaklara daldı.

Bir süre sessiz kalıp omuzlarında havlu olan kırmızı bikinili uzun boylu esmer bir kızın havuzun kenarında yürümesini izlediler. Kız şezlonglardan birine havlusunu attı, gözlüklerini çıkardı ve güneşe dönerek uzanıp gamsız hayatının tadını çıkarmaya başladı.

"Paraya ihtiyacım var," dedi Tomás en sonunda, sessizliği bozarak.

Moliarti içeceğinden bir yudum aldı. "Ne kadar?"

"Çok."

"Ne zaman?"

"Şimdi. Kızımın yurt dışında ameliyat olması gerekiyor. Paraya ihtiyacım var."

Moliarti iç çekti. "Bildiğin üzere sana yarım milyon doların üzerinde bir para borçluyuz. Son buluşmamızda çekini masanın üzerinde bıraktın. Yaptığımız sözleşmeyi hâlâ bozma niyetindeysen almamanı tavsiye ederim."

"Biliyorum. Sözleşmeyi çiğnemeye niyetim yok."

"Yarım milyon dolar ha? Zengin olacaksın," dedi Moliarti. "Hem kızının tedavi masraflarını ödeyeceksin hem de karını geri kazanacaksın."

Tomás ona sorgular bir bakış attı. "Karım mı?"

"Karın tekrar sana dönecek işte. Bu kadar parayla..."

"Karımla ayrı olduğumuzu nereden biliyorsun?"

Moliarti utanarak Tomás'a baktı. "Sen söyledin."

"Hayır, söylemedim." Tomás'ın ses tonu saldırgan bir hal almaya başlamıştı. "Nereden biliyorsun bunu?"

"Birisi söylemiş olmalı bana."

"Kim? Kim söyledi?"

"Hımm... hatırlayamıyorum. Hey, sinirlenmeye gerek..."

"Bana maval okuma, Nelson. Bana her şeyi anlatana kadar buradan gitmiyorum. Karımla aramdaki ilişkinin durumunu nereden biliyorsun?"

"Bak. Bilmiyorum. Önemli de değil zaten, değil mi?"

"Nelson. Vakıf peşime adam mı taktı?"

"Birilerinden bilgi aldık diyelim."

"Nasıl?"

"Bu önemli değil."

"Nasıl?" Tomás'ın sesi yüksek çıkmıştı, neredeyse bağırıyordu. Çevredeki insanlar onlara baktı. Moliarti, Tomás'a sakinleştirmeye çalıştı.

"Tom, sakin ol."

"Sakin falan olmuyorum! Sen anlatana kadar buradan kalkmıyorum."

Moliarti iç çekti. Tomás herkesin içinde rezalet çıkarmak üzereydi. "Tamam, tamam. Sana anlatacağım ama önce bana bir şey için söz vermelisin."

"Ne sözü?"

"Olay çıkarmayacağının sözü."

"Ona söz veremem."

"Hayır, vereceksin. Dikkatleri üzerimize çekmeyeceksen ve bu konuşmadan kimseye bahsetmeyeceksen anlatırım."

"Tamam, anlat."

Moliarti tekrar iç çekti. Portakal suyundan bir yudum daha aldı. Garson, Tomás'ın yeşil çayını getirip "Ding Gu Da Fang çayı," diyerek çayı tanıttı ve gözden kayboldu.

"Bu operasyon bizim için çok önemliydi," dedi Moliarti. "Araştırmanın amacı ilk başta Cabral öncesi Brezilya keşifleriydi ama şans eseri Profesör Toscano'nun eline bir belge geçti."

"Ne belgesi?"

"Senin bulduğun belge sanırım."

"*Kodeks 632* mi?"

"Evet."

"Ulusal Kütüphane'ye girip değiştirdiğiniz belge yani?"

"Neden bahsettiğini bilmiyorum."

"Evet, biliyorsun. Belgeyi değiştirdiğinizi gözüme soktun."

"Devam etmemi istiyor musun, istemiyor musun?"

"Devam et."

"Şey... işte bu belge yüzünden Toscano vakfın ondan asla araştırmasını istemeyeceği bir şeyi araştırmaya başladı. Kristof Kolomb'un asıl kimliğini yani. Onu eski araştırmasına yönlendirmeye çalıştık, Brezilya'nın keşfini araştırmasını söyledik ama adam inat edip çalışmalarına gizlice devam etti. Vakfa panik hâkim olmuştu. Toscano'yla bağlarımızı koparmayı düşünsek de bu onu durdurmazdı. Çok büyük bir şey bulmuştu. Hem bahsettiği belgenin ne olduğunu ya da nerede olduğunu da bilmiyorduk. Adam öldükten sonra belgenin yerini bulmaya çalışsak da karşımıza sadece çözemediğimiz bir sürü şifre çıktı.

O zaman aklımıza sen geldin. Portekizli, tarihçi, şifre çözümleme uzmanı birisine ihtiyacımız vardı. Profesör Toscano gibi düşünebilecek ve sırrı açığa çıkarabilecek biri. Sen bütün araştırmaya baştan başlayınca Toscano gibi Kolomb'un Cenevizli olmadığını öğrenecektin. Profesör Toscano'da düştüğümüz hataya sende düşmek istemiyorduk. İşin içinden çıkmaya çalışırken João'nun aklına bir fikir geldi. Angola'daki bazı Amerikan petrol şirketlerinin sahipleriyle arkadaşlığı vardı. Onlara Portekizce konuşabilen üst düzey bir fahişe tanıyıp tanımadıklarını sordu. Arkadaşları onu göz alıcı bir kadınla tanıştırınca João, kadını hemen işe aldı."

Tomás afallayıp kalmıştı. Vakıf tarafından tam bir aptal yerine konmuştu.

"Lena."

"Gerçek ismi Emma."

"Şerefsizler!"

"Sakin olacağına söz verdin," dedi Moliarti, Tomás'a bakarak. "Olay çıkarak mısın?"

Tomás öfkesini kontrol etmeye çalıştı. Derin bir nefes aldı. "Tamam, devam et."

"İşlerin tekrar kötü gitmemesi gerekiyordu. Bu durumun vakıf için ne kadar önemli olduğunu anlaman gerek. Bana düzenli olarak bilgi veriyordun ama bize her şeyi söylediğinden nasıl emin olabilirdik? Emma bizim kozumuzdu. Angola'da birkaç yıl yaşamış orada petrol işindeki kodamanlarla ilgilenmişti. Başının çaresine bakmayı biliyordu. Hem beğenmediği müşterileri kabul etmezdi. Ona senin fotoğrafını gösterdiğimizde seni beğendi ve işi kabul etti. Gururunun okşanması lazım! Ona bir öğrenci gibi davranmasını öğretmek için özel eğitmenler tuttuk. Daha seninle iletişime geçmeden onu Lizbon'a yollamıştık bile."

"Ama ondan ayrıldım."

"Evet, o durum işlerimize çomak soktu biraz," dedi Moliarti, onaylayarak. "Tanrı aşkına dostum! Öylesine bir kadını bırakıp gitmek cesaret ister gerçekten! Etkilenmiştim. Bizim başımızı çok ağrıttı bu durum çünkü en güvenilir bilgi kaynağımızı kaybetmiştik. O zaman João, Lena'ya karınla konuşmasını söyledi. Eğer karın seni evden atarsa tekrar Emma'ya gideceğini düşünüyordu. Düşündüğümüz gibi karın eşyalarını alıp evden gidince tekrar Emma'yı arayıp aramayacağını beklemeye başladık."

"Nerede o şimdi?"

"Sözleşmesini sonlandırdık. Nerede olduğunu bilmiyorum, önemi yok."

Tomás derin bir nefes aldı. Böylesine iğrenç bir olayın içinde olduğundan dolayı midesi bulanmıştı. "Aşağılık herifler! İşin içine benim evliliğimi nasıl karıştırırsınız?"

Moliarti başını eğerek çeki doldurdu. "Evet," dedi. "Keşke öyle bir şey yapmak zorunda kalmasaydık. Yapacak bir şey yok,

hayat böyle." Moliarti, Tomás'a çekini verdi. Mavi mürekkeple bir tane beş, beş tane de sıfır vardı. Yarım milyon dolar.

Sessizliğini satın almışlardı.

22

LONDRA

Britanya Müzesi'nin neoklasik cephesi sol taraflarından kayıp gitti. Yoluna devam eden siyah taksi Great Russell Caddesi'nden dönerek Montague'ya girdi. Kel kafası büyük mavi bir bereyle örtülü olan Margarida, burnunu cama dayayıp dışarıyı izliyor, cama hohluyordu. Tanımadığı bu sokaklara baktı, soğuk gri ve beyazdılar. Yine de bu zarif binalarda, açık alanlarda, yaprak döken ağaçlarda ve krem rengi paltolarıyla gezinip siyah şemsiyeler taşıyan insanlarda dost canlısı bir hava vardı.

Tomás taksinin kapısını açıp önündeki devasa binaya baktığında inceden yağmur yağmaya başlamıştı. Russell Meydanı'ndaki Çocuk Hastanesi dört katlı eski bir binaydı. Margarida kendisi taksiden indi. Tomás taksinin parasını verip bavullarını alırken Constança da kızının elinden tuttu. Binanın içinde resepsiyonist, Lizbon'dan yaptıkları rezervasyonu kontrol etti. Constança, Margarida'nın kabul formunu doldururken Tomás da kırk beş bin dolarlık bir çek imzaladı.

"Eğer harcamalar bu tutarı aşarsa aradaki farkı ödemeniz gerekir," dedi resepsiyonist, sanki elma-armut satarmış gibi. "Uygun mudur?"

"Uygundur."

"Tedavi bittikten sonra, üç gün içinde son bir fatura gelecek size, onu yirmi sekiz gün içerisinde ödemeniz gerekiyor."

Sonra bir otel resepsiyonisti gibi hastane bölümünün ve Margarida'nın kalacağı yerin nerede olduğunu anlattı onlara. Yukarı kata çıkan asansöre binip ikinci katta indiler. Bu bölümde üç farklı koğuş olduğunu söyleyen tabelayı inceleyip hematoloji ünitesindeki Kutsal Kâse Koğuşu'na giden sessiz koridora doğru yöneldiler. Tomás ismi görünce gülümsedi. Kutsal Kâse'den içen biri ölümsüzlüğü kazanmış demekti. Kan hastalığının tedavi edildiği bir üniteye verilebilecek daha umut dolu bir isim var mıydı? O sırada çalışan hemşireyi buldular ve kadın Margarida'yı odasına götürdü. Odada biri hasta, biri de refakatçisi için iki yatak vardı. Yataklar birbirinden üzerinde lamba ve vazo bulunan bir sehpayla ayrılmıştı. Vazonun içinde mor çiçekler vardı.

"Bunlar ne anne?" diye sordu Margarida çiçekleri göstererek.

"Menekşe kızım."

"Bana hikâyesini anlatsana," dedi Margarida heyecanla yatağa oturarak. Tomás bavullarını yere koyunca Constança kızının yanına oturdu.

"Bir zamanlar İo isminde güzel bir kız varmış. O kadar güzelmiş ki kudretli Yunan tanrısı Zeus ona âşık olmuş. Fakat Zeus'un karısı Hera bu durumdan hiç hoşlanmamış. Kıskanç Hera, Zeus'a neden kıza bu kadar ilgi gösterdiğini sormuş. Zeus, Hera'nın dediklerinin doğru olmadığını söylemiş ve İo'yu Hera'dan saklamak için onu bir ineğe çevirmiş. İo'ya otlaması için lezzetli mor menekşeleri olan bir tarla vermiş. Fakat Hera bu işin peşini

bırakmamış ve kıza işkence etsin diye ona bir at sineği yollamış. İo çarezilikten kendini denize atmış. Kendini attığı deniz İyonya Denizi olarak bilinir şimdi. Hera, İo'ya tekrar Zeus'la görüşmemesini tembihleyerek, ondan söz almış ve bunun karşılığında onu tekrar bir kız haline getirmiş. Menekşe kelimesi buradan gelir. O yapraklar saf aşkı temsil eder."

"Neden?"

"Çünkü İo masumdu. Zeus'un ondan hoşlanması onun suçu değildi, değil mi?"

"Evet, onun suçu değildi," dedi Margarida başını sallayarak.

Hemşire, Tomás ve Constança'nın doldurması için bir form getirdi. Orta yaşlı, saçlarını topuz yapmış, mavi ve beyaz önlüklü bir kadındı bu. Kadının ismi Margaret'ti ama ona Maggie diye seslenmelerini istedi. Margarida'nın yatağının başına gelerek ona günlük hayatı hakkında sorular sordu, hangi yemeği sevdiğini, ne zaman hastaneye gittiğini öğrendi. Hemşire daha sonra Margarida'nın boyunu ölçtü. Ateşini, nabzını, kan basıncını ve solunum sayısını not aldı.

Tomás ve Constança bavullarını açmaya başladılar. Sabun, diş macunu gibi eşyalarını yerleştirdiler ve Margarida'nın en sevdiği bebeğini yatağın başına koydular. Constança'nın kıyafetleri de çekmecelere yerleştirildi. İki gün boyunca ameliyata kadar orada kalacaktı çünkü.

Beyaz önlüklü, hafiften kelleşen göbekli bir adam odaya girdi.

"Merhaba!" dedi elini uzatarak. "Ben Doktor Stephen Penrose, kızınızı ben ameliyat edeceğim."

Tanıştıktan sonra doktor hemen Margarida'yı muayene etmeye başladı. Margarida'nın hastane geçmişi hakkında daha fazla soru sordu ve tekrar ilik testi yapılması için hemşireyi çağırdı. Maggie, Margarida'nın elinden tuttu ve odadan çıktılar.

Constança da dayağa kalkıp peşlerinden gitmek istedi ancak Doktor onun kalmasını işaret etti.

"Aklınızdaki şüpheleri gidermemiz için bu iyi bir fırsat," dedi doktor. "Sanırım ameliyatın detaylarını biliyorsunuz."

"Pek değil," dedi Tomás.

Doktor, Margarida'nın yatağına oturdu. "Hastalıklı iliği çıkarıp içindeki bütün hücreleri temizleyeceğiz, sonra da yeni ilik oluşması için boşluğa yeni hücreler yerleştireceğiz. Allojenik bir nakil bu. Normal hücreler uygun bir donörden geldi."

"Kim o?"

"Fazladan biraz para kazanacak adamın biri," dedi Doktor gülümseyerek. "Bu nakilden dolayı hiçbir sağlık sorunuyla karşılaşmayacak ve barda rahatlıkla birkaç bira daha yuvarlayabilecek. Kızınızın iliği tamamen alınacak ve kan nakli yapılırmış gibi ilik nakli yapılacak. Bütüm bu işlem çok karmaşık bir o kadar da riskli. Yeni iliğin oluşması iki hafta sürecek, en kritik dönem bu." Doktor daha ciddi bir tonla konuşmasına devam etti. "Bu iki hafta boyunca Margarida kanamalara ve enfeksiyonlara çok açık olacak. Eğer vücuduna bir bakteri girerse onunla savaşmak için yeterli beyaz kan hücresi oluşturamaz. Bağışıklık sistemi çökmüş bir halde olacak."

Tomás alnını kaşıdı, bu sorunu nasıl aşacaklarını düşünüyordu. "Fakat onu bakterilerden nasıl koruyacaksınız?"

"Onu izole bir odaya alacağız. Elimizden gelen tek şey bu."

"Eğer yine de enfeksiyon oluşursa?"

"Ne yazık ki bağışıklık sistemi olmayacak."

"Bu ne demek."

"Sağ çıkamayabilir."

Tomás ve Constança ilik nakline izin vermemenin daha riskli olduğunu biliyorlardı. Yine de bu durum onları rahatlatmadı.

Her şeyi unutmak, problemler sanki yokmuş gibi davranarak sorunlarını halının altına süpürmek istiyorlardı.

"İyi haberse," diye başladı Doktor, iyi bir haber verme zorunluluğu hissederek. "İki kritik haftadan sonra Margarida'nın yeni iliği normal hücreler üretmeye başlayacak ve Margarida'nın lösemisi büyük ihtimalle tedavi olmuş olacak. Tabii ki yine de duruma dikkatli bir şekilde yaklaşılmalı ama bu sonra dert edeceğimiz bir şey."

Bir tedavi ihtimali Tomás ve Constança'yı neşelendirmişti. Çaresizlikleri yerini umuda bırakmış, sonra tekrar çaresizliğe sonra tekrar umuda... Her göz kırptıklarında duyguları değişiyordu sanki. Bu çelişkili hislerle yaşamak zorundaydılar.

Üçüncü gün saat yedi buçukta Maggie, yatıştırıcı vermek için Margarida'nın odasına geldi. Constança ve Tomás bütün geceyi öbür yatakta uyuyan kızlarını izleyerek uyanık bir halde geçirmişlerdi. Hemşirenin gelmesi onları tekrar gerçekliğe döndürdü. Constança, ölüm mangasının karşısına çıkmaya hazırlanan bir mahkûm gibi Maggie'ye baktı. Hemşirenin kızını ölüme değil de tedavi etmeye götürdüğünü kendisine hatırlatması gerekti. Onu kurtarmak için diye tekrarladı kendi kendine, bu düşünceyle teselli olmak istercesine.

Onu kurtarmak için.

Margarida'yı tekerlekli bir sandalyeye koyup Kadeh Koğuşu'nun koridorundan götürerek ameliyat odasına aldılar. Margarida uyanık olsa da uykuluydu. "Rüya görecek miyim Anne?" diye sordu uykulu uykulu.

"Evet, tatlım. Pembe rüyalar göreceksin."

"Pembe rüyalar," diye tekrarladı Margarida, halsizce.

Maskesi ve cerrahi bonesini takmış olan Doktor Penrose'u zar zor tanıdılar. Doktor ameliyathanenin kapısında onları bek-

liyordu. "Merak etmeyin," dedi maskenin ardından pes bir sesle. "Her şey iyi olacak."

Kapılar açıldı ve Maggie'nin ittiği tekerlekli sandalye gözden kayboldu. Tomás ve Constança kapılar kapanınca sanki Margarida kaçırılmış gibi bir dakika boyunca kapalı kapılara baktılar. Sonra Margarida kaldığı odaya geri dönmeyeceği için dönüp eşyalarını toplamaya başladılar. Saatler kolayca geçsin diye yavaş yavaş hareket ettiler ama zaman onlardan daha yavaştı. Bir süre sonra kendilerini, valizlerini toplamış yatağın üzerinde oturarak endişeli bir halde beklerken buldular.

İki saat sonra bu işkence bitti. Penrose maskesiz yüzüyle, kendine güvenir bir şekilde gülümseyerek odaya girdi.

"Her şey yolunda gitti," dedi. "Nakil başarılıydı, herhangi bir komplikasyon yaşanmadı."

Tomás ve Constança tekrar hız trenine binmişti sanki. Bir dakika önce endişeden birbirlerini yerken şimdi mutluluktan bulutların üzerindeydiler.

"Margarida nerede şimdi?" diye sordu Constança, doktoru öpmemek için kendini zor tutuyordu.

"Binanın öbür tarafındaki karantina odasına alındı."

"Onu görebilir miyiz?"

Penrose onlara sabırlı olmalarını işaret etti. "Henüz değil. Şimdi uyuyor, en iyisi bir süre daha uyuması."

"Ne zaman onu görebileceğiz?"

Doktor güldü. "Merak etmeyin, bugün onu görebilirsiniz. Sizin yerinizde olsam çıkıp bir şeyler yiyip saat üç civarı geri gelirdim. O zamana uyanmış olur, siz de onu görebilirsiniz."

Tomás ve Constança umutla hastaneden çıktılar. Her şey yolunda gitti demişti doktor. Her şey olunda gitti. Ne güzel bir cümleydi bu. Bu kadar basit bir cümlenin insanı bu kadar mutlu

edeceğini düşünmezlerdi. Sanki o kelimelerde gerçekliği değiştirecek sihirli bir güç vardı. Hikâyeye mutlu bir son yazabilirdi o kelimelerin gücü.

Her şey yolunda gitti.

En ufacık şeylere gülerek sokaklarda gezindiler. Renkler daha canlı, hava daha tazeydi sanki. Southampton'dan Holborn İstasyonu'na oradan da New Oxford Caddesine'se geçtiler. Oradan da kendilerini Tottenham Court Road ile Charing Cross'ın kesişimindeki Oxford Sokağı'nın kalabalığına bıraktılar. Dükkânların vitrinlerine bakıyor, diğer insanları izliyorlardı. Acıkınca Soho'ya gidip bir Japon restoranında teriyaki yediler. Yemeği sindirmek için çıktıkları yürüyüşün ardından saat üçten birkaç dakika önce kendilerini tekrar Russel Meydanı'nda buldular.

Hemşire Maggie onları Margarida'nın yanına götüreceğini söyledi. Tomás odaya mikrop taşımak konusunda endişeli olsa da Maggie gülümseyerek sorun olmayacağı konusunda onları temin etti. Ellerini ve yüzlerini yıkamalarını söyledi ve onlara eldiven, maske ve önlük verdi. "Biraz uzak durmanız gerekecek," dedi onları götürürken.

"Kapılar açılınca içeri bakteri giremez mi ama?" diye sordu Constança.

"Merak etmeyin. Odadaki hava sterilize bir halde. Hem de içerideki atmosfer basıncı dışarıdakinden daha yüksek, yani dışarıdaki hava içeri giremez."

"Nasıl yemek yiyor peki?"

"Ağzıyla elbette."

"Yemekten mikrop bulaşmaz mı?"

"Yemekleri de sterilize ediliyor."

Hemotoloji biriminin karantina odasına geldiklerinde Maggie kapıyı açıp, "Burası," dedi.

Hava serindi, antiseptik kokuyordu. Margarida'nın arkasına bir yastık koyulmuş, hemşirenin biriyle muhabbet ediyordu. Anne babasının içeri girdiğini görünce onlara gülümsedi ve "Merhaba," dedi.

Hemşire onlara çok yaklaşmamalarını işaret ettiği için Tomás ve Constança yatağın ucuna oturdular.

"Öpücük ver bana," dedi Margarida küçük kollarını uzatarak.

"Ben de öpmek istiyorum ama doktor öpmememi söyledi tatlım," dedi Constança sesi titreyerek.

"Neden?"

"Çünkü içimde küçük yaratıklar var ve eğer seni öpersem onları sana bulaştırırım."

"Gerçekten mi?" dedi Margarida şaşırarak. "İçinde küçük yaratıklar mı var anne?"

"Evet."

"Iyy!" dedi Margarida tiksinerek.

Maggie bir saat sonra gelip onları çıkarana kadar konuştular. Günlük ziyaretleri için bir zaman belirlediler ve kapıdan bol bol el sallayıp öpücük göndererek Margarida'nın yanından ayrıldılar.

Sonraki birkaç gün, ne zaman ziyaret saati gelse Tomás endişelenmeye başlıyordu. Erkenden hastaneye geliyor, gergin bir şekilde koltukta oturuyordu. Endişesini bastırmak için kendini limitlerine kadar zorluyordu. Korkularına ve endişelerine herhangi bir sebep gösteremiyor. Bu hisleri ancak görüşme saatinin on dakika öncesinde Constança'nın kapıda görülmesiyle yatışıyordu. Endişesi sonra yerini huzursuzluğa bırakıyordu. Hayatının anlamı bu oluyordu, bu anlar için yaşıyordu artık. Kızının iyileşmesini bu duygularla izliyordu. Bütün bu süreç içinde ateşi birkaç defa

yükselmesine rağmen Margarida'nın neşesi yerindeydi. Penrose, Margarida'nın ateşinin ara ara yükselmesinin normal olduğunu söyledi. Fakat bu görüşmeler sadece Margarida'nın sayesinde gününün en güzel anları olmuyordu.

Constança'nın da payı vardı.

Bekleme odasında konuştuklarında birbirlerine hâlâ çok kızgınlardı. Sohbetlerine kavga ve huzursuzluk hâkimdi. Üçüncü günde Tomás kendini Constança'yla ne konuşacağını planlarken buldu. Duş alırken ya da kahvaltısını yaparken önceden bir konuşma listesi hazırlıyor, Margarida'yı görmek için beklerken sözlüye kaldırılmış bir öğrenci gibi o konulardan bahsediyordu. Bir konudan bahsedince hemen diğerine geçiyordu. Filmlerden konuştular, Charing Cross Yolu'ndaki kitapçılarda gördükleri kitaplardan bahsettiler, Tate Galerisi'ndeki sergiden, Covent Bahçesi'ndeki satılık çiçeklerden, Portekiz'deki eğitim sisteminden, ülkenin nereye gittiğinden, şiirlerden, arkadaşlarından ve ortak geçmişlerinden bahsettiler. Bir süre sonra artık bekleme odasındayken sürekli sohbet eder olmuşlardı, ta ki günlerden bir gün sağır edici bir sessizlik çökene kadar.

Uzun bir süre konuşmadan duvarlara bakarak durdular. İkisi de ilk adımı atan, gururunu çiğneyen, zayıf görünüp eski yaraları deşen insan gibi görünmek istemiyordu. Görüşme saati geldiğinde ikisi de bunu fark etmemiş gibi davrandı. İkisi de yerinden kalkmıyor diğerinin ilk adımı atmasını bekliyordu. Fakat sonsuza kadar böyle kalamazlardı, koridorun ucunda Margarida onları bekliyordu sonuçta.

"Margarida'yı görmek için sabırsızlanıyorum," dedi Constança en sonunda ayağa kalkarak.

"Dur, gitme," dedi Tomás, Constança'nın elini tutarak. Constança durdu, hâlâ Tomás'ın gözlerine bakmıyordu. "Beni affedebilecek misin?"

Constança cevap vermedi. Koridorun beyaz, steril tavanına baktı. Aşk ve evlilikte oynanan oyunların onun kaldırabileceğinden çok daha zor olduğunu ima edercesine iç çekti. Birkaç saniye sessiz kaldıktan sonra cevap verdi, "Sence affetmem mümkün mü? Olanlardan sonra?"

"Bilmiyorum," diye cevap verdi Tomás. "Mümkün mü?"

Constança dudağını ısırdı. "Biliyorsun annem istediği zaman çok akıllı bir kadın olabiliyordu. Hayatta bazı şeylerin asla affedilemeyeceğini söyler. Asla."

"Anladım," dedi Tomás, mırıldanarak.

Constança, Tomás'ın elini bıraktı ve Margarida'nın odasına doğru yürüdü. Kapıdan girmeden önce durdu, dönüp Tomás'ın gözlerine baktı. Belli belirsiz gülümsüyordu.

"Ama ben annem değilim."

Tomás sonraki günün sabahını yürüyerek geçirdi. Oteli terk ederken kendine güveni tamdı. Hayatı yavaş yavaş tekrar düzelmeye başlıyordu. Ara sıra ateşi yükselse de Margarida ilik naklinin etkilerine dayanıyor, Constança hâlâ soğuk davransa da duygusal açıdan ulaşılabilir bir mesafede duruyordu. Tomás çok dikkatli ilerlemesi gerektiğinin farkındaydı. Eğer kartlarını iyi oynarsa tekrar bir araya gelebilmeleri mümkündü.

Kızının durumunu düşünmemek için Charin Cross Yolu'ndan yürüyüp kitapçılardan birine girdi ve tarih bölümüne baktı. Foyles'u, Waterstones'u ve birkaç eski kitapçıyı gezerek Ortadoğu hakkındaki eski kitaplar aradı. İbranice ve Süryanice aşkı alevlenmişti tekrar.

Leicester Meydanı'nın yanındaki bir Hint restoranında körili karides yedi. Sonra Convent Bahçesi'ne giderek bir demet adaçayı aldı. Constança adaçaylarının uzun ve sağlıklı bir yaşam

arzusunu temsil ettiğini öğretmişti ona. Margarida'nın durumu için çok uygundu bu çiçekler. Bir buçuk saat kadar boş vakti olduğu için Britanya Müzesi'ni biraz gezmeye karar verdi.

Great Russell Caddesi'ndeki ana kapıdan girdi ve Mısır sanat koleksiyonuna, müzenin incilerinden birine doğru yöneldi. Dikilitaşların ve Amon ile İsis'in heykellerinin yanından geçerken pürüzsüz yüzeyine üç sembol kazınmış parlak bir taşın yanında durdu. Bu semboller çoktan yok olmuş medeniyetlerin günümüze kadar ulaşan mesajlarıydı. Rosetta Taşı.

Görüşme saatinden yirmi dakika önce müzeyi terk ederek elinde bir demet adaçayı çiçeğiyle hemotoloji biriminin karantina odasına geldi. Hemşirenin yanına gelip Margarida'yı görmek istediğini belirtti. Hemşire bilgisayarda birkaç işlem yaptıktan sonra ayağa kalkıp kapıya doğru yöneldi. "Lütfen beni takip edin," dedi koridorda yürüyerek. "Doktor Penrose sizinle görüşmek istiyor."

Tomás kadınla beraber Doktor Penrose'un odasına girdi. Hemşire kısa boyluydu, küçük adımlar atıyordu. Kapının önünde durup tıklattı ve kapıyı açtı.

"Doktor, Bay Noronha geldi." Tomás isminin İngiliz aksanıyla söylendiğini duyunca gülümsedi.

"Girin," dedi içeriden bir ses.

Hemşire gidince Tomás gülümseyerek içeri girdi. Penrose masasından ağır bir şekilde kalktı. Ciddi bir yüz ifadesi vardı. Gözleri kederliydi.

"Benimle mi konuşmak istediniz?" diye sordu Tomás.

Penronse, ona koltuğa oturmasını işaret etti ve Tomás'ın yanına oturdu. Doktor sanki her an ayağa fırlayabilecekmiş gibi öne eğildi, derin bir nefes aldı. "Ne yazık ki haberler kötü."

Doktor'un yüzündeki ifade her şeyi anlatıyordu zaten. Tomás'ın dizlerinin bağı çözüldü, kalbi deli gibi atmaya başladı. "Kızım..." diye kekeledi.

"Size bunu söylemek çok zor ama olabilecek en kötü şey oldu," dedi Penrose. "Kızınızın vücuduna bir bakteri girmiş, kızınızın durumu şu anda çok kritik."

Constança, donuk gözlerle Margarida'nın odasına bakıyordu. Burnu kızarmış, elini ağzına bastırmış sessizce hıçkırıyordu. Tomás ona sarıldı ve beraber camın öbür tarafında yatan kızlarını izlediler. Margarida'nın kafasında saç yoktu. Yaşam ile ölüm arasında gidip gelen kızları huzursuz bir şekilde uyuyordu. Hemşireler girip çıkarken Penrose da kısa bir süre sonra göründü. Doktor, Margarida'yı inceleyip hemşirelere yeni talimatlar verdikten sonra paniğe kapılmış ebeveynlerin yanına geldi.

"Yaşayacak mı, Doktor?" dedi Constança bir anda.

"Elimizden geleni yapıyoruz," dedi Penrose üzgün bir şekilde. "Ama durum çok ciddi. İliği henüz olgunlaşacak vakti bulamamıştı, o yüzden bağışıklık sistemi çalışmıyor. Kendinizi en kötüsüne hazırlamalısınız."

Tomás ve Constança pencerenin önünden ayrılmadılar. Kızları ölürse yalnız ölmeyecekti. Anne babası ona olabildiğince yakın olacaktı. Öğleden sonra ve bütün akşamı pencereden bakarak geçirdiler. Hemşirenin biri onlara sandalye getirince bacakları tükenmiş bir halde oturdular ama gözleri hâlâ kızlarındaydı.

Sabah dört gibi içeride hareketlilik olduğunu fark edince endişeyle ayağa kalktılar. Bir süredir uykusunda huzursuzca bir oraya bir buraya dönen Margarida şimdi yüzünde huzurlu bir ifadeyle hareketsiz yatıyordu. Hemşirelerden biri nöbetçi doktoru çağırmak için odadan dışarı koşturdu. Odanın öbür tarafından

her şey sessiz bir şekilde olup bitiyordu. Tomás ve Constança sanki sessiz bir korku filmi izliyorlardı. Bu film o kadar dehşet vericiydi ki ikisi de korkuyla titriyorlardı. Başlarına gelebilecek en kötü şey gelmişti.

Doktor sanki yeni uyanmış gibi uyku sersemi bir halde geldi. Margarida'nın üzerine eğilip ateşini, nabzını, göz bebeklerini kontrol etti. Sonra da hemşirelerle birkaç dakika konuştu. Odadan çıkacakken hemşirelerden biri camdan bakan Tomás ve Constança'yı gösterdi. Doktor bir an tereddüt ettikten sonra onlarla konuşmak için dışarı çıktı.

"Ben Doktor Hackett," dedi ne söyleyeceğini bilemeyerek.

Tomás karısına sıkıca sarıldı.

"Çok üzgünüm..."

Tomás'ın ağzı açıldı, sonra hiçbir ses çıkaramadan kapandı. Dehşete düşmüştü, konuşamıyordu. Felç olmuş gibiydi. Gözlerinin dolduğunu bile fark etmedi. Doktorun gözlerindeki ifadeyi görünce en kötü şeyin gerçekleştiğin anladı. Kâbusları gerçek olmuştu. Hayat küçük bir nefesten fazlası değildi. Sonsuz karanlığın içerisinde bir anlık yanıp sönen bir ışıktı. Margarida'nın yüzündeki o çok sevdiği masumiyet gitmişti artık hayatından. Küçücük dünyası daha da fakirleşmişti. Aldığı haberlerin şokundan ve çektiği acının ortasında kısa bir süre için hayata karşı kızgın olmadığını fark etti, sitemkâr değildi. Tek hissettiği şey dünya üzerinde kendi kızı kadar güzel bir kız olmadığını bilen bir babanın keybettiği kızına duyduğu derin özlemdi.

"Pembe rüyalar tatlım."

23

Evlat acısı gibi bir acı yoktur. Tomás ve Constança, Margarida'nın ölümünden aylar sonra bile toparlanamamıştı. Hiçbir şeye ilgi duymuyorlardı, hayata karşı kayıtsızlardı artık. Kendilerini dünyaya kapatmış, sadece birbirlerinde teselli buluyorlardı artık. Eski anılarını birbirlerine hatırlatıyor, onları hayatın boşluğundan kurtaracak her şeye dört elle sarılıyorlardı. Birbirlerinden başka kimseleri olmadığı için birbirlerine sığınmışlardı. Tomás'ın geçmişteki sadakatsizliği artık hiçbir öneme sahip olmayan, tekrar ortaya çıkmamak üzere geçmişin tozlu sayfalarında kaybolan küçük bir detaydı sadece. Tekrar beraber yaşamaya başlamışlardı.

Küçük apartmanlarında ikisi de zor zamanlar geçiriyordu. Her köşede bir anı, her yerde bir hikâye, her eşyada bir hatıra gizliydi. Haftalar boyun kızlarının odasının önünden geçmelerine rağmen içeri girmeye cesaret edemiyorlardı. Henüz buna hazır değillerdi, kapının arkasındakilerden korkuyorlardı. Sanki orada aşılmaz bir bariyer vardı. Şimdi kaybolmuş bir harikalar diyarına açılan bir kapıydı o. Kapıyı açarlarsa büyü bozulacaktı. Boş odanın gerçeğiyle yüzleşmek istemiyorlardı.

Sonunda kapıyı açtıklarında Margarida'nın yatağının üstündeki bebekleri, raflardaki kitaplarını ve çekmecelerinde güzelce katlanmış giysilerini buldular. Sanki bir zaman makinesine atlayıp geri gitmişlerdi. Odanın içinde bir hava, bir koku vardı sanki. Margarida'nın neşeli çocukluğu bu odadaydı hâlâ. Duygularına yenilip odadan kaçtılar ve tekrar içeri girmemeye başladılar. Çok zordu bu şekilde acı anılarla yaşamak.

Günler anlamsızca birbirini takip etti. Varlıkları boştu, hayat bir anlam ifade etmemeye başlamıştı.

Zamanla bir şey yapmaları gerektiğini fark ettiler. Dibe vurmamak için bir şeyler yapmaları gerekiyordu. Günün birinde depresif bir halde koltukta oturup hayatlarının aldığı hali düşünürken bir karar verdiler. Geçmişi geride bırakacaklardı. Fakat bunu başarmak için bir proje, bir plan gerekiyordu. Kararlarını hayata geçirebilmenin iki şartı olduğunu fark ettiler.

Yeni bir çocuk ve yeni bir ev. Vakıftan gelen parayla Santo Amaro de Oeiras'ta denizin yanında küçük bir ev aldılar ve bebeğin doğmasını beklediler. İlginç bir şekilde fark ettiler ki ikisi de Margarida gibi bir bebek istiyordu. Çocuklarının Margarida gibi neşeli ve cömert olmasını istiyorlardı. Onunki gibi bir çocukları olursa sanki kötü bir rüyayı unutmuş gibi olacaklarına inanıyorlardı.

Margarida'nın ölümü Tomás'ın profesyonel ahlakı üzerinde düşünmesine de sebep olmuştu. Kızını kurtaracak para için haysiyetini satmıştı ama bütün olanlar sanki verdiği bu kararın sonucu olmuş gibi hissediyordu. Tanrı onun doğruluğunu test etmiş, o ise bu sınavdan çok kötü bir şekilde kalmıştı. Vardığı bu sonuç onu vakıf için yaptığı çalışmaya döndürdü tekrar. Huzursuzca görevini yerine getirmediğini düşünerek kafa yorup durdu. Sözleşmeyi birçok defa baştan sona okudu. Her cümle-

nin üzerinde durdu, kelimeleri inceledi. Kullanılan tabirlerde bir açık, bir zayıflık aradı. Hatta Constança'nın avukat kuzeni olan Daniel'a bile belgeyi inceletti. Tomás eğer bu sözleşmeden bir şekilde sıyrılabilirse, vakfın yapabileceklerinin onu gerçeği açıklamaktan alıkoymayacağına dair kendi kendine söz verdi.

Tomás kızının ölümünün kendi hatasının kefareti olduğuna inanıyordu artık. Constança'nın hayatını ve kendi yeni hayatını milyon dolarlık bir borçla zehir edemezdi. Sessizliğini bozabilmek için yeterli parası yoktu.

Bastırması gereken iki gerçek vardı. İlki objektif, ontolojik ve tarihsel bir gerçek olan Amerika'yı keşfeden adamın Colonna adında Yahudi ve İtalyan kökenli, gizlice Portekiz krallığı için çalışan Portekizli bir soylu olduğuydu. Bu gerçek beş yüz yıldır saklı kalmıştı, bu gidişle saklı kalmaya da devam edeceğe benziyordu. İkinci gerçekse subjektif ve ahlaki gerçekti. O gerçekten başka her şey yalandı. Dürüstlük ve haysiyet gibi şeylerin olduğunu söyleyen, bu olgulara hayat veren bir gerçeklikti bu. Tomás'ı en çok yaralayan onun bu ahlaki gerçeğinin susturulması olmuştu. İnandığı her şeyi yırtıp geçen bir bıçak gibiydi bu. Hayatını üzerine kurduğu temellerin yıkılmasıydı. Hayatını yaşanmaz hale getiren şey kendi vicdanına ihanet etmesiydi.

Kendisini para için vücudunu satan insanlar gibi hissediyordu. Zavallı, kirlenmiş ve öfkeli bir insandı. Hayatında ilk defa para için gerçeklerden vazgeçebileceğini fark etmişti. Bir bakıma beş yüz yıl önce Kral II. João'nun düştüğü ikilemde gibi hissediyordu kendisini. Muhteşem Prensi, Sao Jorge Kalesi'nde zeytin ağaçlarının kenarında oturup önündeki ihtimalleri düşünürken aklına getirdi. Batıda yeni bir ülke, doğuda ise Asya vardı. İkisini de almak istiyordu ama sadece birisine sahip olabilirdi. Hangisini seçmeliydi? Hangisini feda etmeliydi? O da

Tomás gibi kendisini bir yol ayrımında bulmuştu. Onun gizlilik sözleşmesiyse Kolomb'du. Asya da Margarida.

Fakat Tomás seçiminden memnun değildi.

Kral João, gerçekten sadece Asya'ya sahip olmak için gerçekten kısa süreliğine vazgeçmişti. En yakın sırdaşı Rui de Pina sonradan bunu kendine bir görev edinip, artık Portekiz'e zarar vermeyeceğini düşündüğünden gerçeği açıklamak istemişti. Eğer Kral Manuel'in müdahalesi olmasaydı *Kral D. II. João'nun Yıllıkları* çok daha değişik şeyler anlatabilirdi. Fakat Tomás'ın ona yardımcı olacak bir Rui de Pina'sı ya da gerçeklerin içinde gizlendiği başka bir *Kodeks 632* yazabilecek arkadaşı yoktu. Kabul ettiği şartların altında eziliyor gibi hissediyordu kendini. Elleri bağlıydı. Yalan kazanmış, gerçek kaybetmişti.

Neden olduğunu bilmese de o anda ilk defa pes ettiği an aklına geldi. İlk tavizini verdiği andı bu. Moliarti onu prensiplerinden vazgeçmeye zorlamıştı. Jerónimos Manastırı'nda otururken Moliarti istediği bilgiye ulaşmak için onu, dul bir kadına yalan söylemeye zorlamıştı. Küçük bir yalandı belki, önemsizdi. Fakat o küçük taş parçası tepenin sonunda bir çığ olarak karşısına çıkmıştı.

Aynı zamanda manastırda bünyesine sahip olan o öfke aklına geldi. Birkaç dakika için vicdanı kontrolü ele almış, prensiplerinden geri adım atmayacağını haykırmıştı. O bir anlık kişilikli, vicdanlı duruş yerini hemen kaypak bir açgözlülüğe bırakmıştı.

Fernando Pessoa'nın şiiri geldi aklına. Jerónimos Manastırı'nda mezar taşına yazılmış sonsuzluğa uzanıyordu. Tomás hafızasını zorlayarak şiiri hatırlamaya çalıştı. Harfler kelimeler haline geldi, kelimeler yerini fikirlere bıraktı ve anlam kazandı:

Yüce olmak için, tam ol. Kötü yanlarını saklama
Tevazu sahibi ol, olmayan özelliğini abartma
Her şeyinle bütün ol.
Yaptığın en ufak işe benliğini kat,
İşte o zaman her havuzda ayın aksi görünür
En yüksekte o parlar çünkü.
‹

Şiiri mırıldanarak okurken içinde o sönmüş ateşin tekrar alevlendiğini hissetti. İlk başta küçük bir alevdi ama yavaş yavaş güçlenip büyüdü. Yüreğini aydınlattı. Sesi yükseldikçe ateş benliğine sıçradı ve ruhunu alev alev kapladı.

Tomás haykırmaya başladı. "*Tam ol.* Olacağım. *Yaptığın en ufak işe benliğini kat.* Katacağım. *Tevazu sahibi ol, olmayan özelliğini abartma.* Abartmayacağım. *İşte o zaman her havuzda ayın aksi görünür. En yüksekte o parlar çünkü.* Parlayacak."

Kararını vermişti.

Tomás bilgisayarının başına oturup boş ekrana baktı. Aklına gelen ilk şey başka bir isme ihtiyacı olduğuydu. Belki de bir mahlas. *Hayır, benim Rui de Pina'm olmayı kabul edecek birini bulmalıyım*, diye düşündü. *Hımm... ama kim? Ünlü bir tarihçi? Hayır, tarihçi olmaz.* Aralarındaki bağlantıyı çabuk ortaya çıkarırlardı, çok riskliydi. Başka birisine ihtiyacı vardı. Sistemin dışında olan, gerçeği yaymak için isminin kullanılmasına itiraz etmeyecek birisi gerekiyordu. *Evet, ama kim? Onu sonra hallederim. İlk önceliğim hikâyeyi nasıl anlatacağıma karar vermek. Sözleşmem beni makale ya da deneme yazmaktan ve röportaj vermekten alıkoyuyor. Peki ya her şeyi bir roman halinde yazar-*

sam? Kötü bir fikir değil, değil mi? Sözleşmede romanla alakalı bir şey geçmiyor. İstediğim zaman bunun kurgu olduğunu söyleyip işin içinden çıkabilirim.

Bir kurgu bu, hayal ürünü. Hem benim ismimle yayımlanmayacak, değil mi? Yazar başka birisi olacak. Benim Rui de Pina'm. Bir yazar. Bunu sevdim, bir yazar. Aslında düşününce neden bir gazeteci olmasın ki? O da olur. Gazeteci. Gerçeklik uydurmak onların işi zaten. Hımm... Aynı zamanda yazar olan bir gazeteci en iyisi, onlardan var birkaç tane. Belki onlardan birisini benimle beraber yazmaya bile ikna edebilirim. Neyse bunu sonra hallederim. Zamanım var. Şimdilik ne anlatmam gerektiğine yoğunlaşmalıyım. Tarihi baştan yazıp, gerçeği anlatmak için romanı nasıl yazacağımı düşünmeliyim. Karakterlerin ismini değiştireceğim tabii ki. Sadece kendi gördüğümü, deneyimlediğimi ve keşfettiğimi yazacağım. Daha fazlasını değil. Şey... Belki de giriş kısmı bu kurala istisna olabilir. Sonuçta her şey Profesör Toscano'nun ölümüyle başlıyor, ben de onun ölümünü görmedim, değil mi? O sahneyi anlatmak için hayal gücümü kullanmam gerekecek. Fakat Rio de Janeiro'da otel odasında mango suyunu içerken öldüğünü biliyorum. Bunlar gerçek. Olayların nasıl geliştiğiyse hayal gücümün eseri. Bana şimdi tek lazım olan nereden başlayacağım.

Tomás, ruhunu yakan alevleri kâğıda aktarabilme ihtimalinin güzelliğiyle, transtaymış gibi boş ekrana bakarken aklından bunlar geçiyordu. Tomás, gerçeği ortaya çıkarma içgüdüsüyle donatılmış bir halde, orkestrayı yöneten bir şef gibi ellerini kaldırdı ve kendisini ekranda beliren harflerin melodik uyumuna bıraktı.

Dört

Yaşlı tarihçinin hayatının son dört dakikası içinde olduğundan haberi yoktu.

Teşekkür

Kristof Kolomb'un kimliği hâlâ belirsizdir. Tarihi incelediğimizde Kolomb'un hayatının sırlarla dolu olduğunu fark ediyoruz. Hayatını çevreleyen bu sırları da büyük kâşiften başkası yerleştirmemiştir. Kolomb bilerek ve sistematik bir şekilde geçmişiyle ilgili bilgileri saklamış, fırsat buldukça kendisiyle alakalı çelişkili bilgiler ve ipuçları bırakmıştır. Bunu neden yaptığıysa hâlâ bilinmiyor ve tarihçi olsun olmasın çoğu kişi arasında büyük tartışmalara yol açıyor.

Zaten hakkında çok az şey bilinen bu adamdan bahseden belgelerin çoğu kayıptır. Var olan belgelerse orijinal değil ve değiştirilmiş olma ihtimali olan kopyalardır. Sanki bu yeterli değilmiş gibi bazı belgelerin maharetli kişilerin elinden çıkmış sahte belgeler olduğu kanıtlanmıştır. Sahte olduğu kanıtlanamayan ama sahte olduğundan şüphelenilen belgeler de çoktur. Bu yüzden Kolomb'un kimliği hakkında çok az kesin gerçek, sayısız çelişki ve birçok gizem vardır. Bu durum da Amerika'yı keşfeden adamın hayatı hakkında birçok spekülasyona yol açmıştır.

Tarihsel gerçeklerden ve orijinal belgelerden yola çıkılarak yazılmış olsa da bu romanın kurgu bir eser olduğunun altını

çizmek isterim. Bu romanda geçen konular birçok farklı kaynaktan gelmekte. Romanı yazarken başvurulan kaynaklar o kadar çok ki okuyucunun sabrını sınamak istemediğim için onların hepsini buraya eklememe kararı aldım. Sadece Kolomb'un kimliği ve hayatı gibi en tartışmalı konularda önemli eserler vermiş kişilerin ismini zikredeceğim. Luís Albuquerque, Moses Bensabat Amzalak, Enrique Bayerri y Bertomeu, Armando Cortesão, Arthur d'Ávila, Ferreira de Serpa, Jane Frances Almer, Alexandre Gaspar da Naia, Jorge Gomes Fernandes, Vasco Graça Moura, Sarah Leibovici, Luiz Lencastre e Távora, Salvador Madariaga, Mascarenhas Barreto, Ramón Menéndez Pidal, Patrocínio Ribeiro, Pestana Júnior, Alfredo Pinheiro Marques, Luciano Rey Sánchez, Santos Ferreira, Maurizio Tagliattini, Gabriel Verd Martorell ve Simon Wiesenthal.

Anlatımın kurgusal yönleriyle ilgileri olmamasına rağmen birçok arkadaşım direkt ya da dolaylı yoldan bu romana katkıda bulundu. Lizbon Yeni Üniversite'den Keşifler Çağı profesörü João Paulo Oliveira e Costa'ya; Lizbon Ulusal Kütüphane Müdürü Diogo Pires Aurélio'ya; Cenova Devlet Arşivleri müdürü Paola Caroli'ya; Rio de Janeiro Ulusal Kütüphane müdürü Pedro Corrêa do Lago'ya; São Clemente Sarayı'nın kapılarını bana açan dünyadaki en önemli el yazması koleksiyoncularından biri olan Büyükelçi António Tanger'e; Rio de Janeiro'daki rehberlerim baba Antonio da Graça ve oğul Paulino Bastos'a; bana Kudüs hakkında bilgi veren Helena Cordeiro'ya; Lizbon'daki son Kabalacı olan Haham Boaz Pash'a; Portekiz Yahudi Araştırmaları Kurumu Başkanı Roberto Bachmann'a; Ligurya dillerinde uzman ve Ceneviz lehçesiyle ilgili bana çok yardımcı olan Coimbra Üniversitesi'nden İtalyanca profesörü Alberto Sismondini'ye; Lizbon'daki Lapa Palace Hotel'inde bana rehberlik eden Doris Fabris-Bucheli'ye; Sintra'daki Quinta da Regaleira'nın gizem-

lerinin muhafızı olan João Cruz Alves ve António Silvestre'ye; Lizbon'daki Santa Marta Hastanesi'ndeki kardiyolog doktorlar Mário Oliveira ve Conceição Trigo'ya; Portekiz Trisomi 21 Taşıyıcılar Derneği'nin kurucusu Miguel Palha'ya; benimle deneyimlerini paylaşan Dina, Francisco ve Rosa Gomes'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Fakat her şeyden önce, ilk okuyucum ve en önemli eleştirmenim, romanımın girift patikalarında yolumu bulmamı sağlayan kutup yıldızım Florbela'ya teşekkür ederim.

Torsedillos Çizgisi
Azorlar
Küba
Hispanyola
Rio de Janeiro

Piacenza
Cenova
Lizbon
Maria
adeira
anaryalar
Kudüs
Tordesillas
Valladolid
Tomar
Vila Franca de Xira
Sintra
Küba
Lizbon
Beja
Sevilla
Faro
Cádiz

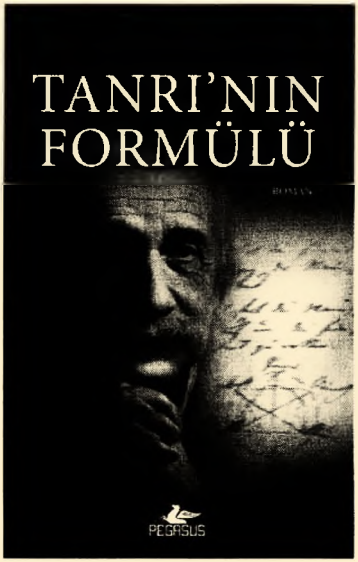

"Rab mahirdir ama zalim değildir. Doğa sırlarını sinsiliğinden değil özündeki yüceliğinden dolayı saklar."
Albert Einstein

Tanrı'nın Formülü bilimin hâlâ keşfetmeye çalıştığı biricik yer olan dünyadan ve onun başlangıcı ve sonundan bahsediyor. Hikâyenin konusu bilimsel ayrıntılara boğulmadan okuyucuyu ilk sayfadan sonuna kadar ele geçiriyor. Tanrı'nın Formülü sinemaya uyarlanacak kadar güçlü bir görsel algıya sahip. Peki, hikâyede ne anlatılıyor? Okuyucuyu bunu kendi başına keşfetme zevkinden mahrum bırakmayacağım. Ancak şu kadarını söyleyebilirim ki kitabı bir kez okumaya başladığınızda elinizden düşüremeyeceksiniz.
O Primeiro de Janeiro

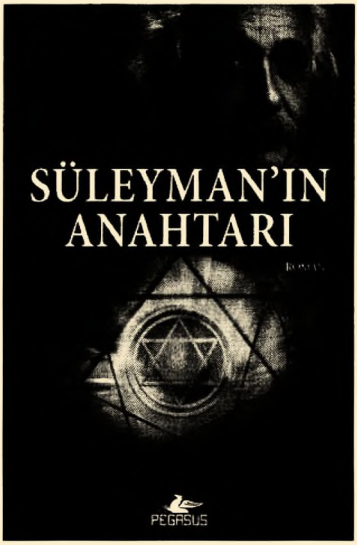

"RAB hileli teraziden iğrenir,
Hilesiz tartıdansa hoşnut kalır.
Küstahlığın ardından utanç gelir
Ama bilgelik alçakgönüllülerdedir."
Hz. Süleyman

"Türün ustasından yeni bir şaheser. İnsanoğlunun en büyük gizemlerinden biri olan varoluşa dair ufuk açıcı bir anlatı.
'Neden varız?' bu romanın temel sorusu."
Le Quotidien du Luxembourg

"José Rodrigues dos Santos okuyucusunun karşısına yeni bir sürükleyici macerayla çıkıyor. Felsefe, bilim ve din yeniden bir arada. Okumaya başlayınca durmak istemeyeceksiniz."
Nice Matin

Rio de Janeiro: Yaşlı bir tarihçi otel odasında ölü bulunur. Ardında bıraktığı araştırmada herkesin dikkatini çeken bir belge vardır. Üzerinde Moloc Ninundia Omastoos –İsimler nefret uyandırır– yazıyordur.

Lizbon: Amerikan Tarih Vakfı isimli bir kuruluş, Lizbon Yeni Üniversitesi'nin tarih bölümü profesörü Tomás Noronha'yla iletişime geçer. Profesörün kriptoanaliz ve eski diller konusundaki uzmanlığından yararlanıp ölen tarihçinin araştırmasını açığa çıkarmasını isteyen kuruluş, bunun için tam yarım milyon dolar ödemeye hazırdır.

Tarihçinin bıraktığı bu gizemli notun sırrını çözmeye çalışırken Tomás, Lizbon'dan Rio de Janeiro'ya, New York'tan Kudüs'e uzanan bir yolculuğa çıkar. Bir anda kendini Amerika kıtalarının keşfinin büyüleyici tarihini ve bugüne kadar hiçbir tarihçinin çözemediği büyük gizemi, Kristof Kolomb'un gerçek kimliğini araştırırken bulur.

***Kodeks 632* dünyanın en büyük yanlış anlaşılmalarından biri olabilecek bir muamma üzerine yazılmış tarih dolu bir roman.**

"Ahlak pusulası şaşan bir adamın gerçek Kuzey'i bulmaya çalıştığı gerilimli bir tarihsel roman."
Kirkus Reviews

"Okuyucusunu karmaşık bilmecelerle karşı karşıya getiren, yüzyıllar önce hazırlanmış bir komplonun içine sürükleyen ve Amerika'yı keşfeden adamın gerçek kimliğine dâir bu zamana kadar varlığını korumuş sis perdesini aralayan enfes bir roman."
Universal